BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 M
18

F. 2. 6

13-21, 6, 56

878 2166

Digitized by Google

Digitized by Google

APOLOGIA CARDINALIS BELLARMINI PRO IVRE PRINCIPVM.

Aduerſus ſuas ipſius rationes pro auctoritate Papali Principes Seculares in ordine ad bonum ſpirituale deponendi.

Authore ROGERO VVIDRINGTONO Catholico Anglo.

Audite Reges, & intelligite, quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis. SAP. CAP. VI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

COSMOPOLI,
Apud Theophilum Pratum.
Anno 1611.

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

CVM duæ tantùm reperiantur poteſtates, quibus principaliter mundus hic regitur, actibus propriis, & dignitatibus diſtinctæ [1], *auctoritas nempe ſacra Pontificum à Chriſto Domino inſtituta, & Principatus politicus ab ipſo Deo per legem naturæ, quæ ſuæ ſempiternæ participatio eſt, ſanctiſſimè ordinatus; ita cautè & prudenter*

1 Ex Gelaſio in Epi. ad Anaſtaſ. Imperat. Nicolao primo in Epiſt. ad Michaelem, & Innocẽtio tertio cap. Solitæ de Maiorit. & obediẽtia.

de vtráque agendum eſt ; vt ne-
que Pontificiæ dignitati quidquam
detrahatur, neque ei aliquid in Maie-
ſtatis Regiæ præiudicium plus æquo
tribuatur, ſed vt iuxta Chriſti Do-
2. Mat. 22. mini præceptum [2] & Cæſari red-
dantur, quæ ſunt Cæſaris, & quæ
sũt Dei, Deo. Quapropter, cum quæ-
ſtio hæc de ſuprema Summi Pontifi-
cis, & Principum ſecularium pote-
ſtate, tam magni ponderis ſit, vt mi-
nimus in ea error maximam aut ſu-
premis Principibus, aut Summo Pon-
tifici iniuriam inferat, hoc inprimis
ſyncerè, totóque corde proteſtandum
eſſe duxi, non eſſe mihi animum in ea
pertractanda, vel de ſupremi Chri-
ſtianorum omnium Patris, ac Paſto-
ris ſpiritualis, Summi nempe Ponti-
ficis auctoritate, quæ illi, ſiue ex Chri-
ſti inſtitutione, ſiue ex Principum

priuilegiјs atque Eccleſiaſticis ſanctiobus conuenit, quidquam detrahere, vel ſacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, quæ Chriſtianæ veritatis columna, ac firmamentum eſt, in minimo contradicere, cuius infallibili iudicio, quicquid à me dictum fuerit; omni, qua decet, humilitate ſubmitto, vel illuſtriſſimum Cardinalem Bellarminum, quem, vt omni honore, ac obſeruantia digniſſimum, veneror, atque ſuſpicio, irreuerenter traducere, ſed gratia tantũ veritatis, caligine quadã iam diu obductæ, dilucidandæ, quàm debiles ſint rationes ipſius, quibus auctoritatem Pontificis temporalem in Regiæ Maieſtatis derogationem ſtabilire contendit, ex ipſiuſmet principiјs, ſeruata ſemper reuerentia illi debita, adeò perſpicuè, Deo adiuuante, me demonſtraturum confido, vt ipſe nec iure mihi

inſenſus eſſe, aut vlli vitio vertere meritò poſſit, quòd Tractatum iſtum pro iure Principum Apologiam illius nuncupare præſumpſerim. Quam quidem Apologiam nõ ornatè, vt ſolent Rhetores, ſed ſolidè, ni fallor, more Theologorum à me contextam tibi, ſtudioſè Lector, dedico. Amor tuæ ſalutis, ſciendæ veritatis, Chriſtianæ perfectionis, pacíſque publicæ à perfidis ſub fucato Religionis velo, rebellionibus, Regicidijſque conſeruandæ, me primò ad ſcribendum impulit. Dicam candidè quod res eſt. Cum ſeriò mecum cogitare iamdudũ cœpiſſem, quanta pericula animarum, corporum, bonorum, quos tumultus, quantáſque ſeditiones, & coniurationes, non Chriſtianæ tantum perfectioni aduerſantes, ſed à feris etiam Barbarorum animis plurimùm ab-

horrentes doctrina hæc noua 3, *& purioribus ſeculis incognita de Principibus Secularibus per poteſtatem Spiritualem deponendis in orbẽ Chriſtianum inuexerit, ſimúlque mihi certò perſuaſiſſem, eam nec Scripturæ ſacræ, nec Eccleſiæ primitiuæ praxi, nec ſanctorum Patrum auctoritati, nec ipſi rationi naturali conſentaneam eſſe, ſed varijs ſimilitudinibus plus iuſto extortis, Sophiſticis quibuſdam argumentationibus, &c, quod caput eſt, nonnullis recentiorum Pontificum factis, atque exemplis duntaxat fulciri (quæ omnia nullum certum huius temporalis Pontificum ſuper Principes poteſtatis argumentum viris eruditis, quique debitam ex lege Chriſti erga vtróſque reuerentiam ſeruare cupiunt, exhibere valent) quantis*

3 Nã Gregorius 7. fuit primus omniũ Põtificũ, qui Imperatorem depoſuit: & vt ſcribit Bell. li. 5. de Rõ. Põt. cap. 5. *Primi qui temporalem poteſtatem Pontifici ex Chriſti inſtitutione tribuunt, vidẽtur eſſe Hugo de S. Vict. & S. Bernard. quos ſecuti ſunt Alexander Bonauentura Henricus: Durandus, & alij poſteriores.* Sed, quòd neque Hugo, neque S. Bernardus, nec Alexander huic ſentẽtiæ de tẽporali Pontificis poteſtate faueant, inferiùs nu. 124. 129. & 196. apparebit, & propterea doctrina iſta noua eſt, & prioribus ſeculis incognita.

cõſcientiæ ſtimulis, quibúſque animi preſſuris hinc, illincque derepentè angebar, ſatis profectò explicare non poſſum. Hinc enim timor, non Dei, ſed hominum me à ſcribendo valde deterrebat, illinc Dei amor, & proximi me ad ſcribendũ denuò inuitabat. Atque ita vndique mihi anguſtiæ erant. Nam & verebar, ne ſcribendo Põtificis indignationem, cæteráque incommoda, quæ inde naſci ſolent, incurrerem, & ne ſilendo Dei iram in me concitarem, ac perpetuum conſcientiæ vulnus mihimetipſi infligerem. Verùm in hoc certamine illud S. Pauli,

4.ad Gal.1. 4 Si hominibus placerem Chriſti ſeruus nõ eſſem, *ſæpius reuoluens, tãdem præualuit charitas, omnémque foràs emiſit timorem. Cuius legibus me omninò obſtrictum eſſe reputabam, vt poſtquam iam controuerſia*

hæc de Principibus auctoritate Papali deponendis hinc inde magno impetu, multóque ſanguine agitari cœpta eſt, ipſam veritatem quæ mentis meæ oculis meridiana luce penè clarior apparebat, non præ timore hominum intùs retinerem abſconditam, ſed omnibus qui eam diligenter inueſtigare, & inuentam toto corde amplecti cuperent, ſyncerè patefacerem. Aliter enim metuebam, ne infinitis illis malis, cædibus innumeris, cæteriſque omnibus periculis obnoxius eſſem, quæ ex illius ignoratione, tum ipſis Principibus, tum populo etiam Chriſtiano euenire poſſe, ac ſolere, quotidiana experimenta, proh dolor, nimis luculenta perhibēt teſtimonia. Itaque rem Deo gratiſſimam, proximo vtiliſſimam, propriæque conſcientiæ exonerandæ per neceſſariam præſtare

exiſtimabam, ſi deplorando huius tẽporis ſtatu perpenſo, in quo quamplurimi, (quod ſciens dolenſque refero) quid circa temporalem Pontificis poteſtatem intus in corde ſentiant, foràs propalare præ timore 5 *non audent, ipſam veritatem plurimorũ Sophiſmatum inuolucris artificiosè contectam apertè detegerem, atque adeo tum populo Chriſtiano notum facerem, quàm firmo ac immobili fundamento nitatur obedientia, quam in rebus ciuilibus Principibus Secularibus iure diuino debent, tum ipſis etiam Principibus, ijs potiſſimum, qui Romanæ Eccleſiæ non adeo fauent, euidenter oſtenderem, quomodò doctrinæ Catholicæ principijs non repugnet, quin potiùs conſentaneũ ſit, quòd Principibus etiam hæreticis, non*

5 *Tanta eſt inter Doctores controuerſia de plenitudine Eccleſiaſticæ poteſtatis, & ad quæ ſe extendat, vt pauca ſint in ea materia ſecura, ita quod his tẽporibus, vt dicit Guiliel. Occam circa finem primæ partis Dialogi, ſummè neceſſarium foret quod per ſapientes iuramentis & horribilibus commmationibus ad veritatẽ dicendam arctatos declararentur, quæ ad plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ ſpectant.* Ita Iac. Almainus de auct. Eccle. cap. 3. in principio.

obſtante quacunque Excommunicationis, aut depriuationis ſententia à Summo Pontifice contra illos lata (vt pote cui poteſtas tantùm ſpiritualis, & non ſecularis, qualis eſt Principes deponendi, ex Chriſti inſtitutione competit) ſit à populo illis ciuiliter ſubiecto obedientia in rebus politicis iure diuino exhibenda. Ita enim, neque fideles ſubditi à debita ſuis Principibus obedientia præſtanda vllatenus dimoueri, aut ad ſeditiones in Republica politica prætextu Religionis excitandas, cum ſummo tum ſui, tùm Reipublicę periculo, nec cum minori Religionis Catholicę ſcandalo, quorumcunque perſuaſionibus facilè induci poterunt, neque Principes, qui erga Religionem Catholicam alioquin non benè ſunt affecti, quoúſq; de ſubditorum ſuorum

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

CVM duæ tantùm reperiantur poteſtates, quibus principaliter mundus hic regitur, actibus propriis, & dignitatibus diſtinctæ [1], *auctoritas nempe ſacra Pontificum à Chriſto Domino inſtituta, & Principatus politicus ab ipſo Deo per legem naturæ, quæ ſuæ ſempiternæ participatio eſt, ſanctiſſimè ordinatus; ita cautè & prudenter*

1 Ex Gelaſio in Epi. ad Anaſtaſ. Imperat. Nicolao primo in Epiſt.ad Michaelem, & Innocẽtio tertio cap. Solitæ de Maiorit. & obediẽtia.

de vtráque agendum eſt; vt neque Pontificiæ dignitati quidquam detrahatur, neque ei aliquid in Maieſtatis Regiæ præiudicium plus æquo tribuatur, ſed vt iuxta Chriſti Domini præceptum [2] *&* Cæſari reddantur, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſũt Dei, Deo. *Quapropter, cum quæſtio hæc de ſuprema Summi Pontificis, & Principum ſecularium poteſtate, tam magni ponderis ſit, vt minimus in ea error maximam aut ſupremis Principibus, aut Summo Pontifici iniuriam inferat, hoc inprimis ſyncerè, totóque corde proteſtandum eſſe duxi, non eſſe mihi animum in ea pertractanda, vel de ſupremi Chriſtianorum omnium Patris, ac Paſtoris ſpiritualis, Summi nempe Pontificis auctoritate, quæ illi, ſiue ex Chriſti inſtitutione, ſiue ex Principum*

2. Mat. 22.

priuilegijs atque Eccleſiaſticis ſanctiobus conuenit, quidquam detrahere, vel ſacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, quæ Chriſtianæ veritatis columna, ac firmamentum eſt, in minimo contradicere, cuius infallibili iudicio, quicquid à me dictum fuerit; omni, qua decet, humilitate ſubmitto, vel illuſtriſſimum Cardinalem Bellarminum, quem, vt omni honore, ac obſeruantia digniſſimum, veneror, atque ſuſpicio, irreuerenter traducere, ſed gratia tantũ veritatis, caligine quadã iam diu obductæ, dilucidandæ, quàm debiles ſint rationes ipſius, quibus auctoritatem Pontificis temporalem in Regiæ Maieſtatis derogationem ſtabilire contendit, ex ipſiuſmet principijs, ſeruata ſemper reuerentia illi debita, adeò perſpicuè, Deo adiuuante, me demonſtraturum confido, vt ipſe nec iure mihi

infenſus eſſe, aut vlli vitio vertere meritò poſſit, quòd Tractatum iſtum pro iure Principum Apologiam illius nuncupare præſumpſerim. Quam quidem Apologiam nō ornatè, vt ſolent Rhetores, ſed ſolidè, ni fallor, more Theologorum à me contextam tibi, ſtudioſè Lector, dedico. Amor tuæ ſalutis, ſciendæ veritatis, Chriſtianæ perfectionis, pacíſque publicæ à perfidis ſub fucato Religionis velo, rebellionibus, Regicidijſque conſeruandæ, me primò ad ſcribendum impulit. Dicam candidè quod res eſt. Cum ſeriò mecum cogitare iamdudū cœpiſſem, quanta pericula animarum, corporum, bonorum, quos tumultus, quantáſque ſeditiones, & coniurationes, non Chriſtianæ tantum perfectioni aduerſantes, ſed à feris etiam Barbarorum animis plurimùm ab-

horrentes doctrina hæc noua [3], & purioribus ſeculis incognita de Principibus Secularibus per poteſtatem Spiritualem deponendis in orbẽ Chriſtianum inuexerit, ſimúlque mihi certò perſuaſiſſem, eam nec Scripturæ ſacræ, nec Eccleſiæ primitiuæ praxi, nec ſanctorum Patrum auctoritati, nec ipſi rationi naturali conſentaneam eſſe, ſed varijs ſimilitudinibus plus iuſto extortis, Sophiſticis quibuſdam argumentationibus, &c, quod caput eſt, nonnullis recentiorum Pontificum factis, atque exemplis duntaxat fulciri (quæ omnia nullum certum huius temporalis Pontificum ſuper Principes poteſtatis argumentum viris eruditis, quique debitam ex lege Chriſti erga vtróſque reuerentiam ſeruare cupiunt, exhibere valent) quantis

3 Nã Gregorius 7. fuit primus omniũ Põtificũ, qui Imperatorem depoſuit: & vt ſcribit Bell. li.5. de Rõ. Põt. cap. 5. *Primi qui temporalem poteſtatem Pontifici ex Chriſti inſtitutione tribuunt, vidẽtur eſſe Hugo de S Vict. & S. Bernard. quos ſecuti ſunt Alexander Bonauentura Henricus: Durandus, & alij poſteriores.* Sed, quòd neque Hugo, neque S.Bernardus, nec Alexander huic ſentẽtiæ de tẽporali Pontificis poteſtate faueant, inferiùs nu.124. 129. & 196. apparebit, & propterea doctrina iſta noua eſt, & prioribus ſeculis incognita.

cõſcientiæ ſtimulis, quibúſque animi preſſuris hinc, illincque derepentè angebar, ſatis profectò explicare non poſſum. Hinc enim timor, non Dei, ſed hominum me à ſcribendo valde deterrebat, illinc Dei amor, & proximi me ad ſcribendũ denuò inuitabat. Atque ita vndique mihi anguſtiæ erant. Nam & verebar, ne ſcribendo Põtificis indignationem, cæteráque incommoda, quæ inde naſci ſolent, incurrerem, & ne ſilendo Dei iram in me concitarem, ac perpetuum conſcientiæ vulnus mihimetipſi infligerem. Verùm in hoc certamine illud S. Pauli,
4. ad Gal. 1. 4 Si hominibus placerem Chriſti ſeruus nõ eſſem, *ſæpius reuoluens, tãdem præualuit charitas, omnémque foràs emiſit timorem. Cuius legibus me omninò obſtrictum eſſe reputabam, vt poſtquam iam controuerſia*

hæc de Principibus auctoritate Papali deponendis hinc inde magno impetu, multóque ſanguine agitari cœpta eſt, ipſam veritatem quæ mentis meæ oculis meridiana luce penè clarior apparebat, non præ timore hominum intùs retinerem abſconditam, ſed omnibus qui eam diligenter inueſtigare, & inuentam toto corde amplecti cuperent, ſyncerè patefacerem. Aliter enim metuebam, ne infinitis illis malis, cædibus innumeris, cæteriſque omnibus periculis obnoxius eſſem, quæ ex illius ignoratione, tum ipſis Principibus, tum populo etiam Chriſtiano euenire poſſe, ac ſolere, quotidiana experimenta, proh dolor, nimis luculenta perhibēt teſtimonia. Itaque rem Deo gratiſſimam, proximo vtiliſſimam, propriæque conſcientiæ exonerandæ per neceſſariam præſtare

exiſtimabam, ſi deplorando huius tẽporis ſtatu perpenſo, in quo quamplurimi, (quod ſciens dolenſque refero) quid circa temporalem Pontificis poteſtatem intus in corde ſentiant, foràs propalare præ timore 5 non audent, ipſam veritatem plurimorũ Sophiſmatum inuolucris artificioſè contectam apertè detegerem, atque adeo tum populo Chriſtiano notum facerem, quàm firmo ac immobili fundamento nitatur obedientia, quam in rebus ciuilibus Principibus Secularibus iure diuino debent, tum ipſis etiam Principibus, ijs potiſſimum, qui Romanæ Eccleſiæ non adeo fauent, euidenter oſtenderem, quomodò doctrinæ Catholicæ principijs non repugnet, quin potiùs conſentaneũ ſit, quòd Principibus etiam hæreticis, non

5 *Tanta eſt inter Doctores controuerſia de plenitudine Eccleſiaſticæ poteſtatis, & ad quæ ſe extendat, vt pauca ſint in ea materia ſecura, ita quod his tẽporibus, vt dicit Guilel. Occam circa finem primæ partis Dialogi, ſummè neceſſarium foret quod per ſapientes iuramentis & horribilibus comminationibus ad veritatẽ dicendam arctatos declararentur, quæ ad plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ ſpectant.* Ita Iac. Almainus de auct. Eccle. cap. 3. in principio.

obſtante quacunque Excommunicationis, aut depriuationis ſententia à Summo Pontifice contra illos lata (vtpote cui poteſtas tantùm ſpiritualis, & non ſecularis, qualis eſt Principes deponendi, ex Chriſti inſtitutione competit) ſit à populo illis ciuiliter ſubiecto obedientia in rebus politicis iure diuino exhibenda. Ita enim, neque fideles ſubditi à debita ſuis Principibus obedientia præſtanda vllatenus dimoueri, aut ad ſeditiones in Republica politica prætextu Religionis excitandas, cum ſummo tum ſui, tùm Reipublicę periculo, nec cum minori Religionis Catholicę ſcandalo, quorumcunque perſuaſionibus facilè induci poterunt, neque Principes, qui erga Religionem Catholicam alioquin non benè ſunt affecti, quoúſq; de ſubditorum ſuorum

ſidelitate ſecuri reddi queunt, erunt ignari; neque præ timore ſtatus ſui politici à Catholicis aut euertendi, aut perturbandi, à ſide Catholica vel amplectenda, vel ſaltē permittenda meritò deterreri poſſūt. Hoc igitur vnū obnixè à te peto, Lector ſtudioſe, vt ea, quæ in hoc opuſculo in tui gratiam à me conſcripta ſunt, æqui, boníque conſulas, neque tam donum, quantulumcunque illud ſit, quàm donantis animū, qui maiora dare expetit, benignè reſpicias; & ſi fortè aliqua in eo reperias, quæ tibi non arrideant, (non enim omnia omnibus placere ſolent) modeſtum, vt decet Catholicum, ſed ſolidum, vt Theologo conuenit, reſponſum adhibeas, neque ipſi difficultati tenebras offundere, ſed eā firmis rationibus clarè, ac perſpicuè explicare ſtudeas. Non enim trita

illæ Reſponſiones, & in plurium ore nimiùm verſatæ: Certum eſt, & de fide: De reipſa inter omnes Catholicos conuenit, licèt de modo diſſentiant, & eiuſmodi, *niſi ſolidioribus rationibus deinceps communiantur, quàm quæ hactenus à doctiſſimo Bellarmino allatæ ſunt, prudentum mentibus plenè ſatisfacient, aut vllum Lectori erudito terrorem incutient, ſed potius iuſtitiam tuæ cauſæ viro ſcienti, & veritatis addiſcendæ cupido magis ſuſpectam reddent, & Principum Christianorum, qui Eccleſiæ ſanctæ Protectores* [6] *à Deo conſtituti ſunt, animos ad iracundiam meritò prouocare poterunt, qui dum perſpiciunt, doctrinam hanc de temporali Pontificis ſuper ipſos poteſtate his poſterioribus tantùm ſecu-*

6 23. q. 5. cap. *Principes*. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 20. de Reform

lis in Eccleſiam irrepſiſſe, eámque nullo ſcripturæ ſacræ, aut ſanctorum Patrum teſtimonio, aliáue ratione efficaci firmiter comprobari, non mirum, ſi contra talem auctoritatem, eiúſque propugnatores valde excandeſcant, neque ſe Regali ſuo iure, quaſi per vim ſpoliari, tam facilè permittant. Denique cum opus hoc non adulãdi animo, aut contradicendi libidine, Deus mihi teſtis eſt, ſed veritatis perquirendæ ſtudio, animarum zelo, pacíſque publicæ conſeruandæ gratia in me ſuſceperim, plurimùm confido, Summum Pontificem, qui veritatis cuſtos, & propugnator à Chriſto conſtitutus eſt, contra me pro veritate indaganda humiliter diſputantem, neque proteruè aliquid ſtatuẽtem nulla prorſus indigatione commotum iri, Non etenim animo pertinaci quid-

quam aſſero, ſed paratiſſimo, tum ea, quæ à me conſcripta ſunt, Doctiorum trutinâ examinanda porrigere, tum præſertim me in omnibus ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ cenſuræ, atque correctioni, cum omni, qua par eſt, ſubmiſſione ſubijcere, pro cuius fœlici ſtatu, & vt pax vera inter Regna mundi, & Sacerdotium diutiſſimè conſeruetur, aſſiduis precibus diuinam clemẽtiam ſupplex rogo: Eſt enim valdè metuendum 7 *, ne, ſicut Romana Eccleſia gratuita Principum liberalitate dominium temporale accepit, ita, ſi Iuriſdictionem temporalem ſuper ipſos plus iuſto ſibi arroget, eorum indignatione, eodem, quod Deus auertat, tandem ſpolietur.*

7 *Prouerbiũ vulgare, qui totũ vult, totum perdit, vnde timendum eſt, ne Eccleſia Romana, quæ vniuerſa vẽdicat, vniuerſa perdat.* Ita Durandꝰ ſacri Palatij Magiſter & Epiſcopus in tract. pro celebrando Cõcilio. part. 1. rub. 8.

Digitized by Google

ADMONITIO AD LECTOREM.

TRIA sunt (ſtudioſe Lector) de quibus te præmonendum eſſe putaui. Primum eſt: quamuis hæc noſtra pro iure Principum Apologia nunc primùm in lucem exeat, tres tamen totos abhinc annos à me conſtructam eſſe; quam etiam typis tunc protinus mandaſſem, ſi charactere ſatis perceptibili exarata fuiſſet: vt plures Catholici fide digni, atque ex illis vir quidã Prin-

ceps, teſtes eſſe poſſunt. Neque moram ſanè vllā interpoſui, quin omni, qua potui, celeritate vſus ſim, vt eam benè trāſcriptam idoneam prælo redderem. Sed inter transcribendum doctiſſimus ille Guilielmi Barclaij liber de poteſtate Papæ in Principes foràs prodijt, qui negotium illud, quod in me ſuſcipere decreueram, exquiſitè admodum perfecit, atque adeo vniuerſis ferè Cardinalis Bellarmini argumentis pro poteſtate Papali Principes deponendi, tam clarè, tam ornatè, támque eruditè ſatisfecit, vt nihil amplius deſiderari poſſe meo quidem iudicio videretur. Igitur gauiſus ſū plurimùm, & certè præ gaudio exultaui, quòd de improuiſo tam graui onere leuatus, ac tam magna cura, & ſolli-

citudine liberatus eſſem. Verùm multo citiùs, quàm ſperabá, gaudium iſtud euanuit. Etenim tum importunæ amici cuiuſdam preces, in cuius notitiam hęc meą ſcripta venerunt, tum rationes, quas crebrò inculcabat (non omnino diſſimiles ijs, quas Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus* ex S. Auguſtino * adducit(tá magni apud me momenti erant, vt illis tandem perſuaſus ea etiam diuulgari permitterem. Vt enim taceam doctiſſimum Barclaium morte præuentum, librum ſuum non plenè abſoluiſſe, neque ad omnia Cardinalis Bellarmini arguméta, illud præſertim de Romani Imperij tranſlatione, reſpondiſſe (quæ res alijs quoque eandem cauſam proſequendi ſufficiens argumentum

* Tom. 1. in prima Præfatione ad ſuas cõtrouerſias.

* Lib. 1. de Trinit. cap. 3.

præbere poterat) *non ſolùm non obeſſe, ſed etiam prodeſſe cenſeo Eccleſiaſticæ cauſæ, ſi plures, qui aliquâ ſcribendi facultate præditi ſunt*, de hac controuerſia grauiſſima, quæ tantas in Eccleſia tempeſtates excitauit, hoc potiſſimùm tempore *ſcribant, etſi eadem etiam alijs verbis fortaſſe ſcripturi*. Nam præterquàm quòd *ex multorum ſcriptione illud commodum accedit, quòd libri breuiùs, & faciliùs ad manus omnium deferuntur*, ita vt quiuis in aliquem ſaltem citò incurrere poſſit, *expedit etiam, vt Chriſtiani omnes intelligant, in caſtris Catholicorum non vnum aut alterum eſſe, ſed multos* (quicquid in latebris aliqui obmurmurent) qui Deo & Cæſari, quæ ſua ſunt, reddentes, non ſolùm ſupremam Summi Pontificis auctoritatem ſpi-

ritualem tueri, & pro ea fortiter dimicare non verentur; verùm etiam ius regium defendere, atq; pro ſuprema Principum Seculariũ poteſtate temporali totis viribus decertare paratiſſimi exiſtunt.

Alterum, quod te ſcire velim, eſt, me, dum in hac Apologia quædam Cardinalis Bellarmini dicta refero, illud potiſſimùm, quo Sũmos Põtifices Imperatoribus Ethnicis, in rebus temporalibus de iure ſubiectos eſſe ait, non poſtremam operum ſuorum recognitionem, ſed priores Editiones, Venetam nimirum ab ipſomet Bellarmino auctam, & caſtigatam ſecutum eſſe, tum quoniam non nouum aliquod opuſculum à me recèns confectum, ſed anteà, quàm de hac vltima ſuorum operum re-

cognitione quidquam audiueram, (pauciſſimis auctoritatibus duntaxat adiunctis) à me compoſitum tibi in præſenti offero; tum etiam quia ſatis instituto meo eſſe putabam, ſi ex doctrina à Cardinale Bellarm. vel conceſſa, vel vt improbabili non retractata, eius argumenta diſſoluerem. Audeo autem cõfidenter aſſerere, doctiſſimum Bellarminum, quantumuis ſententiam ſuam de ſubiectione Pontificum Principibus Ethnicis iá retractauerit (iure an immeritò aliorum ſit iudicium, & alibi forſan à nobis examinabitur) contrariam tamen Alberti Pighij opinionem, quam ipſe paucis abhinc annis vt probabiliorem amplexatus eſt, nequaquam improbabilitatis condemnaturum.

Scias denique tertiò, Reſponſionem Cardinalis Bellarmini ad Guilielmi Barclaij librum, quam in ore omnium audio verſari, me hactenus non vidiſſe, tametſi in eo perquirendo diligentiſſimus fuerim. Si, poſtquã perlegerim, in aliquo me erraſſe deprehendero, ſtatim me corrigam, atque errorem palàm fateri non erubeſcam. Sin minùs, dabit mihi, vti ſpero, veniã Illuſtriſſimus Bellarminus, vt, ſi in hoc ſuo contra Barclaium libro, aliquid momenti aduerſùs ea quæ in hac Apologia pro Iure Principũ à me dicta ſunt, de nouo attulerit, cum omni, qua par eſt, reuerentia Reſponſionem illi reddam.

His igitur præmiſſis ad rem ipſam accedamus.

APOLOGIA

PRO IVRE PRINCIPVM.

DIu, ac multùm agitata eſt controuerſia, An penes Romanum Pontificem ſit dominium rerum omnium temporalium, & poteſtas de illis diſponendi ſaltem in ordine ad bonum ſpirituale, adeóq; Reges, & Principes ſupremos ob crimen hęreſis, aliáque enormia flagitia ſuis Regnis, atque dominijs temporalibus priuandi. Sed nuperrimè in Anglia hæc quæſtio de integro in diſceptationem vocari cœpit occaſione cuiuſdam Iuriſiurandi, quo Catholici Angli, ex vi publici Edicti [a] in generali Ordinum conuentu ſanciti, ad debitam ſuam erga

[a] Hęc lex de iuramẽto fidelitatis pręſtãdo lata eſt anno Domini 1606. in Seſſione Parlamenti, quæ proximè ſecuta eſt barbaram illã quorũdam Catholicorũ cõiurationẽ, ac iã toti orbi notiſſimã. ſed ſeculis futuris præ illius horrore vix credendam.

Regem in rebus ciuilibus obedientiam, ac fidelitatem, vt in ipſo Decreti initio præfertur, oſtendendam deuinciri ſolēt.

2 Quamplurimi enim Angli Catholici in ea ſunt ſententia, vt exiſtiment, Papam, vt Papam, quamuis non habeat vllum dominium, ſeu poteſtatem merè tēporalem iure diuino, habere tamē in ordine ad bonum ſpirituale, ſupremū dominium tēporale, ſeu poteſtatem diſponēdi de rebus temporalibus, omniū præſertim Chriſtianorū, & conſequēter Regna, atque Imperia trāsferēdi, & Reges, ac Principes ſupremos Principatu priuādi. Et hanc ſententiam tam mordicùs tenent, vt contrariam, non tam ſententiam quā hæreſim eſſe arbitrentur. Potiſſima huius ſentētiæ fundamēta ſunt rationes, atque exēpla, quæ ex Cardinale Bellarmino b, tū doctrina, tū dignitate illuſtriſſimo pro hac ſua ſententia, quæ etiam recentiorum Theologorum communis eſt, confirmāda, inferiùs c adducemus.

3 Veruntamen permulti alij Angli Catholici, qui prædictum Iuramētum licitum eſſe affirmant, & plures alij, qui, quātumuis negent, præfatum Iuſiurandum,

b Lib. 5. de Rom. Pont. cap. 7. & 8. Auctores primę ſentētię ſunt ip ſe Bellarminus & plerique ex illis Theologis, non tamē omnes, quos ipſe ibidem cap. 1. refert.

c Num. 132. & ſeq.

ob quaſdã clauſulas in eo inſertas, poſſe ab vllo Catholico tuta conſcientia præſtari; aſſerunt nihilominùs, non poſſe ſufficienter demõſtrari, vel Scripturarum teſtimonio, vel Apoſtolica traditione, vel ſanctorum Patrum auctoritate, vel ipſis rationibus Theologicis, Summum Pontificem vllum prorſus habere ex Chriſti inſtitutione rerum temporalium dominium, aut poteſtatem ſiue directè, ſiue indirectè, ſiue abſolutè, ſiue reſpectiuè ad bonum ſpirituale, Principes ſupremos ob quantumuis crimen ſuis dominijs temporalibus diſpoliandi.

4 Hanc ſententiam, vt refert Ioannes Azorius [d] Societatis Ieſu Theologus, ſequuntur Guilielmus Occamus, Ioannes Pariſienſis, Dantes Aligerius, Iacobus Almainus in tractatu de ſuprema poteſtate Laica. q. 3. & Ioannes Maior in 4. diſt. 24. q. 3. concl. 3. Et idem Azorius [e] in hanc etiam ſententiam citat Hugonem relatum à Gloſſa in cap. Cauſam quæ. 2. Extra. qui filij ſint legitimi, in verbo Ad Regem, & Michaelem Vulcurunum in Regimine mundi parte 2. q. 11. principali, atque Albericum in Dictionario in verbo Electio, vbi ceteris

d Tom. 2. Inſtit. lib. 4. cap. 9. q. 3.

e Lib. 10. cap. 6. q. 3.

Auctores & fautores ſecūdę ſentētiæ. Guil. Occamus. Ioan. Pariſienſis. Dantes. Almainus. Maior. Hugo. Vulcurunus. Albericus. Gloſ. Decretorũ. Antonius de Roſellis. Tertullian. S. Ambroſ. S. Hieron. Otho Friſingenſis. Glo. Scripturę ſacrę. Grego. Turon. Cōſt. Harmenop. Nician. VVinzetus.

paulò liberius loquitur: *Paſtores*, inquit, *Eccleſiæ mittentes falcem in meſſem alienam, fecerunt quatuor Decretales, vnam de electione Imperatoris, quæ incipit Venerabilem, & ibi de hoc not. per omnes. Alia eſt ſuper diſpenſatione Frederici Imperatoris, Extra. de ſentētia, & re iudicata, cap. ad Apoſtolicæ in Sexto, vbi etiam de hoc not. per omnes: Alia eſt ſuper diſcordia orta, & ſententia criminis læſæ maieſtatis lata per Imperatorem Henricum, quæ eſt in Clementina de ſententia & re iudicata, cap. Paſtoralis: Alia eſt in Clementina prima de Iureiurando, quòd Imperator tenebatur præſtare iuramentum fidelitatis Papæ, & de aliqua poteſtate Papæ ſuper Imperatorem. Quæ Decretales, an ſint iuſtæ, Deus nouit, nullam enim earũ, ſaluo meliori conſilio (& ſi erroneum foret reuoco) credo iuri conſonam. Immo eas credo proditas contra iura, & libertatem Imperij, & puto poteſtates diſtinctas à Deo proceſſiſſe, de quo ſatis notaui lege prima Cod. de*

S. Auguſt. Nicolaus Papa. Ioan. Papa. Celeſt. Papa. Gratianus. Alexāder Alenſis. Petrus Damianus. S. Gregorius Naz. & S. Ambroſius. S. Bernard. S. Gregorius Papa. Gregorius Tholoſanus. Sigebert. Vincētius Belluac. Nicola. Cuſanus. Guiliel. Barclaius. Auctor Apologiæ Prot pro Romana Eccleſ. Parlamentum Pariſienſ. Cardinalis de Pelleue, & Conuentus ordinum Franciæ. Iacobus Leſchaſſerius. Petrus Pithæus, & totum Franciæ Regnum. Scholaſtici tempore Trithemij, qui etiam dicit adhuc ſub iudice litem eſſe.

Summa Trinitate, & fide Catholica. Hæc Albericus.

5 Huic etiam ſententiæ fauere videntur Gloſſa in capit. Quoniam, diſt. 10. Antonius de Roſellis de poteſtate Papæ & Imperatoris, & omnes inſuper illi, qui docent Principes, ſi deliquerint, diuino examini relinquendos eſſe, neque in terris à quoquam mortalium iudicari, aut puniri poſſe: quæ ipſorum dicta de pœnis temporalibus, qualis eſt Principũ depoſitio, neceſſariò intelligi debent: nam alioquin poſſe eos pœnis ſpiritualibus coerceri, propter peccata præſertim ſpiritualia nemo Catholicorum inficiatur.

Inter hos annumerari poſſunt Tertullianus in Apologet. contra gentes, qui ait *Deum eſſe ſolum in cuius ſolius poteſtate ſunt* (Imperatores) *à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines.*

S. Ambroſius in Apologia Dauid. cap. 10. ad illud Pſalmi, *Tibi ſoli peccaui*, ita inquit: *Rex vtique erat, nullis ipſe legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum. Neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperij poteſtate. Homini ergo*

(Dauid occidendo Vriam) *non peccauit*, *cui non tenebatur obnoxius*.

S. Hieronymus tom. 1. epiſt. 46. loquēs de Dauide poſt crimen adulterij, & homicidij perpetratum pœnitentiā agēte, ait eum dixiſſe, *Tibi ſoli peccaui, quia Rex erat, & alium non timebat*.

6 Otho Friſingenſis in epiſtola ad Fredericum Oenobardum, quæ præfixa eſt Chronico de geſtis Frederici: *Cùm nulla*, inquit, *inueniatur perſona mundialis, quæ mūdi legibus nōn ſubiaceat, ſubiacendo coerceatur, ſoli Reges, vt potè conſtituti ſupra leges, diuino examini reſeruati, ſeculi legibus non cohibētur, vnde eſt illud tam Regis quam Prophetæ teſtimonium, Tibi ſoli peccaui.*

Quæ etiam Prophetæ verba explanās Gloſſa ait, idcirco Dauidē prædicta verba *Tibi ſoli peccaui*, vſurpaſſe, *Quia rex omnibus ſuperior tantùm à Deo puniendus eſt.*

Gregorius Turonenſis lib. 5. cap. 17. ad Regem Chilpericum loquens, *Si quis* inquit, *de nobis ô Rex, iuſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt, ſi verò tu exceſſeris, quis te corripiet? loquimur enim tibi, ſed ſi volueris, audis: ſi autem nolueris, quis te damnabit, niſi is, qui ſe pronunciauit eſſe*

iuſtitiam?

7 Conſtantinus Harmenopolus lib. 1. epi. tit. 1. legem illam, *Princeps legibus ſolutus eſt*, ff. de legibus lege Princeps, ita exponit, *Princeps legibus non ſubijcitur, videlicet, ſi delinquat, non punitur.*

Atque vt plures alios omittam, Ninianus VVinzetus Abbas in velitatione cõtra Buccananũ, pag. 120. poſtquam recitauerat illum Scripturæ locum, in quo Dauid pręcepit Abiſai, ne Saulem lancea perfoderet, ita ſubiungit: *Audis veram Dei Prophetæ Theologiam, Regem videlicet quantumuis impium ipſius Dei iudicio, & caſtigationi relinquendum eſſe; Niſi, Deus, inquit, percuſſerit eum*, &c.

8 Sed multo clariùs hanc ſententiam ſequuntur illi, qui paulò expreſſiùs aſſerunt, penes Eccleſiam non eſſe gladium materialem, ſed ſpiritualem duntaxat, & proprium eſſe Sacerdotum, quorum arma ſpiritualia ſunt, non corporalia, ſpiritualem inferre vindictam: Regum autem tẽporalem irrogare pœnam, qua pœna, ſi ipſi deliquerint, a ſolo Deo iudicandos, & caſtigandos eſſe.

Ita S. Auguſtinus, qui libro de fide &

operibus cap.2.docet, *Gladium materialem, quo in veteri Teſtamento Moyſes & Phinees vſi ſunt, fuiſſe figuram degradationum, & excommunicationum, quæ in lege noua exercendæ ſunt, cum in Eccleſiæ*, vt inquit, *diſciplina viſibilis fuerat gladius ceſſaturus.*

9 Nicolaus Papa cap. Inter hæc 33.q.2. vbi ait, *Sancta Dei Eccleſia mundanis nunquam conſtringitur, gladium non habet, niſi ſpiritualem.*

Ioannes Papa octauus, cap. Porro, 16. q.3. qui ita inquit, *Eccleſiæ corporalia neſcientes arma, ſolum Dominum, & propugnatorem ſuum quando ei placuerit, miſereri patienter expectant.*

Celeſtinus tertius, capit. Cum ab homine, Extra. de Iudicijs, vbi docere videtur non eſſe in poteſtate Eccleſiæ alias pœnas infligere, quàm ſpirituales, quales ſunt degradatio à ſtatu clericali, excommunicatio, & huiuſmodi: *Cùm non habeat*, inquit, *Eccleſia vltra quid faciat*, (hoc eſt quàm excommunicare, & degradare Clericum incorrigibilem) *per Secularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quòd ei deputetur exilium, aut alia legitima pœna inferatur.*

10 Quod etiam expreſſiſſimè docuit

Gratianus.2. q.7. cap. Nos ſi. *Regum*, inquiens, *eſt corporalem irrogare pœnam, Sacerdotum ſpiritualem inferre vindictam.*

Alexander Alenſis 3. part. q. 40. membr. 5. quæſt. 4. ad primum, ſecundum, & tertium argumentum, qui affirmat *Reges à Deo ſolo materiali pœna puniẽdos eſſe. Atque ita* 1. *Petri* 2. *Rex dicitur præcellere*, ait Alenſis, *in ſuo ordine ſecundùm poteſtatem ad vindictam, non ſpiritualem, ſed corporalem, qua vindicta, ſi deliquerit, non habet, qui eum puniat, niſi Deum.*

11 Demũ Petrus Damianus,[f] qui in epiſtola ad Firmanũ Epiſcopũ ita ſcribit: *Sicut ergo ipſe Dei filius cuncta mundi furentis obſtacula, non per diſtricti examinis vltionẽ, ſed per inuictam ſuperauit inconcuſſæ patientiæ maieſtatem; ita decet mundi rabiem potiùs æquanimiter ferre, quàm vel arma corripere, vel lædenti læſionibus reſpondere, cùm præſertim inter Regnũ & Sacerdotium propria cuiuſque diſtinguatur officia, vt & Rex armis vtatur ſeculi, & Sacerdos accingatur*

f Apud Baronium in Annalibus, anno 1503.a. nu. 10. qui nu. 14. immeritò verba Petri Damiani, viri non minus ſanctitate, quam eruditione clari, vt hæretica criminatur aſſerens *Catholica dogmata illi penitus aduerſari, quibus hæreſis errore notantur omnes, qui Romanæ Eccleſiæ non niſi gladium ſpiritualem concedunt:* cùm tamẽ eodem errore notare potuiſſet ſanctos illos Patres, ſummoſque Pontifices, alióſque Doctores iam citatos, qui non niſi gladium, armáque ſpiritualia Eccleſiæ concedunt.

gladio ſpirituali, qui eſt verbum Dei. De Seculi nempe Principe Paulus dicit, Non ſine cauſa gladium portat : Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malè agit. Ozias Rex, qui Sacerdotale vſurpat officium, lepra perfunditur, &, ſi Sacerdos arma corripit (quòd vtique Laicorum eſt) quid meretur, &c. Et infrà: *Ad hæc ſi quis obijciat Leonem bellicis vſibus ſe frequenter implicuiſſe Pontificem, nihilominùs verum eſſe dico, quod ſentio; quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet principatum, quia negauit, nec Dauid idcirco prophetiæ meretur oraculum, quia thorum viri alieni inuaſit, cum mala, vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex proprijs debeant qualitatibus iudicari.* Nunquid hoc *legitur vel egiſſe, vel literis docuiſſe Gregorius* g, *qui tot rapinas atque violentias à Longobardorum feritate eſt perpeſſus? Num Ambroſius bellum Arrianis ſe, ſuámque Eccleſiam crudeliter infeſtantibus intulit? Nunquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum? Cauſas igitur Eccleſiaſtici cuiuſcunque negotij leges dirimant fori, vel Sacerdotalis edicta Concilij, ne quod gerendum eſt in Tribunalibus Iudicum, vel ex ſententia prodire Pontificum, in noſtrum vertatur oppro-*

g quid S. Gregor. & Ambroſius ſenſerint, vide etiam inferiùs nu. 15. & 21.

brium congreſſione bellorum.

13 Quibus verbis videtur loqui Petrus Damianus de proprio Pontificum, vt Pontifices ſunt, officio, & de au-ctoritate, quæ illis, quà Pontifices, & ſpirituales animarum paſtores ſunt ex Chriſti inſtitutione competit, & non quà Principatum temporalem ex Principum conceſſione annexam habent: qua ratione, vt pœnas infligant temporales, gladio accingantur materiali, & armis vtantur ſeculi, illis eodem modo, quo cæteris etiam Principibus conuenit, non videtur lege Chriſti eſſe interdictum.

Fauent quoque huic ſententiæ S. Gregorius Nazianzenus, S. Ambroſius, Sanctúſque Bernardus, qui nullum aliud remedium aduerſus Principes Eccleſiam perſequentes prçter lachrymas, orationes, atque alia id genus arma ſpiritualia, *quæ*, vt ait Gloſſa†, *propria ſunt militum Chriſti*, Sacerdotibus, reliquiſque Chriſtianis competere apertiſſimè docent. †Ad Ephe. 6.

24 Nam Gregorius Nazianzenus in orat. 1. cōtra Iulianum Apoſtatam, qui Religionem Chriſtianā euertere nitebatur, *Hæc*, inquit, *Iulianus deliberabat, quemad-*

modum ſecretorum illius ſodales, & teſtes propalarunt, coercitus eſt tamen Dei clementia, ac lachrymis Chriſtianorum, quæ multæ tam, & à multis erant effuſæ, cùm ſolùm hoc contra perſecutorem haberent remedium. Et nihilominùs tam ingens erat eo tempore Chriſtianorum multitudo, tantæque vires, vt eum facilè debellare, atque vel vi aperta, vel per inſidias abſque vllo ferè tumultu, aut graui Chriſtianorum incommodo illum è medio tollere ſatis opportunè potuiſſent, quod quidem in talibus anguſtijs ipſa Eccleſiæ periclitanti ſuccurrendi neceſſitas poſtulaſſe videbatur, ſi ſubditis in Principes ſuos legitimos occaſione religionis inſurgere per Dei legẽ licuiſſet. Nunquam enim maiores Chriſtianorũ vires, quàm tunc erant: cùm totus Iuliani exercitus ex Chriſtianis conflatus eſſet, vt infrà h fuſiùs oſtendemus: quæ res tantoperè animum Iuliani cõmmouit, *vt res Chriſtianorum,* i *quos Galilæos contumeliæ cauſa nominabat, comparatione Perſarum, qui contra ipſum fortiter in bello perſeuerabant, adeò illi maiores, ac cura digniores viderentur, vt bellum contra Perſas nugas, ac ludum exiſtimaret.*

h Nu.246. & ſeq.

i Nazianzen. orat. I. in Iulianũ.

15 Sanctus etiam Ambroſius illud ip-

ſũ,quòd ſuperiùs [k] verbis docuerat,nẽpè *Reges nullis ad pœnam vocari legibus tutos imperij poteſtate*,opere, atque exẽplo ſuo confirmat. Nam tametſi eum Valentinianus iunior [l] religionis cauſa perſuaſu matris Iuſtinæ Arrianorum fautricis perſequeretur, atque *Eccleſiæ ſtatum conturbare,ipſum que Ambroſium, ac cæteros Chriſti Sacerdotes in exilium mittere conaretur*, non propterea ipſe Imperatorem vlla Imperij ſui parte priuauit, aut aliquẽ in populo tumultum in Religionis defenſionẽ concitauit, ſed ad orationes, lachrymas, aliáque eius generis arma ſpiritualia, tanquam ad vnicum ſalutis aſylum confugit, *neque ſe manu defenſauit, aut telo*, vt ſcribit [m] Ruffinus, *ſed ieiunijs,continuiſque vigilijs ſub altari poſitus per obſecrationes defenſorem ſibi atque Eccleſiæ Deum parauit.Dolere potero*, ait ipſe Ambroſius, [n] *potero flere, potero gemere,aduerſus arma,milites Gothos quoque lachrymæ meæ arma mea ſunt, talia enim munimenta ſunt Sacerdotis, aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere.*

16 Et tamen facillimum fuiſſet Ambroſio Imperatorem aliqua ſaltẽ Imperij ſui parte mulctare, & illius iura Maximo viro orthodoxo Imperium ambienti cõ-

k Nu. 5.

l Ruffin. lib.2.hiſt. cap.15. Socrates lib.5. cap.11. Theodoret.lib.5. cap.13. Sozomen.lib. 7.cap.13.

m Lib.2. hiſt.cap.16.

n In oratio.contra Auxẽtium. lib.5.epiſt. & habetur 23.q.8. cap. Cõuenior.

o Ruffinus loco citato. Theodore. lib. 5. cap. 14. Sozomen. loco citato.

cedere: qui, vt tradunt hiſtorici o, *magno collecto exercitu; prætextu quidem, quaſi non paſſurus, vt circa patriam fidem, & Eccleſiaſticum ordinem aliquid nouaretur, ideóque datis literis ad Valentinianum impium proteſtabatur inceptum, fidem Dei impugnari, & ſtatuta Eccleſiæ Catholicæ ſubrui, minas inſuper belli addens, niſi Imperator bellum aduerſus pietatem remitteret: quin etiam orationem reipſa confirmans, coactum exercitum Mediolanum verſus duxit. Quo comperto, Iuſtina, hoſte ſimul, atque impietatis conſcientia perurgente, in fugam verſa cum filio, exilia, quæ Dei Sacerdotibus præparabat, prima ſortitur.*

17 Noluit igitur S. Ambroſius ab Imperatore Valentiniano grauiter oppreſſus, aliquam Imperij ſui partem illi adimere, eámque Maximo viro Catholico, ſuámque opem vltrò pollicenti regendam tradere, tametſi id efficere (Maximo tunc cum ingenti exercitu ſub Religionis tuendæ prætextu ad Mediolanum aduentante) abſque vllo ferè negotio potuiſſet; cùm præſertim tanta eſſet apud populum vel ſolius Ambroſij auctoritas, vt tota Imperatoris potentia aduerſus eum præualere tũc temporis ægrè potuiſſet. *Nam Imperator*, vt ait Ruf-

finus p *pro contumeliæ inuidia, quam falſò conflauerat mater, accenſus, armatorum globum ad Eccleſiam mittit, confringi ianuas, oppugnari ſancta, Sacerdotem pertrahi, atque in exilium mitti protinùs iubet. Reſiſtebant tamen populi fideles, Ambroſium vehementer diligentes, quorum tanta fuit perſeuerantia, vt animas priùs amittere, quàm Epiſcopum mallent.*

p Lib. 2. cap. 15. Socrates, lib. 5. cap. 11. Sozomen. lib. 7. cap. 13.

18 Quin etiam ipſemet imperator S. Ambroſij potentiam, ſummámque eius apud populum auctoritatem ſatis apertè atteſtatur q. *Nam cùm Imperatorem Comites obſecrarent, vti ipſe prodiret ad Eccleſiam, idque petitu militum facere ſe dicerent, reſpondit Imperator* (ac ſi exiguam verbis Comitũ fidem habuiſſet) *Si vobis iuſſerit Ambroſius, vinctum me tradetis.*

q Ambroſius lib. 5. epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem.

Non itaque S. Ambroſius idcirco orationibus, lachrymis, ieiunijs, cęteríſque eius generis armis ſpiritualibus vſus eſt, quia vires illi deerant ad ſe, ſuámque Eccleſiam à Valentiniani oppreſſionibus armis corporalibus defendendam, ſed quia Chriſti Sacerdotibus, populóque Chriſtiano pro regione Chriſtiana aut dilatanda, aut conſeruanda contra Principes ſuos legitimos,

arma capeſſere, vel per ſeditiones, atque tumultus vllam illis violentiam inferre, Chriſti lege omninò prohibitum eſſe iudicabat.

19 Eadem fuit B. Bernardi mens, eadémque ſententia. Nã in primis lib. 2. de Conſiderat. ad Eugenium Papam, *Planũ eſt*, inquit, *quòd Apoſtolis interdicitur dominatus ergo & tu tibi vſurpare caue, aut Dominus Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum: planum eſt, quia ab vtroque prohiberis, ſi vtrumque ſimiliter habere voles, perdes vtrumque*, Deinde lib. 4. ad eundem aſſerit Sũmum Pontificem *non habere gladium materialem in iuſſu, ſed ſolum in nutu*. Id eſt penes Pontificem non eſse dominium gladij tẽporalis, ſed ſolùm poteſtatem quãdam innuendi, dirigendi, atque ordinãdi ad modum inferiùs [r] explicandum, quãdo, & in quibus caſibus Imperator, qui illius gladij Dominus eſt, illum pro Eccleſiæ neceſſitatibus extrahere debeat.

[r] Numero 196. & ſeq.

20 Prætereà in epiſtola 170. *Si*, inquit, *totus terrarum orbis aduerſum me coniuraret, vt aliquid moliar aduerſus Regiam maieſtatem, ego tamen Deum timerem, & ordinatum ab eo Regem offendere temerè non auderem. Nec enim ignoro, vbi legerim, Qui poteſtati reſiſtit,*

ſtit Dei ordinationi reſiſtit. Et nihilominùs, ſi majeſtas Regia aduerſus Eccleſiam aliquid moliretur, eámque conculcare, aut iniuriam inferre niteretur, in eo caſu S. Bernardus ſe matris ſuæ iniurias non diſſimulaturum, ſed pro ea armis, quæ Domini Sacerdotem, athletam Chriſti, atque Eccleſiæ filium decent, vſque ad mortem dimicaturum eſſe intrepidè profitetur. *Nos*, inquit [f], *Eccleſiæ filij matris iniurias, contemptum, & conculcationem omnino diſſimulare non poſſumus. Profectò ſtabimus, & pugnabimus vſque ad mortem, ſi ita oportuerit, pro matre noſtra armis, quibus licet, non ſcutis, & gladijs, ſed precibus, fletibúſque ad Deum.*

f In epiſt. 221. ad Ludouicum Craſſum.

21 Poſſet etiam pro hac ſententia adduci Sanctus Gregorius Papa, vt ita quiuis, quàm concordiſſimè vniuerſi ſancti Patres, atque Eccleſiæ Doctores in hac re conſentiant, facilè diſpicere poſſit. Ipſe etenim, qui tot iniurias à Longobardorum feritate perpeſſus eſt, non tamen propterea ab ijs debellãdis, ſéque, ſuáque Eccleſię armis corporalibus defendenda abſtinuit, quia vires ſibi deeſſe exiſtimabat ad eorum Impeium penitùs diſſipandum, ſed quoniam,

t Nu. 256. vt infrà[t] videbimus, ob Dei timorem, & conſcientiæ ſcrupulum in mortem alicuius ſe miſcere formidabat. Quænam igitur fuerit B.Gregorij opinio de poteſtate Papali Principes deponendi, ex his perſpicuè admodùm colligi poteſt. Si enim ipſe, cùm Sũmus eſſet Pontifex, tãtáque eruditione, ac vitæ ſanctimonia excellens, vt inter quatuor Eccleſię Doctores numerari mereatur, in alicuius tamen necẽ, ob ſui, ſuęque Eccleſiæ defenſionẽ, cõsẽtire planè illicitũ ſibi eſſe iudicabat; quis profectò iure ſuſpicari poterit, talẽ tantũque virũ in ea potuiſſe eſſe ſententia, vt exiſtimaret, Sũmo Pontifici ex Chriſti lege aut præceptum, aut permiſſum eſſe, vt Principibus ſupremis, tametſi Eccleſiam perſequantur, vel vitæ, vel honoris priuationem, non dico, imprecetur (his enim imprecationibus ipſe Gregorius aliquando vſus eſt, & ex ijs nullum perturbandæ Reipublicæ periculum oriri poterat) ſed per ſententiã definitiuam illis, vel vitam, vel Principatum auferat, totúmque ius regnandi alteri etiam extraneo cõcedat, ex quo maximi in Republica tumultus, infinitæ ſtrages, cædéſque hominum innumeræ,

aut ſemper, aut plerúmque cõſequi ſolẽt?

22 Quòd ſi quis reſpondeat, præfatos ſanctos Patres hoc ſolum aſſerere voluiſſe, nõ eſſe licitum viris Eccleſiaſticis arma corripere, aut vllum malefactorẽ, ſaltem per ſeipſos, pœna mortis, aut membrorũ mutilationis afficere: hoc etenim ſacri Canones [u] Clericis ob ſtatus decẽtiam penitùs interdicunt, & in tranſgreſſores pœnam Irregularitatis decernunt.

Hoc ſanè facilè conuinci poteſt. Conſtat enim iuxta communem Theologorum [x] doctrinam, iure tãtùm Canonico, & humano, non naturali, aut diuino Clericis prohiberi, ne arma capiant, aut aliquem malefactorem per ſeipſos occidant: quæ leges neque Summos Pontifices conſtringunt, neque alios tã ſtrictè obligant, quin in ijs Papa diſpenſare poſſit. Quin etiam abſque vlla expreſſa Sũmi Põtificis diſpenſatione poſſunt Clerici, & aliquando etiam tenentur, (ſi præſens neceſſitas vrgeat) vel in propriæ vitæ defenſionem, vel in Reipublicæ ciuilis tutelam, quæ priuato cuiuſque commodo anteponi debet, contra iniquum aggreſſorem cum inculpatæ defenſionis moderamine tam Rempub.

u Diſt. 45. can. Epiſcopum in cap. Sentẽtiã, Extra. Ne Clerici vel Mona. & toto titulo de Clerico percuſſore.

x In 2. 2. S. Tho. q. 64. ar. 4. vbi Arragona, Salon. & alij.

quàm ſeipſos defenſare.

23 Aliud igitur ſignificare voluerunt præclara illa ſanctæ Eccleſiæ lumina, nẽpè dominium gladij temporalis non eſſe penes Eccleſiam, aut Paſtores illius ſpirituales quà tales ſunt, ſed ſolùm penes Rempub. politicam, illiúſque Dominos tẽporales, neque ad viros Eccleſiaſticos, quatenus Eccleſiæ ſunt filij, ſpectare, vt armis corporalibus, ſed ſpiritualibus dũtaxat, quæ propria ſunt militum Chriſti, iniurias ſibi allatas propulſent. Quòd ſi interdum cõtingat clericos materiali vti gladio, non illis competere, qua Eccleſiaſtici ſunt, ſed quà homines, aut corporis politici partes, & membra quædam, qui, vel in propriam defenſionem, lege naturali dictante, quòd vim vi repellere cuiuis homini liceat, vel in communem Reipublicæ politicæ tutelam (præhabita eorum, ad quos ſpectat, licentia) nonnunquam armis decertant.

24 Quapropter ſi à iure Eccleſiaſtico abſtrahamus nõ minùs Summo Pontifici, aliíſque Prælatis Eccleſiaſticis. qui ex Principum cõceſſione poteſtatem temporalẽ habent, quàm cæteris etiã Principibus ſecularib⁹ materiali vti gladio per-

mittitur,& propterea ſicut Princeps tẽporalis ob Maieſtatis Regiæ dignitatem non omnia iudicia per ſeipſum exercet, ſed inferiores Iudices, atque miniſtros deſignat,qui ius dicant, & ſentẽtiam Iudicis exequantur;quæ tamẽ omnia Princeps ipſe per ſeipſum, ſi vellet, exequi poſſet, cum tota auctoritas, quam alijs communicat, in ſeipſo ampliſſimè reſideat:ita Summus Pontifex, etiamſi ob ſtatus Eccleſiaſtici decorum, iudicia ſecularia, in cauſis præſertim criminalibus non per ſeipſum, ſed per Iudices ſeculares à ſe ad hoc deputatos exerceat; quia tamen lege diuina cautũ non eſt,ne Clerici auctoritate publica in cauſis capitalibus ſe immiſceant,ſatis liquet,poſſe Sũmum Pontificẽ ea omnia iudicia per ſeipſum ferre aut exequi,ad quæ ferenda,aut exequenda ipſe aliis poteſtatẽ impertitur. Ex quibus apparet prædictam Reſponſionẽ eſſe nimis debilẽ ad totius Eccleſiæ primitiuæ praxim, & præfatas ſanctorũ Patrũ auctoritates eneruãdas.

25 Hãc quoque ſententiam ex parte ſequitur Gregorius Tholoſanus, lib.26.de Republica, ca.5.qui exiſtimat Principes ſeculares propter peccata merè ſecularia;

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

quæ tamen bono ſpirituali, atque animarum ſaluti obſunt, non poſſe per auctoritatem Papalem ſuis dominijs priuari. Fauere etiam videntur plurimi ex illis Auctoribus inferiùs [y] citãdi, qui aſſerũt Imperium Romanum non fuiſſe à Græcis ad Germanos ſola Romani Pontificis auctoritate tranſlatum: & ex illis quoque, [z] qui negant Regem Childericum fuiſſe per Romanum Pontificem ſuo Regno priuatum, & Pipinum loco illius ſubſtitutum. *Ex hoc enim*, vt ait Oto Friſingenſis † & Godefridus Viterbienſis, [a] *Romani Pontifices Regna mutandi auctoritatem trahunt.*

y Nu. 414. & ſeq.

z Nu. 404. & ſeq.

† Lib. 5. hiſt. ca. 23.

a. in ann. 754.

26 Sed eam magis expreſsè tenent Sigebertus, vt cõſtat ex Chronico in anno 1080. & ex Catalogo vbi dicit, *ſe rogatu Henrici Archidiaconi, & Decani Eccleſiæ S. Lamberti, validis Patrum argumentis reſpondiſſe Epiſtolæ Hildebrandi Papæ, quam ſcripſit ad Hermannum Metenſem Epiſcopum in poteſtatis regiæ calumniam.*

Vincẽtius Bellouacẽſis in ſpeculo hiſt. lib. 25. cap. 84. vbi poſtquam quædam de abuſu clauium dixerat, eáque referẽs ad Gregorium ſeptimum, & Vrbanũ ſecundũ, hæc verba quæ ex Sigiberto deſum-

pſerat, ſubiungit: *Nimirum vt pace omniũ bonorum dixerim, hæc ſola nouitas (ne dicam hæreſis) necdum è mundo emerſerat, vt Sacerdotes eius, qui dicit Regi Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum, quòd malis Regibus nullam debeant ſubiectionem, & licet ei ſacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec periuri dicantur, qui contra Regem ſenſerint; immò qui Regi paruerit pro excommunicato habeatur, qui contra Regem fecerit à noxa iniuſtitiæ periurij abſoluatur.*

27 Nicolaus Cuſanus Cardinalis, qui lib.3.de Concordantia Catholica, ca.4. docet, *Principes Electores non habere poteſtatem eligendi à Romano Pontifice ſic, quòd niſi ipſe conſentiret, non haberent, aut ſi vellet, ab ipſis tollere poſſet.* Et cap. 5. affirmat, quòd *Imperatoris celſitudo eſt independens, quoad ſui naturam, & primò, & ſupremò diſtincta à ſpirituali, habens dependentiam immediatam à Deo.* Et in c.41. *Cogitet itaque,* inquit, *dum hæc inſtinctu turbatores pacis mentibus ſuggeruntur, ipſe primus omnium Romanus Pontifex ſe miniſtrum ex humiliatione exaltari, quodque ſupremus aliorum mi-*

niſterialem curam habet, non dominationis imperium, ac vtráſque à Deo eſſe poteſtates, ac noſtro gratiæ tempore verè diſtinctas, vt Nicolaus aſſerit, &c. ----- Et conſimilia multa ad minùs diſtinctionem independentem, & quòd deſurſum vtraque poteſtas deſcendat, probare videntur. Et illa fuit omnium antiquorum opinio vera, & ſi dubia nouiter exorta ſunt ob ſiniſtrum multorum complacendi ſtudium, repetantur vetera. Et poſt pauca: *Si Regum,* inquit, *& Imperatorum depoſitiones, ac Imperij tranſlationes, & cætera fortè ad hoc præſumendum Apoſtolicum mouerent, ſciat, niſi fortè Religioni, & humilitati obſtaret, omnibus illis verè, & clariſſimè reſponderi poſſe, &c.*

28 Guillielmus Barclaius, lib. 4. de Regno contra Monarchormachos, cap. 4. in principio, *In primis,* inquit, *fatemur Reges omnes arctiſſimis & naturæ, & iurisiurandi vinculis aſtrictos, vt Dei mandata ſeruent, vt eum piè colant, vt omni ſtudio incumbant in eam curam, ne ſubditi à vera religione declinent, & ad idololatriam, Iudaiſmum aut hæreſim prolabantur. Sed hæc tamen ſi ſegniùs, ſi ſeciùs egerent, à Deo ſolo poſſe iudicari; quia ſoli Deo ſubiecti ſunt; de temporali iu-*

dicio, & ſubiectione loquimur. Nam quà Eccleſiæ filij, quà Chriſtiani, quà oues Dominici gregis, omnes Principes terræ Summum Pontificem Petri ſucceſſorem, Deique Vicarium agnoſcere debent, tantò ſe ſuperiorem, quantò ipſi ſingulis de populo ſint; vt quemadmodum rebelles aut alioqui capitalis criminis reos iudicare, & lictoribus ad ſupplicium tradere poſſint, ita ſupremus ille Eccleſiæ Princeps, & Paſtor vniuerſalis, hos in Deum delinquentes ſpirituali iudicio condemnare, & tortoribus inuiſibilibus inuiſibilis ſpiritus flagello, gladioque ancipiti excommunicationis plectendos tradere.

29 Auctor Apologiæ Proteſtantium pro Romana Eccleſia, Anglicè cõſcriptæ, ſe etiam in hac eadem eſſe ſententia ſatis apertè indicat. Nam in Pręfatione ad Lectorem, ſect. 19. ſatis clarè inſinuat, doctrinam hanc de Principibus auctoritate Papali deponendis non eſſe vniuerſalem totius Eccleſię, ſed à *certis quibuſdã Catholicis* ſolummodò propugnatam. Et ſect. 20. ait, *Eos extra modum excedere, qui in competentibus attributis Auctoritatis in temporalibus, atque totius mundani Principatus ſupremũ Paſtorem nimiùm onerant.* Et ſect. 21.

22. 23. 24. fusè oſtendit, non ideò Chriſtianos à principio naſcentis Eccleſiæ per multa deinceps ſecula, Reges, ac Imperatores, qui Eccleſiam perſequebantur, omni honore, ac reuerentia proſecutos fuiſſe, quia ad id neceſſitate tantùm, & non religione coacti eſſent, quaſi vires non ſuppeterent ad ſe ab eorum crudelitate liberandos; hanc enim *Puritanorum opinationem, ſeu conceptionem* appellat [b], *ſed quia exiſtimabant ſubditos quoſcunque naturali obedientiæ vinculo Principibus ſuis legitimis aſtrictos eſſe, quam tanquam ſacram, & inuiolabilem obſeruandam eſſe, non ſolùm naturalis inſtinctus, ſed ipſa etiam Chriſti religio nos admonet. Neque arma militiæ noſtræ, vt Apoſtolus ait, eſſe carnalia, ſed lachrymas, & orationes, vt Sanctus Ambroſius affirmat.* Et tract. 3. ſect. 5. aſſerit, *nos Anglos ex legum omnium, tam diuinarum, quàm humanarum præſcripto ſereniſſimo Regi noſtro Iacobo indiſſolubiliter in ſupremo totius mundanæ ſubiectionis gradu deuinctos eſſe.*

[b] *Quòd ſi quis*, inquit, *cum Puritanis opinans* (Anglicè *conceited Vviththe Puritãs*) *reſponderet, Chriſtũ, & Apoſtolos fidelibus præcepiſſe, vt Imperatoribus etiam Ethnicis obedientiam præſtarent, ſolùm pro tempore naſcẽtis Eccleſiæ, quando Chriſtianis deerant vires, &c. Nónne hæc expoſitio extorta eſt & Scripturæ verbis directè repugnans? &c.*

30 Eandem quoque ſententiam amplectuntur quãplurimi horum tẽporum Catholici nationis gallicanę, atq; ex illis viri doctiſſimi, tã Eccleſiaſtici quàm Lai-

ci,vt cóſtat ex Laurẽtio Bochello in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ,& ex Tractatu Gallico de iuribus, & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, auctoritate Regis, ac Parlamẽti Pariſienſis in lucem edito. Nã anno Domini 1561 quidam Ioãnes Tanquarellus [c] Pariſijs à Procuratore Regio in iudicium vocatus erat, quòd publicè hanc propoſitionem defendiſſet: *Papa Chriſti Vicarius Monarcha ſpirituale, & ſeculare habẽs poteſtatẽ, Principes ſuis præceptis rebelles Regno, & dignitatibus priuare poteſt.* Et per decretum Parlamẽti ipſi Vniuerſitatis Pariſienſis Bidello iniunctum erat, vt ipſe nomine, & vice dicti Ioannis, qui aufugerat, præfatam propoſitionem in plena Sorbona præſentibus Decano, & vniuerſis Doctoribus recantaret, atque declararet, *ſe indiſcretè, ac inconſideratè eam ſuſtentaſſe, & diſputaſſe, atque contrariam vt certam reputare, ideóque à Regia Maieſtate errati ſui veniam humiliter poſtulare.* Quo peracto ipſi Facultati Pariſienſi prohibitum fuit Regis, ac Parlamenti nomine, ſub pœnis amiſſionis priuilegiorũ, alijſque grauioribus ad beneplacitũ Parlamẽti infligendis, ne deinceps eiuſmodi propoſitiones in diſpu-

c Apud Boc. lib. 5. tit. 33. cap. 6. & Tract. de Iuribus, &c. pag. 289.

tationem venire permitterent. Et anno Domini 1595. [d] ſimile Decretum ſub pœna læſę Maieſtatis renouatum eſt.

d Apud Boc.li.5.ti. 4. cap. 8. pag. 755.

31 Præterea anno Domini 1595. [e] in generali Ordinũ conuentu Pariſijs celebrato Cardinalis de Pelleue, cæteríque Prælati,qui tunc aderāt, quædam Concilij Tridentini decreta recipere noluerunt,inter quæ illud erat Seſſ.25.cap.19. in quo permiſſio duelli Regibus interdicitur: *Concilium*, inquiunt, *Tridentinum excommunicat, & priuat Regem ciuitate illa, vel loco, in quo permittit fieri duellum. Hic articulus eſt contra auctoritatem Regis, qui non poteſt priuari ſuo dominio temporali, reſpectu cuius nullum omninò ſuperiorem recognoſcit.*

e Apud Boch. lib. 5. tit. 20. capit. 45. pag. 917.

Iacobus etiam Leſchaſſerius in tract. de libertate antiqua, & canonica Eccleſiæ Gallicanę, [f] inter cætera ſumma capita, in quibus iuxta ius commune antiquũ, libertatem Eccleſiæ Gallicanę fundari affirmat, hoc primum recenſet: *Neque Papam, neque totum omnino Clerum ius habere de vlla re temporali ſtatuendi, multò minùs de vllo Regno, ſeu Imperio ſupremo.*

f Apud Boc. lib.4. ti. 21. cap. 1. pag. 646.

32 Demùm alijs prętermiſſis, Petrus Pithæus, vir, teſte Poſſeuino [g], *verè eruditus*,

g In apparatu verbo Petrus Pithæus.

& antiquitatis ſedulus perquiſitor, in Codice, quem collegit, libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, auctoritate Senatus in lucẽ edito, anno Domini 1594. [h] aſſerit, *Libertatem Eccleſiæ Gallicanæ duabus potiſſimum niti maximis, quas Francia ſemper vt certas approbauit, quarum prima eſt, Summos Pontifices non poſſe aliquid præcipere, aut ſtatuere, ſiue in generali, ſiue in particulari, quod attinet ad res temporales, in locis, & terris ſupremo Regum Chriſtianiſſimorum dominio ſubiectis: Et ſi aliquid præceperint, vel ſtatuerint, non teneri eorum ſubditos, tametſi ſint Clerici, Summis Pontificibus eam ob cauſam obedire.* Et paulò inferiùs [i] hanc maximã particularem illi generali ſubnixam inter cæteras ſubiungit: *Regnum Franciæ eiuſque pertinentias dare in prædam Papa non poteſt, neque eo regem priuare, aut alio quouis modo diſponere, & non obſtantibus quibuſcunque monitionibus, excommunicationibus, vel interdictis, quæ à Papa ferri poſſunt, Subditi tamen obedientiam pro temporalibus debitam Regi præſtare tenentur, neque in ea per Papam diſpenſari, aut abſolui poſſunt.*

h habetur in lib. de tract. Iurium, &c. tract. 8. pa. 251.

i ibid. pa. 255.

33 Denique hanc ſententiã fuiſſe centum circiter ab hinc annis, à Doctoribus

Scholaſticis non ſine probabilitate propugnatã fatetur Ioannes Trithemius, vir eximiæ ſanctitatis, atque doctrinæ, qui in Chronico Monaſterij Hirſaugiẽſis k ita ſcribit: *Ipſe autem* (HENRICVS IV.) *primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scholaſtici certant, & adhuc ſub Iudice lis eſt, vtrum Papa Imperatorem poßit deponere: quam quæſtionem, cùm ad nos non pertineat, indiſcuſſam relinquamus.* Quapropter tempore Trithemij quæſtio hæc de poteſtate Papali Principes ſupremos è Regali ſolio pellendi, non erat ex mente ipſius vt res fidei certò definita, ſed inter Scholaſticos abſque vlla hęreſeos, vel temeritatis nota hinc, illíncque controuerſa.

k in ann. 1106.

34 Miror itaque ob quam cauſam Cardinalis Bellarminus, dum præſentẽ controuerſiã in lib. 5. de Rom. Pont. ex profeſſo tractet, & in capite primo quęſtionẽ proponat, ſentẽtiaſque recenſeat, ne vnũ quidẽ ſcriptorem Catholicum in fauorem huius ſecũdæ ſententiæ, quam tamẽ multi Catholici iam citati tuẽtur, proferat, cum tamen pro prima ſentẽtia ab ipſo ibidem relata, quæ dominium Põtificis directè in tẽporalibus defẽdit, & pro

ſua tertia, quæ dominiũ ſolùm indirectè in temporalibus Pótifici concedit, quãplurimos auctores enumeret; niſi forſan eo fine id fecerit, vt Lector non adeò peritus rerum Theologiearum, in ipſo primo ad quæſtionem ingreſſu, antequã rationes, & exẽpla, quæ ipſe pro ſua ſententia confirmanda adducit, expẽdiſſet, de hac ſecunda ſententia, quæ talem auctoritatem Principes deponendi, aut de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum diſponendi, neque directè, neque indirectè Pontifici attribuit, opinionem iam præiudicatam haberet, eámque non tã ſententiã, quàm manifeſtã hæreſim eſſe reputaret, quod quidem ipſemet Cardinalis Bellarminus ſatis apertè indicare videtur eo loco. Sed quàm parùm candidè ipſe, cum bona eius venia dixerim, opiniones Auctorũ referat, ipſiuſq; controuerſię ſtatum proponat, & dum hanc ſecundam ſententiam commemorat, nonnulla confundat, quæ diſtinguẽda eſſent, quaſi de induſtria Lectorum oculis tenebras offundere ſtuderet, paulò infrà [l] copioſiùs oſtendemus. l.Nu. 107.

35 Ad hanc ſententiam comprobandam quinque mihi inter alia vidẽtur eſſe & ſeq. 121. & ſeq.

præcipua argumenta.

Primũ ſimile eſt illi, quo vtitur Card. m Bellar. aduerſus Summi Pőtificis dominium directè in temporalibus: quia ſi Papa haberet poteſtatem priuandi Principes ſuis dominijs in ordine ad bonum ſpirituale, idque iure diuino, deberet id conſtare ex Scripturis, vel ſaltẽ ex Apoſtolorum traditione. Traditionem Apoſtolicam aduerſarij nullam proferunt: ex Scripturis duo potiſſimùm loca afferri poſſunt.

m Lib. 5. de Rom. Pont. cap. 3.

Primus eſt Matt. 16. vbi Chriſtus promiſit Petro claues regni cœlorum, at tradidiſſe claues regni terrarum nuſquã legitur. Et tametſi in verbis ſubſequẽtibus generaliter dictum ſit: *Et quodcunque ligaueris, & ſolueris ſuper terram, erit ligatũ & ſolutum in cœlis*: illud tamen vocabulũ *quodcunque*, non in tota ſua amplitudine, ſeu cum diſtributione completa, vt dicunt Logici, ſed cum quadam limitatione, ſeu cum diſtributione accõmoda, vt loquũtur, vſurpandum eſſe, neque de quocũque ligamine, ſed de certo tantùm, ac determinato Chriſtum Dominum locutum eſſe nemo ambigere poteſt.

36 Atque ex his verbis antecedẽtibus nempe

nempe *claues regni cœlorum*, & ſubſequentibus, *& in cœlis*, ſatis perſpicuum eſt, vinculum hoc, quod ex Chriſti inſtitutione per poteſtatem Eccleſiaſticã ligari, & ſolui poteſt, non temporale eſſe, ſed ad cœleſte & ſpirituale ligamen pertinere. Vnde Gloſſa Interlinearis in illud Mat. 18. *quæcunque alligaueritis, &c. Vinculo*, inquit, *anathematis*. Quod etiam expreſsè aſſerit Franciſcus Suarez celeberrimus Societatis Ieſu Theologus, ita inquiens. [n] *Quod verò additur, Erit ligatum & in cœlo ſatis declarat poteſtatem hanc non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalem, & ligamen illud eſſe ſpirituale, & ſuperioris ordinis.* Et Ioannes Pariſienſis: [o] *Quòd dicitur*, inquit, *ſecundò, quodcunque ſolueritis, &c. Reſpondeo ſecundum Chryſoſtomum & Rabanum per hoc non intelligitur aliqua poteſtas data, niſi ſpiritualis, abſoluendi ſcilicet à vinculo peccatorum. Stultum autem eſſet intelligere, quòd per hoc datur poteſtas abſoluendi à vinculo debitorum.* Quinimo ex prædictis verbis, *Tibi dabo claues, &c.* non poſſe colligi fuiſſe aliam poteſtatem Deo promiſſam, quam quæ illi collata eſt Iohan. 16. illis verbis, *Paſce oues meas*, apertè deducitur ex ipſomet

n Tom. 5. diſp. 1. ſect. 2. num. 3.

o In tract. de poteſt. Regia & Papal. c. 15.

Car. Bellar. p vt ſtatim q clariùs apparebit.

p Lib. 1. de Rom. Pon. cap. 12. in reſp. ad 6. obiect.

q. Num. 39.

r In Feſto Apoſt. Petri & Pauli in Reſponſorio 3. 2. Nocturni.

37 Et quamuis in Breuiario Romano r legamus, *Deum Petro tradidiſſe omnia regna mundi*, hæc tamen verba in eo ſenſu accipere oportet, quo verba Nicolai Papæ 2. in epiſtol. ad Mediolanenſes intelligenda ſunt, vbi ait *Chriſtum Beato Petro vitæ æternæ clauigero terreni ſimul, & cœleſtis iura commiſiſſe*, id eſt, Chriſtum B. Petro cõceſſiſſe ius, & poteſtatem ſpiritualem ſuper vniuerſum mundum, tum ex hypotheſi, ſi totus mundus conuerteretur ad fidem, tum abſolutè poteſtatem prædicandi Euangelium in vniuerſo mundo, & imperandi in ſpiritualibus omnibus Chriſtianis per totum orbem diffuſis, atque ſoluẽdi, ac ligandi in terra & omnibus mũdi regnis vinculum illud ſpirituale, & cœleſte, quod Mat. 16. promiſerat. *Alluſit enim Nicolaus* (ait Cardin. ſ Bellar.) *ad verba Domini Matt. 16. Nec poſſumus* (inquit) *aliter exponere verba Nicolai, niſi velimus, Nicolaum 2. repugnare Nicolao primo, qui in epiſto l. ad Michaelem Imperatorem diſertè docet Chriſtum diſtinxiſſe actus, officia, & dignitates Pontificis, & Imperatoris, ne aut Imperator iura Pontificis, aut Pontifex iura Imperatoris præſume-*

ſ Lib. 5. de Rom. Pon. cap. 5.

ret vſurpare.

38 Atque hunc fuiſſe ſenſum ipſius Eccleſiæ antiquioris conſtat ex oratione, quæ in feſto Cathedræ S. Petri legi ſolet. *Deus, qui B. Apoſtolo tuo collatis clauibus regni cæleſtis animas ligandi, atque ſoluendi Pontificiū tradidiſti, &c.* Tametſi paucis ab hinc annis vocabulū illud *Animas* è Breuiariis Romanis iuſſu Clementis 8. reformatis penitùs expungatur, ne forſan opinioni Theologorum recẽtiorum de ſuprema, ac abſoluta poteſtate Summi Pontificis in temporalibus derogare videretur.

39 Alter locus eſt Ioh. vltimo, vbi Chriſtus illis verbis. *Paſce oues meas,* conſtituit Petrum paſtorē Eccleſiæ ſuæ. Veruntamen quàm debile ſit argumentum, quod ex hoc loco deduci poſſit ad confirmandam poteſtatē Pōtificis in temporalibus infrà [t] clariùs in ſolutione quintæ rationis Card. Bella. eludebit. Nā hunc ſolum locum ex tota Scriptura noui Teſtamēti ipſe ad ſuam ſententiam corroborandam adhibuit, illúmque ex Mat. 16. ſuprà allegatū tanquàm propoſito ſuo minùs forſan deſeruientē penitùs prætermiſit, ideóque in eo loco Matthæi explicando non erat nobis tantoperè inſiſtendum: cum

[t] Nu. 129. & ſeq.

u Lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 12. ad 6. obiect.

præſertim ex ſententia ipſius Bellar. u in illis verbis Mat. 16. *Tibi dabo claues, & quodcunque ſolueris, &c. ſolùm promiſſa ſit, non data* Petro poteſtas clauium regni cœleſtis, *quas claues regni ipſe, vt principalis, & ordinarius Præfectus tunc ſolùm accepit, cùm audiuit, Paſce oues meas.* Quare iuxta mentem Cardin. Bellar. ex loco Matt. 16. non poteſt probari fuiſſe vllam aliam poteſtatem Summo Pontifici communicatam, quā quæ ratione officij Paſtoralis ſpiritualis illi attribuenda eſt.

x Suprà in principio Præfationis.
y Infrà nu. 64.
z Num. 83.

40 Secundò probatur ratione à priori: nam poteſtas coercitiua ſpiritualis & tēporalis ſunt ex ſe actibus, officiis, & dignitatibus x diſcretæ, atque ab inuicem independentes y, duáſque conſtituunt reſpublicas, vt inferiùs z patebit, & conſequenter diſtincta habent fora, diſtincta iudicia, atque diſtinctas pœnas pro delictis infligendas: ergo ſicut non poteſt reſpub. ciuilis irrogare pœnam ſpiritualē, cùm hæc reip. Eccleſiaſticæ, non politicæ ſit propria, ita neque ſpiritualis pœnam infligere temporalem, cùm hæc ad ciuilem non Eccleſiaſticam pertineat.

a Num. 90. & ſeq.

41 Et cōfirmatur hęc ratio primò, quia, vt infrà a videbimus, Iudicia fori Ec-

cleſiaſt. & ciuilis in cęteris omnibus cõuenire queunt, præterquàm in pœnarum inflictione, ex qua hæ poteſtates coercitiuæ potiſſimum diſtingui debẽt; nam eandem cauſam, ſeu delictum, eundémque modum procedendi ad vtrumque forum ſpectare poſſe perſpicuũ eſt: neque diſcrimen aliquod ſingulare, niſi ex animaduerſione atque ſupplicio, quod per vtraſque poteſtates ex ſui natura infertur, aſſignari poteſt.

42 Confirmatur ſecundò, quia nulla reſpubl. ſi eius naturam ſpectemus, poteſt priuare ſuum delinquentem, niſi bonis atque priuilegiis, quæ illius reipublicæ ſunt propria: cum igitur bona reipub. ciuilis ſint temporalia, atque Eccleſiaſticæ ſpiritualia, ſicut reſpublica temporalis non poteſt ſubdito ſuo delinquenti bona ſpiritualia auferre, ita nec ſpiritualis poteſt ſibi ſubiectos, ſi peccauerint, bonorum temporalium priuatione caſtigare.

43 Tertium argumentum ſumitur ab incommodis, quod Dialectici ad impoſſibile appellant. Primũ autẽ & pręcipuum inconueniens eſt, quia ſequeretur primò, Summum Pontificem non ſo-

lùm habere iure diuino auctoritatem in ordine ad bonum ſpirituale priuandi Principes ſuis dominiis, verùm etiam vita corporali.

Secundò ſequeretur, poſſe Papam dare etiam licentiam cuilibet priuato, vt tales Principes in ordine ad idem bonum ſpirituale per inſidias interficiat, ſi alioquin deponi commodè non poſſint.

44 Prima conſequentia eſt ex ſe manifeſta, tum quia, cum vita ſit res temporalis, & Pontifex ex ſententia Card. Bellar. plenam habeat poteſtatē diſponendi de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum in ordine ad bonum ſpirituale, conſequenter in ordine ad idem bonum habet etiam de vita temporali plenam diſponendi facultatem: tum etiam quia, ſi penes Pontificem eſt poteſtas diſponendi in ordine ad finem ſpiritualem de bonis fortunę omnium Chriſtianorum, etiam Principum, non poteſt aſſignari ſufficiens ratio, quare in ordine ad eundem finē etiam dę vita corporea Principum diſponere nō poſſit, qui plerunque vita priuari, quàm è regno pulſi viuere cum ignominia, optabilius arbitrantur.

45 Secunda etiam conſequentia erit ſatis perſpicua, ſi priùs ſupponamus, quod docet Gregorius Sayrus b, cum quo cæteri Theologi, & totius Chriſtiani orbis conſuetudo in hoc conſentiunt.

b In claue Regia, lib. 7. cap. 11. nu. 11.

Ita ergo ſcribit Sayrus: *Rex, Princeps, aut reſpublica legem ſtatuere, aut facultatem alicui concedere abſolutè non poteſt, vt quis ante iudicis ſententiam malefactorem occidat. Ratio eſt, quia eſt contra ius naturæ, vt quis non auditus condemnetur. Etenim condemnationem iuridicam præcedere debet cognitio iuridica, ita ſcilicet, vt condemnandus citetur, eique defenſio concedatur, vt exinde ſtatuatur, licitè, an illicitè aliquid fecerit. Neque Princeps ipſe, quamuis ſcientia priuata certò nouit aliquem morte dignum, eum tamen occidere poteſt, donec iuridicè conuincatur de crimine. Et hinc homicidij ſunt rei occidentes veneno, vel aliàs ſecreto de mandato dominorum non citatos, non auditos, non damnatos, etiamſi rei læſæ maieſtatis dicerentur, vt rectè docet Caietanus in verbo Homicidium. Et quamuis Princeps humanis legibus ſolutus ſit, iuri tamen naturali ſubiectus eſt; exigit autem natura actus publici (qualis eſt iuſta hominis occiſio) vt ex poteſtate, & ſcientia publica procedat.*

46 *Hæc tamen doctrina limitari ſolet, ita vt non procedat primò, quando crimen eſſet publicum & notorium; tunc enim ſine citatione, defenſione, & proceſſu condemnari, & puniri poteſt. Secundò, quando reus ita eſſet potens, vt capi non poſſet; tunc enim non vocatus, & non defenſus condemnari poſſet in abſentia. Et ita Nauarrus in Manuali, nu. 10. cap. 25. dicit ſe excuſaſſe magnum quendam Monarcham, qui virtute proceſſus in abſentia facti, & ſententiæ ſine citatione latæ fecit capite plecti quendam ſuorum militum Ducem ſibi in alio regno militantem, quia nec capi, nec ſine metu rebellionis illius, & magnæ partis exercitus audiri poſſet.*

47 *Poſt latam autem ſententiam, & declaratoriam criminis, qua quis iuſtè ad mortem damnatus eſt, poteſt licitè Princeps, vel reſpublica concedere hominibus priuatis facultatem occidendi malefactores in aliquibus caſibus. Primus eſt circa latrones publicos, aſſaſinos, & alios viarum inuaſores, & perturbatores reipublicæ. Cum enim iſti aggreſſores ſint, & hoſtes reipublicæ, & ſingularum de illa perſonarum, concedi poteſt facultas occidendi iſtos, cum non poſsint alia via comprehendi.* Hactenus Sayrus.

48 Ex qua doctrina euidétiſſimè colligitur conſequentia præcedens. Cum enim ex ſententia Card. Bellarm. Summus Pontifex ſit ſupremus Princeps omnium Chriſtianorũ, etiam Regum, non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus in ordine ad bonum ſpirituale, & conſequẽter in ordine ad illud bonum tantam habeat ſuper Principes auctoritatem, quantam Principes ipſi ſuper ſuos ſubditos habent poteſtatem, neceſſariò conſequitur, quòd habeat poteſtatem lupos quoſcunque, etiam Principes qui Eccleſiam deuaſtant, latrones publicos boni ſpiritualis, aſſaſinos, & alios non viarum, ſed animarum inuaſores, hoſtes, ac perturbatores Eccleſiæ (quales ſunt Principes hæretici, qui alios ad hæreſim pertrahere conantur) extremo ſupplicio afficiẽdi. Et ſi crimen eſt publicũ, ac notoriũ, aut ſi ipſi ita potentes ſunt, vt ſine periculo rebellionis capi non queãt (quales ſunt omnes eiuſmodi Principes) poſſunt ſine citatione, defenſione, & proceſſu in abſentia condemnari.

49 Atque poſt latam ſẽtẽtiam, & declaratoriam criminis qua iuſtè ad mortẽ condemnantur, poteſt ſummus Põtifex

concedere hominibus priuatis facultatem huiuſmodi malefactores manifeſtos veneno, aut alijs vijs occultis, vel apertis è medio auferendi. Ex quo ſequitur, cum huiuſmodi condẽnationis ſententia ferri poſſit ita ſecretò, vt vix poſſibile ſit ad talium Principum notitiam peruenire non poſſe eiuſmodi Principes vix vno temporis momento vel de propria vita, vel de ſubditorum fidelitate eſſe ſecuros, ſed ipſorum ſalutem ex Pontificis bene placitò quàm maximè dependere. Cum enim ex mẽte Bellar. c quid bono ſpirituali proſit, noceat, vel obſiſtat penes Põtificem ſit iudicare, eiúſque iudicio acquieſcẽdum, quis non videat, quòd volũtas Põtificis (iuxta illud Poëtę) pro ratione ſtare debeat, eiúſque iudicium tam quoad vitam, quàm bona, cæteráq; omnia temporalia quæ bono ſpirituali obſunt, ab illius beneplacito vix disiungi poſſit?

c Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 1. & 5. & Mat. Tort' in Reſpõſ. ad Apologiam p. 6. *Quãdo* (inquit) *agitur de re ſacra, de re ſpirituali, de re quæ ad ſalutẽ, vel perniciẽ pertinet, nemo Iudex magis cõpetens fingi poteſt ipſo Sũmo Pontifice.* Neque de eius iudicio licet alicui iudicare. *Can. Patet. & can. Aliorũ 9. q. 3.*

50 Secundũ incõueniens eſt, quia non solùm Principes hæretici, ſed etiã qui Epiſcopatus vendũt, Eccleſias diripiũt, aut alia ſcelera committũt, immò, qui nõ eo modo viuunt, quo ſecundùm ſuum ſtatũ tenentur, poſſent dominijs ſuis tẽporali-

bus per poteſtatem Pontificis ſpoliari: quòd ipſemet Card. Bellar. in quinta ſua ratione ſatis apertè indicat, vt inferiùs [d] videbimus. Et ſi facinora, quæ perpetrãt, pœna capitali ſunt digna, atque publica ſunt, & notoria, ac ſpirituali ſaluti, aliorũ præſertim obſunt, poſſent etiam capitis condemnari, [e] ne dicam ijſdem planè modis, quibus Principes hæretici, è medio tolli.

[d] Nu. 327. 329.

[e] Nu. 356.

51 Tertium inconueniens eſt, quia ſequeretur non ſolùm Papam, verùm etiã inferiores Epiſcopos [f] habere quoque in ordine ad bonũ ſpirituale poteſtatẽ Principes hereticos, aut qui non eo modo viuunt, quo ſecundùm ſuum ſtatum tenẽtur, qui illis in ſpiritualibus ſubiecti ſunt, nõ ſolùm deponẽdi, verùm etiam ob crimina, quæ extremo ſupplicio digna ſunt, vita priuãdi, ſi argumento Card. Bellar. cõtra dominium Papale directè in temporalibus rectè concludit. Ita enim ipſe argumentatur. [g] *Si Papa eſt Dominus ſupremus totius orbis Chriſtiani, ergo ſinguli Epiſcopi ſunt Principes temporales in oppidis ſuo Epiſcopatui ſubiectis; ſi quidem id, quod eſt Papa in vniuerſa Eccleſia, eſt quilibet Epiſcopus in particulari:* nam idem planè argu-

[f] Nu. 355.

[g] Lib. 5. de Rom. Põt. cap. 3.

mẽtum dominio Pontificis indirectè in temporalibus accommodari poſſe, ſatis manifeſtum eſt.

52 Quartũ inconueniens eſt, quia hæc doctrina de temporali Summi Pontificis poteſtate, eáq; ſuprema in ordine ad bonum ſpirituale, ſub terminis adeò vniuerſalibus tradita, non diſtinctè explicando, quantum, & cuius generis bonũ requiratur ad hoc, vt penes Papã ſit poteſtas diſponendi de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum, etiam Regũ, ac Imperatorũ, iuſtam videtur pręberе anſam perturbandi pacem publicam, & innumeras ſuſpiciones, atque terrores animis Principum incutiendi, cùm præſertim Summus Põtifex ſit etiam ipſe Princeps politicus, & homo humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut cæteri qui affectionibus iræ, inuidiæ, auaritiæ, atque dominandi, ſtatúſque ſui temporalis amplificandi libidine non ſolùm concitari, verum ſub prætextu etiam boni ſpiritualis ſuperari nonnunquam poſſit.

53 Neque enim ſatis declarat hæc ſententia, an Sũmus Pontifex plenã habeat in temporalibus poteſtatem ſuper malos Principes tantùm, idque propter omnia

crimina, tam ſecularia, quàm ſpiritualia, vel propter certa quædam facinora duntaxat; an etiã ſuper bonos Principes, qui tamen nõ tantã perfectionẽ aſſecuti ſunt, neq; ſpirituale Eccleſiæ bonũ adeò promouere ſtudent, ſicut alij vellent, ſi ad Principatus apicem eueherentur. Quis enim ignorat maximam bono ſpirituali fore acceſſionẽ, ſi Principes plura fundarent Monaſteria tum virorum, tum mulierum, qui cum omni puritate Deo inſeruirent, & continuis precibus (quæ cœli penetrandi vim habent) pro Reipublicæ ſpiritualis, atque policitæ neceſſitatibus ipſum deprecarẽtur: Si gymnaſia erigerent, in quibus omni doctrinę, ac pietatis genere iuuentus inſtrueretur: Si Collegia inſtituerent, quæ viris eruditis omnia neceſſaria ad quoſcunque hæreticorum libros confutandos ſuppeditarent: ſi ędes fabricarent, in quibus viri docti, & pij alerentur, qui ad infideles, atque hæreticos conuertendos aſſiduè mitterentur?

54 Vtrùm igitur propter eiuſmodi ſpirituale bonũ penes Pontificẽ ſit poteſtas Principem Secularem, cui pia hęc opera præſtare cordi non eſt, Regno ſuo priuã-

di, & alium, qui illa efficere paratus eſſet, in locum ſuum ſubſtituendi, non ſatis declarat hæc ſententia, ſed ſub terminis nimis generalibus, nempè *in ordine ad ſpirituale bonum, in ordine ad finem ſpiritualem,* poteſtatem hanc indiſtinctè relinquit; neque ſatis explicat, quid per bonum ſpirituale intelligi debeat, neque vtrùm propter bonum ſpirituale conſeruandum duntaxat, vel etiam amplificandum, neque an propter bonum vniuerſale omnium, ſeu plurimorum, an etiam ob particulare aliquorum talis ſuprema poteſtas ſuper Principes Seculares in Papa reſideat.

55 Quapropter non immeritò Comes Saliſburienſis, nũc Regni Angliæ ſupremus Theſaurarius, vt refert P.R. i auctor tractatus Anglici de Mitigat. pag. 20. affirmauit, *ſe iádiu moleſtia affectum eſſe, quòd clara aliqua explicatio auctoritatis Papalis per publicam aliquam, ac definitiuam ſententiam orthodoxam, &c. hactenus non ſit facta* (ex qua ſcilicet tã Principibus, quàm populo Chriſtiano conſtare poſſet, quantam auctoritatẽ, & in quibus caſibus habeat Sũmus Pontifex ſuper Principes Seculares in rebus temporalibus poteſtatẽ) *vt nõ ſo-*

i Iſte Auctor creditur eſſe P. Rob. Parſonus Ieſuita Anglus.

lùm Principes illi, qui iſtam Superioritatem (Papalem) agnoſcunt, à continuarum proditionum timoribus, ac ſuſpicionibus, atque à cruentorum aſſaſinorum impetitionibus ſecuri eſſe poſſint, verùm etiam illi Reges, qui talem auctoritatem non approbant, & benignam nihilominùs de ſuis ſubditis opinionem retinere cupiunt, certò cognoſcant, quantam fiduciam in ipſorum fidelitate, quoad ciuilem obedientiam attinet, tutò reponere queant; quomodocunque in rebus quæ ad conſcientiam ſpectant, ab eis diſiungi ſe conſpiciant.

56 Ita enim non ſolùm Principes Seculares de ſuo erga Paſtorem ſpiritualem officio, ſed fideles etiam ſubditi, præterquam quòd multis periculis, tum vitæ, tum bonorum inde liberatentur, de debita vtriſque obedientia iure diuino præſtanda certiores redderentur. Neque moleſta, ſed potiùs gratiſſima & Summo Pontifici, & Principibus Secularib⁹ deberet eſſe eiuſmodi declaratio: nam ſi Pontifex talem habeat auctoritatem ſibi à Chriſto traditam, Eccleſia, quæ columna & firmamentum eſt veritatis, quęque in rebus fidei determinãdis, Spiritu ſancto ei aſſiſtẽte, errare nequit, illam Põtifici nõ denegabit, ne-

que Principes Chriſtiani, qui colla ſua Chriſti iugo ſponte ſubmiſerunt, eiuſmodi poteſtatẽ Pontifici à Chriſto conceſſam, & per Eccleſiæ definitionem illis patefactam grauatè ferent: Sin autem talem auctoritatem ex Chriſti inſtitutione Pontifex non habeat, (*de quo certant Scholaſtici,* vt ait Trithemius, *& adhuc ſub Iudice lis eſt*) non eſt, quòd illam ſibi arroget in ſummum Supremorum Principum præiudicium, *quibus nemo præſtantior eſt, aut ſimilis in rebus omnibus creatis,* inquit Ignatius in epiſt. ad Smyrnenſes, & *qui à Deo ſecundi ſunt, & ſolo Deo minores,* ait Tertullianus ad Scapulam, cap. 2. *Non habentes parem vllum ſuper terram: ſummitas & caput omnium ſuper terram hominum,* vt inquit Chryſoſt. hom. 2. ad pop. Antioch.

57 Neque ſatisfacit Reſponſio illius Auctoris P.R. qui ibidem dicit: *Quamuis inter Canoniſtas & Theologos controuerſia adhuc ſit de modo, quo Papa talem habeat in temporalibus auctoritatem, directè ſcilicet, an indirectè, vtroſque tamen vnanimiter conſentire, Chriſtum in Eccleſia talem reliquiſſe auctoritatem temporalem in caſibus magni ponderis; quia alioqui Eccleſiæ neceſſitatibus*

non

non ſufficienter proſpexiſſet. Et idem planè Reſponſum adhibet Matthæus Tortus [k] (ſeu ipſe potiùs ſub Torti nomine, Card. Bellarm. vt nonnulli opinãtur.) *De qua re,* inquit, *Theologi & Iuriſconſulti diſputant, ſi quidem inter omnes conuenit, poſſe Pontificem Maximum hæreticos Principes iure deponere, & ſubditos eorum ab obedientia liberare. Cum hac enim conditione Reges terræ ad Eccleſiam admittuntur, vt ſceptra ſua Chriſto ſubijciant, & fidem ac religionem non euertere, ſed protegere, defendere, non oppugnare debeant. Quòd ſi nolint, ius eſt illi, qui toti Eccleſiæ vice Chriſti præeſt, eos à communione fidelium ſegregare, ſubditiſque interdicere, ne illis pareant.* Et infrà: [l] *Neque de hac re,* inquit, *vllæ ſunt inter Doctores Scholaſticos controuerſiæ, alioqui proferat aduerſarius vel vnum Catholicum Auctorem, qui ſcribat non licere Summo Pontifici Regem, vel Principem hæreticum excommunicare, & populum Catholicum ab eius obedientia liberare.*

[k] in Reſponſ. ad Apolog. Anglic. pag. 9.

[l] Pag. 60.

59 Non, inquam, ſatisfacit hæc Reſponſio, vt partim ex ſupradictis [m] cõſtat, vbi plures tum Theologos, tum Iuriſcõſultos protulimus, qui apertè negãt, talẽ auctoritatem, non quidem excommuni-

[m] Nu. 4. & ſeq.

candi, & per Cenſuras ſpirituales, quæ Reipublicæ ſpirituali, eiúſque regimini proportionatæ ſunt, coercendi, (de hoc enim inter Catholicos non controuertitur) ſed deponendi Principes delinquẽtes, eóſque pœnis temporalibus caſtigandi, qui quoad tales pœnas, iuxta ſanctorum Patrum, quos ſuprà [n] retulimus, doctrinam, diuino examini relinquendi ſunt, Summo Pontifici ex Chriſti inſtitutione vllo modo competere, &, vt ait Trithemius anteà [o] citatus, *Scholaſtici certant, & adhuc ſub Iudice lis eſt, an Papa poſſit Imperatorem deponere*: partim ex infrà dicendis clariùs apparebit, quando ad rationes quę à P. R. P, & à Matthæo Torto [q] iam adductæ ſunt, nempe *quia alioqui Chriſtus Dominus Eccleſiæ neceſſitatibus non ſatis conſuluiſſet, & quod reges terræ cum hac conditione ad Eccleſiam admittuntur, vt Sceptra ſua Chriſto ſubÿciant.*[r] & c. ſpeciatim reſpondebimus.

[n] Nu. 5. & ſeq.

[o] Num. 33

[p] Nu. 176. & ſeq.

[q] Nu. 303. & ſeq.

[r] Sunt enim 2. & 4. ratio Card. Bell.

60 Quartum argumentũ ſumitur ex praxi totius Eccleſię ab ipſis primordiis per multa deinceps ſecula; nuſquam enim in Scriptura ſacra, vel apud antiquos Patres vlla fit mẽtio de poteſtate vel Pontificis, vel populi Chriſtiani, Principes Eccleſiã

perſequentes aut occidēdi, aut principatu priuādi, ſed ad crucē Chriſti tollendā, & perſecutiones pro fide Chriſti tolerandas, atque ad obediētiam Principibus etiam infidelibus exhibendam tum Chriſtus ipſe, tum Apoſtoli, tum ſancti Patres vnanimi cōſenſu Chriſtianos paſſim adhortantur, at ſi vel ſummus Pontifex, vel populus Chriſtianus aliquo legis Euāgelicæ pręcepto tenerentur, quando vires illis ſuppetunt, Principes Eccleſiam deuaſtantes è Principatu eijcere, profectò de tali præcepto, quòd tanti ponderis eſt, aut Chriſtus ipſe, aut Apoſtoli, aut aliqui ſaltem ex ſanctis Patribus Eccleſiæ primitiuæ, quorum plurimi ſingulari tā doctrina, quàm zelo ſunt præditi, pro debito ſuo officio Paſtorali fidelem populum inſtituiſſent; neque veriſimile eſt voluiſſe Chriſtum imponere fidelibus neceſſitatem Principibus, qui tunc Eccleſiam perſequebantur, tributa pro temporali ſuo principatu illis debita ſoluendi, & neceſſitatem, qua Chriſtiani obligantur ad auferendum à Principibus Principatum, ſi vires adſint, tacere voluiſſe.

61 Quoniam igitur Chriſtus Domi-

r Mat. 10. Luc 10. nus r diſcipulos ſuos, quibus tam amplam dedit poteſtatem infirmos curandi, mortuos ſuſcitandi, dæmones eijciendi, &c. miſit tamen in orbem terrarum, tanquam oues in medio luporum, eóſque hortatus eſt, vt crucem eius tollant, eúmq; ſequãtur, vt perſecutiones & flagella patienter ſuſtineant, neque in perſecutores violenter inſurgant, ſed potiùs cũ perſecuti eos fuerint in vna ciuitate, fugiant in aliam, & ſi eos percuſſerint in dexteram maxillam, præbeant illis & alteram. Quoniam etiam ſancti Apoſtoli Petrus & Paulus, ſ Ad Rom. 13. ad Tit. 3. 1. Pet. 2. ſæpiùs ſ admonent fideles, vt Principibus etiam infidelibus, & qui tunc temporis Eccleſiam perſequebantur, ſubditi eſſent non ſolum propter iram, ſed etiam t Infra nu. 284. 285. propter cõſcientiã: & antiqui Patres t idẽ Domini prȩceptũ ſȩpiſſimè inculcãt:

62 Quoniam inſuper ſanctiſſimus pariter & doctiſſimus Papa Gregorius, u In epiſt. ad Sabiniã. x Nu. 256. u vt infrà x apparebit, apertè fatetur, in ſua fuiſſe poteſtate, vt Longobardorum gens (qui Romanam Eccleſiam, & totam Italiã crudeliter diuexabant) nec Reges, nec Duces nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione diuiſa eſſet; quia tamẽ Deũ timebat, in mortem alicuius ſe miſ-

cere formidabat, nõ eſt credibile aut sũmum Põtificem, aut populum Chriſtianum, quando vires illis ſuppetunt, talẽ à Chriſto accepiſſe poteſtatem, Principes Eccleſiam perſequẽtes vel dominijs, vel vita priuandi: quin potiùs ſi tale præceptũ de eiuſmodi Principibus è principatu pellendis extitiſſet, profectò, cùm ſit preceptum tanti momenti, quódque abſque ſummo æternæ ſalutis periculo à Chriſtianis ignorari vix queat, vel Chriſtus ipſe, vel Apoſtoli, vel aliqui ſaltem ex antiquis patribus pro debita illorum cura Paſtorali, aliquam illius memoriam poſteris reliquiſſent, neque vniuerſi illud tã alto ſilentio præterijſſent. Circa hoc argumentum vide plura inferiùs [y], & que ſuperiùs [z] etiã docuit Petrus Damianus qui vixit ante Pontificatum Gregorij 7. qui, vt teſtãtur Godefridus [a] Viterbienſis, Otho Friſingenſis [b], Trithemius, [c] & alij, primus omnium Põtificum Imperatorem depoſuit, & doctrinam hanc nouam, prioribúſque ſeculis incognitam de poteſtate Papali Principes deponendi in Chriſtianorum ſcholas inuexit.

y Nu. 267.
z Nu. 11.
a in Henr. 4.
b Lib. 6. hiſt. cap. 35. & lib. 1. de geſtis Friderici, cap. 1.
c Supra nu. 33.

63 Quintum denique argumẽtum eſt: Qui abſque ſufficienti ratione iugo al-

tertius poteſtatis colla Principum rebus temporalibus ſubijcere præſumit, nefandum perduellionis crimen incurrit, & maximam Principibus irrogat iniuriam, cum ipſi nullum in temporalibus Superiorem recognoſcant, vt Innocentius [d] tertius, aliíque plurimi ſuperius [e] citati fatentur, at nulla ſufficiens ratio aſſignari poteſt huius Pontificię poteſtis priuandi Principes ſuis dominijs temporalibus etiam in ordine ad bonum ſpirituale, ergo, &c. Maior ex ſe conſtat: Minor autē probatur; nam ſi qua eſſet, maximè eſſent rationes Card. Bellar. quo nemo hoc ſeculo doctiùs, nemo accuratiùs de rebus hodie controuerſis ſcripſit, at ſingulæ eius rationes ſunt valdè inſufficientes, & ex ipſiuſmet principijs facillimè ſolui poſſunt, ergo &c.

d Cap. Solitæ Extra. de maiorit. & obediēt.
e Nu 5. & ſeq.

64 Pro quorum ſolutione, & præſentis controuerſię maiori dilucidatione diligēter obſeruāda eſt doctrina, quā ſparſim [f] tradidit Card. Bellarm. ex qua ſingulæ eius rationes facillimè euertuntur. Primò igitur docet, *poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam eſſe ex ſe duas diſtinctas* [g] *poteſtates, quæ habeant diſtinctos actus, officia, fines, &c. duáſque conſtituere* [h] *reſpublicas, quæ*

f in ſi. præſertim 5. de Rom. Pōt.
g Lib. 5. cap. 3. 5. & 6.
h Cap. 6.

habeant diſtinctos Principes, leges, iudicia, &c. vt patet i *tempore Apoſtolorum: & poteſtatem politicā, eſſe* k *temporalem, quæ pro fine habeat pacem temporalem, Eccleſiaſticam verò eſſe ſpiritualem, & pro fine habere ſalutem ſpiritualem animarum; atque veram poteſtatem politicam poſſe conſiſtere* l *abſque ordine ad veram poteſtatem Eccleſiaſticā, vt patet in Principibus infidelibus, quorum dominio ciuiliter ſubiecti erant etiam Pontifices, non ſolùm de facto,* m *ſed etiam de iure, vt patet in S. Paulo; qui Act. cap. 25. cum accuſaretur ſeditionis, & tumultus in populo excitati, ad Cæſarem appellauit, eumque Iudicem agnouit.*

i Cap.6.
k Cap.6.
l Cap.6.
m Lib. 2. de Rom. Pont. cap. 29.

65 Secundò docet, etiam *Chriſtum Dominum diſtinxiſſe actus, officia, & dignitates* n *Pontificis, & Imperatoris, ne aut Imperator iura Pontificis, aut Pontifex iura Imperatoris præſumeret vſurpare; & propterea Imperium à Pontificatu abſolutè* o *non pendere, atque non ſolùm Reges, & Imperatores Chriſtianos nullum ſuperiorem in temporalibus recognoſcere, verùm etiam infideles non ſolùm ante, ſed etiam poſt* p *Chriſti aduentum eſſe veros, & ſupremos Principes* q *ſuorum regnorum, quia dominium non fundatur, in gratia, aut*

n Lib.5. cap.5.
o Cap.3.
p Cap 3.
q Cap.2.

" *fide, ſed in libero arbitrio & ratione, Ideoque*
" *Deus in vtroque Teſtamento regna Gentium*
" *approbat, vt Dan. 2. Tu es Rex regum, &*
" *Dominus cœli dedit tibi regnum & imperium,*
" *&c. Et Matth. 22. Reddite quæ ſunt Cæſaris,*
" *Cæſari. Nota, Reddite, non donate id eſt, quæ*
" *iure illi debentur, Et Rom. 13. Reddite omni-*
" *bus debita, cui tributum, tributum, cui vecti-*
" *gal, vectigal, &c. Et iubet ibidem etiam pro-*
" *pter conſcientiam obedire Principibus Ethni-*
" *cis. Chriſtus enim non abſtulit, neque aufert*
r Cap. 3. *regna* [r] *iis, quorum erant, neque priuat a-*
ſ Lib. 2. ca. 29. *liquem iure ſuo, & dominio,* [ſ] *quod prius ha-*
t Lib. 5. Cap. 3. *bebat, non enim venit Chriſtus deſtruere ea* [t],
" *quæ bene ſe habebant, ſed perficere. Et propterea,*
" *quando Rex fit Chriſtianus non perdit re-*
u Cap. 3. *gnum terrenum,* [u] *aut aliquod ius ſuum, ſeu*
x Lib. 2. ca. 29. *dominium* [x] *amittit, cum lex Chriſtiana ne-*
" *minem priuet ſuo iure, & dominio, ſed acquirit*
" *nouum ius ad regnum æternum* [y]; *alioqui obeſſet*
y Lib. 5. ca. 3. *Regibus Chriſti beneficium, & gratia naturam*
" *deſtrueret.*

Hæc eſt doctrina Card. Bellarm. ex qua plura corollaria colligi poſſunt.

66 Primum eſt, Reges ad fidem conuerſos, ſi ſolum ius diuinum, & naturale inſpiciamus, non amittere ſua regna, quę

anteà iure poſſidebant, aut aliquo ſuo iure, vel tẽporali dominio priuari, eo ipſo, quòd à fide deſciſcant, cum dominium in gratia aut fide non fundetur, ſed illud duntaxat ius ad regnum æternum, quod Chriſtus beneficio acquiſierant, deperdunt. Quanam igitur auctoritate deponi poſſint Principes à ſuo principatu (ſi in hæreſim labantur) quos tamen Chriſtus ipſe alioqui nec depoſuit, nec deponit, vt pote qui neque abſtulit, nec aufert regna ijs, quorum erant, neque priuat aliquem ſuo iure & dominio, quod neque in gratia, nec in fide fundatur, vlteriùs inquirendum eſt.

67 Secundum corollarium eſt, eoſdem Reges Chriſtianos iam factos (idem ius diuinum, & naturale tantũmodò ſpectemus) eandem omnino iuriſdictionem, & dominium ciuile ſuper Pontifices retinere, quod antea quando infideles erant, ſuper ipſos habebant, *cum lex Chriſtiana neminem priuet iure ſuo, & dominio*: & propterea ex hac parte non eſſe rationi diſſonum, quòd oues licèt in ſpiritualibus Paſtori ſpirituali ſubiiciantur; in rebus tamen temporalibus iudicent ſuos Paſtores.

68 Pro quo meliùs intelligendo, aduertendum eſt, nullum eſſe inconueniens, ſi ipſas rerum naturas conſideremus, quòd idem homo, ſi ad diuerſa comparetur, ſimul ſubdatur, & præſit, ſitque ſecundùm vnam poteſtatem ſupremus, & ſecundùm aliam inferior. Exempla habemus in Saule, Dauide, & aliis, qui Reges ſimul, & filij erant ſuorum parentum, ideóque, quantumuis ſecundùm patriam poteſtatem parentibus ſuis tanquam filij ſubiecti eſſent, ſecundùm Regiam tamen poteſtatem parentibus tanquam ſubditis imperabant. Quocirca, cum duæ, vt diximus [z], reperiantur ſupremæ poteſtates, actibus, officiis, dignitatibus, finibúſque diſcretæ; ciuilis nẽpe, ſeu politica, quæ conſtituit, & conſeruat pacem publicam, & dirigit hominem in finem naturalẽ, atque Eccleſiaſtica, ſeu ſpiritualis, quæ hominem ordinat ad finem ſupernaturalem, nihil ex hac parte impedit, quominùs Summus Pontifex ſit ſupremus Paſtor, & pater omniũ Chriſtianorum etiam Regum & Imperatorum in ſpiritualibus, Imperatoribus tamen aut Regibus ſubſit in ciuilibus, & oues Paſtoribus ſuis ſpiritualibus præci-

z In principio Præfationis.

piant in ijs, quæ ad temporalia ſpectant, licet in ſpiritualibus Paſtoris vocem ſequi teneantur.

66 Vnde Gelaſius Papa [a] Imperatorem vocat *filium & rerum diuinarum Præſulibus ſubditum*, atque ſimul *humano generi præſidentem*, & conſequenter ipſi Papæ, qui nullum temporalem dominatum eo tempore habebat. Et Gregorius Magnus [b] ſeipſum *Imperatoris famulum* vocat, & *iuſsioni eius ſubiectum*, & *debere* ſe ait *obedientiam Imperatori, & poteſtatem ſuper omnes homines* (ideóque ſuper ipſum Papam) *Imperatori cœlitùs datam eſſe*. Et alio in loco [c] dicit, *Deum Imperatori omnia tribuiſſe, & dominari eum non ſolùm militibus, ſed etiam Sacerdotibus conceſſiſſe*. Vnde Seuerinus Binnius in ſuis notis [d] ſuper illa verba S. Gregorij, *Sacerdotes meos manui tuæ commiſi*, ait, Gregorium illis verbis ſignificaſſe, *Sacerdotes Mauritio Imperatori ſic à Deo ſubiectos fuiſſe, vt olim eoſdem Neroni, atque Diocletiano Imperatoribus ſubiecerat*, at conſtat ex doctrina Card. Bellarmin. [e] ſuperiùs relata, Summos Pontifices in cauſis ciuilibus fuiſſe non ſolùm de facto, ſed etiam de iure Imperatoribus Ethnicis ſubiectos.

a In epiſt. ad Anaſt. Imper.

b In epiſt. ad Maurit. lib. 2. epiſt. 62.

c In epiſt. ad Theodorum, lib. 2. epiſt. 65.

d Tom. 2. concil lib. 2. ep. 62.

e Num. 64.

Veruntamen alibi [f] idem S. Gregor. ait, *Sacerdotes honore & reuerentia* (cui ex phraſi ſacrę Scripturæ coniuncta eſt & obedientia) *ab Imperatoribus proſequendos eſſe.*

f Lib. 2. ep. 31. ad Mauritium.

70 Quapropter, quotieſcunque apud ſanctos Patres, [g] ſcriptum legimus, oues non debere paſcere, reprehendere, aut iudicare ſuos Paſtores, ſi velimus eiuſmodi propoſitionum veritatem ex rerum natura deſumptam eſſe, vel intelligi debent ſolùm de illis ouibus, quæ in temporalibus ſuo Paſtori non præſunt; vel ſi generaliter, & abſque exceptione eos loqui velimus, ad ſpiritualia tantùm, & quæ ad officium paſtorale ſpectant, eiuſmodi ſententiæ referri debent. Nam ſi ouis ſit etiam quoad temporalia Dominus ſui Paſtoris, nullum videtur incommodum ex hoc ſolùm capite, quia ouis eſt, cum ſimul etiam ſit Dominus, Paſtorem ſuum in ijs, in quibus Paſtor ipſi oui ſubiectus eſt, iudicare.

g Ita loquuntur Nazianzenus in oratione qua ſe excuſat, quòd diu Eccleſiaſtica functione abſtinuerit. Greg. Magnus lib. 9. epiſt. 39 ad Theotiſtã, & alij.

71 Et certè ſi à iure Eccleſiaſtico, & priuilegiis principum abſtrahamus, non videtur negari poſſe, quin Prælati inferiores, vt Epiſcopi, poſſint à ſupremis Principibus, quibus ciuiliter ſubiecti ſunt, in cauſis politicis iudicari, ſi vera ſit opinio

communis Theologorum, quã olim expreſſiſſimis verbis approbauit Card. Bel. in prioribus ſuorum operum editionibus qui[h] aſſerit *exemptionem clericorum in rebus politicis à Secularium Principum poteſtate, tam quoad perſonas, quàm quoad bona, iure humano introductam eſſe, non diuino.*

h Lib. de Clericis, cap. 28.

72 Atque hinc patet rationem illam, qua probari ſolet, Summum Pontificem, quia eſt ſupremus Paſtor, & Princeps ſpiritualis Eccleſiæ, non poſſe ob vllam cauſam, vel crimen ab aliquo Principe Chriſtiano iudicari, quia ouis eſt, ſi in iure ſolùm diuino, & naturali ſiſtamus, non eſſe ſolidam, niſi in ſenſu formali accipiatur, vt dictum eſt. Ouis enim quà ouis, id eſt, in iis, in quibus paſci & regi debet, Paſtorem ſuum iudicare non poteſt: ſicut neque ſeruus, quà ſeruus, id eſt, in iis, in quibus ſubditus eſt, poteſt iudicare Dominum ſuum. Verùm, ſi contingat, eundem hominem ſimul eſſe ouem, & Dominum ſui Paſtoris, non inconuenit, ouem, quà Dominus eſt, iudicare Paſtorem ſuum, quoad ea, in quibus Paſtor ipſi oui ſubiectus eſt. Neque quoad hanc præcisè rationem videtur vlla poſſe aſſignari diſparitas inter Summum Pontifi-

cem & inferiores Epiſcopos; dummodò vtrique Principibus temporalibus ciuiliter ſubiecti ſint, & verum ſit, quod ſuperiùs [i] docuit Card. Bellar. *Id quod eſt Papa in Eccleſia vniuerſa, eſſe quemlibet Epiſcopum in particulari.*

i Num. 51.

73 Sed occurrit primò Card. Bellar. [k] & latum diſcrimen aſſignat inter inferiores & ſupremum Paſtorem, *Quia ſupremus Paſtor eſt Princeps totius Eccleſiæ, & ideò non poteſt iudicari ab vllo Eccleſiaſtico Antiſtite: & rurſum, quia reſpublica Eccleſiaſtica ſpiritualis eſt, ac proinde maior, & ſublimior quauis republica temporali, propterea Summus Princeps Eccleſiæ dirigere, & iudicare poteſt Summum Principem reipublicæ temporalis, non autem ab eo dirigi aut iudicari, niſi rectus ordo, & ipſa rerum natura peruertatur. Et hæc eſt ratio primaria, & à priori,* ait Card. Bellarm. *quare Papa à nemine iudicari poſſit.*

k Lib. 2. de Rom. Pon. cap. 29.

74 Veruntamen hæc ratio diſcriminis ab ipſo allata neque ſufficiens eſt, neque officit iis, quæ à nobis dicta ſunt. Non enim ipſe differentiam aſſignat inter ſupremum, & inferiores Paſtores in ratione officij Paſtoralis, ſed ſolùm inter Papam, & Principes ſeculares in ratione nobilioris principatus. Nam tam Epiſcopi,

quàm Papa ſunt verè & propriè Paſtores, licèt Papa ſit Epiſcopis ſuperior: Si igitur rationi diſſentaneũ eſt, quod ouis ſuum Paſtorem iudicet, non ſolùm nefas eſſet Regi, aut Imperatori Summum Põtificem, ſed etiam Epiſcopos inferiores, qui illis in temporalibus ſubditi ſunt, & nihilominus in ſpiritualibus eos verè & propriè paſcunt, iudicare.

75 Sed aliam rationem affert Card. Bellarm. quare Summus Pontifex à nullo Principe Seculari iudicari poſſit, quia nimirum Reſpub. ſpiritualis, cuius Supremus Princeps eſt ſummus Pontifex, maior ac ſublimior eſt quauis Repub. temporali, cui Principes Seculares dominãtur, & proinde rectus ordo, & ipſa rerum natura poſtulare videtur, vt Sũmus princeps Eccleſiæ dirigere, & iudicare debeat Summum Principem Reipub. temporalis, non autem ab eo dirigi aut iudicari.

76 Attamẽ neque hæc ratio quidquam concludit, niſi vnũ ſupponat, quod quidem à Car. Bellar. aſſeritur, [l] ſed neque ſufficienter, neque etiam conformiter ad eius principia ab eo probatur, vt inferiùs

[l] Lib. 5. de Rom. Pon. cap. 7. in prima ratione.

m Nu.83. & ſeq. [m] conſtabit, nēpe poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticā apud Chriſtianos vnā dūtaxat Rempublicam conſtituere. Nam alioqui, quando poteſtas ciuilis, & Eccleſiaſtica non ſimul coniunctæ erant, vt accidit tempore Apoſtolorum, ſatis cōſtat S. Paulum Act. 25. ad tribunal Cęſaris appellaſſe, & eum Iudicem ſuum nō ſolùm de facto, ſed etiam de iure ex mēte Card. Bellarm. [n] agnouiſſe. Vnde & ipſe [o] probabilius arbitratur, *Summos Pontifices fuiſſe de facto, & de iure Principibus Ethnicis ciuiliter ſubiectos.* Idcóque quando hæ duæ poteſtates ſeparatæ inueniuntur, non inconuenit, etiam iuxta doctrinam Card. Bellarmini, poſſe abſque vlla recti ordinis peruerſione maiorem & ſubliniorem Rempublicam à minori dirigi, ac iudicari.

n Lib. 2. de Rom. Pon. cap. 29.

o Ibidem.

77 Deinde propria Superioritas, de qua iā eſt ſermo, non ex maioritate, vt ita loquar, dignitatis ſeu nobilitatis, ſed ex maioritate imperij, ſeu auctoritatis attendi debet; conſtat autem ex iam dictis quod ſicut Princeps Eccleſiaſticus ſuperior eſt Principe temporali, & huic imperare, ac iudicare poteſt in cauſis ſpiritualibus, ita in ciuilibus Princeps politicus

cus

cus ſuperior eſt Principe Eccleſiaſtico, & propterea in ijs huic imperare, & iudicare poteſt, abſque eo quòd rectus ordo, & ipſa rerum natura peruertatur.

78 Sed reſponderi poteſt ſecundò ex eodẽ Card. Bellarmino p *Sicut ante Chriſtianam legem homines ſubiecti erant Imperatoribus, ita etiam poſtea eiſdem ſubditos eſſe, cum lex Chriſtiana neminem priuet iure ſuo, & dominio. Quare Petrus & Paulus paßim hortantur fideles, vt ſubditi ſint Principibus, vt patet ad Rom.13.Tit.3.1.Pet.2. Meritò itaque Paulus Cæſarem appellauit, eumque Iudicem agnouit cum accuſaretur ſeditionis, & tumultus in populo excitati. At verò cum Principes Chriſtiani facti ſunt, & ſponte leges Euangelij ſuſceperunt, continuò ſe, tanquam oues Paſtori, & membra capiti, ſubiecerunt Præſidi Eccleſiaſticæ hierarchiæ, & proinde ab illo iudicari, non illum iudicare deinceps debent.*

p Loco citato.

79 Hęc tamen ratio à Card. Bellarmino adducta nihil obeſt, quin potiùs plurimum fauet doctrinæ à nobis iã traditæ. Nam ſi Pontifices Imperatoribus & Regibus Ethnicis ſubditi erant non ſolũ de facto, ſed etiam de iure, ob quam igitur cauſam ijdẽ Reges & Imperatores, quã-

do Chriſtiani fiunt, non retinent idem ius,& dominium ſuper Pontifices, quòd priùs ſuper ipſos habebāt,cum lex Chriſtiana neminem priuet ſuo iure & dominio? Neque enim, quando per baptiſmū leges Euangelij ſuſcipiunt, iuri ſuo & dominio in temporalibus (quo lex Chriſtiana neminem priuat)renunciant; ſed tātùm cum membra corporis Chriſti myſtici,& oues gregis Dominici fiāt, in rebus ſpiritualibus, & quæ ad æternā ſalutem pertinent,tanquam membra capiti,& oues Paſtori,ſe Præſidi Eccleſiaſticæ hierarchię ſubmittunt, & proinde ab illo iudicari,non illum iudicare in rebus ſpiritualibus, & quæ ad æternam ſalutem ſpectant, deinceps debent.

80 Hoc tamen nihil impedit,quo minùs Pōtifices à Principib⁹ Chriſtianis in rebus tēporalibus,& quæ ad pacem publicā pertinēt, in quibus ſubditi manēt, ſicut anteà (*cum lex Chriſtiana neminem priuet ſuo iure & dominio*) iudicari & poſſint, & debeant, ſi ipſas poteſtatis Eccleſiaſticæ,& ciuilis naturas cōſideremus. Nihilominùs nō negamus,quin iure Eccleſiaſtico,& Principū priuilegijs perſonæ Eccleſiaſticę à tribunalibus Secularium

magiſtratuum exemptæ ſint. Sed hoc ſolùm iam contendimus, Paſtores ſpirituales ex rei natura, eo quòd Paſtores ſint animarum, à poteſtate coercitiua Principum Chriſtianorum etiam iuxta principia Card. Bellarmini in rebus ciuilibus nullatenus immunes eſſe.

81 Veruntamen modus ille inuſitatus loquẽdi, quo in hac materia vtitur Cardinal. Bellarminus q non ſatis ſibi ipſi conſtans non videtur, pace eius dixerim, eſſe approbandus, qui ait, *Principi non eſſe ſubditos Eccleſiaſticos exiſtentes in eius dominijs, neque correlatiua eſſe Principẽ, & Eccleſiaſticos in domo illius commorantes, quia exempti ſunt, vana enim,* inquit, *foret exemptio, ſi Eccleſiaſtici propter natiuitatem, aut flagitium perpetratum eſſent ſubditi.* Non enim exiſtimo vllum reperiri Principem Chriſtianũ, qui non reputaret maieſtatem ſuam ab illo grauiter læſam eſſe, qui affirmaret, ſe ſecularium tantùm, & non Eccleſiaſticorum in ſuo dominio commorantium Principem eſſe, aut perſonas Eccleſiaſticas non eſſe ſibi ſubiectas. Nã quãuis Eccleſiaſtici à tributis & iudicijs forenſibus Magiſtratuum Seculariũ iure

q In Reſponſione contra Ioã. Marſi. pag. 245.

Eccleſiaſtico & Principum priuilegjis liberi ſint, non tamen exemptio Eccleſiaſticos ab omnimoda ſubiectione Principibus debita immunes reddit. Sed *cum ipſi, præterquam quòd Eccleſiaſtici ſunt, Reipublicæ etiam* [r] *politicæ ſint ciues, & partes quædam*, vt Card. Bellarm. fatetur, neceſſariò illius Principi ſubijci debent, *omne enim membrum ſubiectum eſſe debet capiti*, vt idem [ſ] Bellarminus aſſerit, ſicut quilibet ciuis ſupremo Reipublicæ Principi iure naturæ ſubijcitur. Non ſunt eo modo locuti Sācti Patres; repetātur vetera, euoluantur Concilia tam generalia, quàm prouincialia omnium Regnorum. In illis reperietur, quòd Epiſcopi tum Imperatores, tū cæteros Reges Dominos ſuos vocitauerint, ſéque eorum famulos, & iuſſioni eorum ſubiectos agnouerint. Ab huiuſmodi inordinatis locutionibus abſtinēdum eſt, quæ tum malè ſonant, tum pias aures offendunt, tum Principum Chriſtianorum, qui Eccleſiæ ſanctæ Nutritij & Protectores [t] conſtituti ſunt, animos ad indignationem meritò prouocare poſſunt. Suum cuique reddendum eſt, tam Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, quàm quæ ſunt Dei, Deo.

r Lib. de Clericis cap. 28.

ſ Lib. de Monachis cap. 19.

t Iſai. cap. 49. & 23 q. 5. cap. Principes.

83 Tertium Corollarium eſt, poteſtatem Eccleſiaſticam, & ciuilem non eſſe partes vnius, & eiuſdem Reipub. ſed duas omnino Reſpublicas actibus, officijs, dignitatibus, finibuſque diſtinctas conſtituere. Quod ex eo manifeſtè conſequi videtur, quoniam vna ex ſe nullum ordinem dependentiæ dicit ad alteram, qui tamen ad rationem partium, quæ vnum totum cõſtituunt, neceſſariò requiritur. Et quamuis in Chriſtianis ambæ poteſtates coniungantur, ita vt idem Chriſtianus vtrique poteſtati ſubiectus ſit, & vtraque in eodem Chriſtiano reſidere poſſit, non tamẽ proinde ſequitur, quod aſſerit Card. Bellarminus, [x] & videtur vnum eſſe ex præcipuis fundamentis, quibus ſuprema poteſtas Pontificis in temporalibus innititur, nempe *poteſtatem ciuilem & ſpiritualem eſſe partes vnius Reipublicæ, ſcilicet Chriſtianæ, & Reges, Pontifices, Clericos & Laicos non facere duas Reſpublicas, ſed vnam, id eſt, vnam Eccleſiam: ſumus enim omnes vnum corpus, Rom. 12. & 1. Cor. 12.*

x Lib. 5. de Rom. Põt. cap. 7. in prima ratione.

84 Quis enim negare poteſt etiam inter Chriſtianos diſtingui debere Regnum Chriſti, & regna huius mundi, cor-

pus Chriſti myſticũ, & corpora politica? Nam Regnum Chriſti [x] non eſt de hoc mũdo, id eſt, terrenum, ſed ſpirituale, nõ conſtat honoribus, opibus, potentia mũ-« dana. Chriſtus enim perſuaſit homi-« nibus contemptum gloriæ, deliciarum, « opum, & omnium rerum terrenarũ, qui-« bus tamen maximè affluunt Reges hu-« ius mundi. Regnum Chriſti habet pro fine ſalutem æternam; Regna huius mũdi pacem temporalem. Regnum Chriſti habet Sacerdotes, Epiſcopos, Synodos, Concilia, & omnium caput ſummum Pontificem, quibus commiſſa eſt poteſtas ſolùm in ordine ad ſalutem æternam & vt homines in pace viuentes fœlicitatẽ perpetuam conſequantur. Regna huius mundi habent Magiſtratus, Prætores, Senatus, Parlamẽta, ſeu Comitia, & Principes Seculares nullum Superiorem in temporalibus recognoſcentes, qui vitæ, & mortis gladium portant, vt homines in pace & quietè vitam temporalem tranſigant.

x Bellar li. 5. de Rom. Pont. ca 4.

85 Deinde, quomodo per baptiſmum poteſtas ciuilis, & Eccleſiaſtica in vnam Rempub. coaleſcũt, quæ anteà duas cõſtituebant? Neque enim vniũtur inter ſe,

ita vt vna in aliam trāſeat, niſi Imperium cum Pontificatu confundere velimus, quæ tamen neque idem eſſe, neque vnū ab alio abſolutè pendere apertè fatetur Card. Bellarminus. [y] Neque tertiam aliquam Rempub. conſtituunt, quæ neque Eccleſiaſtica ſit, nec ciuilis.

y Supra nu. 65.

Dices conſtituere vnam tertiam Rempubl. quæ ſimul Eccleſiaſtica ſit, & ciuilis, nempe vnam Eccleſiam, ſeu vnam Rempubl. Chriſtianam.

Contra hoc eſt primò, quia tempore Apoſtolorū, & primitiuæ Eccleſiæ, Eccleſia Chriſti quoad ſuam ſubſtantiam perfecta erat, nullo tamen tunc temporis temporali dominio ſeu poteſtate potiebatur, vt ipſe Bellarminus [z] affirmat, ergo Eccleſia Chriſtiana non componitur ex vtraque poteſtate, licèt vtraque poteſtas apud Chriſtianos reperiatur.

z lib. 5. de Rom Pōt. cap. 6.

86 Prætereà Eccleſia Chriſti monſtrum quoddam eſſet ſimul plura ſuprema, & independentia habens capita: Nā caput poteſtatis politicæ ſunt Principes ſeculares, qui in negotijs temporalibus nullum ſuperiorem recognoſcunt, vt ex Innocentio tertio & alijs ſuperiùs [a] dictum eſt, ſed caput Eccleſiaſticæ poteſta-

a Nu. 63. & num. 5. & ſeq.

tis eſt ſummus Pontifex, qui in cauſis ſpiritualibus eſt omnium ſupremus: at vnam Rempub. plura ſimul in terris habere capita ſuprema, eſt planè impoſſibile. Quinimò ipſe etiam Card. Bellarminus [b] ſatis apertè indicare videtur, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam apud Chriſtianos duas diſtinctas Respublicas conſtituere, dum de Chriſtianis loquens Rempub. Eccleſiaſticam, ſeu ſpiritualem, & ſummum eius Principem à Republica temporali, & Principe eius ſupremo expreſſis verbis diſtinguat. Quòd autem de Chriſtianis tantùm loquatur in illa ratione, qua probare contendit Rempub. ſpiritualem non poſſe à temporali Republica iudicari, ſatis eſt manifeſtum, niſi ſibi ipſi contradicere velit, cum ipſe paulo inferiùs [c] expreſſè fateatur, vt ſuprà etiam viſum eſt, [d] Rempub. ſpiritualem potuiſſe à Republica temporali, quando hæc Chriſtiana non erat, vt tempore Apoſtolorum, iudicari.

b Lib. 2. de Rom. Põt. cap. 26. vt ſupra vidimus nu. 63.

c Lib. 2. de Rom. Põt. cap. 29.

d Nu. 76.

87 Quapropter hæc duo vocabula *Eccleſia, & Reſpublica Chriſtiana*, ſunt nomina æquiuoca, quæ prius diſtingui debent, quàm aliquid ex eis ſolida argumentatione concludi poſſit. Vel enim

primò per *Eccleſiam*, & *Rempub. Chriſtianam* intelligitur corpus Chriſti myſticũ, ſeu cœtus fidelium ſub hac formali ratione, quatenus fideles ſunt, & Chriſto capiti inuiſibili, atque Summo Pontifici, Chriſti in terris Vicario, ac capiti viſibili in eiuſdem Chriſtianæ fidei profeſſione, & eorundem Sacramentorum communione ſubijciuntur; in quo ſenſu Eccleſia propriè accipitur; & à Card. Bellarmino [d] definitur; ſed iuxta hanc ſignificationem poteſtas Eccleſiaſtica, & ciuilis non conſtituunt vnam Rempub. id eſt, Eccleſiam, ſed poteſtas ſolùm Eccleſiaſtica Eccleſiam conſtituit, poteſtas autẽ ciuilis conſtituit corpus politicum, ſeu Congregationem hominũ ſiue fideliũ, ſiue infidelium, non quatenus fideles aut infideles ſunt, ſed quatenus Principi tẽporali in eadem vitæ ciuilis ſocietate, & legum politicarũ communione ſubſunt.

d Lib.3.de Eccleſia c. 2.

88 Vel ſecundò nomine *Eccleſiæ*, & *Reipub. Chriſtianæ*, intelligitur cœtus quidem fidelium non formaliter, quatenus vniuntur in ſpiritualibus ſub vno capite ſpirituali, ſed ſolùm materialiter, & abſolutè, in quo ſenſu nomina prædicta, *Eccleſia* præſertim, nõ adeò propriè acci-

piuntur. Sed hoc modo *Eccleſia* non eſt vna Reſpublica, ſed aggregatum quoddam per accidens comprehendens Statum politicum, ſeu Regnum temporale Chriſtianorũ, & Regnum Chriſti ſpirituale; quæ licèt accidentaliter, & quodammodo ſubiectiuè in hominib⁹ Chriſtianis ſimul coniuncta reperiantur, vt
e Nu. 140 etiam inferiùs [e] dicemus; duas tamen conſtituunt Reſpublicas, Eccleſiaſticam nempe, & ciuilem, quæ diuerſas leges, iudicia, fines, Magiſtratus, & Principes habent, idémque prorſus Chriſtian⁹ diuerſo modo conſideratus, poteſt eſſe vtriuſque corporis membrum.

89 Quando igitur S. Paulus ait omnes Chriſtianos eſſe vnum corpus, ſolùm loquitur de corpore Chriſti myſtico, quod tamen noluit cõfundere cum corpore politico, cui Chriſtianos etiam ſubeſſe voluit ad Rom. 13. & ad Tit. 3. Et propterea, *Reges*, *Pontifices*, *Clerici*, & *Laici non ſolùm vnam Rempub. conſtituunt, id eſt Eccleſiam:* Sed quatenus in ſpiritualibus ſubſunt Summo Pontifici, vnam Rempub. nempe corpus Chriſti myſticum, id eſt *Eccleſiam* conſtituunt, quatenus verò in negotijs ſecularibus Prin-

cipibus terrenis ſubiciuntur, aliam Remp. nempe corpus politicum, & Regnum terrenum componunt. Vnde ipſemet Card. Bellarminus ſuperiùs [f] relatus, apertè fatetur, Clericos, ſeu *Eccleſiaſticos præterquàm quòd Eccleſiaſtici ſunt, eſſe etiam ciues, & partes quaſdam Reipublicæ politicæ*; & alibi [g] dicit, *Eccleſiam cõtinere omnes Chriſtianos Catholicos, ſiue ſint Clerici, ſiue Laici. Si quis autem conſideret cœtum Laicorum, non vt Chriſtiani ſunt ſed vt ciues, vel quocumque alio modo, is cœtus Eccleſia dici non poteſt.* Quapropter ſi cœtus Laicorũ Chriſtianorũ quatenus ciues ſunt, nempe Reipublicæ politicæ, ex mente Card. Bellarmini non ſunt Eccleſia, profectò aliam Remp. cõſtituere debẽt, & conſequenter Reſpublica ciuilis Chriſtianorum, & Eccleſiaſtica, non vnã formaliter Remp. ſed duas, ipſo Bellarmino Iudice, cõponũt.

f Nu. 81.

g Lib. de Clericis cap 30. in fine.

Vides itaque quàm parùm ſolidè, neque ſibimet ſatis cõſentanè ratiocinetur quę Card. Bellarminus in re grauiſſima, debitam obedientiã ab vnoquoque Chriſtiano Principibus Supremis iure diuino pręſtandam, quàm intimè attigit. Nam *& Cæſari reddenda ſunt quæ sũt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo.*

90 Quartum Corollarium eſt, eandem prorſus actionem diuerſo modo cõſideratã poſſe ſimul poteſtati Eccleſiaſticæ, & ciuili, tam quoad vim cogentem, quàm dirigẽtem ſubiacere. Pro quo meliùs intelligẽdo ſupponendum eſt, duplicem poteſtatem Eccleſiaſticã à Theologis aſſignari, vnam Ordinis, quam Sacerdos accipit ex vi ſuæ ordinationis; alterã Iuris dictionis, quæ, vt ex ipſo vocabulo conſtat, eſt poteſtas ius dicendi. Poteſtas Iuriſdictionis (de qua ſola nunc agimus) eſt etiam duplex, interior nimirùm, quæ ad Pœnitẽtię Sacramentale forum duntaxat ordinatur, & conſcientiam ſolùm, atque internũ animarum bonum reſpicit, ideòque; interior Iuriſdictio nominatur; & exterior, quæ ordinata eſt ad gubernandam Eccleſiam in exteriori foro per iudicia, pœnas, & cætera, quæ ad bene conſtituendam & regendam hominum Rempub. neceſſaria ſunt, ideóque exterior Iuriſdictio appellatur. Ad quam pertinet vis dirigens, præcipiendi ſcilicet, & leges condendi, quæ obligẽt in conſcientia, & vis coercens compellendi ſubditos vi pœnarum ad eiuſmodi præcepta, & leges adimplendas.

91 Quoniam enim omnis Reſpublica bene inſtituta indiget poteſtate Iuriſdictionis, tam cogente, quàm dirigente, vt conuenienter regi poſſit (vt ex ipſo naturæ lumine perſpicuè conſtat) & Chriſtus ſuam Eccleſiam inſtituit tanquam vnam Rempublicam per homines regendam & gubernandam, vt ex ſacris literis eſt manifeſtum, negari non poteſt, quin Chriſtus ipſe ſuę Eccleſiæ conceſſerit exteriorem poteſtatem Iuriſdictionis, tam cogentem quàm dirigẽtem populum Chriſtianum in rebus ſpiritualibus gubernãdi. Et hãc exteriorem iuriſdictionem Doctores Catholici colligũt ex Math. cap. 16. & 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus*: & *Quodcunque ligaueris, ſeu ligaueritis, ſuper terram, &c.* & Ioh. cap. 21. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, & cap. 21. *Paſce oues meas.* & ex alijs pleríſque locis.

92 Cùm igitur finis poteſtatis politicæ ſit pax publica, & Eccleſiaſticæ ſalus animarum, & ſæpiùs diximus ex Card. Bellarmino, vt plærunque contingat eandem numero actionem, exempli cauſa, peierãdi, tum quieti publicæ, tum ani-

marum ſaluti detrimento eſſe, fit, vt quatenus peccatum eſt, ſeu offenſa Dei, vt finis ſaltem ſupernaturalis eſt, & ſaluti ſpirituali nocet, poteſtati Eccleſiaſticæ ſubiaceat, & ab ea iudicari, ac caſtigari oporteat; vt verò pacis publicæ eſt violatio, poteſtati politicę ſubijciatur, & ab ea iudicari, ac puniri debeat. Ex qua doctrina ſequitur, quòd quemadmodum Princeps politicus in rebus, quæ ad animæ ſalutem pertinent, à Principe ſpirituali dirigi, iudicari, atq; puniri debet, ita Princeps ſpiritualis (ſi rerum naturas inſpiciamus) eſt in ijs, quæ ad pacem publicam ſpectant, à Principe politico dirigẽdus, iudicandus atque caſtigandus.

93 Quinimò, ſicut adminiſtratio temporalium in ordine ad bonum ſpirituale, id eſt, quatenus ſpirituali ſaluti aduerſatur, qua ratione naturam criminis ſpiritualis induit, ad forũ Principis Eccleſiaſtici ſpectat, in quo corrigi, & iudicari debet: ita iniuſta ſpiritualiũ adminiſtratio, veluti Excommunicatio Principis notoriè iniuſta, aut interdictũ Regni manifeſtè iniquũ, ab Epiſcopo, qui tali Principi ciuiliter ſubijcitur, latũ, quatenus pacem publicam perturbat, & ſeditiones, ac tu-

multus in Republica excitat, qua ratione naturam criminis politici ſortitur, ad tribunal Principis politici pertinere videtur. Et propterea, ſi ipſe etiam ſummus Pontifex, qui nullum Superiorem in rebus temporalibus recognoſcit, per Excommunicationes, aut alias Cēſuras manifeſtè iniuſtas, Reipublicæ politicæ pacem temporalem perturbaret, poſſet Princeps politicus iniuriam illatam vijs licitis, atque intra fines poteſtatis politicæ comprehenſis propulſare, & Principem Eccleſiaſticum vi & armis conſtringere, vt per illicitas actiones ſpirituales à Reipublicæ ſuæ tranquillitate turbanda deſiſtat.

94 Neque videtur poſſe aliqua eſſe cōtrouerſia, (ſi naturas poteſtatis Eccleſiaſticæ, & ciuilis conſideremus) quia ſicut Reſpublica Eccleſiaſtica poteſt quaſcunque oppreſſiones ſibi à Republica politica factas, quæ bono ſpirituali obſiſtunt, propulſare; ita etiam penes Rempublicā politicam ſit poteſtas ſuis ciuibus, eorūque tranquillitati temporali conſulendi, atque à quibuſcúnque violentiis etiā ſpiritualibus, quæ pacem ſuā publicam iniuriosè perturbant, defendēdi. Quia, vt re-

ctè ait Victoria [h]: *Reſpublica ciuilis eſt perfecta, & ſibi ſufficiens, ergo poteſt ſe defendere ab iniuria cuiuſcunque propria auctoritate. Et confirmatur, nam poſſunt Principes ſeruare proprias reſpublicas ab iniuria aliarum rerũ publicarum non ſolùm per modum defenſionis, ſed auctoritatiuè, ergo etiam ab iniurijs Clericorum.* Et propterea, *licitum eſt Principi* (vt optimè inquit Ioh. Pariſienſis [i]) *abuſum gladij ſpiritualis repellere eo modo, quo poteſt, etiam per gladium materialem, præcipuè vbi abuſus gladij ſpiritualis vergit in malum reipublicæ, cuius cura Regi incumbit, aliter enim ſine cauſa gladium portaret.*

h Releꝯ. de pot. Eccleſiæ, ſect. 2 §. Octaua propoſito.

i De pot. Regia, & Papali, cap. 21. ad 37.

95 Sed totius controuerſiæ neruus eſt, quænam ſint pœnæ vtriuſque poteſtatis, Eccleſiaſticæ præſertim, propriæ, quibus iniurias ſibi illatas vindicare poterit. Nemo enim inter Catholicos negabit, quin penes Eccleſiã ſit poteſtas puniendi peccatores etiam Imperatores, & Reges Chriſtianos pœnis, & Cenſuris Eccleſiaſticis, quia iſte modus caſtigandi proportionatus eſt Eccleſiaſticæ poteſtati. Sed tota difficultas eſt, an priuatio bonorum temporalium, & depoſitio à temporali Principatu, atque eiuſmodi, in pœnis, quæ à poteſtate Eccleſiaſtica, vt talis eſt, infligi,

inſligi poſſunt, ſint annumerandę. Cardin. enim Bellarminus, & qui eius opinionem defendunt, hoc quidem aſſerunt, ſed debiliſſimis rationibus illud probant, vt infrà [l] clariùs apparebit.

96 Alij verò non ad pœnas Eccleſiaſticas, ſeu quę ſpirituali poteſtati ſunt accommodatę, ſed ad ciuiles duntaxat, & quę poteſtati temporali tantùm conueniunt, eas reuocandas eſſe probabilius arbitrantur: cùm vniuſcuiuſque Reipublicę conditioni conſentaneum ſit, vt ſubditos ſuos delinquentes punire, vel coercere poſſit, priuando illos proprijs bonis, aut priuilegiis illius Reipublicæ: bona autem Reipublicę Eccleſiaſticę ſpiritualia ſunt, non temporalia, ſicut bona Reipublicę politicę temporalia ſunt, non ſpiritualia, atque idcirco poteſtati temporali gladius materialis, non ſpiritualis, & poteſtati ſpirituali gladius ſpiritualis, non temporalis congruit, vt ſuperiùs [m] ex ſanctis Patribus copiosè admodum commõſtrauimus. Vnde quidam Doctores apud Ioan. Gerſonem [n], & plerique, vt refert Almainus [o], cuius verba infra [p] referemus, exiſtimant, non poſſe poteſtatem Eccleſiaſticam ex

[l] Nu. 131. & ſeq.

[m] Nu. 8. & ſeq.

[n] De poteſt. Eccleſiaſt. conſiderat. 4.

[o] de dominio naturali &c. concluſ. 2. in probatione.

[p] Nu. 122.

Chriſti inſtitutione aliquem delinquentem carceri mancipare, ſed talem auctoritatem ex iure poſitiuo, & conceſſione Principum accepiſſe.

97 Quapropter eſto, quòd Princeps Eccleſiaſticus habeat poteſtatem dirigēdi, præcipiendi, atque compellendi Principes temporales etiam in temporalibus, quatenus temporalia animarum ſaluti notabile damnum afferunt, non tamen propterea poteſtatem habet omni pœnarum genere tranſgreſſores puniendi, ſed pœnis tantùm certis, & à Chriſto definitis. Neque enim ex eo, quòd quis Superior conſtituitur, & conſequenter poteſtatem habet imperandi ſibi ſubdito, poterit omni ratione, qua placuerit, eum cogere ad ſibi obediendum. Poteſt magiſter præcipere diſcipulo, & eum compellere vt ſibi pareat, non tamen quauis pœna, ſed ſolùm intra limites diſciplinæ. Poteſt pater filio, vir vxori, dominus famulo imperare, & ſi non obtemperauerint, pœnis coercere, ſed leuioribus, lege, vel conſuetudine conſtitutis.

98 Similiter poteſt reſpublica politica leges ferre, ac præcepta, quę etiā in cōſcientia obligent, imponere, & ſubditos

ad ea obſeruanda conſtringere pœnis temporalibus quibuſcunque, exilij, carceris, bonorum omnium, tam corporis, quàm fortunæ, amiſſionis; ſed ad pœnas ſpirituales, cum reſpublica ſit tēporalis, non extenditur poteſtas eius. Denique Eccleſia, cùm ſit Reſpublica ſpiritualis, habet omnem poteſtatem etiam coercētem, quæ ad conueniens Reipublicæ ſpiritualis regimen neceſſaria eſſe poteſt, & propterea pœnæ, quæ huic ſpirituali poteſtati ſunt proportionatæ, non temporales, quales ad Rempub. temporalem ſpectant, ſed ſpirituales eſſe debēt; quod etiam rectè deduxit Franciſcus Suarez ex illis verbis Matth. 16. *Erit ligatum & in cœlis*, vt ſuperiùs † annotauimus. † Nu. 36.

99 Ex his infertur quintum Corollarium, nempe aliud eſſe, habere poteſtatem, ſeu ius dirigēdi alterum in temporalibus, ſeu præcipiendi alteri, vt tali, vel tali modo de tēporalibus diſponat, & aliud habere dominium rerum temporalium, ſeu poteſtatem, & ius de tēporalibus diſponendi; ſicut aliud eſt habere poteſtatē, ſeu ius præcipiendi alteri, & cogendi, ne ſpiritualia in perniciem Reipublicæ tem-

poralis illicitè adminiſtret; & aliud habere dominium rerum ſpiritualium, ſeu poteſtatem de ſpiritualibus diſponendi. Exempli cauſa, Quilibet Epiſcopus, vt Epiſcopus eſt, poteſtatem habet præcipiendi, & cenſuris Eccleſiaſticis cogendi Iudices Seculares ſibi in ſpiritualibus ſubiectos, vt iuſtitiam adminiſtrent, atque malefactores pœnis debitis puniãt, & extremo ſupplicio ex legum præſcriptis dignos morti adiudicent, ipſe tamen prout Epiſcopus eſt, non habet de vita aut morte vllam diſponendi facultatem.

100 Præterea ſi Paulus promiſſione, voto, aut iuramento ſe aſtringeret, vt in bonis ſuis diſtribuendis iuſſionem Petri ſequeretur, teneretur quidem Paulus in bonis ſuis erogãdis ſub pœna promiſſionis, voti, aut iuramenti violati beneplacitũ Petri expectare, nihilominùs ratione talis iuramẽti nõ amitteret Paulus ius illud ſeu dominiũ, quòd priùs habebat in bona ſua, neq; ſi cõtra mentem Petri bona ſua diſtribueret, iniuſtitiam cõmitteret, aut diſtributio irrita eſſet, neq; Petrus vi talis Iuramenti ius aliquod, aut dominiũ acquireret bonorum Pauli, ſed

tantùm ius quoddam, ſeu facultatem haberet, ratione, cuius penes illum poteſtas eſſet dirigendi Paulum in bonis ſuis diſtribuendis, illíq; imperandi, vt hoc vel illo modo, prout ipſi Petro magis placitum eſſet, de bonis ſuis ſub pœna periurij diſponeret.

101 Quocirca licèt Eccleſia habeat poteſtatẽ ſibi à Chriſto traditam dirigendi Principes Seculares in temporalibus in ordine ad bonum ſpirituale, ſeu imperandi illis, & cogendi, ne in perniciem ſuarũ animarum tali, vel talio modo illicito de temporalibus diſponant, non tamen proinde ſequitur, Eccleſiam in ordine ad ſalutem animarum habere dominium rerum temporalium, aùt poteſtatem de temporalibus diſponendi. Sed hoc ſolũ colligi poteſt, Eccleſiam habere poteſtatem dirigendi, imperandi, atque pœnis Eccleſiaſticis conſtringendi Principes Seculares, ne cum diſpendio ſalutis ſpiritualis temporalia adminiſtrent.

102 Sicut etiam quamuis Reſpublica politica poteſtatẽ habeat imperandi perſonis Eccleſiaſticis ſibi ciuiliter ſubiectis ne in detrimentum ſtatus ſui politici ſpiritualia illicitè adminiſtrent, non tamen

propterea dominiũ habet rerũ ſpiritualiũ, aut poteſtatẽ de ſpiritualib' in ordine ad finem tẽporalem nẽpe pacis publicæ conſeruationem, diſponẽdi. Et hoc Corollarium etiam ex ſimilitudine, qua Card. Bellarminus paulò inferiùs [q] cõparat poteſtatem ciuilem & Eccleſiaſticã carni & ſpiritui, atque ex Reſponſione, quam ad auctoritatem S. Bernardi de vtroque gladio adducemus, [r] clariùs eluſcet.

q nu. 137. & ſeq.

r nu. 196. & ſeq.

103 His obſeruatis nõ erit difficile ſingulis rationibus; quæ à Card. Bellarmino [f] pro poteſtate temporali Pontificis demonſtrãda afferuntur ex ipſiuſmet principiis abundanter ſatisfacere. In primis tamẽ nõ abs re erit paucis declarare, quã artificiosè ipſum queſtionis ſtatum proponat, & ſententias Auctorum de poteſtate Pontificis temporali recenſeat.

f Infra 132. & ſeq.

Is igitur ad quæſtionem hanc de poteſtate tẽporali Pontificis diſputãdam aggrediens, [t] in primo diſputationis aditu tres circa poteſtatem Pontificis temporalem ait inueniri Auctorum ſententias.

t lib. 5. de Rom. Põt. cap. 1.

104 *Prima eſt, Summum Pontificem iure diuino habere pleniſſimam poteſtatem in vniuerſum orbem terrarum, tum in rebus*

Eccleſiaſticis, tum in politicis. Ita docent Auguſtinus Triumphus in Summa de poteſtate Eccleſiæ, q. 1. ar. 1. Aluarus Pelagius lib. 1. de planctu Eccleſiæ, cap. 13. & multi Iuriſconſulti, vt Hoſtienſis in cap. Super his de voto, & voti redempt. Panormitanus in cap. Nouit de Iudicijs, Sylueſter in Summa de peccatis verbo Papa, §. Secundò, & alij non pauci. Quin etiam Hoſtienſis vlteriùs progreditur; docet enim per Chriſti aduentum omne dominium Principum infidelium tranſlatum eſſe ad Eccleſiam, & reſidere in Summo Pontifice, vt Vicario Summi, & veri Regis Chriſti, & ideo poſſe Pontificem Regna infidelium iure ſuo donare quibus voluerit fidelium.

105 Altera, non tam ſententia quàm hæreſis, in altero extremo duo docet. Primò, Pontificem, vt Pontificem, & ex iure diuino, nullam habere temporalem poteſtatem, nec poſſe vllo modo imperare Principibus Secularibus, nedum eos regnis, & Principatu priuare, etiam ſi illi priuari alioqui mereantur. Secundò docet, non licuiſſe Pontifici, alijſque Epiſcopis accipere temporale dominium, quod nunc habent in quaſdam vrbes, & prouincias, ſiue eiuſmodi dominium donatum eis fuerit, ſiue illud vſurpauerint. Prohibet enim ius

„ diuinum vni homini gladium ſpiritualem &
„ temporalem ſimul committi. Ita docent hære-
„ tici omnes huius temporis: ac præcipuè Calui-
„ nus, lib. 4. Inſtitut. cap. 11. §. 8.9.10.11.12.
„ 13. & 14. & Petrus Martyr in cap. 13. ad
„ Rom. ac Brentius in Prolegomenis contra Petrũ
„ à Sotô. Magdeburgenſes autem centuria prima
„ lib. 2. cap. 4. colum. 435. ponunt inter notas
„ Antichriſti, quòd Pontifex duos gladios gerat,
„ vndecunque illos habuerit. Ac deinde centuria
„ 8. 9.10. & 11. in vitis Pontificum de hoc ma-
„ ximè eos reprehendunt.

„ 106 Tertia ſententia media eſt Catholi-
„ corum Theologorum communis, Pontificem,
„ vt Pontificem, non habere directè, & imme-
„ diatè vllam temporalem poteſtatem, ſed ſo-
„ lùm ſpiritualem, tamen ratione ſpiritualis ha-
„ bere ſaltem indirectè poteſtatem quandam
„ eamque ſummam in temporalibus. Ita Hugo de
„ S. Victore lib 2. de Sacramentis part. 2. cap.
„ 4. quem ſequitur Alexander Alenſis 3. part.
„ Summæ, q. 40. memb. 5. & 4. part. q. 10. in ex-
„ plicatione Canonis Miſſæ in illud, Et pro Re-
„ ge. Item S. Bonauent. in lib. de Eccleſ. Hierar-
„ chia, part. 2. cap. 1. Durandus in lib de origine
„ iuriſdictionum, q. 3. in fine. Petrus ab Aliaco
„ in quæſt. de re ſumpta, vtrùm Petri Eccleſia

ſide confirmetur. Ioannes de Pariſio in tract. de ,,
poteſtate Regia & Papali, cap. 6. & 7. Iaco- ,,
bus Almainus in tract. de ſuprema poteſtate ,,
Eccleſiaſtica, cap. 6. Gabriel Biel in explica- ,,
tione Canonis Miſſæ, lect. 23. Henricus de ,,
Gandauo, quod l. 6. q. 23. Ioh. Driedo, lib. 2. ,,
de libertate Chriſtiana, cap. 2. Iohan. de Turre- ,,
cremata, lib. 2. Summæ, cap. 113. & ſequenti- ,,
bus. Albertus Pighius, lib. 2. hierarchiæ Ec- ,,
cleſiaſt. Thomas VValdenſis lib. 2. doct. fidei, ,,
art. 3. cap. 76. 77. 78. Petrus de Palude in ,,
lib. de poteſtate Eccleſiaſtica, Caietanus in A- ,,
pologia, cap. 13. ad 8. Franciſcus Victoria re- ,,
lect. 1. q. 6. de poteſtate Eccleſiæ. Dominicus à ,,
Soto in 4. d. 25. q. 2. ar. 1. Nicolaus Sanderus ,,
lib. 2. cap. 4. viſibilis monarchiæ. Nauarrus re- ,,
lect. in cap. Nouit. de Iudicijs. Notab. tertio. ,,
Antonius Cordubenſis, lib. 1. quæſt. 56. dubio ,,
3. & alij plurimi. ,,

107 Hæ ſunt tres illæ Auctorum ſententiæ, quas circa hanc quæſtionẽ reperiri docet Cardin. Bellarminus. In quibus quidem recẽſendis tam pulchro vtitur artificio, vt Lector in rebus Theologicis minùs exercitatus, ſtatim, ac quæſtionem hãc de poteſtate temporali Põtificis, tali modo, quo iam vidimus à viro tam erudito explicatam, ante oculos

propoſuerit, in ea ſententia, quæ poteſtatem Pontificis temporalem denegat, exitiale hæreſeωs venenum latitare nequaquam dubitare poſſit. Cùm enim in primo introitu tres Auctorum ſentētias de poteſtate temporali Pōtificis reperiri audiat, vnam, quæ aſſerit Pontificem pleniſſimam in temporalibus habere poteſtatem in vniuerſum orbem terrarum; & aliam, quæ docet Pontificem talem quidem habere poteſtatem, non tamen directè, vt voluit prima opinio, ſed ſolùm indirectè, ſeu in ordine ad bonum ſpirituale; & tertia ſententia pro hæreſi reputetur: nequaquam profectò hæſitare poteſt, quin ſi Card. Bellarmino viro vtique doctiſſimo in re tam graui fides adhibenda ſit, neceſſariò vel primam, vel ſecundam ſententiam amplecti debeat, niſi inapertā hæreſim labi ſcienter velit.

108 Verumtamen non videtur ipſe (ſalua ſemper reuerentia illi debita) adeò accuratè, ne dicam fideliter, ſententias Auctorum de hac poteſtate Pontificis temporali commemorare, ſicut deceret Doctorem Theologum quæſtiones grauiſſimas de qua nunc agitur, vt potè quæ ad debitam Principibus ſupremis,

qui ſolo Deo minores ſunt , [u] , obedientiam à fidelibus ſubditis iure diuino exhibendam ſpectat) ex profeſſo veritatis indagandæ, aut illuſtrādæ gratia pertractantem; ſed in hoc potiùs incumbere videtur, vt Lectorum oculis tenebras offundat, & ipſorum mentes quadam confuſionis caligine obducat, ne quis huius controuerſiæ (quæ tantos in Chriſtiano orbe tumultus, tantáſque inter Regnum, & Sacerdotium diſcordias [x] excitauit) ſtatus ſit, ab ipſis perſpici poſſit.

u Tertull. ad Scapul. cap.2.

x Vide infra nu.455.

109 Atque vt primam ſententiam ab ipſo relatam , & meritò impugnatam miſſam faciamus , in ſecunda ſententia, quam ipſe hæreſim nuncupat, plures ſimul permiſcet ſentētias, ſeu propoſitiones inter ſe omninò diſtinctas, & à Catholicis Doctoribus ſingulas propugnatas. Prima eſt , Pontificem vt Pontificem, & ex iure diuino, nullam habere tēporalem poteſtatem, hanc etenim propoſitionem plurimi Doctores Catholici tuentur , quos ſuprà [y] recitauimus. Altera propoſitio ſeu ſententia eſt , Pontificem , vt Pontificem , & ex iure diuino , nullo modo poſſe imperare Principibus Secularibus , in cauſis , ſub-

y Nu. 4. & ſeq.

intellige, temporalibus (de quibus duntaxat præſens quæſtio à Cardin. Bellarmino inſtituitur;) nam alioqui poſſe Pōtificem in cauſis ſpiritualibus imperare Principibus Secularibus omnes Catholici profitentur.

110 Pro cuius propoſitionis meliori intelligentia ſciendum eſt, cauſas, & crimina à Theologis diſtingui, vt videre licet apud Ioh. Pariſienſem [z], & Iacobum Almainum [a], in cauſas, & crimina Eccleſiaſtica, ſeu ſpiritualia, in Secularia, atque in mixta. Cauſæ Eccleſiaſticæ dicuntur, quę pertinent ad Sacramenta, & legem Euāgelicam & crimina Eccleſiaſtica ſeu ſpiritualia, dicuntur, quæ è directo Sacramentis, & legi Euangelicæ repugnant, vt hæreſis, Simonia, Sacramenti, vel Cēſuræ Eccleſiaſticæ violatio &c. Cauſæ politicæ ſunt, quæ ad Sacramenta, & legem Euangelicam non ſpectant: & crimina ſecularia dicuntur, quæ ſecluſa quacunque reuelatione diuina, & Euangelica, ſtando in lege naturæ, adhuc peccata eſſent, vt furtum, homicidiū, fornicatio, ebrietas, &c. Crimina verò mixta ſunt, quæ vtróq; modo prohibita ſunt, vt adulteriū, quod eſt tū contra legē naturę, tum cōtra matrimonij Sacramentū.

z. In tract. de poteſt. Regia & Papali. cap. 14.

a De poteſt. Eccleſiaſt. & Laica. q. 1. cap. 9.

111 Prærerea poteſt aliquis in temporalibus dupliciter peccare, vno modo peccato *erroris aut oppoſitionis*, vt dicunt, hoc eſt, iudicando peccatum illud quod committitur circa Secularia nō eſſe peccatum, vt iudicando, furtum, homicidiū, aut eiuſmodi non eſſe peccata: alio modo *peccato vendicationis*, vt loquūtur, id eſt, ſibi vendicando, vel retinendo quod eſt alterius, furtum ſcilicet, aut tale aliquod peccatum ſeculare perpetrando.

112 Quamuis igitur omnes Theologi concedant, penes Eccleſiam ex Chriſti inſtitutione eſſe poteſtatem cognoſcendi de quocunque peccato mortali erroris, & iuridicè definiendi, an hoc, vel illud ſit peccatum mortale; eóſque, qui contra talem Eccleſiæ definitionem ſenſerint, pœnis Eccleſiaſticis caſtigādi: quidam tamen Theologi (vt refert Almainus†) defendunt, non ſpectare ad Pontificem cognoſcere de pecatis publicis purè Secularibus, quæ vocant vendicationis, neque eiuſmodi peccatores publicos pœnis etiam Eccleſiaſticis coercere; adeò vt non ſit Papa, quà Papa, iure diuino punire latronem publicum pro furto, vel homicidam pro homicidio. Et

†De poteſt. Eccleſiaſt. & Laica. q 1. cap. 10. & q. 3. cap. 2.

propterea iuxta iſtā ſententiam non poteſt Summus Pōtifex in eiuſmodi cauſis purè tēporalibus Principibus Secularibus, aliiſve laicis in foro exteriori quoad vim coercentē imperare, quia eiuſmodi cauſæ, & peccata non ſunt fori Eccleſiaſtici, ſed Secularis. Neque *ſpectat*, inquiunt, [b] *ad Eccleſiam iudicare de omnibus medijs ad beatitudinem neceſſarijs coercitiuè, ſed tantùm ſuaſitiuè, & innuitiuè*, innuendo ſcilicet, & oſtendendo quæ ſint media neceſſaria ad beatitudinem conſequendam.

b Apud Almain. qu. 1. cit. cap. 10.

113 Et quamuis hæc ſententia mihi non placeat, ab aliquibus tamen Theologis defenditur, vt iam ex Almaino diximus. Immò ipſe Almainus eam probabilem eſſe exiſtimare videtur, dum ita ſcribit [c]: *Item vterque duorum ſecundorū modorum eſt probabilis, videlicèt, quòd Papa in rebus purè ciuilibus nullam iuriſdictionem nec regulariter, nec caſualiter habeat iure diuino, & ex inſtitutione diuina; vel quòd habeat non regulariter, ſed caſualiter, putà in duobus caſibus tantùm ſuprà numeratis; ſcilicèt, ſi nullus ſit Iudex temporalis, & ſi non poteſt exercere, vel negligat, probabile eſt, quòd in illis duobus caſibus habeat iuriſdictionem adminiſtrandi in*

c q. 3. citata c. 2. in fine.

temporalibus. Hæc Almainus. Per iuriſdictionem autem adminiſtrandi intelligit ſolùm per cenſuras ſpirituales, vt ex principio capitis planè colligitur. Sed eam expreſſiùs tueri videtur Ioh. Pariſienſis [d] his verbis: *Et ita de peccato in temporalibus non iudicat, vel cognoſcit Iudex Eccleſiaſticus, ſed Secularis tantùm, niſi fortè aliundè quàm à Chriſto conceſſum ei fuerit, vel permiſſum*; Vnde ipſe ab Almaino pro hac ſententia citatur. d Cap. 14. cit.

114 Tertia propoſitio, cuius mentionem facit Card. Bellarminus in illa ſecunda ſententia, quam ipſe hæreſim appellat, eſt, non poſſe Pontificem Principes Seculares ſuis Regnis, & principatu priuare, etiamſi illi priuari alioqui mereãtur. Et neque hæc propoſitio hæreſis eſt, aut doctrinæ Catholicæ repugnans, eámque expreſſis verbis defendunt plures doctores Catholici, quos ſuprà [e] commemorauimus. *De ea enim*, vt dixit Trithemius [f], *certant Scholaſtici, & adhuc ſub Iudice lis eſt.* Atque ita patet tres omninò diſtinctas ſententias in ſecunda illa ſententia, quam Bellarminus hæreſim appellat, ab ipſo ſimul confundi. e nu. 4. & ſeq. f Suprà nu. 33.

115 Prima ſententia eſt, Papam nul-

lam prorſus habere poteſtatem temporalem coercentem nec actu, nec habitu, nec regulariter nec caſualiter, non ſolùm diſponendi de bonis temporalibus, aut Principes ſuis regnis priuãdi, ſed neque etiam propter crimina merè Secularia excõmunicandi, aut alias pœnas Eccleſiaſticas infligendi, & conſequenter nec præcipiendi quoad vim coercentẽ Principibus, aut cuiuis Laico in cauſis purè temporalibus; ſed ſolùm habere poteſtatem quandam ſuadendi, innuendi, ſeu, vt alij loquuntur, dirigendi in ſenſu ſupradicto: quam ſententiam ſequi videtur Ioh. Pariſienſis, cámque vt probabilem tenet Almainus, vt iam vidimus.

116 Secunda ſententia eſt, Pontificẽ habere quidem poteſtatem coercentem non ſolùm in cauſis ſpiritualibus, ſed etiã in temporalibus in quantum temporalia ſaluti ſpirituali obſunt, cáque ratione ad naturam ſpiritualium accedunt; ſed pœnis tantùm Eccleſiaſticis, & poteſtati ſpirituali proprijs; nullam tamen habere poteſtatem diſponẽdi de temporalibus, aut Principes Seculares propter crimina ſiue ſpiritualia, ſiue temporalia ſuis Regnis, & dominijs temporalibus priuandi; &

di; & hanc etiã ſentẽtiam quamplurimi Doctores ſuperiùs citati amplectuntur.

Tertium verò illud dictum, quod in poſteriori illius ſecũdæ ſententiæ membro aſſeritur, à nullo Doctore Catholico aſtruitur. Et nihilominus hæc tria in vna eadémque ſententia à Card. Bellarmino ſimul confunduntur, quaſi nullum ex tribus illis pronũciatis ab ipſo in priori illius ſecundæ ſententiæ membro relatis ab vllo Auctore Catholico defenderetur.

117 Quapropter, ſi Card. Bellarminus ſecundam ſententiam *hæreſeωs* nota inurendam eſſe velit, quia affirmat Pontificem, vt Pontificẽ, & ex iure diuino nullam habere temporalẽ poteſtatẽ, neque poſſe Principes Seculares ſuis Regnis & principatu priuare, cum præſertim nullã Eccleſiæ definitionem ad hæc dicta impugnanda afferat, proculdubiò nimis rigidus Cenſor à multis meritò reputatur, *dum ita properè viros doctiſſimos* (vt verbis Couarruuiæ [m] vtar) *hæc nota dignos eſſe cenſuit. Siquidẽ etſi opinio communis falſa cenſeri poſſit, hæretica tamen dici, donec ab Eccleſia cõtrarium fuerit definitum, abſque temeritatis nota minimè valet. Hactenus enim nihil cer-*

[m] In regula peccatũ, 2. part. relect. §. 9. Nu. 7. iuxta impreſſionẽ Lugdunenſem.

tum in hac controuerſia Eccleſia Catholica definiuit (ſed de eo certant Scholaſtici, & adhuc ſub Iudice lis eſt, vt ait Trithemius h) *proptereaque diſputationi locus eſt abſq; vlla hæreſeωs ſuſpicione.* Immeritò igitur Card. Bellarminus in poſterioribus operum ſuorum editionibus vocabulũ illud *hæreſeωs* ſecundæ ſententiæ appoſuit; quod in prioribus editionibus penitùs prætermiſit, cum tamen nihil prorſus de nouo ad ſuam ſententiam corroborandam, illámque ſecundam confutandam apportet, quod priùs non attulerat.

h Supra Nu. 33.

118 Ac multò longiùs progreſſus eſt Anglus quidam Ieſuita, qui in libro, quẽ ſub emẽtito Philopatris nomine diuulgauit, h vltra quã credi poteſt, præcipitãter locutus eſt. *Hinc*, inquit, *inferatur vniuerſa Theologorum, ac Iuriſconſultorum ſchola, & eſt certum, & de fide, quemcumque Principem Chriſtianum, ſi à Religione Catholica manifeſtè deflexerit, & alios auocare voluerit, excidere ſtatim omni poteſtate, ac dignitate ex ipſa vi iuris, tum humani, tum diuini, hocque ante omnem ſententiam ſupremi Paſtoris, ac Iudicis contra ipſos prolatam, & ſubditos quoſcunque liberos eſſe ab omni iuramenti obligatione, quod ei de obedientia tanquam Princi-*

Pag. 194.

pi legitimo præſtitiſſent, poſſéque, & debere (ſi vires habeant) iſtiuſmodi hominem tanquam Apoſtatam, hæreticum, ac Chriſti Domini deſertorem, & Reipublicæ inimicum, hoſtemque ex hominum Chriſtianorum dominatu eijcere, ne alios inficiat, vel ſuo exemplo, aut imperio à fide auertat. Atque hæc certa, definita, & aindubitat doctiſſimorum ſententia doctrinæ Apoſtolicæ conformis planè ac conſona eſt. Hactenus Philopater.

119 Quę verba quàm temerè; inconſideratè, & abſque vllo penitùs fundamẽto ab eo prolata ſint, quiuis, in rebus Theologicis vel mediocriter verſatus, facillimè deprehendent. Nã præterquã quòd tam Iuriſconſulti; quã Theologi pręclariſſimi contra ipſum ſentiunt, nullos omnino hereticos (vt taceam Principes, qui ſecundùm regulas Iuris Canonici, quod ad pœnas attinet, clauſulis generalibus comprehendi non ſolent, & iuxta ſanctorũ Patrum doctrinam legibus humanis, ſeu pœnis ciuilibus non ſubijciuntur) priuari dominio ſuorum bonorum etiam ex ipſa vi Iuris poſitiui (*nam ex Chriſtiana*, vt rectè dixit Card. Bellarminus k, *neminem priuat*

k Lib. 2. de Rom. Põt. cap. 29.

ſuo iure & dominio) ante ſententiam Iudicis declaratoriam; inter quos eſt Simancas l, Antonius Gomes, m, Victoria n, atque inſignis ſui Ordinis Theologus Gabriel Vaſquez o. Si iſte auctor attētè perpendiſſet, quænam ex mēte doctiſſimorum Theologorum, vt Caietani p, Cani, q, Cardin. Bellarmini r, & aliorum plurium requirantur ad hoc, vt aliqua definitio vel Papæ, vel etiam Concilij generalis ſit de fide tenenda, non adeò confidenter, Dei forſan zelo, ſed certè non ſecundùm ſcientiam, ſententiam ſuam tam exorbitantem, ſeditioſam, ſummiſque Principibus iniurioſam, atq; nullo prorſus vel Scripturæ ſacræ, vel ſanctorū Patrum teſtimonio nixam, ſed ab Eccleſiæ primitiuæ praxi, quæ tum ſacræ paginę, tū veterum Patrum doctrinæ conformis eſt, penitùs alienam profudiſſet: cum neque ex Sacris literis, nec Apoſtolorum traditione, nec Eccleſiaſtica definitione, nec aliqua ratione Theologica ſatis conſtare poſſit, Supremum totius Eccleſiæ Paſtorem vllam omninò habere auctoritatem ex Chriſti inſtitutione Principes Seculares, etiam ob crimen hæreſis, aut Apoſtaſiæ manifeſtum, ſuis dominijs tē-

l Simancas tit. 9 de Cath. inſtituendis à Nu. 157.
m Gomes tom. 1 cap. vlt. ſuorum opuſc.
n Victor. ſel. 1. de Indis inſul. à nu. 8.
o Vaſqu. 1. 2. diſ. 170. c. 3. à nu. 8.
p Caiet. quodl. de poteſt. Papæ, cap. 8.
q Canus li. 5. de locis ca. 5. qu. 4.
r Bellar. li. 2. de Cōcilijs, ca. 12.

poralibus priuand.

120 Multò minus *eſſe doctrinam certam, definitam, indubitatam, de fide tenendam, doctrinæ Apoſtolicæ planè conformem, atque vniuerſa Theologorum; & Iuriſconſultorum Eccleſiaſticorum ſchola receptam, Principes manifeſtè hæreticos, ante vllam ſententiā Summi Pontificis declaratoriam, ex ipſa vi Iuris diuini, excidere ſtatim omni poteſtate ac dignitate.* Si forſan Auctor iſte, qui in re tam graui, vt pote, quæ ad obedientiam ſupremis Principibus iure diuino præſtandam pertinet, tanta confidentia, tantóque verborum impetu locutus eſt, alias vel rationes magis validas, vel definitiones magis apertas ad hæc noua ſua dogmata, quę Reges legitimos, eo ipſo quòd à fide manifeſtè deſciſcant, Tyrannos & iniuſtos Regnorum vſurpatores ex vi Iuris diuini eſſe ſtatuunt, confirmanda, reconditas habuiſſet, quàm quæ hactenus cæteris præcedentium Seculorũ Theologis innotuerunt, maximam profectò vniuerſæ tum Theologorum, tum Iuriſconſultorum ſcholæ gratiam præſtitiſſet, ſi eas in mediũ protuliſſet, & vel hoc ſolo nomine Philopatris titulo inſigniri promeruiſſet. Sed interim cauere ſibi de-

buiſſet, nedum confiсto Philopatris nomine compellari cupiat, & nihilominus tam peſtifera ſeditionis ſemina, quæque effrænato populo, atque ad tumultus præcipiti, apertam ad rebelliones, atque Regicidia viam muniunt, ſpargere præſumat, perfidi, tum patriæ, tum Principi ſuo proditoris, vt ne quid grauius dicam, & re, & nomine gaudere mereatur.

121 Verùm & illud quoque nonnihil admirationis mihi affert, qua de cauſa Cardin. Bellarminus in his etiam ſuorũ operum editionibus poſtremis; inter ſuæ ſententiæ Patronos adduxerit Ioannem Pariſienſem, Iacobum Almainũ, aliósque nonnullos, quorũ in prioribus editionibus mentionem nullam fecerat, cũ tamen ipſi, præſertim Pariſienſis (quod idem quoque de Alexandro Alenſi paulò inferiùs [f] annotabimus) contrariam potiùs ſententiam ſatis expreſſè amplecti videantur. Nam præterquàm quod Ioannes Azorius in loco ſuperiùs [t] allegato tam Almainum, quàm Pariſienſem citet pro oppoſita ſententia, Ioannes Pariſienſis [u] (quod attinet ad controuerſiam principalem, an ſcilicet penes Papã ſit poteſtas per ſententiã definitiuã Prin-

f Nu. 124.

t Nu. 4.

u De poteſt. Regia & Papali, cap. 14.

cipes deponendi) procudubio ſententiæ, quam ſequitur Cardin. Bellarminus, apertiſſimè aduerſatur, & verbis diſertis aſſerit, *Excommunicationem, vel aliam ſimilem pœnam ſpiritualem eſſe vltimam, quã Iudex Eccleſiaſticus inferre poteſt. Licèt enim,* inquit, *Iudex Eccleſiaſticus habeat homines in Deũ reducere, & à peccato retrahere, hoc tamen non habet niſi ſecũdùm viam à Deo ſibi datam, quæ eſt ſeparando à Sacramentis, & participatione fidelium.*

122 Quin etiam Almainus, quando ex propria ſententia loquitur, non exponens ſcripta aliorum, ſententiæ Card. Bellarmini ſatis clarè refragari videtur. Nam inprimis in libro ſuo de auctoritate Eccleſiæ, cap. 2. ita ſcribit: *Conſequenter ex dictis multiplex haberi poteſt differentia inter poteſtatem Eccleſiaſticam Iuriſdictionis in foro exteriori, & poteſtatem Laicam; prima ex parte inſtitutionis, cum vna ſit naturalis quantum ad inſtitutionem, altera ſupernaturalis; ſecunda ex parte finis. vna enim eſt ad finem naturalem, altera ad ſupernaturalem: tertia ex parte pœnarum, quæ infligi poſſunt per has poteſtates, quia per vnam corporalis pœna duntaxat, per alteram verò ſpiritualis præcisè.* Deinde in libro de Dominio naturali, ciuili,

& Eccleſiaſtico , concluſione ſecunda dicit , *Dominium Eccleſiaſticum , ſeu Euangelicum ex inſtitutione diuina nullam habere in temporalibus Iuriſdictionem annexam.* Et paulò infrà in probatione illius concluſionis· *De ratione*, ait, *poteſtatis Laicæ eſt, poſſe pœnam ciuilem infligere, vt ſunt mors, exilium, bonorum priuatio, &c. ſed nullam talem pœnã ex inſtitutione diuina infligere poteſt poteſtas Eccleſiaſtica, immò nec incarcerare, vt pleriſque Doctoribus placet, ſed ad ſolam pœnam ſpiritualem extenditur vt putà Excõmunicationem, reliquæ autem pœnæ, quibus vtitur, ex iure purè poſitiuo ſunt.*

123 Sed & plures alij ex antiquioribus præſertim Theologis, quos Cardin. Bellarminus in his tantũ poſterioribus operum ſuorum editionibus pro ſua ſententia, quaſi de induſtria citat, ne forſan opinio eius à recẽtioribus ſolùm Theologis propugnari videretur, commodè exponi poſſunt, vt intelligãt, Summũ Pontificẽ in hoc ſenſu habere poteſtatẽ temporalẽ in ordine ad bonũ ſpirituale, non quidẽ diſponendi de temporalibus, in eo ſenſu, quo verbũ *diſponere* à Card. Bellarmino accipitur, id eſt, priuãdi Principes ſuo iure; quod in temporalibus habẽt, ſed ſolũ

innuendi, ordinandi, & dirigendi Principes temporales,quomodò tẽporalia rectè,&ſine æternæ ſalutis periculo gubernare debeant, atque etiam præcipiendi, eóſque cogendi pœnis tantũ Eccleſiaſticis &ſpiritualibus,ne cum ſalutis ſpiritualis diſpendio tẽporalia adminiſtrent,abſque eo quòd Pontifici tribuatur poteſtas Reges, ac Imperatores Dominijs ſuis,& Principatibus priuandi.

124. Nam Alexander Alenſis [x], quem Card. Ballarmin. pro ſua ſentẽtia refert, potiùs fauet Canoniſtis, & dominio Põtificis directè in temporalibus,quàm ipſi Bellarmino, & ſupremo Põtificis dominio temporali ſolùm in ordine ad bonũ ſpirituale;vnde à Thoma Bozio [y] & Alexãdro Carerio [z] acerrimis huius directi dominij defenſoribus,tam Alẽſis, quàm Hugo de S. Victore,quos etiã Card. Bellarminus in ſuę ſententię patrociniũ,adducit,pro ſententia planè oppoſita, quæ Canoniſtarum eſt,afferuntur, ſed reuera, ſi verba Alexandri diligenter expendantur,facilè cõperietur,eum neq; Bozij,neque Bellarmini,ſed noſtræ potiùs ſentẽtiæ apertiſſimè ſuffragari. Nam quãtumuis ipſe diſertis verbis affirmet, poteſtatẽ

x 3 part. q. 40. mẽb. 5. q. 4.

y De Italiæ ſtatu. lib. 4. cap. 5.

z De poteſt. Rom. Põt. cap. 9.

Secularem ſubiectã eſſe ſpirituali, quod nos etiam, ad modum ſuperiùs[a] explicatum, libenter concedimus, tamen, dum modũ huius ſubiectionis declarat, & argumẽta in contrarium obiecta diſſoluit, clariſſimè commõſtrat, poteſtatem Secularem nõ eſſe ſubiectam ſpirituali quoad pœnas temporales, neque poteſtatem ſpiritualem poſſe ſecularem, ſi deliquerit, pœnis corporalibus, ſed ſpiritualibus tantùm coercere, quòd ſanè conſentaneum eſt ijs, quæ à nobis ſæpius dicta ſunt.

[a] Nu. 92. & ſeq.

125 Tria etenim ipſe in principio quæſtionis argumenta proponit, quibus probari videtur, nõ poſſe Sũmum Pontificẽ Reges, aut Imperatores iudicare. Primũ adducit ex Gloſſa ſuper illud Pſalmi 50. *Tibi ſoli peccaui*; vbi inquit Gloſſa, *Quia Rex omnibus eſt ſuperior, ideo tantùm à Deo, qui maior eſt eo, puniendus eſt: Si quis de populo errauerit, Deo peccauit, & Regi, Rex verò non habet hominem, qui eius facta dijudicet; ergo Summus Pontifex non poteſt Regem aut Imperatorem iudicare.* Reſpondet Alexander *hanc ſubiectionem eſſe ad vindictam ſpiritualem non corporalem, ſecundùm quod dicitur 2. q. 7. quòd Regum eſt exercere pœnam cor-*

poralem, Sacerdotum ſpiritualem inferre vindictam. Vnde Ambroſius Imperatorem excommunicauit Arcadium, & ab ingreſſu Eccleſiæ prohibuit. Sicut enim Iudex terrenus non ſine cauſa gladium portat, ſicut dicitur 13. ad Romanos, ita non ſine cauſa claues Eccleſiæ Sacerdotes accipiunt; ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: iſti claues habent ad excluſionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Expone igitur, A Deo tantum eſt Rex puniendus, ſupple, materiali pœna. Et iterum, Non habet hominem, qui eius facta dijudicet, ſupple, ad corporalem pœnam inferendam. Hæc eſt Reſponſio Alexādri ad primum argumentum.

126 Ad Secundum, quod deſumptũ erat ex Hugone in libro de Sacramentis, vbi dicit, *quod ſpiritualis poteſtas non ideo præſidet, vt terrenæ in ſuo iure præiudicium faciat, ſicut ipſa terrena poteſtas: quod ſpirituali debetur, nunquam ſine culpa vſurpat:* Reſpondet Alexander, quòd *ſpiritualis poteſtas, ſi iudicet terrenam ratione delicti, cum ſcilicet abutitur poteſtate, non præiudicium facit, Immò ſicut ſpiritus conſtitutus eſt ad dirigendum corpus, ita ſpiritualis poteſtas conſti-*

tuta eſt ad dirigendum terrenam. Quæ Alexandri verba intelligenda ſunt de poteſtate directiua tantùm,& non de coactiua,niſi ſecundùm poteſtatem ad vindictam ſpiritualem , non corporalem , vt ipſemet in ſolutione primi argumenti explicauerat.

127 Demum,ad tertium argumentũ, quod allatum erat ex 1. Petr.2. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum,ſiue Regi tanquam præcellenti,&c. Si ergo Rex præcellit,non eſt ſubditus alicuius iudicio*, Reſpondet Alexãder, *quòd Rex præcellit, verum eſt, in ſuo ordine ſcilicet ad corporalem vindictam exercendam,qua vindicta,ſi delinquat,non habet,qui eum puniat niſi Deum.*

Ex quibus cõſtat,non potuiſſe ab Alexandro quidquã apertiùs,explicatiùs , & ſignificãtiùs dici,ad ſententiam tam Bozij,quàm Bellar.refellendam,noſtramq; corroborandam.

128 Quod ad Hugonem attinet;quẽ Card.Bellarminus pro ſua ſententia affert,& Canoniſtæ etiam pro ſe adducũt, tametſi ipſe in cap.illo quarto libri ſecũdi de Sacramentis à Card. Bellarmino citato aſſerat , *quòd quando vita ſpiritualis dignior eſt quàm terrena , & animo quàm cor-*

pus, tanto ſpiritualis poteſtas terrenam, ſiue Secularem poteſtatem honore, ac dignitate procellit. Nam ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem & inſtituere, vt ſit, & iudicare habet, ſi bona non fuerit, ipſa vero à Deo primùm inſtituta eſt, & ſi deuiat, à ſolo Deo iudicari poteſt, &c.

129 Attamen Ioannes [h] Pariſienſis prædicta Hugonis verba (quæ, ſi ſtrictè accipiantur, & Bellarmino parum fauent, & propter ambiguum eorũ ſenſum, maximas difficultates pati poſſũt) ita exponit, *quòd cùm mos ſacræ Scripturæ ſit, vt ait S. Auguſtinus lib. 1. de Ciuitate Dei, dicere rem fieri, quando manifeſtatur, pro tanto dicit Hugo, quòd poteſtas ſpiritualis Regiam inſtituit, non quidem ipſam efficiendo vt ſit, cum ſit à Deo, & populo, conſentiente, & eligente; ſed quia in vngendo ipſum inſtituit, & electum manifeſtat, non ita tamen, vt de neceſſitate poteſtatis Secularis ſit, quod inungatur cum aliæ gentes Reges habeant, qui non inunguntur. Vnde & in nouo Teſtamento non legimus, quòd Sacerdotes inungere debeant Reges, nec etiam obſeruatur, in omnibus Regibus Chriſtianis, vt patet in regibus Hiſpaniæ.*

h De poteſt. Regia & Papali ca. 18. ad argumentum.

130 *Atque idcirco Papa non inſtituit*

Regem niſi admodum iam explicatum, ſeu vterque eſt à Deo inſtitutus ſuo modo, nec Papa dirigit Regem per ſe, vt Rex eſt, ſed per accidens in quantum conuenit Regem fidelem eſſe, in quo inſtruitur à Papa de fide, & non de regimine, vnde ſubijcitur Papæ in ijs, in quibus ſubiicit eum poteſtas ſuprema, ſcilicet in ſpiritualibus tantùm. Ita Pariſienſis. Ex quo apparet verba Hugonis ſententiæ Cardin. Bellarmini nequaquam patrocinari, & propterea neque ipſum Card. Bellarmi-
1 Nu. 34. num (quod ſuperiùs ¹etiam prænotauimus) ſententias auctorum pro poteſtate Pontificis temporali adeo fideliter recenſuiſſe, prout quæſtionis controuerſæ magnitudo ingens in re tam graui errandi periculum, & debitum ex Chriſti lege tam erga Regem, quàm erga Pōtificem obſequium poſtulare videntur.

131 Atque hæc de tribus ſententijs à Card. Bellarmino relatis, & de ſtatu pręſentis cōtrouerſiæ dicta ſufficiant. Iam ad argumenta ipſius diſſoluenda aggrediamur.

Poſtquam itaque Card. Bellarminus tres Auctorum ſententias circa poteſtatem Pontificis temporalem, vt vidimus, adduxerat, primámque ſententiã confu-

tauerat, atque oſtenderat, Papam nec eſſe Dominum totius mundi, aut vniuerſi Orbis Chriſtiani, neq; habere iure diuino vllã Iuriſdictionem merè temporalẽ, tandem in principio capitis ſexti ſuã ſententiam proponit, & aſſerit, Pontificẽ, vt Pontificem, & ſi non habeat vllam merè temporalem poteſtatem, habere tamẽ in ordine ad bonum ſpirituale ſummã poteſtatem diſponendi de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum.

Ad quam propoſitionem comprobandam priusquàm aggrediatur, duas affert ſimilitudines ad rem magis declarandam.

132 *Prima eſt, quã poteſtas ciuilis, & Eccleſiaſtica aſſimilantur arti frænofactoriæ, & equeſtri, ac ſimilibus. Vt enim duæ illæ artes ſunt inter ſe diſtinctæ, quia diuerſa habẽt obiecta, & ſubiecta, & actiones, & tamen quia finis vnius ordinatur ad finem alterius, ideo vna alteri præeſt, & leges ei præſcribit: ita videntur poteſtas Eccleſiaſtica, & politica diſtinctæ poteſtates eſſe, & tamen vna alteri ſubordinata, quia finis vnius ad finem alterius natura ſua refertur.* »

133 Sed hanc ſimilitudinem non approbat Card. Bellarminus vt omnimo-

dè conuenientem. *Nam in illis*, inquit, *artibus inferior eſt ſolùm propter ſuperiorem, adeò vt ablata ſuperiore tollatur continuò etiam inferior. Si enim non ſit ars equeſtris, certè ſuperuacanea eſt ars frænorum faciendorum: At poteſtas politica nō eſt ſolùm propter Eccleſiaſticam. Nam etiamſi Eccleſiaſtica non eſſet, adhuc politica eſſet, vt patet in infidelibus, vbi eſt vera poteſtas temporalis, & politica, & tamen ſine ordine ad aliquam veram poteſtatem Eccleſiaſticam & ſpiritualem.*

" 134 *Eſt igitur*, inquit, *alia ſimilitudo*
" *longè aptior in nobis ipſis, quæ hoc ipſum ex-*
" *plicat Gregorius Nazianzenus in oratione ad*
" *populum timore perculſum, & Præſidem iraſ-*
" *centem, & poſt eum Hugo de S. Victore lib. 2.*
" *de Sacramentis part. 2. cap. 4. Thomas VValdenſis lib. 2. de doctrin. fidei, cap.* 78. Ioannes
" *Driedo lib. 2. de libertate Chriſtiana cap. 2.*
" *Victoria, & Sotus locis citatis. Vt enim ſe ha-*
" *bent in homine ſpiritus & caro, ita ſe habent*
" *in Eccleſia duæ illæ poteſtates. Nam caro, &*
" *ſpiritus ſunt quaſi duæ Reſpublicæ quæ & ſe-*
" *paratæ & coniunctæ inueniri poſſunt. Habet*
" *caro ſenſum, & appetitum, quibus reſpondent*
" *actus, & obiecta proportionata, & quorum*
" *omnium finis immediatus eſt ſanitas, & bona*
conſtitutio

conſtitutio corporis. Habet ſpiritus intellectũ, ,,
& voluntatem, & actus, atque obiecta pro- ,,
portionata, & pro fine animæ ſanitatem, & ,,
perfectionem. Inuenitur caro ſine ſpiritu in ,,
brutis, inuenitur ſpiritus ſine carne in An- ,,
gelis. ,,

135 *Ex quo apparet neutrum eſſe præcisè* ,,
propter alterum. Inuenitur etiam caro adiun- ,,
cta ſpiritui in homine, vbi quia vnam perſo- ,,
nam faciunt, neceſſariò habent ſubordinatio- ,,
nem, & connexionem. Caro enim ſubeſt, ſpi- ,,
ritus præeſt, & licèt ſpiritus non ſe miſceat ,,
actionibus carnis, ſed ſinit eam exercere om- ,,
nes ſuas actiones, vt in brutis exercet, tamen ,,
quando eæ officiunt fini ipſius ſpiritus, ſpiri- ,,
tus carni imperat, eamque caſtigat, & ſi opus ,,
eſt indicit ieiunia, aliaſque afflictiones etiam ,,
cum detrimento aliquo, & debilitatione ipſius ,,
corporis, & cogit linguam ne loquatur, ocu- ,,
los ne videant. &c. Pari ratione ſi ad finem ,,
ſpiritus obtinendum neceſſaria ſit aliqua car- ,,
nis operatio, & ipſa etiam mors, ſpiritus im- ,,
perare poteſt carni, vt ſe, ac ſua exponat, vt ,,
in Martyribus videmus. ,,

136 *Ita prorſus politica poteſtas habet ſuos* ,,
Principes, leges, iudicia, &c. & ſimiliter Ec- ,,
cleſiaſtica ſuos Epiſcopos, Canones, Iudicia. Il- ,,
la habet pro fine temporalem pacem, iſta ſa- ,,

" *lutem æternam. Inueniuntur quandoque ſepa-*
" *ratæ, vt olim tempore Apoſtolorum; quandoq;*
" *coniunctæ, vt nunc. Quando autem ſunt con-*
" *iunctæ, vnum corpus efficiunt, ideoque debent*
" *eſſe connexæ, & inferior ſuperiori ſubiecta, &*
" *ſubordinata. Itaque ſpiritualis non ſe miſcet*
" *temporalibus negotijs, ſed ſinit omnia procede-*
" *re, ſicut antequam eſſent coniunctæ, dummodo*
" *non obſint fini ſpirituali, aut non ſint neceſſa-*
" *ria ad eum conſequendum. Si autem tale quid*
" *accidat, ſpiritualis poteſtas poteſt, & debet*
" *coercere temporalem omni ratione, & via,*
" *quæ ad id neceſſaria eſſe videbitur.*

137 Hæc eſt ſimilitudo illa, quæ Card. Bellarm. maximè arridet, tanquam valdè idonea ad eius ſententiã corroborandam. Et propterea, quotieſcunque occaſio cõmoda ſeſe offert, eã in cæteris ſuis libris inculcare non prætermittit. Et certè primo aſpectu videtur eſſe ſimilitudo ſatis pulchra, & propoſitio illius aptiſſimè deſeruiẽs, veruntamen non tam apta, eiuſuè inſtituto accommodata reperietur, ſi paulò diligentiùs introſpiciatur, & duo potiſſimùm circa eam obſeruentur.

Primum eſt, poteſtatem politicam ex ſe & natura ſua non habere pro ſuo fine poteſtatem eccleſiaſticã, neque illi per ſe

ſubijci, ſeu ſubordinari ex doctrina ipſius Cardin. Bellarmini iam tradita: quia *in infidelibus eſt vera poteſtas politica abſque ordine ad aliquam veram poteſtatem Eccleſiaſticam, & ſpiritualem.* Ideoque quod iſtæ duæ poteſtates ſimul ſint coniunctę, vel ſeparatæ, cum vna ex ſe alteram non reſpiciat, eſt omnino per accidens vtrique poteſtati.

138 Secundum eſt, poteſtatem politicam & Eccleſiaſticam quoad aliquid rectè comparari carni & ſpiritui, quoad alia minimè. *Neque enim* (vt ſæpius docet Cardin. Bellarminus) [k] *quæ vt ſimilia afferuntur, in omnibus ſimilia eſſe debent, ſed tantùm in eo, in quo eſt vis argumenti ex illa ſimilitudine ducti:* in quo aſſignando, quia plurimùm peccari inter diſputandum vſuuenit, propterea non minùs verè quàm vulgatè dici ſolet, *Argumentum à ſimili claudicare vno pede.* Quin & ipſemet Cardin. Bellarminus alio in loco hanc eandem ſimilitudinem inter corpus naturale, & corpus myſticum Eccleſiæ non probat, & ne propter eam concedere cogatur, Eccleſiam eſſe ſupra Pontificem, & illo principaliorem, ſicut corpus naturale eſt prin-

[k] Lib. 1. de Euchariſtię Sacram. cap. 6. & lib. 1. de Sacrã. Matrimonij cap. 16.

l Lib. 1. de Concilijs, cap. 19. ad 2. cipalius qualibet ſua parte, liberè fatetur, *l aliud eſſe ferendum iudicium de corpore Eccleſiæ*, quod iuxta eius doctrinā ex poteſtate Eccleſiaſtica, & politica conſtituitur, *& aliud de corporibus naturalibus*, quæ ex materia, & forma, ſicut homo ex carne & ſpiritu, componuntur.

139 Conueniunt igitur in hoc, quòd ſicut ſpiritus eſt perfectior, & nobilior ipſa carne, ita poteſtas Eccleſiaſtica, cui vniuerſi fideles, quà Chriſtiani, ſubduntur, quia ſpiritualis eſt, perfectior, & nobilior eſt politica ſeu tēporali, qui omnes Chriſtiani, etiam Clerici, *quatenus reipublicæ politicæ ſunt ciues, & partes quædam*, ſubijciūtur, vt ſuperiùs m ex principijs Card. Bellarmini oſtēdimus. Et in hoc potiſſimùm conſiſtere ſimilitudinem illam voluit Gregorius Nazianzenus, vt ex verbis ipſius manifeſtè colligi poteſt. Nam loquēs ad Præſides, hoc ſolùm ait: *Nam vos quoq; poteſtati meæ, meiſq; ſubſellijs lex Chriſti ſubijcit. Imperium enim ipſi quoq; gerimus, addo etiam præſtantius, ac perfectius, niſi verò æquum eſt ſpiritum carni faſces ſubmittere, & cæleſtia terrenis cedere*. Ex quib⁹ verbis hoc ſolùm deduci poteſt, poteſtatē ſpiritualem nobiliorem eſſe temporali, & Chri-

m Nu. 67. & ſeq.

ſtianos omnes etiam Principes Seculares,quà Chriſti ſunt oues,paſtoribus Eccleſiaſticis in rebus ſpiritualibus ſubiectos eſſe,de qua re inter Catholicos nulla planè controuerſia exiſtit.

140 Differunt tamen maximè, quia caro ſe habet vt materia, ſpiritus vt forma, & propterea vnum quid eſſentiale, vnamque perſonam conſtituunt: & hæc eſt cauſa, quare caro ſit propter ſpirituũ illique per ſe ſubijciatur, ſicut materia ex ſua natura eſt propter formam à qua perficitur. At verò poteſtas politica non ſe habet vt materia reſpectu Eccleſiaſticæ, neque vna per ſe aliam reſpicit, vt ſuprà[a] docuit Cardin. Bellarminus, & conſequenter neque per ſe ſubordinantur, aut vnum corpus conficiunt, ſed ſolùm per accidens, & quodammodò ſubiectiuè coniunguntur, partim, ſicut duo Regna, Angliæ, exempli cauſa, & Scotiæ vniuntur in ſereniſſimo Rege noſtro Iacobo, cui vtraque ſubſunt, ita enim poteſtas Eccleſiaſtica, & politica in Summo Pontifice reipſa coniunguntur, quibus tamen accidentarium eſt ita coniungi; partim quia inter Chriſtianos vtraq; poteſtas ſimul (licèt in diuerſis perſo-

a Nu. 133.

nis) coniuncta reperitur; ſed vna prorſus diſtincta ab alia, ita vt quilibet Chriſtianus, qui in ſpiritualibus & temporalibus Superiorem recognoſcit, vtrique poteſtati ſimul ſubiiciatur. Propter huiuſmodi tamen vnionē non rectè infertur (vt ſuperiùs ° oſtendimus) poteſtatem Eccleſiaſticam, & politicam vnum corpus, ſeu Rempublicam conſtituere, vt perperam hoc etiam in loco affirmat Card. Bellar. ſed potiùs apud eoſdem Chriſtianos duo diſtincta Regna, Chriſti ſcilicet, & mundi ſimul reperiri, quæ diuerſas leges, diuerſa iudicia, diuerſos fines, diuerſos Principes habeant.

° Nu. 83. & ſeq.

141 Atque hinc patet, prædictam ſimilitudinem non eſſe propoſito Cardinali Bellarmini adeò congruentem, cum neque inde probari queat, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam conſtituere vnam Rempublicam, quod præcipuum ferè fundamentum eſt poteſtatis Pontificiæ in temporalibus, neque ſi comparatio apta eſſet, rectè ex ea colligeretur, poſſe Principes politicos per poteſtatem ſpiritualem ſuis Regnis priuari, aut quādo poteſtas temporalis obeſt fini ſpirituali, poſſe ſpiritualem poteſtatem omni

ratione, ac via, ſed certa tãtùm à Chriſto præfixa temporalem poteſtatẽ coercere. Sicut enim ſpirit⁹ carni præcipere poteſt, vt omnes ſuas affectiones inordinatas, quæ penè inumeræ ſunt, iuxta rationis normam repellat, non tamen ipſam carnem rebellem, & ſua deſideria perficientem omni pœnarum genere caſtigare pòterit, ita etiam poteſtas ſpiritualis imperandi temporali, quando fini ſpirituali, ſeu animæ ſaluti obeſt, eſt quidem penè illimitata, ſicut infinita ferè ſunt peccatorum genera, poteſtas tamen coercendi, ſeu pœna afficiendi temporalem poteſtatem ſibi in ijs, quæ ad animæ ſalutem ſpectant, contradicentem, eſt ad certum terminum extra quem egredi non licet, à Chriſto definita.

142 Vnde ex hac ſimilitudine potiùs impugnari poſſet, quam confirmari eius ſententia: vt ſi quis ita argumentaretur: *Sicut ſe habet ſpiritus ad corpus naturale, ita poteſtas Eccleſiaſtica ad ciuilem*, vt ſupponit Cardin. Bellarminus, *ſed ſpiritus ob nullum delictum habet poteſtatem corpori ſuo naturali caput amputandi, & aliud loco eius ſubſtituendi, ergo neque poteſtas Eccleſia-*

ſtica habet auctoritatem corpori politico caput ſuum, nempe Principem adimendi, & alium vice eius ſurrogandi. Vides igitur quàm aptam ſimilitudinem attulit Card. Bellarminus ad ſuam ſententiã oppugnandam potiùs, quàm corroborandam.

Hac ſimilitudine declarata probat Cardin. Bellarmin. in capite ſeptimo ſuam ſententiam quinque rationibus, & in capite octauo duodecim exemplis.

143 Prima ratio eſt eiuſmodi.

" *Poteſtas ciuilis ſubiecta eſt poteſtati ſpi-*
" *rituali, quando vtraque pars eſt eiuſdem*
" *Reipublicæ Chriſtianæ, ergo poteſt Prin-*
" *ceps, ſpiritualis imperare Principibus tempo-*
" *ralibus, & diſponere de temporalibus re-*
" *bus in ordine ad bonum ſpirituale. Omnis*
" *enim Superior imperare poteſt inferiori ſuo.*
" *Quòd autem poteſtas politica non ſolùm vt*
" *Chriſtiana, ſed etiam vt politica ſit ſubiecta*
Prima demonſtratio antecedẽtis *Eccleſiaſticæ, vt talis eſt: Primò demonſtra-*
tur ex finibus vtriuſque. Nam finis tem-
" *poralis ſubordinatur fini ſpirituali, vt patet:*
" *quia fœlicitas temporalis non eſt abſolutè vl-*
" *timus finis, & ideò referri debet in fœlicita-*
" *tem æternam. Conſtat autem ex Ariſt. lib.*
" *1. Eth. cap. 1. ita ſubordinari facultates, vt*
" *ſubordinantur fines.*

144 *Secundò, Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici non faciunt duas Reſpublicas, ſed vnam, id eſt, vnam Eccleſiam Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab altero; non autem rectè aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus; ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, illiſque ſubijciuntur.*

Secunda demonſtratio antecedentis.

145 *Tertio, ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi etiam cum detrimento temporalis boni, ergo ſignum eſt ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem ſpirituali.*

Tertia demonſtratio antecedentis.

146 *Neque ſatisfaceret, qui reſponderet, teneri Principem illum ad mutandam rationem ſuæ adminiſtrationis non propter ſubordinationem ad ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolùm propter ordinem Charitatis, quo tenemur anteponere maiora bona minoribus. Nā propter ordinem Charitatis non tenetur vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior. Et vnus priuatus, qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuæ Reipublicæ, non tenetur tamē ſimiliter facere propter remp. alienā quamuis nobiliorem. Cum ergo teneatur Reſpublica temporalis pati detrimentum propter*

" ſpiritualem, ſignum eſt, eas non eſſe duas di-
" uerſas, ſed vnius, & eiuſdem partes, & vnam
" alteri ſubiectam.

" 147 *Neque etiam valet, ſi quis dicat Principem temporalem teneri pati detrimentum pro bono ſpirituali non propter ſubiectionem ad Rempub. ſpiritualem, ſed quia alioquid noceret ſuis ſubditis, quibus malùm eſt amittere ſpiritualia pro temporalibus. Nam etiamſi non ſubditi, ſed homines alterius regni patiantur notabile damnum in ſpiritualibus propter adminiſtrationem temporalis alicuius Regis Chriſtiani, tenetur ille mutare ſuum modum adminiſtrandi, cuius rei nulla alia ratio reddi poteſt, niſi quia ſunt eiuſdem corporis membra, & vnum alteri ſubiectum.*

148 Hæc eſt prima ratio Card. Bellarmini, quæ tota, vt ex dicendis conſtabit, eſt debiliſſima, cum ſupponat poteſtatem Eccleſiaſticam, & ciuilem vnam tantùm Rempub. ſaltem apud Chriſtianos conſtituere, quod tamen ſuperiùs [p] ex ipſius principijs oſtendimus eſſe veritati diſſentaneum. Et propterea non opus eſſet ſigillatim reſpondere ad tria illa membra, quibus demonſtrare nititur, poteſtatẽ politicam, non ſolùm vt Chriſtianam, ſed etiam vt politicam, ſubie-

[p] Nu. 83. & ſeq.

ctam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, cum ex eadem non ſatis probata hypotheſi procedant, & ex ſupradictis facillimè ſolui poſſint.

149 Sed ne fortè quis exiſtimet, prædictam Card. Bellarmini argumentationem non eſſe ſufficienter refutatam, & quoniam, ipſe in eo multum inſiſtit vt demonſtret, poteſtatam politicam, non ſolùm vt Chriſtianam, ſed etiam vt politicam, ſubiectam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt; quæ prepoſitio bifariam intelligi poteſt, & in quocunque ſenſu accipiatur, tum falſa eſt, tum Card. Bellarmini principijs repugnat, propterea totam hanc eius rationem paulo diligentiùs diſcutiemus.

150 Et primùm, propoſitio hæc, *Poteſtas politica non ſolùm vt Chriſtiana, ſed etiam vt politica, eſt ſubiecta Eccleſiaſticæ vt talis eſt,* vel ſic intelligi poteſt, quòd poteſtas politica, non ſolùm apud Chriſtianos, ſed etiam præcisè, & ſecundùm ſe conſiderata poteſtati Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, ſubdita ſit, atque ita tũ falſa eſt, tum apertè repugnat doctrinæ ipſius Card. Bellar. qua ſuperiùs q docuerat, poteſtatem politicam ſecundum ſe, & q Nu. 133.

dè conuenientem. *Nam in illis*, inquit, *artibus inferior eſt ſolùm propter ſuperiorem, adeò vt ablata ſuperiore tollatur continuò etiam inferior. Si enim non ſit ars equeſtris, certè ſuperuacanea eſt ars frænorum faciendorum: At poteſtas politica nõ eſt ſolùm propter Eccleſiaſticam. Nam etiamſi Eccleſiaſtica non eſſet, adhuc politica eſſet, vt patet in infidelibus, vbi eſt vera poteſtas temporalis, & politica, & tamen ſine ordine ad aliquam veram poteſtatem Eccleſiaſticam & ſpiritualem.*

" 134 *Eſt igitur*, inquit, *alia ſimilitudo*
" *longè aptior in nobis ipſis, qua hoc ipſum ex-*
" *plicat Gregorius Nazianzenus in oratione ad*
" *populum timore perculſum, & Præſidem iraſ-*
" *centem, & poſt eum Hugo de S. Victore lib. 2.*
" *de Sacramentis part. 2. cap. 4. Thomas VValdenſis lib. 2. de doctrin. fidei, cap.* 78. I*oannes*
" *Driedo lib. 2. de libertate Chriſtiana cap. 2.*
" *Victoria, & Sotus locis citatis. Vt enim ſe ha-*
" *bent in homine ſpiritus & caro, ita ſe habent*
" *in Eccleſia duæ illæ poteſtates. Nam caro, &*
" *ſpiritus ſunt quaſi duæ Reſpublicæ quæ & ſe-*
" *paratæ & coniunctæ inueniri poſſunt. Habet*
" *caro ſenſum, & appetitum, quibus reſpondent*
" *actus, & obiecta proportionata, & quorum*
" *omnium finis immediatus eſt ſanitas, & bona*
conſtitutio

conſtitutio corporis. Habet ſpiritus intellectũ, & voluntatem, & actus, atque obiecta proportionata, & pro fine animæ ſanitatem, & perfectionem. Inuenitur caro ſine ſpiritu in brutis, inuenitur ſpiritus ſine carne in Angelis.

135 *Ex quo apparet neutrum eſſe præcisè propter alterum. Inuenitur etiam caro adiuncta ſpiritui in homine, vbi quia vnam perſonam faciunt, neceſſariò habent ſubordinationem, & connexionem. Caro enim ſubeſt, ſpiritus præeſt, & licèt ſpiritus non ſe miſceat actionibus carnis, ſed ſinit eam exercere omnes ſuas actiones, vt in brutis exercet, tamen quando eæ officiunt fini ipſius ſpiritus, ſpiritus carni imperat, eamque caſtigat, & ſi opus eſt indicit ieiunia, aliaſque afflictiones etiam cum detrimento aliquo, & debilitatione ipſius corporis, & cogit linguam ne loquatur, oculos ne videant. &c. Pari ratione ſi ad finem ſpiritus obtinendum neceſſaria ſit aliqua carnis operatio, & ipſa etiam mors, ſpiritus imperare poteſt carni, vt ſe, ac ſua exponat, vt in Martyribus videmus.*

136 *Ita prorſus politica poteſtas habet ſuos Principes, leges, iudicia, &c. & ſimiliter Eccleſiaſtica ſuos Epiſcopos, Canones, Iudicia. Illa habet pro fine temporalem pacem, iſta ſa-*

" *lutem æternam. Inueniuntur quandoque ſepa-*
" *ratæ, vt olim tempore Apoſtolorum; quandoq;*
" *coniunctæ, vt nunc. Quando autem ſunt con-*
" *iunctæ, vnum corpus efficiunt, ideoque debent*
" *eſſe connexæ, & inferior ſuperiori ſubiecta, &*
" *ſubordinata. Itaque ſpiritualis non ſe miſcet*
" *temporalibus negotijs, ſed ſinit omnia procede-*
" *re, ſicut antequam eſſent coniunctæ, dummodo*
" *non obſint fini ſpirituali, aut non ſint neceſſa-*
" *ria ad eum conſequendum. Si autem tale quid*
" *accidat, Spiritualis poteſtas poteſt, & debet*
" *coercere temporalem omni ratione, & via,*
" *quæ ad id neceſſaria eſſe videbitur.*

137 Hæc eſt ſimilitudo illa, quæ Card. Bellarm. maximè arridet, tanquam valdè idonea ad eius ſententiã corroborandam. Et propterea, quotieſcunque occaſio cõmoda ſeſe offert, eã in cæteris ſuis libris inculcare non prætermittit. Et certè primo aſpectu videtur eſſe ſimilitudo ſatis pulchra, & propoſitio illius aptiſſimè deſeruiẽs, veruntamen non tam apta, eiuſuè inſtituto accommodata reperietur, ſi paulò diligentiùs introſpiciatur, & duo potiſſimùm circa eam obſeruentur.

Primum eſt, poteſtatem politicam ex ſe & natura ſua non habere pro ſuo fine poteſtatem Eccleſiaſticã, neque illi per ſe

ſubijci, ſeu ſubordinari ex doctrina ipſius Cardin. Bellarmini iam tradita: quia *in infidelibus eſt vera poteſtas politica abſque ordine ad aliquam veram poteſtatem Eccleſiaſticam, & ſpiritualem.* Ideoque quod iſtæ duæ poteſtates ſimul ſint coniunctæ, vel ſeparatæ, cum vna ex ſe alteram non reſpiciat, eſt omnino per accidens vtrique poteſtati.

138 Secundum eſt, poteſtatem politicam & Eccleſiaſticam quoad aliquid rectè comparari carni & ſpiritui, quoad alia minimè. *Neque enim* (vt ſæpius docet Cardin. Bellarminus) [k] *quæ vt ſimilia afferuntur, in omnibus ſimilia eſſe debent, ſed tantùm in eo, in quo eſt vis argumenti ex illa ſimilitudine ducti:* in quo aſſignando, quia plurimùm peccari inter diſputandum vſuuenit, propterea non minùs verè quàm vulgatè dici ſolet, *Argumentum à ſimili claudicare vno pede.* Quin & ipſemet Cardin. Bellarminus alio in loco hanc eandem ſimilitudinem inter corpus naturale, & corpus myſticum Eccleſiæ non probat, & ne propter eam concedere cogatur, Eccleſiam eſſe ſupra Pontificem, & illo principaliorem, ſicut corpus naturale eſt prin-

k Lib. 2. de Euchariſtiæ Sacram. cap. 6. & lib. 1. de Sacrã. Matrimonij cap. 16.

l Lib. 1. de Conciliis, cap. 19. ad. 2. cipalius qualibet ſua parte, liberè fatetur, l *aliud eſſe ferendum iudicium de corpore Eccleſiæ*, quod iuxta eius doctrinā ex poteſtate Eccleſiaſtica, & politica conſtituitur, *&* *aliud de corporibus naturalibus*, quæ ex materia, & forma, ſicut homo ex carne & ſpiritu, componuntur.

139 Conueniunt igitur in hoc, quòd ſicut ſpiritus eſt perfectior, & nobilior ipſa carne, ita poteſtas Eccleſiaſtica, cui vniuerſi fideles, quà Chriſtiani, ſubduntur, quia ſpiritualis eſt, perfectior, & nobilior eſt politica ſeu tēporali, qui omnes Chriſtiani, etiam Clerici, *quatenus reipublicæ politicæ ſunt ciues, & partes quædam*, ſubijciūtur, vt ſuperiùs m ex principijs Card. Bellarmini oſtēdimus. Et in hoc potiſſimùm conſiſtere ſimilitudinem illam voluit Gregorius Nazianzenus, vt ex verbis ipſius manifeſtè colligi poteſt. Nam loquēs ad Præſides, hoc ſolùm ait: *Nam vos quoq; poteſtati meæ, meiſq; ſubſellijs lex Chriſti ſubijcit. Imperium enim ipſi quoq; gerimus, addo etiam præſtantius, ac perfectius, niſi verò æquum eſt ſpiritum carni faſces ſubmittere, & cæleſtia terrenis cedere*. Ex quib⁹ verbis hoc ſolùm deduci poteſt, poteſtatē ſpiritualem nobiliorem eſſe temporali, & Chri-

m Nu. 67. & ſeq.

ſtianos omnes etiam Principes Seculares, quà Chriſti ſunt oues, Paſtoribus Eccleſiaſticis in rebus ſpiritualibus ſubiectos eſſe, de qua re inter Catholicos nulla planè controuerſia exiſtit.

140 Differunt tamen maximè, quia caro ſe habet vt materia, ſpiritus vt forma, & propterea vnum quid eſſentiale, vnamque perſonam conſtituunt: & hæc eſt cauſa, quare caro ſit propter ſpirituũ illique per ſe ſubijciatur, ſicut materia ex ſua natura eſt propter formam à qua perficitur. At verò poteſtas politica non ſe habet vt materia reſpectu Eccleſiaſticæ, neque vna per ſe aliam reſpicit, vt ſuprà[a] docuit Cardin. Bellarminus, & conſequenter neque per ſe ſubordinantur, aut vnum corpus conficiunt, ſed ſolùm per accidens, & quodammodò ſubiectiuè coniunguntur, partim, ſicut duo Regna, Angliæ, exempli cauſa, & Scotiæ vniuntur in ſereniſſimo Rege noſtro Iacobo, cui vtraque ſubſunt, ita enim poteſtas Eccleſiaſtica, & politica in Summo Pontifice reipſa coniunguntur, quibus tamen accidentarium eſt ita coniungi; partim quia inter Chriſtianos vtraq; poteſtas ſimul (licèt in diuerſis perſo-

[a] Nu. 133.

nis) coniuncta reperitur; ſed vna prorſus diſtincta ab alia, ita vt quilibet Chriſtianus, qui in ſpiritualibus & temporalibus Superiorem recognoſcit, vtrique poteſtati ſimul ſubiiciatur. Propter huiuſmodi tamen vnionē non rectè infertur (vt ſuperiùs° oſtendimus) poteſtatem Eccleſiaſticam, & politicam vnum corpus, ſeu Rempublicam conſtituere, vt perperam hoc etiam in loco affirmat Card. Bellar. ſed potiùs apud eoſdem Chriſtianos duo diſtincta Regna, Chriſti ſcilicet, & mundi ſimul reperiri, quæ diuerſas leges, diuerſa iudicia, diuerſos fines, diuerſos Principes habeant.

° Nu. 83. & ſeq.

141 Atque hinc patet, prædictam ſimilitudinem non eſſe propoſito Cardinali Bellarmini adeò congruentem, cum neque inde probari queat, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam conſtituere vnam Rempublicam, quod præcipuum ferè fundamentum eſt poteſtatis Pontificiæ in temporalibus, neque ſi comparatio apta eſſet, rectè ex ea colligeretur, poſſe Principes politicos per poteſtatem ſpiritualem ſuis Regnis priuari, aut quãdo poteſtas temporalis obeſt fini ſpirituali, poſſe ſpiritualem poteſtatem omni

ratione, ac via, ſed certa tãtùm à Chriſto præfixa temporalem poteſtatẽ coercere. Sicut enim ſpiritꝰ carni præcipere poteſt, vt omnes ſuas affectiones inordinatas, quæ penè inumeræ ſunt, iuxta rationis normam repellat, non tamen ipſam carnem rebellem, & ſua deſideria perficientem omni pœnarum genere caſtigare poterit, ita etiam poteſtas ſpiritualis imperandi temporali, quando fini ſpirituali, ſeu animæ ſaluti obeſt, eſt quidem penè illimitata, ſicut infinita ferè ſunt peccatorum genera, poteſtas tamen coercendi, ſeu pœna afficiendi temporalem poteſtatem ſibi in ijs, quæ ad animæ ſalutem ſpectant, contradicentem, eſt ad certum terminum extra quem egredi non licet, à Chriſto definita.

142 Vnde ex hac ſimilitudine potiùs impugnari poſſet, quam confirmari eius ſententia: vt ſi quis ita argumentaretur: *Sicut ſe habet ſpiritus ad corpus naturale, ita poteſtas Eccleſiaſtica ad ciuilem*, vt ſupponit Cardin. Bellarminus, *ſed ſpiritus ob nullum delictum habet poteſtatem corpori ſuo naturali caput amputandi, & aliud loco eius ſubſtituendi, ergo neque poteſtas Eccleſia-*

ſtica habet auctoritatem corpori politico caput ſuum, nempe Principem adimendi, & alium vice eius ſurrogandi. Vides igitur quàm aptam ſimilitudinem attulit Card. Bellarminus ad ſuam ſententiã oppugnandam potiùs, quàm corroborandam.

Hac ſimilitudine declarata probat Cardin. Bellarmin. in capite ſeptimo ſuam ſententiam quinque rationibus, & in capite octauo duodecim exemplis.

143 Prima ratio eſt eiuſmodi.

" *Poteſtas ciuilis ſubiecta eſt poteſtati ſpi-" rituali, quando vtraque pars eſt eiuſdem" Reipublicæ Chriſtianæ, ergo poteſt Prin-" ceps, ſpiritualis imperare Principibus tempo-" ralibus, & diſponere de temporalibus re-" bus in ordine ad bonum ſpirituale. Omnis" enim Superior imperare poteſt inferiori ſuo.* " *Quòd autem poteſtas politica non ſolùm vt* " *Chriſtiana, ſed etiam vt politica ſit ſubiecta Eccleſiaſticæ, vt talis eſt: Primò demonſtratur ex finibus vtriuſque. Nam finis tem-*" *poralis ſubordinatur fini ſpirituali, vt patet:*" *quia fœlicitas temporalis non eſt abſolutè vl-*" *timus finis, & ideò referri debet in fœlicita-*" *tem æternam. Conſtat autem ex Ariſt. lib.*" *1. Eth. cap. 1. ita ſubordinari facultates, vt*" *ſubordinantur fines.*

Prima demonſtratio antecedẽtis

144 *Secundò, Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici non faciunt duas Reſpublicas, ſed Vnam, id eſt, Vnam Eccleſiam Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia Vnum ab altero; non autem rectè aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus; ergo temporalia à Spiritualibus pendent, illiſque ſubijciuntur.* Secunda demonſtratio antecedentis.

145 *Tertio, ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi etiam cum detrimento temporalis boni, ergo ſignum eſt ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem Spirituali.* Tertia demonſtratio antecedentis.

146 *Neque ſatisfaceret, qui reſponderet, teneri Principem illum ad mutandam rationem ſuæ adminiſtrationis non propter ſubordinationem ad ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolùm propter ordinem Charitatis, quo tenemur anteponere maiora bona minoribus. Nã propter ordinem Charitatis non tenetur Vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior. Et Vnus priuatus, qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuæ Reipublicæ, non tenetur tamẽ ſimiliter facere propter remp. alienã quamuis nobiliorem. Cum ergo teneatur Reſpublica temporalis pati detrimentum propter*

ctam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, cum ex eadem non ſatis probata hypotheſi procedant, & ex ſupradictis facillimè ſolui poſſint.

149 Sed ne fortè quis exiſtimet, prædictam Card. Bellarmini argumentationem non eſſe ſufficienter refutatam, & quoniam, ipſe in eo multum inſiſtit vt demonſtret, poteſtatam politicam, non ſolùm vt Chriſtianam, ſed etiam vt politicam, ſubiectam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt; quæ prepoſitio bifariam intelligi poteſt, & in quocunque ſenſu accipiatur, tum falſa eſt, tum Card. Bellarmini principijs repugnat, propterea totam hanc eius rationem paulo diligentiùs diſcutiemus.

150 Et primùm, propoſitio hæc, *Poteſtas politica non ſolùm vt Chriſtiana, ſed etiam vt politica, eſt ſubiecta Eccleſiaſticæ vt talis eſt*, vel ſic intelligi poteſt, quòd poteſtas politica, non ſolùm apud Chriſtianos, ſed etiam præcisè, & ſecundùm ſe conſiderata poteſtati Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, ſubdita ſit, atque ita tũ falſa eſt, tum apertè repugnat doctrinæ ipſius Card. Bellar. qua ſuperiùs q docuerat, poteſtatem politicam ſecundum ſe, & q Nu. 133.

ex natura ſua non dicere ordinē ad poteſtatem Eccleſiaſticā, *vt patet in infidelibus, vbi eſt vera poteſtas politica ſine ordine ad aliquā veram poteſtatem Eccleſiaſticā*: attamen prima, & tertia demōſtratio antecedētis apertè hunc ſenſum cōfirmare videntur.

151 Vel ſecundò ita intelligi poteſt prædicta propoſitio, quòd poteſtas politica non præcisè, & ſecundùm ſe conſiderata, ſed ſolùm apud Chriſtianos ſit per ſe ſubiecta Eccleſiaſticæ (nam vtramque poteſtatem ſibi inuicem per accidens ſubijci poſſe, ex ſupradictis ſatis conſtat, & ex dicendis magis manifeſtū erit) & hic ſenſus, tametſi à Card. Bellarmino in propoſitione antecedente expreſsè intendatur, illumque in ſecunda eius demonſtratione comprobare conetur, eſt etiam falſus, neque principijs ipſius conſentaneus, vt ſuperiùs [r] oſtendimus, & ſtatim etiam repetemus.

[r] No. 83. & ſeq.

152 *Ad propoſitionem igitur antecedentam reſpondetur*, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam non eſſe partes eiuſdem Reipublicæ, ſed apud Chriſtianos accidentaliter, & quodammodò ſubiectiuè coniungi ad modum ſuperiùs [ſ] explicatum, ratione cuius coniūctionis pote-

[ſ] Nu. 140.

ſtas ciuilis ſubiecta eſt per accidens poteſtati ſpirituali in rebus tantùm ſpiritualibus,& non in temporalibus,niſi quando temporalia ratione peccati annexi,quod eſt ſpirituale, naturam ſpiritualium induunt. Veruntamen poteſtas ciuilis non ſubijcitur, & ſubordinatur per ſe poteſtati Eccleſiaſticæ. Ea enim ars, ſcientia, aut facultas dicitur per ſe ſubijci,ſeu ſubalternari alteri, quæ eſſentialiter, ſeu neceſſariò ex natura rei pẽdet ab alio in eſſe artis,ſcientię,aut facultatis,vt conſtat ex Metaphyſica; at clarum eſt, poteſtatem ciuilem in eſſe poteſtatis ciuilis non neceſſariò depẽdere à poteſtate Eccleſiaſtica, cum in infidelibus perfecta ratio poteſtatis ciuilis conſeruetur abſque vlla ſubordinatione ad poteſtatem Eccleſiaſticam, vt ſæpius diximus ex Card. Bellarmino.

153 Similiter poteſtas Eccleſiaſtica ſubiecta eſt ciuili per accidens in rebus tantùm temporalibus,& non in ſpiritualibus,niſi in caſu,quo ſpiritualia in perniciem Reipublicæ temporalis, & finis illius malè adminiſtrata ratione iniuriæ temporalis,quæ Reipublicæ politicæ infertur, naturam temporalium ſortiũtur.

Per ſe tamen neutra poteſtas alteri ſubijcitur, aut ab altera dependet in eſſe ſuæ poteſtatis, ſed vtraque poteſtas habet ſuos Principes ſupremos, & abſolutos, qui nullum Superiorem Iudicem recognoſcunt in ijs cauſis, & negotijs, quæ vnicuique Reipublicæ ſunt propria.

154 Si tamen contingat poteſtatem ciuilem abuti temporalibus in damnum Reipublicæ ſpiritualis, & finis illius, qui eſt animarum ſalus, per accidens ſubijcitur poteſtati ſpirituali, cui commiſſa eſt cura ſpiritualium, & conſequenter poteſtatem Iuriſdictionis habet ſuper omnes actiones externas, quę finem ſpiritualem iniuſtè impediunt. Et pari ratione ſi eueniat poteſtatem ſpiritualem malè vti ſpiritualibus in perniciem Reipublicæ temporalis, & finis illius, qui eſt pax tēporalis, per accidens ſubditur poteſtati politicæ, cui cura temporalium incūbit, & conſequenter poteſtatem habet ſuper vniuerſas actiones externas, quæ pacem temporalem iniurioſè perturbant.

155 Hæc autem, quę diximus, intelligēda ſunt, vt aliàs * monuimus, iuxta ipſas poteſtatis Eccleſiaſticę & politicę naturas, abſtrahendo ab Eccleſiaſticis legi-

*Nu. 10.

bus,& Principũ priuilegijs, quæ perſonas Eccleſiaſticas deuotionis ergò, & vt maior illis exhiberetur reuerẽtia, à tribunalibus Magiſtratuũ Seculariũ exemerunt.

156 Atque hinc colligi poteſt, ipſam etiam Euangelij prædicationem (quod idem de ſimilibus actionibus ſpiritualibus intelligendum eſt) quatenus fit modo illicito, iniquè perturbando pacem publicam, aut per Prædicatores Statui politico, cui prædicare mittuntur, alioquin inimicos, poteſtati politicæ ſubijci poſſe. Quo fit, vt ſi Papa aliquas perſonas mitteret ad prædicandum Chriſti Euangelium in Regno alicuius Principis infidelis, quas Princeps ille argumentis verè rationalibus ductus arbitraretur fore ſtatui ſuo politico inimicas, non teneretur tales Prædicatores admittere, ſed poſſet tum eas ſub pœna capitis è Regno ſuo excludere, tum ſubditis ſub eadem pœna interdicere, ne eas hoſpitio excipiant, & ſi poſt debitam Principis admonitionem diſcedere nollent, extremo ſupplicio eas afficere licitè poſſet.

157 Nec propterea tales Prædicatores, qui ob eiuſmodi inordinatam Euangelij prædicationem pœna mortis mul-

ſtarentur, eſſent à Chriſtianis Mártyres iudicandi, quoniam Princeps infidelis ſolùm teneretur tales Prędicatores tolerare, quos ipſe rationibus verè probabilibus perſuaſus iudicaret, non fore ſtatui ſuo politico inimicos, aut ſibi in licita tẽporalium adminiſtratione verè aduerſarios. Neq; enim quælibet Euangelij prædicatio licita eſt, ſed ea ſolũ, quæ ex nulla praua circunſtantia redditur vitioſa.

158 Immò poſſet Princeps ille infidelis cogere Summum Pontificem intra limites poteſtatis politicæ, ne tales Prædicatores in ſuum Regnum mittat, quos Princeps matura, ac probabili habita deliberatione exiſtimaret fore ſtatui ſuo politico turbulentos, & ſeditiones in Republica excitaturos. Cum enim talium Prædicatorum miſſio ſit Reipublicæ politicæ, eiuſque Principi iniurioſa, poteſt Princeps ille Summũ Pontificem admonere, vt tales Prædicatores tumultuoſos è Regno ſuo euocet, & ne vlteriùs mittat eos, quos Princeps rationabiliter iudicat Reipublicæ ſuæ quietẽ alijs machinationib⁹ illicitis, quàm ex pura prædicatione Euangelica perturbaturos. Et ſi Pontifex debitè admonit⁹, à talibus ſe-

ditioſis

ditioſis Prædicatoribus mittendis non deſiſtit, poteſt Princeps vim vi repellere, & iniuriam ſibi illatam armis propulſare, cum quilibet ex lege naturæ ius habeat ad ſe à quibuſcunque, etiam Summi Pontificis, iniuſtis aggreſſionibus cum inculpatæ tutelæ moderamine defendendum.

159 *Ad Conſequentiam Reſpondetur*, eam non rectè inferri ex antecedẽte, cùm in illa duæ propoſitiones confundantur, quarum vna vera eſt, & ex antecedente ſequitur, altera verò falſa, & nullo modo ex antecedente deduci poteſt. Concedimus enim poſſe Principem ſpiritualem imperare Principibus temporalibus in ordine ad bonum ſpirituale eo modo quo diximus [t], non tamen propterea poſſe in ordine ad bonum ſpirituale diſponere de temporalibus in eo ſenſu, quo verbum *diſponere* à Cardinale Bellarmino vſurpatur, cùm diſponere, & imperare vt alter diſponat, ſint valdè diſtincta, nec primum ex ſecundo ſequatur, vt ſuperiùs [u] annotauimus. Atque idcircò argumentum Cardinal. Bellarmini fallax eſt, cum in eadem argumentatione terminos mutet, & ab imperare ad diſponere tranſitum faciat.

t Nu. 99. & ſeq.

u Nu. 99. & ſeq.

nis) coniuncta reperitur; ſed vna prorſùs diſtincta ab alia, ita vt quilibet Chriſtianus, qui in ſpiritualibus & temporalibus Superiorem recognoſcit, vtrique poteſtati ſimul ſubiiciatur. Propter huiuſmodi tamen vnionē non rectè infertur (vt ſuperiùs ° oſtendimus) poteſtatem Eccleſiaſticam, & politicam vnum corpus, ſeu Rempublicam conſtituere, vt perperam hoc etiam in loco affirmat Card. Bellar. ſed potiùs apud eoſdem Chriſtianos duo diſtincta Regna, Chriſti ſcilicet, & mundi ſimul reperiri, quæ diuerſas leges, diuerſa iudicia, diuerſos fines, diuerſos Principes habeant.

o Nu. 85. & ſeq.

141 Atque hinc patet, prædictam ſimilitudinem non eſſe propoſito Cardinali Bellarmini adeò congruentem, cum neque inde probari queat, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam conſtituere vnam Rempublicam, quod præcipuum ferè fundamentum eſt poteſtatis Pontificiæ in temporalibus, neque ſi comparatio apta eſſet, rectè ex ea colligeretur, poſſe Principes politicos per poteſtatem ſpiritualem ſuis Regnis priuari, aut quādo poteſtas temporalis obeſt fini ſpirituali, poſſe ſpiritualem poteſtatem omni

ratione, ac via, ſed certa tãtùm à Chriſto præfixa temporalem poteſtatẽ coercere. Sicut enim ſpirit⁹ carni præcipere poteſt, vt omnes ſuas affectiones inordinatas, quæ penè inumeræ ſunt, iuxta rationis normam repellat, non tamen ipſam carnem rebellem, & ſua deſideria perficientem omni pœnarum genere caſtigare poterit, ita etiam poteſtas ſpiritualis imperandi temporali, quando fini ſpirituali, ſeu animæ ſaluti obeſt, eſt quidem penè illimitata, ſicut infinita ferè ſunt peccatorum genera, poteſtas tamen coercendi, ſeu pœna afficiendi temporalem poteſtatem ſibi in ijs, quæ ad animæ ſalutem ſpectant, contradicentem, eſt ad certum terminum extra quem egredi non licet, à Chriſto definita.

142 Vnde ex hac ſimilitudine potiùs impugnari poſſet, quam confirmari eius ſententia: vt ſi quis ita argumentaretur: *Sicut ſe habet ſpiritus ad corpus naturale, ita poteſtas Eccleſiaſtica ad ciuilem*, vt ſupponit Cardin. Bellarminus, *ſed ſpiritus ob nullum delictum habet poteſtatem corpori ſuo naturali caput amputandi, & aliud loco eius ſubſtituendi, ergo neque poteſtas Eccleſia-*

ſtica habet auctoritatem corpori politico caput ſuum, nempe Principem adimendi, & alium vice eius ſurrogandi. Vides igitur quàm aptam ſimilitudinem attulit Card. Bellarminus ad ſuam ſententiã oppugnandam potiùs, quàm corroborandam.

Hac ſimilitudine declarata probat Cardin. Bellarmin. in capite ſeptimo ſuam ſententiam quinque rationibus, & in capite octauo duodecim exemplis.

143 Prima ratio eſt eiuſmodi.

" *Poteſtas ciuilis ſubiecta eſt poteſtati ſpi-*
" *rituali, quando vtraque pars eſt eiuſdem*
" *Reipublicæ Chriſtianæ, ergo poteſt Prin-*
" *ceps, ſpiritualis imperare Principibus tempo-*
" *ralibus, & diſponere de temporalibus re-*
" *bus in ordine ad bonum ſpirituale. Omnis*
" *enim Superior imperare poteſt inferiori ſuo.*
" *Quòd autem poteſtas politica non ſolùm vt*
" *Chriſtiana, ſed etiam vt politica ſit ſubiecta*
Eccleſiaſticæ, vt talis eſt: Primò demonſtra-
tur ex finibus vtriuſque. Nam finis tem-
" *poralis ſubordinatur fini ſpirituali, vt patet:*
" *quia fœlicitas temporalis non eſt abſolutè vl-*
" *timus finis, & ideò referri debet in fœlicita-*
" *tem æternam. Conſtat autem ex Ariſt. lib.*
" *1. Eth. cap. 1. ita ſubordinari facultates, vt*
" *ſubordinantur fines.*

Prima demonſtratio antecedẽtis

144 *Secundò, Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici non faciunt duas Reſpublicas, ſed vnam, id eſt, vnam Eccleſiam Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab altero; non autem rectè aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus; ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, illiſque ſubijciuntur.* Secunda demonſtratio antecedentis.

145 *Tertiò, ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi etiam cum detrimento temporalis boni, ergo ſignum eſt ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem ſpirituali.* Tertia demonſtratio antecedentis.

146 *Neque ſatisfaceret, qui reſponderet, teneri Principem illum ad mutandam rationem ſuæ adminiſtrationis non propter ſubordinationem ad ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolùm propter ordinem Charitatis, quo tenemur anteponere maiora bona minoribus. Nã propter ordinem Charitatis non tenetur vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior. Et vnus priuatus, qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuæ Reipublicæ, non tenetur tamẽ ſimiliter facere propter remp. alienã quamuis nobiliorem. Cum ergo teneatur Reſpublica temporalis pati detrimentum propter*

ctam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, cum ex eadem non ſatis probata hypotheſi procedant, & ex ſupradictis facillimè ſolui poſſint.

149 Sed ne fortè quis exiſtimet, prædictam Card. Bellarmini argumentationem non eſſe ſufficienter refutatam, & quoniam, ipſe in eo multum inſiſtit vt demonſtret, poteſtatam politicam, non ſolùm vt Chriſtianam, ſed etiam vt politicam, ſubiectam eſſe Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt; quæ prepoſitio bifariam intelligi poteſt, & in quocunque ſenſu accipiatur, tum falſa eſt, tum Card. Bellarmini principijs repugnat, propterea totam hanc eius rationem paulo diligentiùs diſcutiemus.

150 Et primùm, propoſitio hæc, *Poteſtas politica non ſolùm vt Chriſtiana, ſed etiam vt politica, eſt ſubiecta Eccleſiaſticæ vt talis eſt*, vel ſic intelligi poteſt, quòd poteſtas politica, non ſolùm apud Chriſtianos, ſed etiam præciſè, & ſecundùm ſe conſiderata poteſtati Eccleſiaſticæ, vt Eccleſiaſtica eſt, ſubdita ſit, atque ita tũ falſa eſt, tum apertè repugnat doctrinæ ipſius Card. Bellar. qua ſuperiùs q docuerat, poteſtatem politicam ſecundum ſe, & q Nu. 133.

ex natura ſua non dicere ordinē ad poteſtatem Eccleſiaſticā, *vt patet in infidelibus, vbi eſt vera poteſtas politica ſine ordine ad aliquā veram poteſtatem Eccleſiaſticā*: attamen prima, & tertia demōſtratio antecedētis apertè hunc ſenſum cōfirmare videntur.

151 Vel ſecundò ita intelligi poteſt prædicta propoſitio, quòd poteſtas politica non præcisè, & ſecundùm ſe conſiderata, ſed ſolùm apud Chriſtianos ſit per ſe ſubiectaEccleſiaſticæ(nam vtramque poteſtatem ſibi inuicem per accidens ſubijci poſſe, ex ſupradictis ſatis conſtat, & ex dicendis magis manifeſtū erit) & hic ſenſus, tametſi à Card. Bellarmino in propoſitione antecedente expreſsè intendatur, illumque in ſecunda eius demonſtratione comprobare conetur, eſt etiam falſus, neque principijs ipſius conſentaneus, vt ſuperiùs[r] oſtendimus, & ſtatim etiam repetemus.

r No. 83. & ſeq.

152 *Ad propoſitionem igitur antecedentam reſpondetur*, poteſtatem ciuilem, & Eccleſiaſticam non eſſe partes eiuſdem Reipublicæ, ſed apud Chriſtianos accidentaliter, & quodammodò ſubiectiuè coniungi ad modum ſuperiùs[ſ] explicatum, ratione cuius coniūctionis pote-

ſ Nu. 140.

ſtas ciuilis ſubiecta eſt per accidens poteſtati ſpirituali in rebus tantùm ſpiritualibus,& non in temporalibus,niſi quando temporalia ratione peccati annexi,quod eſt ſpirituale, naturam ſpiritualium induunt. Veruntamen poteſtas ciuilis non ſubijcitur, & ſubordinatur per ſe poteſtati Eccleſiaſticæ. Ea enim ars, ſcientia, aut facultas dicitur per ſe ſubijci,ſeu ſubalternari alteri, quæ eſſentialiter, ſeu neceſſariò ex natura rei pēdet ab alio in eſſe artis,ſcientię,aut facultatis,vt conſtat ex Metaphyſica; at clarum eſt, poteſtatem ciuilem in eſſe poteſtatis ciuilis non neceſſariô depēdere à poteſtate Eccleſiaſtica, cum in infidelibus perfecta ratio poteſtatis ciuilis conſeruetur abſque vlla ſubordinatione ad poteſtatem Eccleſiaſticam, vt ſæpius diximus ex Card. Bellarmino.

153 Similiter poteſtas Eccleſiaſtica ſubiecta eſt ciuili per accidens in rebus tantùm temporalibus,& non in ſpiritualibus,niſi in caſu,quo ſpiritualia in perniciem Reipublicæ temporalis, & finis illius malè adminiſtrata ratione iniuriæ temporalis,quæ Reipublicæ politicæ infertur, naturam temporalium ſortiũtur.

Per ſe tamen neutra poteſtas alteri ſubijcitur, aut ab altera dependet in eſſe ſuæ poteſtatis, ſed vtraque poteſtas habet ſuos Principes ſupremos, & abſolutos, qui nullum Superiorem Iudicem recognoſcunt in ijs cauſis, & negotijs, quæ vnicuique Reipublicæ ſunt propria.

154 Si tamen contingat poteſtatem ciuilem abuti temporalibus in damnum Reipublicæ ſpiritualis, & finis illius, qui eſt animarum ſalus, per accidens ſubijcitur poteſtati ſpirituali, cui commiſſa eſt cura ſpiritualium, & conſequenter poteſtatem Iuriſdictionis habet ſuper omnes actiones externas, quę finem ſpiritualem iniuſtè impediunt. Et pari ratione ſi eueniat poteſtatem ſpiritualem malè vti ſpiritualibus in perniciem Reipublicæ temporalis, & finis illius, qui eſt pax tẽporalis, per accidens ſubditur poteſtati politicæ, cui cura temporalium incũbit, & conſequenter poteſtatem habet ſuper vniuerſas actiones externas, quæ pacem temporalem iniurioſè perturbant.

155 Hæc autem, quę diximus, intelligẽda ſunt, vt aliàs * monuimus, iuxta ipſas poteſtatis Eccleſiaſticę & politicę naturas, abſtrahendo ab Eccleſiaſticis legi-

*Nu. 80.

bus,&Principũ priuilegijs,quæ perſonas Eccleſiaſticas deuotionis ergò,& vt maior illis exhiberetur reuerẽtia, à tribunalibus Magiſtratuũ Seculariũ exemerunt.

156 Atque hinc colligi poteſt, ipſam etiam Euangelij prædicationem (quod idem de ſimilibus actionibus ſpiritualibus intelligendum eſt) quatenus fit modo illicito, iniquè perturbando pacem publicam, aut per Prædicatores Statui politico, cui prædicare mittuntur, alioquin inimicos, poteſtati politicæ ſubijci poſſe. Quo fit, vt ſi Papa aliquas perſonas mitteret ad prædicandum Christi Euangelium in Regno alicuius Principis infidelis, quas Princeps ille argumentis verè rationalibus ductus arbitraretur fore ſtatui ſuo politico inimicas, non teneretur tales Prædicatores admittere, ſed poſſet tum eas ſub pœna capitis è Reno ſuo excludere, tum ſubditis ſub eadem pœna interdicere, ne eas hoſpitio excipiant, & ſi poſt debitam Principis admonitionem diſcedere nollent, extremo ſupplicio eas afficere licitè poſſet.

157 Nec propterea tales Prædicatores, qui ob eiuſmodi inordinatam Euangelij prædicationem pœna mortis mul-

ditioſis Prædicatoribus mittendis non deſiſtit, poteſt Princeps vim vi repellere, & iniuriam ſibi illatam armis propulſare, cum quilibet ex lege naturæ ius habeat ad ſe à quibuſcunque, etiam Summi Pontificis, iniuſtis aggreſſionibus cum inculpatæ tutelæ moderamine defendendum.

159 *Ad Conſequentiam Reſpondetur*, eam non rectè inferri ex antecedēte, cùm in illa duæ propoſitiones confundantur, quarum vna vera eſt, & ex antecedente ſequitur, altera verò falſa, & nullo modo ex antecedente deduci poteſt. Concedimus enim poſſe Principem ſpiritualem imperare Principibus temporalibus in ordine ad bonum ſpirituale eo modo quo diximus [t], non tamen propterea poſſe in ordine ad bonum ſpirituale diſponere de temporalibus in eo ſenſu, quo verbum *diſponere* à Cardinale Bellarmino vſurpatur, cùm diſponere, & imperare vt alter diſponat, ſint valdè diſtincta, nec primum ex ſecundo ſequatur, vt ſuperiùs [u] annotauimus. Atque idcircò argumentum Cardinal. Bellarmini fallax eſt, cum in eadem argumentatione terminos mutet, & ab imperare ad diſponere tranſitum faciat.

t Nu. 99. & ſeq.

u Nu. 99. & ſeq.

160 Illa verò propoſitio, *Omnis Superior imperare poteſt inferiori ſuo*, ſi ſermo ſit de illo, qui non dignitate tantùm, ſed auctoritate etiam eſt ſuperior, veriſſima eſt in ſenſu formali, id eſt, in illis tantùm rebus, in quibus eſt Superior. Et propterea, cum poteſtas Eccleſiaſtica in rebus tantùm ſpiritualibus, vel quæ ad ſpiritualia reuocantur, ſuperior ſit poteſtate ciuili, in illis tantùm poteſtati politicæ imperare poteſt. Et pari ratione, cum poteſtas ciuilis in rebus ſolùm politicis, vel quæ ad politica reducuntur, ſuperior ſit poteſtate Eccleſiaſtica, propterea in illis tantùm poteſtati Eccleſiaſticæ imperare poteſt. Veruntamen ſicut poteſtas politica, tametſi imperare poſſit Eccleſiaſticæ in rebus politicis, & in ſpiritualibus in ordine ad politica, vt ſuprà [x] diximus, non tamen proinde de ſpiritualibus in ordine ad temporalia diſponere poteſt, quia imperare vt quis diſponat, & diſponere multùm differunt; ita poteſtas Eccleſiaſtica, licet imperare poſſit politicæ in rebus ſpiritualibus, & in temporalibus in ordine ad ſpiritualia, de rebus tamen temporalibus etiam in ordine ad ſpiritualia diſponere nequaquàm valet.

[x] Nu. 92. & ſeq.

162 *Ad primam demonſtrationem antecedentis Reſpondetur*, Non omnem finem temporalē ſubordinari fini ſpirituali per ſe, & ex natura ſua, ſed tantùm per accidens, quatenùs ab homine, qui agit propter finem, ad finem ſpiritualem ordinatur. Et quamuis concederemus temporalia eſſe per ſe ordinata ad ſpiritualia, ſicut fręna ex ſe ſunt propter equos, non tamen inde ſequitur, vt rectè aduertit Ioan. Pariſienſis [y], quòd ſi Papa haberet dominium ſuper finem, id eſt ſpiritualia, haberet etiam in temporalibus, quæ ad ſpiritualia, vt ad finem ordinantur; ſicut neque bona eſt deductio, *Iſte eſt Dominus omnium equorum, ergo & omnium frænorum, quæ fiunt propter equos.*

[y] De poteſt. Regia & Papali. cap. 10. ad 32.

163 *Ad Confirmationem dico*, fœlicitatem temporalem non eſſe abſolutè vltimum finem hominis, eſſe tamē vltimum finem poteſtatis temporalis. Quælibet enim potētia, vt potentia eſt, habet pro vltimo fine ſuum actū, ſicut quælibet ſcientia habet per ſe pro vltimo fine ſpeculationem ſui obiecti, licet ipſe homo, cui talis potentia, aut ſcientia inhæret, vlteriorē finem reſpiciat. Quamobrem rectè S. Auguſtinus ait,[z] voluntatem vidēdi non ha-

[z] Lib. 11. de Trinit. cap. 6.

bere alium finem præter viſionem. *Voluntas*, inquit, *videndi finem habet viſionem, & voluntas hanc rem videndi finem habet huius rei viſionem. Voluntas itaque videndi cicatricem finem ſuum expetit, hoc eſt viſionem cicatricis, & ad eam vltrà non pertinet.*

164 Quapropter ſicut à Philoſophis diſtingui ſolet finis vltimus ſcientiæ, aut operis à fine vltimo ſcientis, aut operantis, ita diſtingui debet finis ipſius poteſtatis, & poteſtatem habentis. Dicitur autem vltimus finis operis, quia in eo opus vltimò terminatur, non autem operãtis, quia operans non refert omnia ſua in talem finem tanquam in quid optimum, & maximè amabile.

165 Concedimus igitur finem temporalem poteſtatem habentis eſſe fœlicitatem ſpiritualem, & æternam, ad quam Chriſtiani ſingulas ſuas actiones, & vſum tum poteſtatis Eccleſiaſticæ, tum ciuilis dirigere debent: ſed finem vltimum, & per ſe ipſius poteſtatis politicæ dicimus eſſe pacem, & quietem publicam, in cuius acquiſitione, & conſeruatione vltimò conquieſcit. Ideoque propter hanc rationem non eſt neceſſe, quòd poteſtas ciuilis per ſe ſubordine-

tur poteſtati Eccleſiaſticæ, ſed ſolùm per accidens, eo modo quo diximus.

Ariſtoteles autem in loco à Cardin. Bellarmino relato, quando dicit, *Ita ſubordinari facultates, vt ſubordinantur fines*, loquitur de finibus per ſe ipſarum facultatum, & non de finibus facultates habentium.

166 *Ad ſecundam demonſtrationem antecedentis, Reſpondetur*; negando antecedens: Nam vt ex dictis [a] conſtat, Reges & Pontifices, Clerici & Laici ſub diuerſo reſpectu faciunt duas Reſpublicas, & non vnam ſolummodò. Nam quatenus referũtur ad poteſtatem Eccleſiaſticam, & illi in ſpiritualibus ſubſunt, faciunt vnam Rempublicam, nempe Eccleſiam, id eſt, Regnum Chriſti, & corpus eius myſticum; quatenus verò poteſtatem ciuilem reſpiciunt, & illi tãquam mẽbra capiti in temporalibus ſubijciuntur, faciunt aliam Rẽpublicam, nempe Regnum mundi, & corpus politicum, vt fuſiùs ibidem diximus.

[a] Nu. 83. & ſeq.

167 Vnum ſolum addendum eſt circà propoſitionem illam, quam vltimo loco aſſumit Cardinalis Bellarminus, nempe, *non rectè aſſeri ſpiritualia pendere à temporalibus*. Nam quamuis eiuſmodi propoſitio-

nes, *Spiritualia non dependent à temporalibus, poteſtas Eccleſiaſtica non eſt ſubiecta Seculari*, & aliæ eius generis, veræ ſint in ſenſu formali, & per ſe loquendo: *Si* tamen ratione abuſus per accidens contingat, quod ſpiritualia induant naturam temporalium, aut poteſtas Eccleſiaſtica poteſtatis politicæ fines inuadat, non inconuenit, quin potiùs neceſſario conſequitur, quod ſpiritualia, vt per accidens naturam temporalium ſortiuntur, à temporalibus pendeant, & poteſtas Eccleſiaſtica, quatenus per accidens poteſtati politicę iniuriam infert, poteſtati politicæ ſubiiciatur, vt ſuperius [b] obſeruauimus.

b Nu 63. & ſeq. 163. & ſeq.

168 *Ad tertiam demonſtrationem antecedentis reſpondetur*, Propoſitionem antecedentem eſſe æquiuocam: vel enim intelligi poteſt primo, quod temporalis adminiſtratio impediat ſpirituale bonũ negatiuè tantùm, id eſt, impediendo duntaxat ſpiritualis boni progreſſum, & in hoc ſenſu propoſitio illa non eſt adeo certa omniũ iudicio, ſed potius à veritate prorſus aliena. Neque enim Princeps temporalis aut alius quicũque priuatus tenetur ſemper boni ſpiritualis incremento conſulere

cum notabili detrimento temporali, vel ſui, vel alterius, niſi forſan quis velit Chriſtianos non tantùm ad pręcepta, ſed etiam ad conſilia Euangelica obligari, quod tamen ipſi conſiliorum naturæ manifeſtò repugnat.

169. Vel ſecundò intelligi poteſt, quod temporalis adminiſtratio impediat ſpirituale bonum priuatiuè, id eſt, quòd impediat ſpirituale aliquod bonum, quod non impedire tenebatur: & in hoc ſenſu concedo propoſitionem illam antecedentem, nego tamen conſequentiam, ſi ſermo ſit de ſubiectione, & ſubordinatione per ſe. Nam, ſi temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, tenetur Princeps temporalis mutare modum illum adminiſtrandi, etiam cum detrimento temporalis boni, non quia poteſtas temporalis per ſe ſubiecta eſt ſpirituali, quaſi ex poteſtate ſpirituali, & temporali fiat formaliter vnum corpus politicum, ſed propter vtraſque cauſas à Cardinale Bellarmino allatas, nec ab eo in ſuis replicationibus ſufficienter impugnatas.

170. Prima cauſa eſt propter ordinem charitatis, quo tenemur anteponere ma-

iora bona minoribus.

Ad replicationem autem in contrarium Dico, quòd licèt propter ordinem charitatis non teneatur vna Reſpublica pati detrimentum, ne ſimile detrimentum patiatur alia Reſpublica nobilior, tamen, ſi contingeret vtramque rempublicam eidem Principi ſubiectam eſſe, vel Principem Reipublicę minùs nobilis eſſe etiam ſubditum nobiliori, teneretur Princeps ille propter ordinem charitatis cæteris paribus anteponere Rempublicam nobiliorum minus nobili.

171 Et licèt vnus priuatus, qui tenetur dare omnia ſua bona pro conſeruatione ſuę Reipublicæ, non teneatur ſimiliter facere propter Rempublicam alienam, quamuis nobiliorem, tamen in caſu, quo idem priuatus ſimul eſſet ciuis vtriuſque Reipublicæ, ſi teneretur dare omnia ſua bona pro conſeruatione Reipublicæ minùs nobilis, cuius ciuis eſt, à fortiori propter eundem ordinem charitatis teneretur dare omnia ſua bona pro conſeruatione Reipublicæ nobilioris, cui etiam eſt ſubiectus. Atque ita prorſus res ſe habet in præſenti materia. Nam poteſtas Eccleſiaſtica, & ciuilis, &

Reſpublicæ quas conſtituunt, ita ſimul coniunctę ſunt, vt ſinguli Chriſtiani ſint ciues vtriuſq; & vtraq; Reſpublica eidem Principi ſubiecta eſſe poſſit, vt patet in Papa, qui dominium ſpirituale ſuper vniuerſum orbē Chriſtianū, & temporale ſuper aliquas eius prouincias ſimul habet.

172 Secunda cauſa, ob quam Princeps teneretur mutare rationē ſuę adminiſtrationis in caſu prædicto, eſt, quia alioquin noceret ſuis ſubditis, quibus malum eſt amittere maiora bona pro minoribus, nempè ſpiritualia pro temporalibus.

Ad Replicationem Reſpondeo, quod ſi non ſolùm ſubditi, ſed etiam homines alterius Regni patiantur notabile damnum in ſpiritualibus propter adminiſtrationem temporalis alicuius Regis Chriſtiani, teneatur Princeps mutare ſuum modum adminiſtrandi, vt aſſerit Cardinalis Bellarminus, huius rei rationem non eſſe, quia poteſtas temporalis per ſe ſubiecta eſt ſpirituali, aut vtraque eſt per ſe pars vnius & eiuſdem Reipublicæ, ſed quia tam Rex, quàm homines illi alterius Regni ſunt membra etiam eiuſdem corporis Chriſti myſtici, & conciues eiuſdem Regni ſpiritualis, propterea

Rex ille, ne notabiliter noceat in ſpiritualibus Regno Chriſti, cuius eſt conciuis propter adminiſtrationem tēporalem tenetur modū adminiſtrandi immutare. Atque ita ſatisfactum eſt primæ rationi.

173 *Secunda ratio* Cardinalis Bellarmini duo habet membra.

» Primum eſt: *Reſpublica Eccleſiaſtica*
» *debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordi-*
» *ne ad ſuum finem, tales enim ſunt omnes*
» *Reſpublicæ bene inſtitutæ, ergo debet ha-*
» *bere omnem poteſtatem neceſſariam ad ſuū*
» *finem conſequendum: ſed neceßaria eſt ad*
» *finem ſpiritualem poteſtas vtendi, & diſpo-*
» *nendi de temporalibus, quia alioquin poſ-*
» *ſent mali Principes impunè fouere hæreti-*
» *cos, & euertere religionem, igitur & hanc*
» *poteſtatem habet.*

» 174 Secundum membrum eſt: *Po-*
» *teſt qualibet Reſpublica, quia perfecta, &*
» *ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Rei-*
» *publicæ non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad*
» *mutandam adminiſtrationem, immo etiam*
» *deponere eius Principem, & alium inſtitue-*
» *re, quando non poteſt aliter ſe defendere ab*
» *eius iniuriis, ergo multo magis poterit ſpiri-*
» *tualis Reſpublica imperare temporali ſibi ſu-*
» *iectæ, & cogere ad mutandam adminiſtra-*

tionem, & deponere Principes, & alios »
inſtituere, quando aliter non poteſt bonum »
ſuum ſpirituale tueri. »

175 *Et hoc modo intelligenda ſunt verba* »
S. Bernardi, lib. 4. de Conſideratione, & »
Bonifacij Octaui in Extrauag. Vnam San- »
ctam de maioritate, & obedientia, vbi di- »
cunt, in poteſtate Papæ eſſe vtrumque gla- »
dium: volunt enim ſignificare, Pontificem »
habere per ſe & proprie gladium ſpiritua- »
lem, & quia gladius temporalis ſubiectus »
eſt ſpirituali, poſſe Pontificem Regi impe- »
rare, aut interdicere vſum gladij tempo- »
ralis, quando id requirit Eccleſiæ neceſſitas. »
Sic enim habent B. Ber. verba quæ Bonifa- »
cius imitatus eſt. Quid tu (*inquit, Papã al-* »
loquẽs) denuo vſurpare gladiũ tẽtes quẽ »
ſemel iuſſus es ponere in vaginã? quem »
tamẽ, qui tuũ eſſe negat, nõ ſatis mihi vi- »
detur attẽdiſſe verbũ domini dicentis, »
Conuerte gladiũ tuũ in vaginam. Tuus »
ergo & ipſe, tuo forſitã nutu, etſi nõ tua »
manu euaginãd⁹ alioquin, ſi nullo modo »
ad te pertinet & is, dicẽtibus Apoſtolis, »
Ecce duo gladij hîc nõ reſpõdiſſet Domi- »
nus, Satis eſt, ſed nimis eſt. Vterq; ergo »
Eccleſiæ & ſpiritualis ſcilicet gladius & »
materialis, ſed is quidem pro Eccleſia, »

ille verò & ab Eccleſia exercendus eſt: ille Sacerdotis, is militis manu, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis, & iuſſum Imperatoris.

176 Hæc eſt ſecunda ratio Card. Bellarmini, quam ſolam tanquam ex ſe potentiſſimam ad temporalem Pontificis poteſtatem euincendam, attulit P. R. anteà [c] citatus; ex doctrina tamen ſuperiùs [d] tradita de diſtinctione actuum, officiorum, ac finium poteſtatis politicæ, & Eccleſiaſticæ, etiam iuxta Card. Bellarmini principia, facillimè euertitur.

c Nu. 57.
d Nu. 64. 90. & ſeq. & 133. & ſeq.

Ad primum igitur huius rationis membrum Reſpondetur, propoſitionem illam antecedentem, nempe *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem*, veriſſimam eſſe, ſi rectè intelligatur. Sed quoniam non ita clarum eſt, quænam requirãtur, & ſufficiant ad hoc, vt Reſpublica Eccleſiaſtica dicatur perfecta, id eſt, cui nihil deeſt in ſuo genere, nimirum Reipublicæ ſpiritualis, & ſit tibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem, qui eſt ſalus æterna animarum, ſi quis ex tali propoſitione ita vniuerſaliter accepta, neque ſufficienter explicata, aliquid momenti, vt putà dogma fidei ſtabilire contenderet, facilem errandi

occaſionem viris in Theologia minùs verſatis præberet.

177 Pro clariori itáque intelligentia huius propoſitionis, videlicet, *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, atque habere debet omnem poteſtatem ſibi ſufficientem, & neceſſariam ad conſequendum ſuum finem, qui eſt ſpiritualis, & ſalus æterna animarum.*

Obſeruandum eſt, in illis vocabulis *poteſtatem ſufficientem*, nonnullam latere æquiuocationem: Vel enim primò intelligi poteſt Eccleſiam talem habere *Poteſtatem ſufficientem* ad conſequēdum ſuum finem, qui eſt animarum ſalus, ita vt poſſit actu perducere quamlibet animam ad Paradiſum, & tollere omnia obſtacula, quæ ſalutem æternam impedire queunt; quem ſenſum habere poſſunt verba illa Cardinalis Bellarmini [e] qui ait, *Summum Pontificem poſſe efficere totum illud, quod neceſſarium eſt ad perducendas animas in Paradiſum, & poſſe omnia impedimenta remouere, quæ mundus, aut Dæmon cum omnibus ſuis viribus, & aſtutijs opponere poſſunt.*

178 Et hic ſenſus eſt apertè falſus, & optimè impugnatur à Paulo Veneto [f] tum quia Pōtifex nullum habet medium ſuf-

e In Reſpons. ad tract. Gerſonis de validitate Excōmunicationis in vndecima conſideratione.

f In ſua Apologia Italica fo. 57. columna Secunda.

ſiciens ad ſaluandum infantem exiſtentem in vtero matris, quem viuum ipſa parturire non poteſt; (neque enim aperire licet ventrem matris, vt infans baptizetur) aut ad ſaluandum eum qui in peccato mortali exiſtens factus eſt inſanus, niſi iterum ad mentem redeat, quod tamen efficere non eſt in Pontificis poteſtate; tum quia ſuper internos animi motus, qui ad ſalutem maximè ſunt neceſſarij, Papa nullam habet poteſtatem: tum etiam, quia neque eſſent Turcæ, neque infideles, neque hæretici, nec mali etiam Chriſtiani abſque graui Pontificis culpa, ſi ipſe haberet poteſtatem efficiendi totum illud, quod neceſſarium eſt ad perducendas animas in paradiſum, & ea omnia remouendi, quæ ſalutem æternam impediunt.

179 Vel ſecundò intelligi poteſt, *Eccleſiam habere poteſtatem ſufficientem in ordine ad ſuum finem*, ex parte tantùm ipſius poteſtatis, & non ex parte etiam eorum omniũ, quæ quocunque modo neceſſaria ſunt ad hoc, vt poteſtas exeat in actũ. Sicut poteſtas, verbi gratia, illuminãdi in ſole intelligi poteſt ſufficiẽs, vel reſpectu ipſius potentiæ illuminãtis, vel reſpectu etiã

eorum, quæ quocunque modo ad illuminationem concurrunt, quæque ſi non adſunt, ipſam illuminationem impedient, qualia ſunt approximatio debita, ſubiectum capax, & bene diſpoſitum. Et licèt Sol non habeat ſufficientem poteſtatem tollendi omnia, quæ illuminationem impedire poſſunt, ita enim & poſſet approximare ſibi corpus, & facere illud diaphonum, quæ tamen non ſunt in eius poteſtate, nihilominùs quis propterea negare poteſt, Solem habere poteſtatem perfectam, & ſibi ſufficientem ad illuminandum?

180 Atque in hoc ſenſu vera eſt illa propoſitio antecedens: habet enim Reſpublica Chriſtiana, ſeu Chriſti Eccleſia perfectam, & ſibi ſufficientem poteſtatem ſpiritualem perducendi animas ad regnum cœlorum quantum eſt ex parte ipſius poteſtatis quæ nihilominùs ſupponit ſubiectum aliàs aptum, & benè diſpoſitũ. Habet enim poteſtatem ſibi à Chriſto traditã conferẽdi gratiam, qua ad regnum cœlorum peruenitur; infantibus quidem per Sacramentum Baptiſmi, adultis vero per alia etiam Sacramenta præſertim Pœnitẽtiæ, per quam Sacerdos, vt Chriſti Mini-

ſter virtute clauium, quas à Chriſto accepit, abſoluit à peccatis, & gratiam confert, hæc tamen poteſtas, vt exeat in actum, ſupponit diſpoſitiones quaſdam neceſſarias ex parte ſubiectorum tam in infantibus, quàm in adultis, quas ponere non eſt ſemper in poteſtate Eccleſiæ.

181 Habet quoque Eccleſia præter hanc poteſtatem, quam Ordinis appellant, poteſtatem etiam Iuriſdictionis: habet enim auctoritatē prædicandi verbum Dei, corripiendi peccatores, condendi leges, & tranſgreſſores pœnis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coercendi. Sicut enim Eccleſia poteſtas Eccleſiaſtica eſt ſpiritualis, & finem habet ſpiritualem, ita quoque media ad talem finem proportionata habere debet.

182 *Concedimus itaque* propoſitionem illam antecedentē in ſenſu explicato, ſed negamus neceſſariā eſſe ad finē ſpiritualem poteſtatem vtendi, & diſponendi de rebus temporalibus omnium Chriſtianorum, quia hæc poteſtas non eſt proportionata illi fini, & propterea nō eſt veriſimile propter finem ſpiritualem talem poteſtatem temporalem fuiſſe à Chriſto ſuæ Ec-

cleſiæ

cleſiæ, quæ eſt Reſpublica ſpiritualis, communicatam.

183 Neque tamen ſubinde ſequitur, quod, perperam, ſibique repugnans infert Cardinalis Bellarminus, poſſe alioqui malos Principes *impune* fouere hæreticos, & euertere religionem. Habet enim Eccleſia, vt diximus [g], poteſtatem eos coërcendi, non quidem pœna temporali & ciuili, ſed pœnis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus, niſi forſan cenſuræ Eccleſiaſticæ, & ſpirituales non ſint dignæ, vt inter pœnas receſeantur; cùm tamen vt pœnæ acerbiſſimæ, & tremendiſſimæ ab omnibus prædicentur. Quamobrem ipſemet Cardinalis Bellarminus [h] diſertis verbis affirmat, *Nullam eſſe pœnam grauiorem, quæ ab Eccleſia infligi poteſt, quàm ſit excommunicatio.* Et alibi [i] dicit, *Excommunicationem eſſe pœnam maiorem morte temporali*; atque ad hoc citat S. Auguſtinum [k] aſſerentem, *horribilius eſſe tradi Sathanæ per Excommunicationem, quàm gladio feriri, flammis abſumi, feriſue ſubigi ad deuorandum.*

[g] Nu. 90. & ſeq.

[h] Lib. 3. de Eccleſia, cap. 6.

[i] Lib. 3. de Laicis. ca. 21.

[k] Lib. 1. contra aduerſarium legis & prophet. cap. 1.

184 Quod ſi huiuſmodi mali Principes pœnas omnes Eccleſiaſticas contēpſerint, non habet Eccleſia ampliùs quod

faciat; præſtitit enim officium ſuũ, neque auctoritatem ſibi conceſſam excedere debet, & *propterea ipſius Dei iudicio, & caſtigationi eos deinceps relinquere, atque cum corporalia neſciat arma,* vt rectè dixit Ioannes Papa †, *ſolum Dominum & propugnatorem ſuum, quando ei placuerit miſereri, expectare oportet.* Vnde optimè Aeneas Syluius [l], *Tolerandum eſt,* inquit, *patienter quod Princeps facit, quamuis iniquè, expectandaque eſt vel Succeſſoris emenda, vel ſuperni correctio Iudicis, qui violentias, atque iniurias non ſinit eſſe perpetuas.* Et Petrus Gregorius [m], *Quocirca,* inquit, *rebelliones in Principem prætextu vitiorum effugere non poſſunt crimen maieſtatis, & Dei indignationem. Et potiùs relinquendi ſunt malè regnantes iudicio Dei, quàm polluendæ manus ſacrilegio, & parricidio per ſubditum. Non caret Deus modis, quibus poſſit, quando voluerit, huiuſmodi malos Principes tollere, vel emendare.*

† Supra nu 9.

l In lib. de ortu & auctorit. Imperij Rom. cap. 16.

m Lib. 26. de Rep. ca. 5. nu. 25.

185 Neque propterea periculum eſt, Religionem Chriſtianam fore euertendam, vt Cardinalis Bellarminus, non ſatis ſibi conſtans, haud rectè deducit. Hoc etenim Chriſtus ipſe, qui Eccleſiam principaliter regit, ſua virtute impediet, quamuis ob occulta ſua iudicia in quibuſdam prouin-

ciis eam nõnunquam grauiter impugnari ſinat, atque etiã prorſus euerti interdum permittat. In tali euẽtu orationibus, ieiuniis, lachrymis, eleemoſinis, patientia, & huiuſmodi armis ſpiritualibus, *quæ* vt ait Gloſſa[n], *propria ſunt militum Chriſti* pugnandum eſt, (*aliter enim*, vt inquit, S. Ambroſius[o], *nec poſſumus, nec debemus reſiſtere*) & obſecrandus eſt ab Eccleſia Deus, vt irã ſuam auertat, & corda Principũ ad bonum inclinet: Neque Chriſtus vnquam deerit in neceſſariis, cum ipſe promiſerit, [p] *nec portas inferi eſſe aduerſus eam præualituras.*

n Ad Eph. 4.

o Supra nu. 15.

p Math. 16.

186. Quapropter pulcherrimè Card. Bellarminus [q] ait, *Duraſſe Eccleſiam à Chriſto hucuſque fruſtra eam oppugnantibus primò Iudæis, deindè Paganis, vltimò hæreticis, nec ſolùm duraſſe, ſed etiam ex perſecutionibus creuiſſe. Vt enim aquæ diluuij palatia Regum obruebant, atque deiiciebant, arcam verò Noe magis ac magis attollebant, ita perſecutiones Regna tẽporalia facilè deſtruũt, Chriſti regnũ, quod eſt Eccleſia, non ſolum non deſtruunt, ſed etiam illuſtrant. Itaque Iuſtinus in Tryphone dicit, perſecutionem id eſſe* Eccleſiæ, *quod eſt vineis putatio. Vt enim vineæ putatione ad vbertatem prouocantur, ita quoque Eccleſia perſecu-*

q Lib. 4. de Eccleſia, cap. 6.

« *tionibus creſcit. Et Tertullianus capite vlti-*
« *mo Apologetici ſanguinem Martyrum ſe-*
« *men Chriſtianorum vocat, quod explicaſſe*
« *videtur Leo, ſerm.1.de ſanctis Petro &*
« *Paulo, cùm ait, Non minuitur perſecutioni-*
« *bus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper Domi-*
« *nicus ager ſegete ditiore veſtitur, dum gra-*
« *na, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcun-*
tur. Hæc eo loco Card. Bellarminus.

187 Quocirca non erat quod hoc loco tam meticuloſè formidaret, ne mali Principes Eccleſiam perſequentes religionem euerterent. Quinimo ſi ipſemet Turca, communis Chriſtianorum hoſtis, Principum fidelium Regna inuadere, atque Mahometiſmũ introducere, & Chriſti fidem ac religionem penitùs extirpare tentaret, non eſſet abſolutè neceſſarium ad ſpirituale Eccleſiæ bonum conſeruandum, vt illi reſiſtatur. Neque proinde periculum eſſet, vel ipſo Cardinali Bellarmino iudice ne Chriſtiana religio euerteretur. *Non enim eſt abſolute neceſſarium,* inquit ille,[r] *Vt communi hoſti, qualis eſt Tur-*
« *ca, reſiſtatur. Si enim Eccleſia conuerſari*
« *potuit ſub immaniſſimis perſecutionibus*
« *Neronis, Domitiani, Decij, Diocletiani,*
cur non poſſit etiam ſub perſecutione Tur-

[r] Lib. 1. de Concilijs, cap. 10.

earum? »

188 Simili prorſus huic, quam adhibuimus, reſponſione in re non diſſimili vtitur Card. Bellarminus de malo Pontifice Eccleſiam vexante, & eius ruinam machinante, nec tamen iuxta eius doctrinam habet Eccleſia in eo caſu vllum efficax remedium quo ſe liberet à tali iniuria. Reſpondet enim, *non mirum eſſe, ſi in eo caſu manet Eccleſia ſine remedio humano efficaci, quandoquidem non nititur ſalus eius præcipuè humana induſtria, ſed diuina protectione, cum eius Rex Deus ſit; Itaque etiamſi Eccleſia non poßit deponere Pontificem, tamen poteſt, ac debet Domino ſupplicare, vt ipſe remedium adhibeat. Et certum eſt Deo fore curæ eius ſalutem, qui talem Pontificem vel conuertet, vel è medio tollet, antequam Eccleſiam deſtruat.* Quam quidem reſponſionem ad malos principes Eccleſiam perſequentes, totidem planè verbis rectiſſimè applicari poſſe, ſatis eſt manifeſtum. »

f Lib. 2. de Concil. ca. 19. ad 2.

189 *Ad ſecundum membrum reſpondetur*, illud non habere maiorem probabilitatis ſpeciem, quàm præcedẽs. Nam imprimis, quod ad propoſitionem antecedentem attinet, poteſt quiſpiam meritò dubitare,

quomodo vna Reſpublica poſſit imperare alteri ſibi non ſubiectæ, in caſu, quo ſe defendere nequeat ab eius iniurijs, cum imperare (ſi propriè loqui velimus) ſit proprius Superioris actus, vt omnes Theologi [t] fatentur, & nihil aliud ſit, quàm aliquid inferiori ex voluntate Superioris faciendum proponere. Aut igitur concedendum eſt, Rempublicā illam, quæ ab altera iniuriam ſuſtinet, non poſſe ratione iniuriæ acceptæ illi alteri Reipublicæ propriè imperare cum non ſit altera propriè Superior; aut dicendum eſt, Rempublicam illam, quæ alteram iniuria afficit, quamuis ſimpliciter, & abſolutè non ſit altera inferior, illiue ſubiecta, quia tamen illi iniuriam affert (ad quam, non ſolùm propulſandam, ſed etiam vindicandam, atque puniendam Reſpublica læſa auctoritatem habet) ratione iniuriæ illatæ ſe vtcunque ſubditam reddere, atque ab ea tanquam à proprio Iudice puniri poſſe.

t In 1. 2. q. 17. ar. 1. vbi Medina, Vaſquez & alij.

190. Quapropter, tametſi *ad reſiſtendum & vim vi repellendam non requiratur aliqua propriè auctoritas*, vt rectè ait Cardin. Bellarminus, [u] cum quo omnes Theologi cōcordant, ideoque quilibet etiam priua-

u Lib. 2. de Concil. ca. 19. ad 2.

tus bellum defenſiuum cum inculpatę tutelæ moderamine, ſuſcipere, & gerere licitè poteſt, attamē ad bellum offenſiuum ratione iniuriæ acceptæ vindicandæ legitimè ineundum auctoritas Superioris neceſſariò requiritur, Vnde *Princeps*, vt optimè ſcribit Victoria x, *qui gerit bellum iuſtum, habet ſe in cauſa belli tanquam Iudex, & poſtquam bellum ritè, & iuſtè ſuſceptum eſt, hoſtes obnoxij ſunt Principi tanquam Iudici proprio.*

x Relect. 6. de iure bel. li. q. 4 propoſ. 4 & 5.

191 Sed quicquid ſit de modo loquēdi, de reipſa ſatis conſtat, &, vt egregiè docet Gabriel Vaſquez y, *apud omnes Theologos eſt indubitatum. Principem ſupremum, quando manifeſtam ab alio patitur iniuriam, cum non habeat alium Superiorem, apud quem poſtulet iuſtam vindictā illius, poſſe per ſeipſum eam, aut imminentem armis propulſare, aut illatam vlciſci.* Et propterea ſiue Reſpublica læſa poſſit propriè imperare alteri Reipublicæ ſibi non ſubiectæ, vt Cardin. Bellarminus in propoſitione antecedenti affirmat, ſiue non poſſit, cum ad præſentem controuerſiā de poteſtate Pontificis temporali dirimendam parùm conducat, non magni refert, quomodo loquamur, dummodo de re ipſa non diſcrepemus.

y In 1. 2. diſp. 64. ca. 3. nu. 12.

192 *Attamen conſequentia* procul dubio eſt infirmiſſima, qua Cardinalis Bellarmi- « nus infert, *ergo à fortiori poteſt Reſpublica* « *ſpiritualis imperare temporali Reipublicæ* « *ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam* « *adminiſtrationem, immò & deponere eius* « *Principem, & alium inſtituere, quando ali-* « *ter non poteſt bonum ſuum ſpirituale tueri.* Nam quamuis Reſpublica illa temporalis ſit ſpirituali ſubiecta in ſpiritualibus, tamen in temporalibus non magis illi ſubijcitur, quàm alteri Reipublicæ temporali, cùm in temporalibus nullum Superiorem præter Supremum eius Principem temporalem recognoſcat, vt ſuperiùs [z] ex Innocentio tertio docuimus, quin pòtiùs in temporalibus Reſpublica ſpiritualis temporali ſubijcitur. Quare quoad hoc eadē ſaltem ratio eſt Reipublicæ temporalis ad ſpiritualem, atque Reipublicæ temporalis ad aliam temporalem comparatæ.

z Nu. 65.

193 Ex alia verò parte multò maior eſt ratio, quare Reſpublica temporalis ad illatam ſibi ab alia Republica tēporali iniuriam propellendam poſſit Principem eius deponere, immò & occidere, ſi aliter ius ſuum tueri non poſſit, quia Reipublicę

temporalis arma ſunt temporalia & propterea nihil mirum, ſi vi & armis poſſit, ac debeat iniuriam ſibi illatam propulſare, etiam vſque ad depoſitionem, & occiſionem ipſius Principis, ſi aliter ſe defendere nequeat. At verò Reipublicæ Eccleſiaſticæ arma ſunt ſpiritualia, & propterea non armis temporalibus, qualia ſunt depoſitio, & occiſio Principum, ſed ſpiritualibus tantùm armis, & cenſuris Eccleſiaſticis illi certandum eſt. Et ſi hæc non ſufficiant ad iniuriam propellendã, oportet cum omni patientia Supremi ſui principis Chriſti protectioni ſe ſubmittere, qui eo modo, quo ſibi magis placuerit eius cauſam tuebitur, vt in ſolutione præcedentis argumenti fuſiùs annotauimus. Atque idcirco non rectè à fortiori colligit Cardinalis Bellarminus, poſſe Rempub. Eccleſiaſticam deponere Principem temporalem, quando aliter non poteſt ſe defendere ab eius iniuriis, quia princeps temporalis poteſt in tali caſu Principem temporalem deponere, cùm potius planè contrarium deberet deducere, vt ex iam dictis eſt ſatis perſpicuum.

194 Quod ſi talis argumentandi modus quali in hac ratione vſus eſt Cardin. Bel-

larminus, pro legitimo habeatur, non video quare non poſſint ex eius principijs adeo vniuerſaliter ſumptis huiuſmodi confici argumentationes.

Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta, & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem, tales enim ſunt omnes Reſpublicæ bene inſtitutæ, ergo debet habere omnem poteſtatem neceſſariã ad ſuum finem conſequendum: ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas coercendi eos omnes, qui finem ſpiritualem iniuſte impediunt, alioquin poſſent mali Pontifices impunè fouere homimes ſceleratos, & euertere religionem: ergo Eccleſia habet poteſtatem deponendi Pontifices, quando religioni obſunt, & eius ruinam machinantur.

195 *Prætereaquælibet Reſpublica, quia perfecta, & ſibi ſufficiens eſſe debet, poteſt imperare alteri Reipublicæ non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem: immò etiam deponere eius Principem, & alium inſtituere, quando non poteſt aliter ſe defendere ab eius iniuriis, ergo multò magis poterit Reſpublica temporalis imperare ſpirituali ſibi in temporalibus ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, immo etiam deponere eius Principem, & alium inſtituere, quando non*

poteſt aliter ſe defendere ab eius iniurijs, atque bonum temporale tueri.

Vides igitur quàm debile ſit totum hoc ſecundum Card. Bellarmini fundamentum etiam iuxta ipſiuſmet principia, ad temporalem pontificis poteſtatem ſuſtentandam.

169 Reliquum eſt, vt auctoritati S. Bernardi de vtroque gladio, quem Bonifacius Papa imitatus eſt, ſatisfaciamus; cuius quidem verba ſi rectè ponderentur, noſtram potius ſententiam, quàm oppoſitam plurimùm confirmant.

Reſpondemus itaque, verba illa ex S. Bernardo allata ſolum ſignificare, vtrumque gladium tam materialem, quàm ſpiritualem ad Eccleſiam quodãmodo pertinere, illique ſubeſſe, non quod poteſtas politica per ſe ſubiecta ſit Eccleſiaſticæ, aut quod Eccleſia habeat poteſtatem iure diuino vtendi gladio materiali etiam in ordine ad bonum ſpirituale: ſed quia principes Chriſtiani, cum Eccleſiæ ſint filii, teneantur iure diuino pro defendenda Sancta matre Eccleſia, vti temporali gladio, quotieſcunque Eccleſiæ neceſſitas id poſtulauerit.

197 Quamuis igitur poſſit Eccleſia

propter inſtantem ſuipſius neceſſitatem præcipere, vel prohibere vſum gladii materialis, vel potiùs abſque vllo poſitiuo præcepto teneantur Principes Seculares in tali caſu eo vti, non tamen hinc ſequitur, Eccleſiam habere dominium, ius, ſeu poteſtatem vtendi gladio corporali, cum vſum præcipere, & ipſemet vſus longè differant, vt ſuperius a dixımus. Veluti ſi quis promittat, aut aliàs obbligetur vitam ſuam, aut bona pro defenſione alterius profundere, non propterea vitæ ſuæ, aut bonorum dominium transfert in alterũ, ſi promiſſis non ſteterit, ſed fidem frangit, & peccatum committit, qui ideo ab Eccleſia, ſi id expedire iudicauerit, pœnis ſpiritualibus, & Reipublicæ ſpirituali propriis mulctari poterit.

a Nu. 99.

198 Quin & ipſa B. Bernardi verba hoc planè ſignificant, Nam alioquin, ſi Eccleſia in ordine ad bonum ſpirituale haberet dominiũ gladii materialis, eoque vti poſſet; non ſolùm pro Eccleſia, ſed etiã ab Eccleſia, nec tantùm militis manu, ſed etiam Sacerdotis euaginari, atque exerceri iure diuino poſſet: quod tamen S. Bernardus affirmat eſſe contra Domini præceptum, qui iuſſit Petro, vt gladium ſuum in vagi-

nam conuerteret.

199 Quocirca mihi non diſplicet ipſa Card. Bellarmini expoſitio horum verborum, qui hoc eodem loco dicit, *voluiſſe S. Bernardum, & Bonifacium illis verbis ſignificare, Pontificem habere per ſe, & propriè gladium ſpiritualem* (ſicut principes temporales per ſe, & propriè habent gladium materialem;) *& quia gladius temporalis ſubiectus eſt ſpirituali* (per accidens ſcilicet ad modum ſæpius explicatum) *poſſe Pontificem Regi imperare, aut interdicere vſum gladij temporalis, quando id requirit Eccleſiæ neceßitas.*

200. pertinet itaque ad Summum pontificem ex mente S. Bernardi gladius tēporalis; ſuuſque eſſe dicitur, quia quando Eccleſiæ neceſſitas id exigit, eſt pro Eccleſia, non ab Eccleſia, non Sacerdotis, ſed militis manu extrahendus, ad nutum quidem Sacerdotis, ſed iuſſum Imperatoris. Quibus poſtremis verbis ſignificat S. Bernardus, Imperatorem in gladio pro Eccleſiæ neceſſitate vtendo, eſſe quidem à pontifice dirigendum, ſed ipſius gladii vſum ab Imperatoris iuſſu proximè dependere, cuius imperio milites in gladio tēporali vtendo immediatè ſubduntur.

quid circa gladium pontificis temporalem ſenſerint alii ſancti patres, [g] ſuperius oſtenſum eſt.

[g] Nu 5. & ſeq nu. 60. & ſeq.

203 Atque ita quàm infirma ſit hæc ſecunda ratio Cardinalis etiam iuxta ipſiuſmet principia, ex dictis euidenter apparet. Ex quibus etiam conſtat, quam exiliter Auctor tractus Anglici de mitigatione, qui in hac ſecunda Cardinalis Bellarmini ratione totum ſuum diſcurſum pro poteſtate papali principes deponendi vnicè fundat, deſiderio Comitis Salisburienſis, cuius ſupra [h] mentionem fecimus ſatisfaciat. Nam tametſi verum ſit, quod iſte Auctor tanquam baſim ac fundamentum ſui diſcurſus conſtituit, nempe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſua, (quæ Reſpublica ſpiritualis eſt) ſicut & in cæteris Rebuſpublicis rectè ordinatis, ſufficientem reliquiſſe auctoritatem, ac poteſtatē quantùm eſt ex parte poteſtatis, ſe à quorumcūque iniuriis defendēdi & quoſlibet facinoroſos, cuiuſcunque ſtatus & conditionis exiſtant, qui ſupremo huius Reipublicæ ſpiritualis principi, tanquam mēbra capiti, oues paſtori, & filii patri ſubiiciuntur, coercendi, iudicandi, atque caſtigandi: Attamen, quod Chriſtus in Eccleſia-

[h] Nu. 55.

Eccleſia ſua vires reliquerit ſufficientes quoſcunque Principum Christianorum exceſſus omni tempore comprimendi, aut, quod pœnæ, quibus tales Principes ab Eccleſia plecti queant, temporales ſint, quæ Reipublicæ ſpiritualis limites illi à Chriſto conſtitutos tranſcendunt, hoc, prætérquam quòd ab iſto Auctore abſque vlla prorſus ratione vt certum ſupponi videtur communi etiam ſanctorum Patrum doctrinæ, qui ſuperius † docent Eccleſiæ arma ſpiritualia eſſe, non temporalia, & Principes, ſi deliquerint, diuino tantùm examini, atque iudicio, quod ad pœnas temporales attinet, relinquendos eſſe, apertiſſimè Aduerſatur.

*Nu. 5. & ſeq.

204 Manet igitur in Eccleſia ſufficiens remedium, atque auctoritas ſpiritualis (nam temporalis auctoritas Reipublicæ ſpiritualis conditioni nequaquam congruit) enormia quorumcunque ſibi ſubditorum facinora pœnis ſpiritualibus reprimendi, & de hoc inter Catholicos non controuertitur; ſicut etiam in quauis republica temporali plena, & perfecta auctoritas temporalis ex Dei, legiſque naturæ præſcripto reſidet, quoſ-

M

201 Quid autem ſi ad nutum Pontificis Imperator vti gladio recuſauerit? Num propterea ex ſententia Bernardi Pontifex illum extrahere poterit, aut Imperator per auctoritatem Pontificis dominio illius priuari? Minimè. Sed quia fidem Eccleſiæ datam non ſeruat, & contra ius diuinum Eccleſiæ neceſſitatibus non ſuccurrit, poteſt ab Eccleſia pœnis Eccleaſticis caſtigari, vt ſæpius diximus. Quare iſta S. Bernardi verba nihil fauent poteſtati Pontificis temporali, quin potius illi ex diametro aduerſantur.

Atque hæc Reſponſio apud Ioannem Pariſienſem [b] expreſſis verbis habetur, qui ita ſcribit: *De nullo loco Scripturæ Canonicæ poſſunt accipere prædictam diſcretionem, niſi fortè velint accipere dictum Bernardi ponentis, quod Papa habeat gladium materialem in nutu. Sed dictum hoc, quod non eſt magnæ auctoritatis, magis eſt contra eos quam pro ipſis. Et ſignanter dicit Bernardus, quod Papa materialem gladium habet in nutu, quia vbi innuit Papa propter neceßitatem boni ſpiritualis Imperator debet exercere iuriſdictionem Secularis* poteſtatis. *Si tamen nolit, vel non videtur ſibi expediens: Papa non habet aliud*

[b] In tract. de poteſt. Regia & Papali cap. 11.

facere, quia non habet ipſum in iuſſu, ſed Imperator tantum, ſicut ipſemet dicit, & infrà dicitur magis. Et eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Bonifacii Papæ, qui, vt Cardinalis Bellarminus ait, verba S. Bernardi imitatus eſt.

202. His denique adde ſenſum literalem illorum verborum, *Ecce duo gladij hic* &c. Et *Conuerte gladium tuum in vaginam*, non eſſe illum, quem affert S. Bernardus de gladio materiali, & ſpirituali, ſed myſticum duntaxat, vt etiam ipſe Bellarminus c fatetur: at ex ſolo ſenſu literali, & non myſtico, niſi per alium Sacræ Scripturæ locum fuerit declaratus peti poteſt efficax argumentum ad dogma fidei ſtabiliendum, vt ipſemet etiam Bellarminus d concedit, idemque à ſancto Auguſtino e, Sanctoque Hieronymo f aſſeritur. Quare neque auctoritas S. Bernardi huic Scripturæ loco innixa, quamcunque ſententiam ipſe alioquin amplecteretur, multùm vrgeret iuxta Card. Bellarmini principia, ad temporalem Pontificis poteſtatem confirmandam: ſed aliā fuiſſe S. Bernardi ſententiam iam diximus. Qualis autē fuerit Eccleſię primitiuę praxis per mille fermè continuos annos, &

c Lib. 5. de Rom. Pōt. cap. 5.

d Lib. 3 de verbo Dei cap. 3.

e Aug. in Epiſt. ad Vincentium.

f Hier. in cap. 13. Math.

quid circa gladium pontificis temporalem ſenſerint alii ſancti patres [g] ſuperius oſtenſum eſt.

[g] Nu 5. & ſeq nu. 60. & ſeq.

203 Atque ita quàm infirma ſit hæc ſecunda ratio Cardinalis etiam iuxta ipſiuſmet principia, ex dictis euidenter apparet. Ex quibus etiam conſtat, quam exiliter Auctor tractus Anglici de mitigatione, qui in hac ſecunda Cardinalis Bellarmini ratione totum ſuum diſcurſum pro poteſtate papali principes deponendi vnicè fundat, deſiderio Comitis Salisburienſis, cuius ſupra [h] mentionem fecimus ſatisfaciat. Nam tametſi verum ſit, quod iſte Auctor tanquam baſim ac fundamētum ſui diſcurſus conſtituit, nempe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſua, (quæ Reſpublica ſpiritualis eſt) ſicut & in cæteris Rebuſpublicis rectè ordinatis, ſufficientem reliquiſſe auctoritatem, ac poteſtatē quantùm eſt ex parte poteſtatis, ſe à quorumcūque iniuriis defendēdi & quoſlibet facinoroſos, cuiuſcunque ſtatus & conditionis exiſtant, qui ſupremo huius Reipublicæ ſpiritualis principi, tanquam mēbra capiti, oues paſtori, & filii patri ſubiiciuntur, coercendi, iudicandi, atque caſtigandi: Attamen, quod Chriſtus in

[h] Nu. 55.

Eccleſia-

Eccleſia ſua vires reliquerit ſufficientes quoſcunque Principum Chriſtianorum exceſſus omni tempore comprimendi, aut, quòd pœnæ, quibus tales Principes ab Eccleſia plecti queant, temporales ſint, quæ Reipublicæ, ſpiritualis limites illi à Chriſto conſtitutos tranſcendunt, hoc, præterquam quòd ab iſto Auctore abſque vlla prorſus ratione vt certum ſupponi videtur communi etiam ſanctorum Patrum doctrinæ, qui ſuperius † docent Eccleſiæ arma ſpiritualia eſſe, non temporalia, & Principes, ſi deliquerint, diuino tantùm examini, atque iudicio, quod ad pœnas temporales attinet, relinquendos eſſe, apertiſſimè aduerſatur.

*Nu. 5. & ſeq.

204 Manet igitur in Eccleſia ſufficiens remedium, atque auctoritas ſpiritualis (nam temporalis auctoritas Reipublicæ ſpiritualis conditioni nequaquam congruit) enormia quorumcunque ſibi ſubditorum facinora pœnis ſpiritualibus reprimendi, & de hoc inter Catholicos non controuertitur; ſicut etiam in quauis republica temporali plena, & perfecta auctoritas temporalis ex Dei, legiſque naturæ præſcripto reſidet, quoſ-

cunque malefactores ſibi ſubiectos pœnis temporalibus, non ſpiritualibus, quæ Reipublicæ temporali non aptè conueniunt, afficiendi, & ſe à quorumcunque, etiam exterorum, quantiſcunque viribus ac potentia præpolleant, iniuriis atque violentiis, armis corporalibus defendendi, tametſi non ſemper remedium efficax, ſeu vires ſufficientes ſibi ſuppetant, ad ſe ab iniquis, non tantùm exterarum nationum, verùm ſuorum etiam ſubditorum, præ nimia eorum nonnunquam potentia, oppreſſionibus vindicandum.

Et propterea non ſolùm controuerſia eſt inter Catholicos de modo, quo Papa poteſtatem in temporalibus habet, directè ſcilicet an indirectè, vt iſte Auctor tanquam certum, & apud Catholicos indubitatum, perperam, & abſque vlla prorſus probatione ſupponit, ſed de reipſa, an talem auctoritatem vllo modo habeat, certant Scholaſtici, & *adhuc ſub Iudice lis eſt, an Papa poßit Imperatorem deponere*, vt ſæpiùs ex Trithemio diximus.

205 Denique, ſi in quauis Republica rectè inſtituta ſufficiēs remedium, ſeu auctoritas ab Auctore naturæ relictū ſit, ad

grauiores ſupremi ſui Principis exceſſus coercendos, atque caſtigandos, quod vnicum eſt fundamentum, cui diſcuſus iſtius Auctoris in prima ſua quæſtiuncula, ex qua reliquæ duæ pendent, duntaxat innititur, non video qua via, quaue ratione extricare ſe poſſit, quin conſequenter cõcedere cogatur, Summos Pontifices ob enormia quæcunque flagitia ab Eccleſia vniuerſali coercendos, judicandos, atque puniendos eſſe, cum tamen Cardinalis Bellarminus ſuperiùs † docuerat, non eſſe penes Eccleſiam aliquod efficax remediũ humanum, ſeu quod iuxta eius ſententiam idem eſt, aliquam auctoritatem ſufficientem, vlla ſummorum pontificum ſcelera, ſola hæreſi excepta, coercendi. Vides itaque quale fundamentum iecerit hic Auctor ad Summos pontifices Concilij generalis, quod vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, examini, cenſuræ, atque coercioni ſubiiciendos, atque ad doctrinam Cardinalis Bellarmini ab vniuerſis Societatis ſuæ ſcriptoribus receptam, de poteſtate papæ ſupra Concilium funditus euertendam. †Nu.188.

Iam tertiam Card. Bellarm. rationem expendamus.

Tertia ratio Cardinalis Bellarmini.

206 *Non licet Chriſtianis tolerare Regem « infidelem aut hæreticum, ſi ille conetur per- « trahere ſubditos ad ſuam hæreſim, vel infi- « delitatem; at iudicare, an Rex pertrahat ad « ſuam hæreſim necne, pertinet ad Pontificem, « cui commiſſa eſt cura religionis, ergo Ponti- « ficis eſt iudicare Regem eſſe deponendum, « vel non deponendum.*

Prima probatio antecedentis.

Probatur huius argumenti propoſitio ex cap. 17. Deuteron. vbi prohibetur populus eli- « gere Regem, qui non ſit de fratribus ſuis, « id eſt, non Iudæum, ne videlicet pertrahat « Iudæos ad idololatriam, ergo etiam Chri- « ſtiani prohibentur eligere Regem non Chri- « ſtianum. Nam illud præceptum morale eſt, « & naturali æquitate nititur. Rurſus eiuſ- « dem periculi, & damni eſt eligere non Chri- « ſtianum, & non deponere non Chriſtianum, « vt notum eſt; ergo tenentur Chriſtiani non « pati ſuper ſe Regem non Chriſtianum, ſi ille « conetur auertere populum à fide. Addo au- « tem iſtam conditionalem propter eos Princi- « pes infideles, qui habuerunt dominium ſupra « populum ſuum, antequàm populus conuerte- « retur ad fidem; Si enim tales Principes non « conentur fideles à fide auertere, non exi- « ſtimo poſſe eos priuari ſuo dominio. Quan-

quam contrarium ſentit B. Thomas in 2. 2. »
q. 10. ar. 10. At ſi iſti ijdem Principes cō- »
nentur auertere populũ à fide, omniũ conſen- »
ſu poſſunt, & debent priuari ſuo dominio. »
207 *Quod ſi Chriſtiani olim non depo-* »
ſuerunt Neronem, Diocletianum, & Iulia- »
num Apoſtatam, & Valentem Arrianum, »
& ſimiles, id fuit, quia deerant vires tempo- »
rales Chriſtianis. Nam quòd alioqui iure po- »
tuiſſent id facere, patet ex Apoſtolo, 1. Cor. »
6. vbi iubet conſtitui nouos Iudices tēpora »
lium cauſarum, ne cogerentur Chriſtiani »
cauſam dicere coram Iudice Chriſti perſecu- »
tore: Sicut enim noui Iudices conſtitui po- »
tuerunt, ita & noui Principes, & Reges »
propter eandem cauſam, ſi vires adfuiſſent. »
208 *Præterea, tolerare Regem hæreti-* » probatio antecedētis.
cum, vel infidelem conantem pertrahere ho- »
mines ad ſuam ſectã; eſt exponere religionē »
euidentiſſimo periculo. Qualis enim eſt »
Rector ciuitatis, tales & habitantes in »
ea, Eccleſiaſtici 10. *Vnde eſt illud*, Regis »
ad exemplar totus componitur orbis. »
Et experientia idem docet. Nam quia Hie- »
roboam Rex Idololatra fuit, maxima etiam »
Regni pars continuò Idola colere cœpit, 3. »
Reg. 12. Et poſt Chriſti aduentum regnan- »
te Conſtantino florebat fides Chriſtiana, re- »

" gnante Conſtantio florebat Arrianiſmus; " regnante Iuliano iterum refloruit Ethniciſ- " mus. Et in Anglia noſtris temporibus re- " gnante Henrico, & poſtea Eduardo, totum " regnum à fide quodammodo apoſtatauit; re- " gnante Maria iterum totum regnum ad Ec- " cleſiam rediјt; regnante Elizabeta iterum " regnare cœpit Caluiniſmus, & vera exula- " re religio.

" 209 At non tenentur Chriſtiani, immò " nec debent cum euidenti periculo religionis " tolerare Regem infidelem; nam quando ius " diuinum & humanum pugnant, debet ſerua- " ri ius diuinum omiſſo humano; de iure autem " diuino eſt ſeruare veram fidem & religio- " nem, quæ vna tantùm eſt, non multæ, de iu- " re autem humano eſt, quòd hunc, aut illum " habeamus Regem.

Tertia probatio antecedentis.

210 Denique, cur non poteſt liberari popu- lus fidelis à iugo Regis infidelis pertrahentis ad " infidelitatem, ſi coniunx fidelis liber eſt ab " obligatione manendi cum coniuge infideli, " quando ille nō vult manere cū coniuge Chri- " ſtiana ſine iniuria fidei, vt apertè deducit ex " Paulo 1. ad Cor. 7. Innocentius tertius, ca. " Gaudemus, Extra de diuortiјs: Nō enim " minor eſt poteſtas coniugis in coniugē, quàm " regis in ſubditos, ſed aliquantò etiam maior.

211 Hæc eſt tertia ratio Cardinalis Bellarmini, cui etiam nullo planè negotio ſatisfit, ſi diſtinctionem ex Principijs ipſius ſuprà poſitã inter iudicia poteſtatis ciuilis, & Eccleſiaſticæ diligenter obſeruemus.

Reſpondemus igitur, Cardinalẽ Berllarminẽ in hac tertia ſuâ ratione in eo potiſſimum elaborare; vt probet, Principem infidelem vel hæreticum, ſi alios pertrahat ad hæreſim vel infidelitatem, poſſe à populo ſibi ſubiecto Principatu priuari: præſens autem controuerſia, quæque in hac quæſtione à Cardinale Bellarmino inſtituitur, non eſt, An, & ob quas cauſas poſſint Reges à temporali Republicâ deponi, ſed ſolùm, An Summus Pontifex habeat auctoritatem iure diuino priuandi Principes ſuis dominijs.

212 Nam ſiue Reſpublicâ tẽporalis poſſit ſuum Principem ob aliquam cauſam, vel crimen deponere, ſiue non poſſit (quæ quæſtio potiùs ad Philoſophũ moralem, quàm ad Theologum ſpectat) & aliquid circa eam inconſiderate aſſeuerare facilẽ præbere poteſt tumultibus, rebellionibus, & Regicidijs occaſionem, cùm præſertim longè diſpar videatur eſſe ratio in quibuſdã Rebuſpublicis, quæ vel totã ſuam po-

teſtatem in ſuos Principes tranſtulerunt, vel ipſi iuſto bello eam acquiſierunt, atque in reliquis; item in quibuſdam criminibus, atque in aliis (attamen hinc nullum efficax peti poteſt argumentum ad probandum, Summum Pontificem vllam prorſus iure diuino habere poteſtatem etiam in ordine ad bonũ ſpirituale, Principes temporales è ſuis dominiis exterminandi. Et propterea omnia illa argumenta, quæ in hac tertia ratione congerit Cardinalis Bellarminus (primo duntaxat excepto) ſolutione non indigent, cùm ſolùm contendant Principem hæreticum, aut infidelem, ſi alios inducat ad ſuam hæreſim, aut infidelitatem, poſſe à populo fideli ſibi ſubiecto è Principatu expelli.

213 Nam dato, ſed non conceſſo, illicitum eſſe Chriſtianis tolerare Regem hæreticum, aut infidelem, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hęreſim aut infidelitatem, quæ eſt prima propoſitio Cardinalis Bellarmini, & ab ipſo quamuis pluribus, nullo tamen valido argumento (vt mox videbimus) confirmata, quomodo tamen hinc recte deduci poteſt, Summũ Pontificem habere auctoritatem Princi-

pes deponendi?

Card. Bellarmin⁹ in principio huius tertiæ rationis illud colligit hoc argumēto.

Pertinet ad Pontificem, cui commiſſa eſt » *cura Religionis, iudicare an Rex pertrahat* » *ad hæreſim necne, ergo ſi Rex ob hæreſim* » *deponi poteſt, pertinet ad pontificem iudicare Regem eſſe deponendum, vel non deponendum.* »

214 Sed hæc argumentatio, licet prima facie ſolida videatur, ſi tamen diligenter diſcutiatur, valde fallax reperietur propter multiplicem ſenſum quem habere poteſt illa antecedens propoſitio, *Pertinet ad Pontificem iudicare an Rex &c.*

Vel enim primò intelligi poteſt illa propoſitio de *iudicio* in foro animæ, vel de *iudicio* extra animæ forum: Si intelligatur de *iudicio* in foro animæ, dicimus, ad Pontificem quidem pertinere vel per ſeipſum immediatè, vel mediatè per inferiores Prælatos, aut Paſtores *quodammodo iudicare*, an Rex pertrahat alios ad hæreſim, necne, Addo particulam illam *quodāmodo*, quoniā iudiciū Patris ſpiritualis in foro pœnitentiæ præſupponit ipſum pœnitētē per propriā cōfeſſionē cū animo cōtrito & ſatisfaciēdi propoſito ſui Cōfeſ-

arii iudicio ſe ſubmittente. Quare ſi princeps ad confeſſionem accedens agnoſcat ſe vel in hæreſim lapſum eſſe, vel alios ad hęreſim induxiſſe, iudicio Sacerdotis, claue non errante, ſtare tenetur, tum quoad pœnitentiam ſibi iniunctã ad implendam tum quoad peccatum præteritum, & occaſiones illius in poſterum deuitandas.

215 Veruntamen ſi princeps ille probabilem aliquorum opinionem ſecutus exiſtimet, ſe neque in hæreſim lapſum eſſe, neque alios ad hæreſim pertraxiſſe; quamuis Confeſſarius ipſius (tametſi ſit Summus Pontifex) aliis etiam rationibus probabilibus perſuaſus contrarium ſentiat, non tenetur Princeps in eo caſu, relicta propria opinione probabili, ſequi iudicium Summi Pontificis, quin potius iuxta communem recentiorum Theologorum ſententiam tenetur Summus pontifex contra propriam opinionem iudicio probabili Principis ſe conformare, quoad hoc, vt abſolutionem illi debitam impendere obligatur. Sed de hoc interno foro animæ iudicio non videtur locutus eſſe Cardinalis Bellarminus, cum clarum ſit depoſitionem Principum ad forum exterius pertinere.

i In 1. 2. q. 19. art 6. vbi Medin. & Vaſqu. & in 2. 2. q. 63. ar 4. vbi Petrus de Arragona, Solou. & alij, Vide etiam Soyrum in claue Regni lib. 1. à cap. 6.

216. Si autem de iudicio extra forum animæ propoſitio intelligatur, duplicem etiam ſenſum habere poteſt; primus eſt, pertinere ad Pontificem *iudicare* an Rex pertrahat ad hæreſim, non quidem proximè, ſed remotè, definiendo ſcilicet, ac declarando in genere talem actionem, verbi gratia, cum talibus circumſtantiis factam eſſe hæreſim, aut alterius generis peccatum: Et in hoc ſenſu non negamus quin ad Pontificem, tanquam ad *caput* [k] *vniuerſalis Eccleſiæ*, pertineat, (quotieſcunque in Eccleſia oritur aliqua controuerſia circa res fidei, aut morum) *iudicare & determinare*, an tale quid ſit hæreſis, alteriuſue generis peccatum.

217. Attamen cum hoc iudicium Pontificis (quando ex cathedra definit) ſit infallibile, & nunquam mutari poſſit, neque etiam mortuo Pontifice, nõ eſt ſufficiens, vt põtifex ratione illius dicatur habere auctoritatem principem hæreticum deponendi, niſi dicere velimus, pontificem, qui multis ab hinc ſeculis defũctus aliquã propoſitionem, vt hæreticam condẽnauit, dici poſſe habere auctoritatem deponendi principem iam ſuperſtitem, qui ſubditos ſuos ad illã hæreſim pertrahere conducat.

[k] Sed vtrũ Eccleſiæ vniuerſalis Caput, vt certo infallibiliter, & ex Cathedra definiat, debeat eſſe coniunctum cum membris, & in concilio Epiſcoporum ſedere oporteat, vt Doctores pariſienſes volunt, in præſenti non diſputamus cum ad præſentem controuerſiam de poteſtate Pontificis temporali dirimendam parum cõducat.

quid circa gladium pontificis temporalem ſenſerint alii ſancti patres [g] ſuperius oſtenſum eſt.

[g] Nu 5. & ſeq nu. 60. & ſeq.

203 Atque ita quàm infirma ſit hæc ſecunda ratio Cardinalis etiam iuxta ipſiuſmet principia, ex dictis euidenter apparet. Ex quibus etiam conſtat, quam exiliter Auctor tractus Anglici de mitigatione, qui in hac ſecunda Cardinalis Bellarmini ratione totum ſuum diſcurſum pro poteſtate papali principes deponendi vnicè fundat, deſiderio Comitis Salisburienſis, cuius ſupra [h] mentionem fecimus ſatisfaciat. Nam tametſi verum ſit, quod iſte Auctor tanquam baſim ac fundamẽtum ſui diſcurſus conſtituit, nempe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſua, (quæ Reſpublica ſpiritualis eſt) ſicut & in cæteris Rebuſpublicis recte ordinatis, ſufficientem reliquiſſe auctoritatem, ac poteſtatẽ quantùm eſt ex parte poteſtatis, ſe à quorumcũque iniuriis defendẽdi & quoſlibet facinoroſos, cuiuſcunque ſtatus & conditionis exiſtant, qui ſupremo huius Reipublicæ ſpiritualis principi, tanquam mẽbra capiti, oues paſtori, & filii patri ſubiiciuntur, coercendi, iudicandi, atque caſtigandi: Attamen, quod Chriſtus in

[h] Nu. 55.

Eccleſia-

Eccleſia ſua vires reliquerit ſufficientes quoſcunque Principum Chriſtianorum exceſſus omni tempore comprimendi, aut, quòd pœnæ, quibus tales Principes ab Eccleſia plecti queant, temporales ſint, quæ Reipublicæ ſpiritualis limites illi à Chriſto conſtitutos tranſcendunt, hoc, prætérquam quòd ab iſto Auctore abſque vlla prorſus ratione vt certum ſupponi videtur communi etiam ſanctorum Patrum doctrinæ, qui ſuperius † docent Eccleſiæ arma ſpiritualia eſſe; non temporalia, & Principes, ſi deliquerint, diuino tantùm examini, atque iudicio, quòd ad pœnas temporales attinet, relinquendos eſſe, apertiſſimè aduerſatur. *Nu. 5. & ſeq.

204 Manet igitur in Eccleſia ſufficiens remedium, atque auctoritas ſpiritualis (nam temporalis auctoritas Reipublicæ ſpiritualis conditioni nequaquam congruit) enormia quorumcunque ſibi ſubditorum facinora pœnis ſpiritualibus reprimendi, & de hoc inter Catholicos non controuertitur; ſicut etiam in quauis republica temporali plena, & perfecta auctoritas temporalis ex Dei, legiſque naturæ præſcripto reſidet; quoſ-

cunque malefactores ſibi ſubiectos pœnis temporalibus, non ſpiritualibus, quæ Reipublicæ temporali non aptè conueniunt, afficiendi, & ſe à quorumcunque, etiam exterorum, quantiſcunque viribus ac potentia præpolleant, iniuriis atque violentiis, armis corporalibus defendendi, tametſi non ſemper remedium efficax, ſeu vires ſufficientes ſibi ſuppetant, ad ſe ab iniquis, non tantùm exterarum nationum, verùm ſuorum etiam ſubditorum, præ nimia eorum nonnunquam potentia, oppreſſionibus vindicandum.

Et propterea non ſolùm controuerſia eſt inter Catholicos de modo, quo Papa poteſtatem in temporalibus habet, directè ſcilicet an indirectè, vt iſte Auctor tanquam certum, & apud Catholicos indubitatum, perperam, & abſque vlla prorſus probatione ſupponit, ſed de reipſa, an talem auctoritatem vllo modo habeat, certant Scholaſtici, & *adhuc ſub Iudice lis eſt, an Papa poßit Imperatorem deponere*, vt ſæpiùs ex Trithemio diximus.

205 Denique, ſi in quauis Republica rectè inſtituta ſufficiẽs remedium, ſeu auctoritas ab Auctore naturæ relictũ ſit, ad

grauiores ſupremi ſui Principis exceſſus coercendos,atque caſtigandos,quod vnicum eſt fundamentum, cui diſcuſus iſtius Auctoris in prima ſua quæſtiuncula, ex qua reliquæ duæ pendent,duntaxat innititur, non video qua via, quaue ratione extricare ſe poſſit,quin conſequenter cōcedere cogatur, Summos Pontifices ob enormia quæcunque flagitia ab Eccleſia vniuerſali coercendos,iudicandos, atque puniendos eſſe, cum tamen Cardinalis Bellarminus ſuperiùs †docuerat,non eſſe †Nu. 183. penes Eccleſiam aliquod efficax remediū humanum, ſeu quod iuxta eius ſententiam idem eſt, aliquam auctoritatem ſufficientem, vlla ſummorum pontificum ſcelera,ſola hæreſi excepta,coercendi. Vides itaque quale fundamentum iecerit hic Auctor ad Summos pontifices Concilij generalis, quod vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, examini,cenſuræ,atque coercioni ſubiiciendos, atque ad doctrinam Cardinalis Bellarmini ab vniuerſis Societatis ſuæ ſcriptoribus receptam, de poteſtate papæ ſupra Concilium funditus euertendam.

Iam tertiam Card. Bellarm. rationem expendamus.

Tertia ratio Cardinalis Bellarmini.

206 *Non licet Chriſtianis tolerare Regem « infidelem aut hæreticum, ſi ille conetur per- « trahere ſubditos ad ſuam hæreſim, vel infi- « delitatem; at iudicare, an Rex pertrahat ad « ſuam hæreſim necne, pertinet ad Pontificem, « cui commiſſa eſt cura religionis, ergo Ponti- « ficis eſt iudicare Regem eſſe deponendum, « vel non deponendum.*

Prima probatio antecedentis.

Probatur huius argumenti propoſitio ex cap. 17. Deuteron. vbi prohibetur populus eli- « gere Regem, qui non ſit de fratribus ſuis, « id eſt, non Iudæum, ne videlicet pertrahat « Iudæos ad idololatriam, ergo etiam Chri- « ſtiani prohibentur eligere Regem non Chri- « ſtianum. Nam illud præceptum morale eſt, « & naturali æquitate nititur. Rurſus eiuſ- « dem periculi, & damni eſt eligere non Chri- « ſtianum, & non deponere non Chriſtianum, « vt notum eſt; ergo tenentur Chriſtiani non « pati ſuper ſe Regem non Chriſtianum, ſi ille « conetur auertere populum à fide. Addo au- « tem iſtam conditionalem propter eos Princi- « pes infideles, qui habuerunt dominium ſupra « populum ſuum, antequàm populus conuerte- « retur ad fidem; Si enim tales Principes non « conentur fideles à fide auertere, non exi- « ſtimo poſſe eos priuari ſuo dominio. Quan-

quam contrarium ſentit B. Thomas in 2. 2. q. 10. ar. 10. At ſi iſti ijdem Principes conentur auertere populũ à fide, omniũ conſenſu poſſunt, & debent priuari ſuo dominio. »

207 *Quod ſi Chriſtiani olim non depoſuerunt Neronem, Diocletianum, & Iulianum Apoſtatam, & Valentem Arrianum, & ſimiles, id fuit, quia deerant vires temporales Chriſtianis. Nam quòd alioqui iure potuiſſent id facere, patet ex Apoſtolo, 1. Cor. 6. vbi iubet conſtitui nouos Iudices tẽporalium cauſarum, ne cogerentur Chriſtiani cauſam dicere coram Iudice Chriſti perſecutore: Sicut enim noui Iudices conſtitui potuerunt, ita & noui Principes, & Reges propter eandem cauſam, ſi vires adfuiſſent.* »

208 *Præterea, tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad ſuam ſectã; eſt exponere religionẽ euidentiſſimo periculo.* Qualis enim eſt Rector ciuitatis, tales & habitantes in ea, Eccleſiaſtici. 10. *Vnde eſt illud,* Regis ad exemplar totus componitur orbis. *Et experientia idem docet. Nam quia Hieroboam Rex Idololatra fuit, maxima etiam Regni pars continuò Idola colere cœpit, 3. Reg. 12, Et poſt Chriſti aduentum regnante Conſtantino florebat fides Chriſtiana, re-* »

probatio antecedẽtis.

« gnante Conſtantio florebat Arrianiſmus; regnante Iuliano iterum reſloruit Ethniciſmus. Et in Anglia noſtris temporibus regnante Henrico, & poſtea Eduardo, totum regnum à fide quodammodo apoſtatauit; regnante Maria iterum totum regnum ad Eccleſiam rediit; regnante Elizabeta iterum regnare cœpit Caluiniſmus, & vera exulare religio.

« 209 At non tenentur Chriſtiani, immò nec debent cum euidenti periculo religionis tolerare Regem infidelem; nam quando ius diuinum & humanum pugnant, debet ſeruari ius diuinum omiſſo humano; de iure autem diuino eſt ſeruare veram fidem & religionem, quæ vna tantùm eſt, non multæ, de iure autem humano eſt, quòd hunc, aut illum habeamus Regem.

Tertia probatio antecedentis.

210 Denique, cur non poteſt liberari populus fidelis à iugo Regis infidelis pertrahentis ad infidelitatem, ſi coniunx fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ille nõ vult manere cũ coniuge Chriſtiana ſine iniuria fidei, vt aperte deducit ex Paulo 1. ad Cor. 7. Innocentius tertius, ca. Gaudemus, Extra de diuortiis: *Nõ enim minor eſt poteſtas coniugis in coniugẽ, quàm regis in ſubditos, ſed aliquantò etiam maior.*

211 Hæc eſt tertia ratio Cardinalis Bellarmini, cui etiam nullo planè negotio ſatisfit, ſi diſtinctionem ex Principijs ipſius ſuprà poſitā inter iudicia poteſtatis ciuilis, & Eccleſiaſticæ diligenter obſeruemus.

Reſpondemus igitur, Cardinalē Berllarminē in hac tertia ſuâ ratione in eo potiſſimum elaborare; vt probet, Principem infidelem vel hæreticum, ſi alios pertrahat ad hæreſim vel infidelitatem, poſſe à populo ſibi ſubiecto Principatu priuari: præſens autem controuerſia, quæque in hac quæſtione à Cardinale Bellarmino inſtituitur, non eſt, An, & ob quas cauſas poſſint Reges à temporali Republica deponi, ſed ſolùm, An Summus Pontifex habeat auctoritatem iure diuino priuandi Principes ſuis dominijs.

212 Nam ſiue Reſpublica tēporalis poſſit ſuum Principem ob aliquam cauſam, vel crimen deponere, ſiue non poſſit (quæ quæſtio potiùs ad Philoſophū moralem, quàm ad Theologum ſpectat) & aliquid circa eam inconſideratè aſſeuerare facilē præbere poteſt tumultibus, rebellionibus, & Regicidijs occaſionem, cùm præſertim longè diſpar videatur eſſe ratio in quibuſdā Rebuſpublicis, quæ vel totā ſuam po-

teſtatem in ſuos Principes tranſtulerunt, vel ipſi iuſto bello eam acquiſierant, atque in reliquis; item in quibuſdam criminibus, atque in aliis (attamen hinc nullum efficax peti poteſt argumentum ad probandum, Summum Pontificem vllam prorſus iure diuino habere poteſtatem etiam in ordine ad bonũ ſpirituale, Principes temporales è ſuis dominiis exterminandi. Et propterea omnia illa argumenta, quæ in hac tertia ratione congerit Cardinalis Bellarminus (primo duntaxat excepto) ſolutione non indigent, cùm ſolùm contendant Principem hæreticum, aut infidelem, ſi alios inducat ad ſuam hæreſim, aut infidelitatem, poſſe à populo fideli ſibi ſubiecto è Principatu expelli.

213 Nam dato, ſed non conceſſo, illicitum eſſe Chriſtianis tolerare Regem hæreticum, aut infidelem, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hęreſim aut infidelitatem, quæ eſt prima propoſitio Cardinalis Bellarmini, & ab ipſo quamuis pluribus, nullo tamen valido argumento (vt mox videbimus) confirmata, quomodo tamen hinc rectè deduci poteſt, Summũ Pontificem habere auctoritatem Princi-

pes deponendi?

Card. Bellarmin⁹ in principio huius tertiæ rationis illud colligit hoc argumẽto.

Pertinet ad Pontificem, cui commiſſa eſt cura Religionis, iudicare an Rex pertrahat ad hæreſim necne, ergo ſi Rex ob hæreſim deponi poteſt, pertinet ad pontificem iudicare Regem eſſe deponendum, vel non deponendum. »

214 Sed hæc argumentatio, licet prima facie ſolida videatur, ſi tamen diligenter diſcutiatur, valde fallax reperietur propter multiplicem ſenſum quem habere poteſt illa antecedens propoſitio, *Pertinet ad Pontificem iudicare an Rex &c.*

Vel enim primò intelligi poteſt illa propoſitio de *iudicio* in foro animæ, vel de *iudicio* extra animæ forum: Si intelligatur de *iudicio* in foro animæ, dicimus, ad Pontificem quidem pertinere vel per ſeipſum immediatè, vel mediatè per inferiores Prælatos, aut Paſtores *quodammodo iudicare*, an Rex pertrahat alios ad hæreſim, necne, Addo particulam illam *quodãmodo*, quoniã iudiciũ Patris ſpiritualis in foro pœnitentiæ præſupponit ipſum pœnitẽtẽ per propriã cõfeſſionẽ cũ animo cõtrito & ſatisfaciẽdi propoſito ſui Cõfeſ-

216. Si autem de iudicio extra forum animæ propoſitio intelligatur, duplicem etiam ſenſum habere poteſt, primus eſt, pertinere ad Pontificem *iudicare* an Rex pertrahat ad hæreſim, non quidem proxime, ſed remote, definiendo ſcilicet, ac declarando in genere talem actionem, verbi gratia, cum talibus circumſtantiis factam eſſe hæreſim, aut alterius generis peccatum: Et in hoc ſenſu non negamus quin ad Pontificem, tanquam ad *caput* [k] *vniuerſalis Eccleſiæ*, pertineat, (quotieſcunque in Eccleſia oritur aliqua controuerſia circa res fidei, aut morum) *iudicare & determinare*, an tale quid ſit hęreſis, alteriuſue generis peccatum.

217. Attamen cum hoc iudicium Pontificis (quando ex cathedra definit) ſit infallibile, & nunquam mutari poſſit, neque etiam mortuo Pontifice, nō eſt ſufficiens, vt pōtifex ratione illius dicatur habere auctoritatem principem hæreticum deponendi, niſi dicere velimus, pontificem, qui multis ab hinc ſeculis defūctus aliquā propoſitionem, vt hæreticam condēnauit, dici poſſe habere auctoritatem deponendi principem iam ſuperſtitem, qui ſubditos ſuos ad illā hæreſim pertrahere coducat.

K Sed vtrū Eccleſiæ vniuerſalis Caput. vt certo infallibiliter, & ex Cathedrā definiat, debeat eſſe coniunctum cum membris, & in concilio Epiſcoporum ſedere oporteat, vt Doctores pariſienſes volunt, in præſenti non diſputamus cum ad præſentem controuerſiam de poteſtate Pontificis temporali dirimendam parum cōducat.

natur. Et neque in hoc duntaxat ſenſu vocabulum illud *iudicare* à Card. Bellarmino accipi videtur.

218 Secundus ſenſus eſt, pertinere ad Pontificem *iudicare*, an Rex pertrahat ad hæreſim, iudicando, & determinando in particulari, an talis, vel talis actio, quæ hæreſis reputatur, facta ſit à Rege. Et adhoc in hoc ſenſu propoſitio bifariam intelligi poteſt, Et primò de *iudicio* communiter ſumpto, vt ſignificat rectam determinationem rationis inter verum, & falſum, rectũ, & prauum in quacunque materia, ſiue ſpeculatiua, ſiue practica, quæque conſiſtit in apprehenſione rei, vt in ſe eſt.

219 Et ſi de hoc *iudicio* ſit ſermo, non magis, immò minùs pertinet ad Pontificem qui millium milliarium ſpatio forſan diſtat *iudicare*, an Rex pertrahat ad hæreſim quàm ad populũ Regi ſubiectum, qui illi inſeruit, & omnes eius actiones intuetur, & ex cuius relatione tota notitia, quã habet Pontifex de particulari illo Regis facto depẽdet. Et neque de hoc *iudicio* intelligẽdus eſſe videtur Card. Bellarminus cum huiuſmodi *iudicium* nõ magis pertineat ad Pontificem. quàm ad alios homi-

nes priuatos, qui de rebus prout ſunt, rectam apprehenſionem, ſeu *iudicium* habere poſſunt.

220 Vel ſecundò intelligi poteſt propoſitio de *iudicio* propriè, & iuxta primam nominis impoſitionem, prout *iudicium* ſignificat rectam determinationem eius, quod iuſtum eſt, ſeu quod idem eſt prout ſignificat actum *Iudicis*, vt *Iudex* eſt & *ius* dicit idem ſunt *Iudex*, & *ius* dicens, *iudicare*, & *ius dicere*, *iudicium* & actus, quo *ius* dicit. Et de hoc *iudicio* videtur loqui Cardinalis Bellarminus, cum ipſe agat de *iudicio*, quod propriè ad Pontificem ſpectat, vt ſupremus *Iudex* ſpiritualis.

221 Si igitur propoſitio intelligatur de hoc *iudicio*, quatenus ſcilicet eſt actus *Iudicis vt ius* dicentis, vt ſenſus ſit, Quamuis non ſit proprium Pontificis, ſed potiùs eorũ, qui Regi propiùs aſſiſtunt, *iudicare iudicio* latè ſumpto; an Rex pertrahat ad hæreſim; cũ tota notitia Pontificis de tali Regis facto ex ipſorum notitia depẽdeat. pertinet tamen ad Pontificem cui cura religionis tanquã ſupremo *Iudici* ſpirituali eſt commiſſa, *iudicare*, id eſt, *iuridicam* ſententiã pronunciare, an Rex pertrahat

ad hæreſim.

222 Quemadmodum, quamuis non ſit proprium Regis *iudicare iudicio* latè ſũpto, an aliquis ex ſubditis homicidiũ, verbi cauſa, commiſerit, ſed potius eorum, qui talis homicidii teſtes oculati fuerunt, pertinet tamen ad Regem: cui cura Reipublicæ tanquam ſupremo *Iudici* temporali eſt concredita, *iudicare*, id eſt, *iuridicam* proferre ſententiam, an homicidium perpetrauerit, necne. Si inquam, in hoc ſenſu propoſitio accipiatur, *Reſpondemus* eam adhuc eſſe æquiuocam, & in vno ſenſu eſſe veram, ſed in eo, quo à Cardinali Bellarmino applicatur ad Regum depoſitionem, eſſe à veritate penitùs alienam.

223 Quod vt meliùs intelligatur, obſeruandum eſt, duplex *iudicium*, ſicut & duplex forum, quantum ad præſens inſtitutum attinet eſſe diſtinguendum: Seculare nimirũ, quod deinde in ciuile, & criminale, ſeu capitale diſtingui ſolet, atque Eccleſiaſticum, ſeu ſpirituale. Quæ quidẽ fora ita inter ſe diſtincta ſunt, vt licèt eadẽ prorſus cauſa, & crimen in vtroque foro audiri, iudicari, & terminari poſſit, habeant tamẽ ſuos proprios, & diſtinctos Iudi-

ces,diſtinctas leges, & diſtinctas pœnas pro delictis infligendas. Nam ſupremus Iudex fori Eccleſiaſtici eſt Summus Pontifex, qui iudicat ſecundùm ius Canonicum,& pœnam Eccleſiaſticam à Iure Canonico conſtitutam pro delictis imponit. At fori ſecularis Iudices ſupremi ſunt Principes temporales, qui in ſuis iudiciis, & pœnis corporalibus pro criminibus imponendis vel à Iure ciuili, vel à legibus municipalibus iuxta cuiuſque Regni conſuetudinem diriguntur.

244 Exempli cauſa, crimen hæreſis iudicatur à Iudice Eccleſiaſtico, & punitur pœna Eccleſiaſtica, etiam vſque ad depoſitionem à ſtatu clericali,ſi fuerit clericus, & à priuilegio fori Eccleſiaſtici,quo priuatus traditur foro Seculari, vt in eo pro eodem hæreſis crimine rurſus iudicetur, cum hac tamen proteſtatione à Iudice Eccleſiaſtico facienda, *Vt Iudex Secularis citra mortis periculum ſententiam circa eum moderetur*, vt habetur in cap. *Nouimus de Verborum ſignificatione*, in foro autem Seculari idem crimen hæreſis auditur, iudicatur, & pœna mortis mulctatur.

245 Atque hinc patet fallacia argumen-

tationis, fit enim in ea tranſitus ab vno foro in aliud. Veluti ſi quis ita argumentaretur: *Qui pertrahit ad hæreſim pœna mortis eſt mulctandus, ſed pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum* iudicare *an quis pertrahat ad hæreſim, ergo ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat* iudicare *an ſit morte mulctandus*, Cum tamen ferre ſententiam mortis ad forum tantùm Seculare pertineat. Similiter Incendiarii ſecundùm legem Canonicam [l] ſunt excommunicandi, & ſecundùm ius ciuile [m] ſunt igne cremãdi aut beſtijs ſubijciendi: Quare apertè fallax eſſet huiuſmodi ratiocinatio. *Qui ædes, aut ſegetes incendunt, ſunt excommunicandi, ſed pertinet ad magiſtratum politicum* iudicare, *an quis ædes, vel ſegetes incenderit, ergo ad magiſtratum politicum pertinet* iudicare, *an ſit excommunicandus.*

l Cap. Peſſimam 23. q. 8.

m ff. de incend. leg. qui ædes.

226 *Iudicare* igitur an quis pertrahat ad hæreſim, ſpectat ad vtrumque forum, ad Eccleſiaſticum quidem, non vt *iudicetur*, & extremo mortis ſupplicio puniatur, ſed pœnis tantum foro Eccleſiaſtico propriis: ad forum autem Seculare, non vt *iudicetur*, & puniatur pœnis Eccleſiaſticis, ſed pœna mortis, aut aliis huic foro peculiaribus.

227 Quapropter ad prædictam argumentationem Cardinalis Bellarmini *Reſpondetur*, eſſe captioſam, & quatuor habere terminos, cum in ea fiat tranſitus de vno foro in aliud. Namquamuis pertineat ad Pontificem *iudicare*, an Rex pertrahat ad hæreſim, quatenus *iudicium* illud refertur ad Cenſuras Eccleſiaſticas infligẽdas, quatenus tamen *iudicium* illud reſpicit Principis depoſitionem, quæ non pœna ſpiritualis, ſeu Eccleſiaſtica, ſed temporalis, ſeu politica, non pertinet ad Pontificem *iudicare* an Rex pertrahat ad hæreſim, necne. Itaque verbum illud *iudicare* eſt æquiuocum, & aliter ſumitur in præmiſſis, quàm in concluſione.

228 Simili argumentatione omnia omninò negotia non ſolùm publica & politica, ſed etiam priuata, & domeſtica ad tribunal Pontificis reuocari poſſunt. Quoniam nulla eſt prorſus actio externa ſiue ad politicũ ipſius Reipublicæ regimen, ſiue ad domeſtica Patrum familiâs negotia ſpectans, quæ ratione vnius, aut alterius circumſtantiæ non poſſit eſſe peccatum; At ſine dubitatione pertinet ad Summum Pontificem *iudicium*, ſeu *cenſura* de peccatis, *quam in quemlibet exercere poteſt*,

N

& debet, vt ait Innocentius tertius in cap. *Nouit* de Iudiciis, ergo *iudicium*, ſeu cenſura de qualibet actione tam priuata quàm publica, tam domeſtica quàm ciuili, pertinet ad tribunal Summi Pontificis.

229 Sed tota vis huius argumentationis ex dictis facilè perſpicitur. Nam in foro mundano, peccata quatenus ſunt cõtra bonum pacis publicæ, ſubiiciuntur poteſtati politicæ, per quam iudicari, & pœnis temporalibus puniri debent: & in foro Eccleſiaſtico, quatenus ſunt offenſa Dei, & ſaluti ſpirituali nocent, ſubſunt poteſtati Eccleſiaſticæ, adeo vt ad Pontificem quidem pertineat, vti diximus, tum *iudicare*, atque ex Cathedra definire, an actio aliqua generatim ſumpta, à quocunque fiat, ſit peccatum, Deoque diſpliceat, & ſi graue ſit crimē, illud etiam ſub pœnis ſpiritualibus prohibere, tum in foro pœnitentiæ delinquentes, ſi debitè confiteantur, à peccatis abſoluere, tum denique in foro externo peccatores notos atque manifeſtos, ſi poſt debitam admonitionem contumaces exiſtant, pœnis Eccleſiaſticis caſtigare. At verò vel pœna mortis peccatores punire, vel eos temporali-

bus dominijs priuare, hoc Pontificis poteſtatem iure diuino ſibi traditam tranſcendit, neque in Scripturis ſacris, aut veterum Patrum monumentis ſcriptum legimus ſanctos Apoſtolos, aut Patres primitiuæ Eccleſiæ talem auctoritatem ſibi arrogaſſe.

Vides igitur quàm debile ſit prædictum argumentum à Cardinale Bellarmino confectum ad rem tanti ponderis comprobandam.

230 Nunc expendamus paululùm, quàm valida ſint illa tria argumenta, quibus probare conatus eſt propoſitionem illam antecedentem ſuæ tertiæ rationis: nimirum, *Non licet Chriſtianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, ſi ille conatur pertrahere ſubditos ad ſuam hæreſim, vel infidelitatem.*

Imprimis tamen non eſt hoc loco prætereundum, quàm facilem errandi occaſionem præbere poſſit minùs peritis propoſitio illa ita generaliter pronunciata, propter multiplicem illius ſenſum, & ambiguas ſignificationes ſingulorum fermè vocabulorum, quæ in ea continentur.

231 Et primò vocabulum illud *Chri-*

ſtianis accipi poteſt vel pro Chriſtianis formaliter, vt Chriſtiani ſunt, quaſi prohibitum ſit Chriſtianis lege tantùm Euangelicà tolerare huiuſmodi Regem, vel tãtùm pro Chriſtianis materialiter, id eſt pro hominibus illis, qui Chriſtiani ſunt, vt ſenſus ſit, Nemini licitum eſt tolerare Regẽ hæreticum, aut infidelem, &c. & propterea, ſeu potiùs à fortiori non eſt licitum illis hominibus, qui legem Chriſti ſuſceperunt, talem Regem tolerare.

232 Deinde idem vocabulum *Chriſtianis* vel ſumi poteſt pro Chriſtianis quibuſcunque etiam Regi hæretico, aut infideli non ſubditis, vel ſolùm pro Chriſtianis, qui principi illi hæretico, aut infideli ſubiiciuntur. Denique idem vocabulum *Chriſtianis* vel ſupponit diſtributè, vt dicunt Logici, id eſt, pro vniuerſis Chriſtianis ſeorſim, & ſigillatim ſumptis, vel copulatè, vt loquuntur, id eſt, pro ipſa Chriſtianorum congregatione, adeò vt præceptum illud de tolerando Rege hæretico, aut infideli, vel obliget omnes, & ſingulos Chriſtianos ſiue ſubiectos Regi hæretico, aut infideli, ſiue non ſubiectos, vel ſolùm obliget ipſam Chriſtianorum communitatem.

233 Secundò verbum illud *non tolerare* eſt etiam ambiguum: vel enim idem ſignificat, quod reſiſtere, ſeu impedire vi, & armis corporalibus, non ſolùm mouendo bellum contra principem hæreticum, aut infidelem, ſed ipſum etiam clanculum occidendo, ſi vi, & armis deponi non poſſit; vel ſignificat impedire, reſiſtere, non quidem armis corporalibus, ſed ſpiritualibus, *quæ propria ſunt militum Chriſti*, nempe non conſentiendo, arguendo, increpando, obſecrando in omni patientia, & doctrina, atque, ſi opus eſt, pœnas Eccleſiaſticas irrogando.

234 Tertiò in illo vocabulo *Regem* multiplex latet ambiguitas; Quidam enim Reges regno potiti ſunt iure belli iuſti, alij electione, alij donatione, alij hæreditaria ſucceſſione. Inſuper aliqui Reges poſſunt eſſe hæretici, aut infideles, antequam regnum adepti ſunt, alij poſtquam inſignia Regia ſuſceperunt, de quibus omnibus non videtur eſſe eadem ratione philoſophandum.

235 Quartò demum verbum illud *pertrahere*, duplicem etiam habet ſenſum, vel enim intelligi poteſt de tractione violẽta

per vim,aut metum facta,iuxta illud Luc. 21. *trahentes* ad Reges & Præſides; vel detractione voluntaria,precibus nempe,exemplo,lucri,aut voluptatis deſiderio, &c. iuxta illud Poëtæ,*trahit ſua quemque voluptas*: & Apoc. 12. dicitur, *Draco caudâ ſuâ traxiſſe tertiam partem ſtellarum cæli.*

Vides itaque quàm lubrica ſit iſta propoſitio Cardinalis Bellarmini, ex vocibus adeo ambiguis conflata,ex qua deinde ipſe magis lubricè deducit Pontificem habere auctoritatem Reges hæreticos, aut infideles iuridicè deponendi.

236 Verùm deductionem iam ſuprà examinauimus, modò propoſitionem ipſam conſideremus.

Non licet Chriſtianis, inquit, *tolerare Regem infidelem aut hæreticum, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hæreſim aut infidelitatem.* Quid igitur? An quilibet Chriſtianus, etiam non ſubditus, tenetur vi & armis eiuſmodi Regem inuadere, & ipſum occidere,ſi bellum illi indicere non valeat, an hoc ſpectat tantùm ad quoſlibet Chriſtianos non ſubditos, vel potiùs ad ipſam Chriſtianorum communitatem? Et quid ſi Reſpublica elegerit Principem, quem ante electionem cogno-

uit fuiſſe infidelem, aut hæreſi infe-ctum, an eadem ratio habenda eſt illius, atque alterius, qui iure hæreditariæ ſucceſſionis ad Regni ſolium eſt euectus?

237 Et quid ſi Rex infidelis aut hæreticus iure belli iuſti regnum alicuius Principis Chriſtiani occupauerit, ratione cuius ipſi etiam Chriſtiani efficiuntur ſerui, & mancipia Principis victoriam reportantis, vt plures Theologi [n] probabiliter exiſtimant, num inter hunc, & alios Principes nulla ratio diſcriminis eſt aſſignanda? Denique quid ſi Rex pertrahat ſubditos ad ſuam hæreſim aut infidelitatem non minis, ſed exemplo duntaxat ſuo, iuxta illud à Cardinali Bellarmino relatum, *Regis ad exemplar totus componitur orbis*; An pari ratione de iſto eſt philoſophandum? Hæc omnia in vnica propoſitione confunduntur, neque quid in ſingulis dicendum ſit, ſatis declaratur, adeo vt Lector non admodùm cautus ex tali propoſitione haud rectè intellecta plures concluſiones pernicioſas facilè deducere poſſit.

n Syluest. verb. furtum q. 6. Sotus de Iuſtit. lib. 4. q. 2. art. 2. Ludo. Molina to. 1. de Iuſtit. tr. 2. diſp. 33. Mich. Salón de Dominio q. 3. poſt 4. conclu. & plures alij.

238 Sed pergamus ad huius propoſitionis probationes, & videamus, an peri-

culoſa hæc Card. Bellar. doctrina, quæ populo effrænato ſub fuco Religionis tuendæ habenas laxat, viamque ad ſeditiones, atque Regicidia parat, vllo firmo nitatur fundamento.

Prima probatio eſt huiuſmodi.

Eiuſdem periculi, & damni eſt eligere Re-
« *gem non Chriſtianum, & non deponere non*
« *Chriſtianum, vt notum eſt; ſed prohibentur*
« *Chriſtiani eligere Regem non Chriſtianum,*
« *ergo tenētur Chriſtiani non pati ſuper ſe Re-*
« *gem non Chriſtianum, ſi ille conetur auerte-*
« *re populum à fide, Probatur huius argumen-*
« *ti minor propoſitio ex cap, 17. Deuteron. Vbi*
« *prohibetur populus eligere Regem, &c. Ad-*
« *do, autem iſtam conditionalem propter eos*
« *Principes infideles, &c.*

« 239 *Reſpondetur* negando maiorem, nō enim illa propoſitio nota eſt, vt aſſerit Card. Bellar. ſed eius oppoſita potiùs eſt notiſſima. Vnde ipſemet protinus, dum ſubiungit illam conditionem, manifeſtā diſparitatem aſſignat inter electionem, & depoſitionem principis infidelis; quia iuxta eius doctrinam tenētur Chriſtiani non omninò eligere Regem infidelem, at non tenētur deponere infidelē, niſi in caſu, quo pertrahit ſubditos ad infidelitatē. Quę ta-

men exceptio fruſtra à Cardinali Bellarmino apponi videtur, cum ſemper contingat principem infidelem ſuo ſaltem exemplo, ſubditos pertrahere ad infidelitatem, iuxta illud: *Qualis eſt Rector ciuitatis, tales & habitantes in ea*, & *Regis ad exemplar totus componitur orbis*, de qua etiam tractione ipſe diſertis verbis loquitur, vt ex ſecũda eius probatione euidẽter apparet.

240. Dicimus itaque, cum totum ius, quod vnuſquiſque habet in regnum (ſi ſermo ſit de iis Regibus, qui per populi tantum ſuffragia eliguntur, & non iure hæreditario Principatum vendicant) ab electione dependeat, nemini fieri iniuriam, ſiue hic, ſiue ille in Principem eligatur, at poſtquàm Rex fuerit electus, & Reſpublica poteſtate ſua ſe abdicauerit, eaque tota in Regem tranſlata fuerit, magna Regi fieret iniuria, ſi inuitus à populo ſibi ſubiecto deponeretur, & maius dãnum Reipublicæ immineret propter periculum ſeditionis, & rebellionis, atque multa alia incommoda, quæ inde naſci ſolent.

241 *Nam*, vt rectè dixit winzetus Abbas, o *Nunquam contingit, vt à legitimo Rege quantumuis improbo, & tyrannicè im-*

o In flagell. Sectariorum pag. 83.

perante regnum ita diſſipetur, vt inteſtino bello, maxime autem ſubditorum in Regem rebellione diſſipari ſolet. Non enim p *tam perditæ vitæ poterit eſſe Rex, quin plurimos ex omnibus Regni Ordinibus ſibi habeat ſatis coniunctos, quorum ope adiutus ſine cruentis cædibus in ordinem redigi non poterit.* Facile ergo eſt impedire, ne Rex infidelis eligatur, ſed poſtquam electus fuerit, difficillimum eſt, vt inuitus deponatur, iuxta illud vulgatum, *Faciliùs impeditur aliquid faciendum, quàm deſtruatur, quod ritè factum eſt.*

p In velitatione pag. 172.

242 Vnde ſi quis ex prædicto Card. Bellarmini principio ita argumentaretur:

Eiuſdem periculi, & damni eſt eligere Pontificem valde ſcandaloſum, atque talem Pontificem non deponere, vt notum eſt; ſed Chriſtiani iure diuino prohibentur eligere Pontificem valde ſcandaloſum, ergo & eodem iure tenentur non pati ſuper ſe talem Pontificem, non eſt dubium, quin ſtatim Card. Bellarminus talem argumentationem vitioſam reputaret.

243 *Ad Probationem minoris* ex illo Deuteron. 17. Reſpondetur, quòd, ſi quiſpiam aſſereret, præceptum illud, de non eligendo Rege niſi ex gente Iudæorum,

non fuiſſe morale, ſed cæremoniale, Iudæos tantùm obligans, vt nullũ alienigenam, quamuis alioqui Idola non colentem ſibi in Regem eligerent, non poſſet tam facilè improbitatis conuinci, cùm ſacra Scriptura eo loco abſolutè prohibeat, ne Iudæi alterius gentis hominem faciant, qui non ſit frater ſuus, neque de periculo Idololatriæ vllam mentionem faciat.

244 Et quantumuis præcepti illius Moſaici finis fortaſſe fuiſſet, ne populus Iudaicus ad Idola colenda alioquin nimiùm propenſus temporis progreſſu ad Idololatriã traheretur, non tamen proptereà ſequitur ipſis Iudæis præcepto aliquo morali, quod non ſolùm Iudæos, ſed etiam Chriſtianos obligat, prohibitum fuiſſe, ne Regem alienigenam ſibi conſtituerẽt. Sicut etiam ob periculum Idololatriæ omnis Imaginum vſus ipſis Iudæis interdictus erat Exodi 20. vt multi doctiſſimi Theologi, quos refert, & ſequitur Gabriel Vaſquez q probabiliter exiſtimant; neque tamen inde ſequitur, præceptũ illud fuiſſe morale, & conſequenter iam Chriſtianos obligans, ne vllas omnino Imagines depingant.

q Lib. 2. de Adoratione diſput 4. c. 2.

245 Similem enim prorſus ratiocinationem poſſet quis conficere

Prohibetur populus Iudaicus Exodi 20. Vllas Imagines, aut ſtatuas effingere (vt probabilis fert opinio) *ne vix Iudæi inde ad Idololatriam pertraherentur, ergo propter idem periculum prohibentur Chriſtiani Imagines vllas, aut ſtatuas effingere. Nam illud præceptum morale eſt, & naturali æquitate nititur.*

Atque hinc patet maiorem huius primę probationis propoſitionem, cuius veritatem notam eſſe affirmat Cardinalis Bellarminus eſſe manifeſtè falſam, & minorem quoque ab eo inſufficienter confirmatam.

246 Ad illud autem, quoque aſſerit, *Si Chriſtiani olim non depoſuerunt Neronem, & Diocletianum, & Iulianum Apoſtatam, & ſimiles, id fuiſſe, quia deerant vires temporales Chriſtianis. Nā quod alioqui iure potuiſſent id facere, &c.*

In Præfat. ſec. 21. vide ſupra nu. 29.

Reſpondemus, hanc Bellarmini aſſertionem, (quam Auctor Apologiæ Proteſtantium pro Eccleſia Romana, * Puritanorum conceptionem appellauit, gratis, & abſque ſolido fundamento ab eo proferri, quod quidem apertiſſimè oſten-

di poteſt, Nam inprimis non videtur candidiſſimæ Chriſti, atque Apoſtolorum ſynceritati conſentaneum eſſe, quod imponerent præcepta fidelibus de præſtanda principibus infidelibus ficta tantùm, ac ſimulata quadam obedientia pro tempore ſolum illis opportuno, & cum ſecreta quadam mentis reſeruatione, niſi vires ſibi ſuppeterent ad tales principes debellandos: quod eleganter expreſſit Adam Blacuodæus q his verbis: *Paulus utendum foro præcepit Laruatam hypocriſim ſub perſona religionis latere voluit? Poteſtatibus obedientiam edixit, quia reſiſti non poſſet? Chriſtianos viribus auctos*

q In Apologia pro Regibus cap. 30.

Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitat, imperiumque frangit?

247 Secundò, quia Sancti Apoſtoli Petrus, Paulus, atque Ioannes vixerunt tempore crudeliſſimi Neronis: Si ergo non debent Chriſtiani cum euidenti periculo Religionis tolerare Regem infidelem, quando alios ad infidelitatem pertrahit, ob quam, obſecro, cauſam, illi, qui lux erant mundi, & exemplum poſteris præbere debebant, Neronem tam ſæuè Chriſtianos perſequentem tolerabant An forſan etiam illis vires deerant? At

Chriſtus gratiam miraculorum illis contulit, virtute cuius non fuiſſet illis difficilius Principes Eccleſiam perſequentes vel Regnis priuare, vel è medio tollere (ſi tale præceptum de ilis non tolerandis extitiſſet) quàm Eliæ duos Principes quinquagenarios cum quinquaginta ſuis incendio perimere; aut ipſi etiam Petro Thabitam mortuam ab inferis excitare, & contra Saphiram ob votum violatum, & mendacium de precio agri venditi cōfictum ſententiam mortis pronunciare, aut Simonem Magnum potentia dæmonum in aëra ſubleuatum in terram proſternere.

248 Tertiò, quia ſi ob periculum Religionis euertendæ tenentur Chriſtiani deponere Regem hæreticū, aut infidelē, qui alios ad hæreſim, aut infidelitatē trahit propter idem periculum, ſi ad ipſum deponendū vires non ſuppetant, poſſunt, & conſequenter in hoc caſu tenentur, ipſum occidere, poſtquam lupus, perturbator, & hoſtis Eccleſiæ fuerit declaratus, iuxta doctrinam ex principijs Card. Bellarmini ſuperiùs r manifeſtè deductam, atque inferiùs ſ etiam deducendā; Atqui ad Regem hæreticum, vel infidelem oc-

r Nu. 43. & ſeq.
ſ Nu. 239. & 365.

cidendum non tantæ copiæ requiruntur, vt vel exercitus inſtrui, vel multi milites congregari debeant, cû vnus, vel alter ad id præſtandum ſufficiat, cuius rei, proh nefas! nimis frequentia hac noſtra ætate extiterunt exempla. Et quamuis abſque propriæ vitæ diſcrimine nemo tale facinus aggredi poſſit, conſtat tamen (ſi aliàs id licitum eſſet) non eſſe vnius vel alterius priuati hominis mortem communi Chriſtianorum periculo præponendam.

249 Quartò, quia non defuiſſe tunc temporis vires Chriſtianis ad impios infidelium Principum conatus reprimendos facilè probari poteſt. Et primò illud oſtendit Adam Blacuodæus [t] ex Clemente Petri diſcipulo, [u] qui loquens de tumultibus, quos Caiphas excitauit in Ieruſalem, affirmat, *Chriſtianos etſi numero pares, virtute potiores propter numinis obedientiam occîdi maluiſſe, quàm occidere.* Deinde Tertullianus ad Chriſti ſeculum proximè accedens idem apertè docet. [*] *Si enim*, inquit, *hoſtes exteros, non tantùm vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum, & copiarum? Plures nimirum Mauri, & Marcomanni, ipſique Parthæ, vel quantæcunque*

t Cap. 30. cit.

u Lib. 1. recog. ad Iacobum fratrem Domini.

* In Apologet. cap. 37. nu. 487. & ſeq.

vnius tamen loci, & ſuorum finium gentes, quàm totius orbis? Externi ſumus, & veſtra omnia impleuimus, vrbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatia, Senatum, forum. Sola vobis reliquimus templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus etiam impares copijs, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere? &c.

250 Præterea, tanta erat tempore Diocletiani Chriſtianorum multitudo, vt à ſæuiſſima illius perſecutione ſeſe vindicare, & Eccleſiæ neceſſitatibus conſulere haud difficulter potuiſſent, ſi Principem legitimum tametſi infidelem aut hæreticum, & alios ad ſuam hæreſim aut infidelitatem pertrahere conantem, & armis impetere, ſolio deijcere, aut, ſi hæc minùs proſperè ſuccedant, ipſum è medio tollere populo fideli ſub quouis Religionis Catholicæ tuendæ prætextu lege Chriſti præceptum, vel permiſſum eſſe iudicaſſent; adeò vt Maximinus acerrimus Chriſtianorum hoſtis, qui temporibus Diocletiani, & Maximiani poſt abdicatum à ſe Imperium à Maximiano Galerio Imperator Orientis conſtitutus eſt,

eſt, apertè fateatur, totum ferè terrarum orbem, priuſquam Diocletianus Chriſtianos perſequi decreuiſſet, relicto idolorū cultu Chriſtianorum cœtui ſe adiunxiſſe.

251 Ita enim, vt refert Euſebius [y], ad Sabinum ſcribit: *Iouius Maximinus, Auguſtus Sabino. Et dexteritati tuæ, & cunctis mortalibus manifeſtum eſſe confido, Dominos noſtros Diocletianum & Maximianum, Patres noſtros, cum omnes ferè mortales Deorū cultu relicto Chriſtianorum ſe genti commiſcère vidiſſent, rectè præcepiſſe, vt cuncti mortales à cultu deorum immortalium diſcedentes indubitatis pœnis ac ſupplicijs ad religionem Deorum reuocarentur.* Quin & Euſebius, qui eodem fermè tempore vixit, narrans, quæ perſecutionem Diocletiani præceſſerant, hoc ipſum non obſcurè ſignificat: *Quis autem*, inquit, [z] *numeroſas illas aggregationes, ac multitudines cœtuum per ſingulas ciuitates, inſigneſque concurſus ad oratoria deſcribet, quorum gratia priſcis ædificijs non contenti, in ſingulis ciuitatibus ſpatioſas, & amplas ex ipſis fundamentis conſtruxerunt Eccleſias?*

y Lib. 9. cap. 9.

z Lib. 8. c. 1.

252 Demùm, quod attinet ad Iulianum Apoſtatā præterquam quòd *ipſemet in primo eius in Imperiū ingreſſu*, vt ait Car-

a In Annal. lib anno Christi 361 nu. 17.
b Lib. 2. ca. 1.
c Lib. 3. ca. 22.
d Lib. 4. ca. 1.

dinalis Baronius [a], *optimè ſciuit Chriſtianos multitudine impleſſe Romanum Imperium*, ſatis etiam conſtat ex Ruffino [b] Socrate [c], & Theodorito [d], totum penè eius exercitum fuiſſe Chriſti fide imbutum, & propterea non defuiſſe illis vires ad impijſſimum Apoſtatam aut Imperio, aut vita priuandum. Nam cum interfecto Iuliano totus exercitus Iouinianum poſtulaſſet Imperatorem, & ipſe, eo quòd Chriſtianus eſſet, electioni reclamaſſet, magna libertate reſpondens, [e] *Non poſſum ego, qui Chriſtianus ſum, talium Imperator, neque Iuliani copiarum Rex eſſe improbo aſſuetarum deſciplina. Hac audita oratione exclamauêre communiter vniuerſi: Ne dubites Imperator, neue repellas Imperium noſtrum, vt improbum: Imperator enim es Chriſtianorum futurus, qui in pietatis diſciplina educati ſint; cum grandiores inter nos doctrinam Conſtantini perceperint, minores autem illis Conſtantius inſtruxerit. Neque iſtius proximè mortui diuturnum Imperij tempus fuit, vt circumuentis quibuſdam ad infigendum malum ſuffecerit.*

e Apud Theodorit loco citato.

253 Non eſt igitur credibile, Chriſtianum exercitũ ſub Iuliano Chriſti Eccleſiam perſequente militãtem, ab eo exter-

minando ob virium imbecillitatem abſtinuiſſe, quod ſanè facili negotio potuiſſent efficere, atque ita vnius Apoſtatæ interitu totam Eccleſiam à maximis periculis liberare, ſi in Principem legitimum violentas manus inijcere lex Chriſti aut præcepiſſet, aut licitum eſſe docuiſſet; cum præſertim eo tempore Imperatorem à militibus deſignari in more poſitũ eſſet, quos vtique, temporibus Iuliani, tanto Chriſtianæ fidei zelo ſucceſos fuiſſe hiſtorici tradunt, vt quidam ex illis, quamprimùm ſe Iuliani fraudibus deceptos fuiſſe, & thus adolendo Chriſti fidem inſcienter abnegaſſe perſpexiſſent, cœperunt f *exclamare, & lamentari, atque capillis euulſis per forum currere, ſeſeque profiteri maxima voce Chriſtianos eſſe, & fraudulentia Imperatoris circumuentos, ac nunc palinodiam canere, atque per ignorantiam admiſſum dedecus noua pugna abolere velle. Cũ talibus clamoribus in regiam curſu perueniant accuſantes Imperatoris impoſturas, & poſtulantes ſe in ignem conijci, vt igne polluti alio igne repurgentur.*

f Apud Nazianz. orat. 1. in Iulian. & Theodorit lib. 3. cap. 17.

254 Quis itaque meritò dubitare poteſt, tã intrepidos Chriſti athletas, ac martyrij cupidos, vnà cum Iouiniano & Va-

lentiano (qui eo tempore militum tribuni erant, ſed paulò poſt ad Imperij ſolium euehebantur) viris vtique ſtrenuiſſimis,& pro fide Chriſti quæuis ſupplicia, ipſamque mortem ſubire paratiſſimis, non potuiſſe multò faciliùs, & opportuniùs rebus omnibus ritè perpenſis, iniquiſſimo Apoſtatæ vitam pariter cum Imperio eripere,quàm perfidum homuncionem Regem Franciæ potentiſſimum ingenti militum præſidio ſtipatum in medio ſui exercitus cultro confodere? Sed quoniam doctrina hæc de Principibus principatu priuandis,aut è medio tollendis, quando alios ad hæreſim aut infidelitatem trahunt,doctiſſimis, pariter & ſanctiſſimis illius ſeculi Patribus planè incognita erat, & à populo fideli tanquam ſeditioſa,& Chriſtianæ profeſſionis aduerſaria habebatur,

255 *Noluit exercitus Christianorum*,vt rectè dixit Ninianus VVinzetus loco ſtatim citando, *Vlla rebellione Cæſari licet Idololatræ, & Apoſtatæ infidelium fratrum defenſionem ſeſe opponere. Exiſtimauere enim illi Chriſti agnelli ſatius multò eſſe, vt iuſti iniuſtè à Cæſare propter veram iuſtitiam paterentur, quàm, vt ipſi Cæſaris auctoritati vim vllam,*

licet impie agenti, vllius fucatæ iuſtitiæ prætextu inferret. Vide quæ ex eodem VVinzeto, Guilielmo Barclaio, Adamo Blacuodæo, alijſque nonnullis, qui hæc omnia accuratiùs proſequuntur, paulò inferiùs g adducemus. g Nu. 258. & ſeq.

256 Denique ſanctus Gregorius Papa, ob ſummam eruditionem, vitæque ſanctimoniam Magnus cognominatus, atque Eccleſiæ Latinæ Doctor præcipuus, quique ideo neque veritatem ab vniuerſis fidelibus cognitu pernecessariam ignorare, neque cognitã cum ſummo ſuarum ouium, & Chriſtianæ religionis periculo occultare poterat, aperτiſſimis verbis teſtatur, h ſibi non defuiſſe vires ad Longobardorum Principes (qui tunc Eccleſiam crudeliter infeſtabant) eorumque Principatum penitus euertendum; & nihilominùs quia Deum timebat, in ipſorum necem ſe miſcere formidabat. *De qua re*, inquit; *vnum eſt, quod breuiter ſuggeras ſereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi egò ſeruus eorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diuiſa. Sed quia Deum timeo,* h Lib. 7. epi 1. ad Sabinian. Diaconũ.

in mortem cuiuſlibet hominis me miſcere formido.

257 Noluit igitur ſanctus Gregorius, quia vir rectus erat, & timens Deum, illud efficere, quod tamen præſtare facilè potuiſſet, ſi per Dei mandatum id ſibi licuiſſe iudicaſſet, nempe, vt Longobardorũ gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet; atque in ſumma confuſione diuiſa eſſet, quantumuis Eccleſia innumeras tribulationes, atque iniurias ab illis illatas perpeſſa fuerit, quas ipſe in ſuis ſuper Ezechielem commentariis[k] enumerat: & alio in loco[l], *Qualiter*, inquit, *quotidianis gladiis, & quantis Longobardorum incurſionibus ecce iam per triginta quinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus ſuggeſtionis valemus.* Et propterea rectè dixit Petrus Damianus[m]: *Nunquid hoc legitur vel egiſſe, vel literis docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas ac violentias à Longobardorum feritate eſt perpeſſus? Num Ambroſius bellum Arrianis ſe, ſuamque Eccleſiam crudelitatem infeſtantibus intulit? Nunquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum?*

258 Nec mirum, quòd S. Ambroſius, Gregorius, cæterique ſancti Pontifices in

k Hom. 18 ſuper Ezech.
l Lib. 11 ep 45. ad Phocam Imperat.
m. Suprà nu. 12.

Principes inſurgere non auderent, *cũ olim* (temporibus Tertulliani) vt rectè ait Cardinalis Baronius [n], *ne gregarius quidem miles, teſte Tertulliano* [o], *inueniri poſſet, qui aduerſus Imperatores licet Ethnicos, & Chriſtianorum quoque perſecutores in partibus aliquando ſteterit inſurgentium tyrannorum.* n In Annalib an. 350.nu.4. o In Apolog.

Denique, vt rem iſtam paucis complectar, referam, ſi placet, breuiter, quid alij quoque noſtri temporis Theologi de hac re ſenſerint.

Cunerus Epiſcopus Leouardienſis [q], *Cum Martyres*, inquit, *noui Teſtamenti propter multitudinem facilè contra tyrannidem perſecutorum ſuorum conſpirare potuiſſent, pro obedientia tamen & honore, quem iuſſi ſunt Chriſtiani Regibus, & ſublimiori poteſtati deferre, maluerunt pati, quàm reſiſtere.* q In lib. de offic. Princip. cap 7.

259 Gaſpar Vlenbergius [r], *Neque enim*, inquit, *Apoſtoli ſubditos contra Magiſtratũ, neque Principes aut Duces contra Romanum Imperium ad rebellandum incitarunt, ſed obedientiam auditoribus ſuis ſemper inculcarunt; Vnde Veteres Chriſtiani etiam cum viribus, & numero Gentilibus ſuperiores fuerunt, nihilo tamen minùs perſecutiones, opprobria,* r In libro qui inſcribitur, Graues & iuſtæ cauſæ, &c cauſa. 22.

contumelias, ſupplicia, mortem demum ipſam à Gentium Magiſtratu perpeti maluerunt, quàm huiuſmodi contra eos rebellionem moliri.

260 Gregorius Tholoſanus[f], *Suppetunt*, inquit, *rurſum exempla, quæ admonere poſſunt, non licere ſubditis inſidiari, rebellare, manus iniÿcere in Principem naturalem auctoritate publica, electione, vel ſucceſſione, vel alia cauſa legitima imperium adeptum & detinentem, &c. ——— Sed & à Chriſto paſſo vſque ad Diocletianum per interuallum propè trecentorum annorum, etſi innumera, crudeliaque tormenta Chriſtiani paſſi fuerint, & clades atrociſſimas ſemel viginti millibus necatis, aliàs integris oppidis Chriſtianis ſubuerſis, tamen nuſquam omnino legitur, Chriſtianos licèt pares viribus, & numero fuerunt, vi & armis aduerſus leges, Rempubl. & magiſtratum, Imperatorem, ſecuritatemque eius, vel tantillùm molitos fuiſſe, vel rebellaſſe. ——— Quin vnico amore Dei & diuini cultus, Chriſtianos ſe ab eo dicerent appellari, cuius ſit hoc piiſſimum dogma, vt magiſtratui pareant.*

f Lib. 26 de Repu. ca. 7. ſect. 10

261 Ninianus etiam VVinzetus[r], poſtquàm copioſè oſtendiſſet, Chriſtianos vbique terrarum non ſolùm Iuliani, ſed

r In flagello ſectariorum, pag. 100.

præcedentium etiam Imperatorum temporibus non ſolo timore, & diffidentia ſuarum virium, ſed diuino potiùs metu, ne gladium tollerent in eos, qui poteſtate publica, ac Dei proinde ordinatione gladium ipſi portarent, nullum Principibus, qui eos tunc ob Chriſti fidem perſequebantur, violentiam intuliſſe, cum nihil ſibi de iure gladii traditum diuinitùs intellexiſſent, protinùs ſubiungit; *Sed ad Iulianum ipſum redeo, qui tam numeroſum in Perſidem duxerat exercitum: Suſpicari non immeritò poſſet quiſpiam potuerintne tunc temporis Chriſtiani armorum virtute quicquam in Apoſtatam tentare? Qui ſcrupulus facile depellitur, ſi quis ſibi perſuadeat, quod res erat, quódque hîc obſeruatu digniſſimum eſt, exercitum iſtum non fuiſſe perfidia Iulianum, ſed religione Chriſtianum. Nam cum impius per triennium tantùm imperium tenuiſſet, Conſtantini Conſtantijque exercitui ducendo potius, quàm ſuo ipſius præfuit. Id quod diuina quadam prouidentia factum eſſe, orbique conteſtatum voluiſſe videtur ſupremus ipſe orbis moderator, ne facile ſeditioſus populus quauis prætenſa cauſa in legitimum Principem, in ſummam Reipublicæ perniciem bellum mouere iuſte* 262

ſe putaret. Nam ſi contra tam inſignem omni impietate virum, Chriſtianus exercitus nihil imperiosè ſit molitus, quis nunc ſibi in animum inducat, vt quouis prætenſo errore, aut vitio; licere vaſallis, & ſubditis in ſuum Regem, aut Principem rebellionem concitare, iuſue detractare imperium? Sed de his, quæ à nobis aſſerta ſunt, audiatur grauiſſimi authoris D. Theodoriti teſtimonium, &c.

263 Gulielmus Barclaius qui fuſiſſimè rem totam per diuerſos libros proſequitur, demum ita concludit. [u] *Sed illud Chriſtianis hominibus grauiſſimo argumento eſſe debet, quòd non Ioh. Baptiſta, non Chriſtus, non Apoſtoli in Regem impium ſurgere, aut de medio eum tollere docuerunt, quòd nemo præterea Sanctorum Patrum, vel ſcriptor alioqui orthodoxus per totos mille annos, & amplius, licèt & Eccleſia omnibus tunc floreret copijs, & impiorum Principum ac tyrannorum magnus eſſet numerus, tale quid vnquam vel verbo, vel ſcripto docuiſſe legitur.*

264 Et paucis interiectis. *Certè aut efficiendi facultas Patres iſtos* [x] *impediebat, quo minùs id agere & exequi per virium imbecillitatem potuerint, aut eos iuſticiæ & æquitatis*

u Lib. 6. de Reg. ca. 26.

x Nempe Ambroſiū, Hiero Auguſt. Gregorium, & alios qui in Valentem Valētia iuniorē, Heraclium, & alios impios Principes populum non cōcitarunt.

defectus ab eiuſmodi conatu deterrebat, aut denique Paſtorali officio ſegniter, vitiosè, & negligenter functi ſunt, quòd ſui Populum iuris, & officij nòn admonuerint, quódque Reges impios nō ſolùm pertulerint, ſed magna etiam, quà Reges erant, reuerentia, & honore ſint proſecuti. Primi ſuſpicionem omnem ingens illa Christianorum multitudo, & vires Eccleſiæ tunc temporis, ſi vnquam aliàs maximæ dimouent:

265 *Poſtremi verò ſanctitas & ſcientia tantorum virorum, qui non ſuo ſolùm ſeculo, ſed ſequentibus etiam omnibus maximam doctrinæ, pietatis, ac iuſtitiæ facem prætulerunt. Medium ergo ſupererat tantummodò, quod illos, nè ſceptra ſeditionibus turbarent, aut aliquid in Principum legitimorum perniciem molirentur, metu numinis; & arctiſſimo conſcientiæ vinculo vſque adeo diſtrinxit, vt ſubditos ad defectionem, & rebellium in Reges impios non modò non inuitarent, ſed vt ab omni in eos impetu; & coniuratione abſtinerent, piè, grauiter, & copiosè ſunt hortati.*

266 Denique Adamus Blacuodæus[y] & Auctor Apologiæ Proteſtantium pro Eccleſiâ Romanâ Anglicè conſcriptæ[z], hoc ipſum etiam vberiùs pertractant, à

[y] In Apologia pro Regibus; & lib. 2. de cōiunctione Religionis & Imperii.

[z] In præfa. ad Lect nu. 21. & ſeq. quē librū Thomas Fitzh. 2. par. de polit. & religi. c. 25 p. 366. *opus egregium Authoremque* eius *perdoctū* appellat, Vide etiam P. R. ſeu P. Rob. Parſoniū in epiſt admonitoriâ libri Anglici. *A Sober reckoninge* nuncupati, qui eandem Apologiā maximis laudibus extollit.

quorum verbis receſendis, cum ſatis prolixa ſint, neque ab ijs quæ ex præfatis Auctoribus iam illata ſunt, multum diſcrepantia, ne nimium moleſtiæ Lectori adhibeam, in præſenti ſuperſedebo.

267 Quoniam igitur, vt breuiter concludam, Chriſtus Dominus, & Apoſtoli Sancti tam ſtricte fidelibus præceperunt, vt in rebus licitis tum propter iram, tum propter conſcientiam Principibus etiam infidelibus obtemperarent, & cæteri deinde Sancti Patres per totos ferme mille annos eandem obedientiam Principibus etiam infidelibus à Chriſtianis exhibendam ſæpiùs inculcarunt, neque ipſorum aliqui aut verbo, aut facto contra Principum maieſtatem ipſam Eccleſiam perſequentium quippiam attentarunt, aut populum ad rebellionem concitarunt, tametſi ſatis exploratum habuerint, non defuiſſe tunc Chriſtianis aut vires, aut animum tales Principes, ſi id per Dei legem licuiſſet, vel Principatu, vel vita priuandi; quique optimè prænouerant, exempla ſua, atque doctrinam, vnà cum vitæ ſanctimonia coniunctam firmiſſima veſtigia in mentibus Chriſtianorum, qui deinceps vſque ad finem mundi naſce-

rentur, fore impreſſura, ſignum profectò euidens eſt, opinionem hanc de deponẽdis, aut ſi deponi nequeant, occidendis Principibus, qui alios ad hæreſim, aut infidelitatem pertrahunt, non eſſe *de fide certam, definitam, indubitatã, & doctrinæ Apoſtolicæ, planè conformem*, quicquid Philopater [a] temerè, inſcitè & ſeditiosè affirmauerit, ſed eſſe nouam, & à Sacræ Scripturæ ſenſu, à Sanctorum Apoſtolorum, ac veterum Patrum doctrina, & ab ipſa Eccleſiæ primitiuæ praxi longiſſimè diſcrepantem.

a Supra nu. 118.

268 Vide Ignatium in epiſt. ad Smyrnenſes, & in epiſtola ad Antiochenos, Iuſtinũ Martyrem in oratione ad Antoninũ Pium, Tertullianum ad Scapulam, c. 2. & de Idololatria c. 15. Auguſtini. in Pſal. 124. in illud, *Quoniam nõ derelinquet*, &c. Optatum Milleuit. lib. 3. contra Parmenian. & Hieronymum ad Tit. 3. ſuper illud, *Admone illos Principatibus, & Poteſtatibus ſubditos eſſe*: qui omnes, vt complures alios omittam, abſque vlla exceptione docent, principibus etiã infidelibus eſſe à Chriſtianis in rebus licitis obedientiam præſtandam, & huius præcepti grauiſſimi de deponendis principibus infidelibus, quãdo

res Chriſtianis ſuppetunt, nullam omnino mentionem faciunt, quod tamen pro ſingulari illorum eruditione, neque ignorare potuiſſent, nec pro inuicta animi ſui conſtanti, debitoque officio Paſtorali illud tam alto ſilentio prætetire proculdubio voluiſſent. Ex quo profectò manifeſtè colligi videtur nullum tale præceptum penitus reperiri, vt ſuperiùs [b] etiam in initio deduximus.

b Nu. 6. & ſeq.

269 Sed audiamus iam quàm ſolidè Cardinal. Bellarminus hanc ſuam aſſertionem probet nempe non ideo Chriſtianos non depoſuiſſe Neronem, Diocletianum, & ſimiles, quia deerant illis vires temporales.

« *Nam quòd alioquin,* inquit, *iure potuiſſet*
« *id facere, patet ex Apoſtolo,* 1. *Cor.* 6. *vbi*
« *iubet conſtitui nouos Iudices temporalium*
« *cauſarum, ne cogerentur Chriſtiani cauſam*
« *dicere coram Iudice Chriſti perſecutore. Si-*
« *cut enim noui iudices conſtitui potuerunt,*
« *ita & noui Principes, & Reges propter*
« *eandem cauſam, ſi vires adfuiſſent.*

270 *Debile ſanè fundamentum*, & graui Theologo indignum ad concluſionem tanti ponderis, quęque effrænato populo facilem ad rebelliones viam munit, ſtabi-

liendam. Non enim S. Paulus eo loco iubet conſtitui nouos Iudices ordinarios temporalium cauſarum, quales ſunt, qui à ſuprema poteſtate Laica legitimam poteſtatem coerciuam accipiunt lites in foro Seculari terminandi; ſed tantùm Arbitros, qui ſcilicet nullam talem habentes poteſtatem, ex conſenſu tantùm partium litigantium Iudices eliguntur, & ab ipſis poteſtatem ſuam accipiunt, quorum iudicium poſt electionem ex compromiſſo ſubire obligantur. Et huiuſmodi Iudices Arbitri, ſeu compromiſſarij, abſque vlla iniuria Principi facta, à populo ſubiecto conſtitui poſſunt. Neque idcirco populus ſe ſubtrahit à Principis Iuriſdictione, ſed ſolùm vel cauſa vitandi ſcandali, vel pacis conſeruandæ, aut ſimili Iudices Arbitros eligit, qui ſuas lites abſque tanto ſtrepitu Iudicij forenſis quietiùs componant, ita tamen vt ſi ad tribunal Principis eos vocari contigerit, ſtatim comparere, eiuſque ſententiæ ſtare teneantur.

271 Atque hæc Reſponſio deſumpta eſt ex Gloſſa, cuius quoque ſentẽtiam totidem planè verbis ſequitur S. Thomas in commẽtarijs huius loci. *Sed illud Apoſtoli,*

ait Gloſſa, *dictum eſſe videtur contra illud, quod dicitur* 1. *Petr.* 2. *Subiecti eſtote omni creaturæ humanæ, ſiue Regi tanquã præcellenti ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis. Ad quod dicendum, quòd Apoſtolus non prohibet hîc fideles ſub Principibus infidelibus conſtitutos cõparêre coram eis, quando vocantur, hoc enim eſſet contra ſubiectionem, quæ Principibus debetur, ſed prohibet, ne voluntarie recurrant ad Iudices infideles in illis negotijs, quæ determinari poſſunt per fideles.* Hæc Gloſſa.

272 Quin etiam ipſemet Card. Bellarminus non ſatis conformiter, meo iudicio, ad ea quæ hoc lòco ſcribit, videtur inferiùs [d] hanc eãdem expoſitionem amplecti, qui ita inquit; *Secularia iudicia ſi habueritis, contemptibiles qui ſunt in Eccleſia, hos conſtituite ad iudicandum. Sic non eſt ſapiens quiſpiam in vobis, qui iudicare poſſit fratrem ſuum? Vbi Apoſtolus monet Corinthios, vt in ijs cauſis in quibus non tenebantur neceſſariò adire tribunalia Gentium, conſtituerent inter ſe Iudicem.* Quæ Bellarmini expoſitio cum ea planè concordat, quam ex Gloſſa, & S. Thoma modò adhibuimus.

d Lib. 3. de Laicis, ca. 12.

273 Admonet igitur S. Paulus fideles eo loco, ne ſint contentiones, aut iudi-

cia inter ipſos, ſed vt magis iniuriam accipiant, fraudemque patiantur; Quod ſi contingat propter eorum infirmitatem inter ipſos aliquam oriri controuerſiam, apud ſeipſos eligant Iudices, qui lites ſuas componant, neque voluntariè Iudicum infidelium forum adeant, qui, dum vident Chriſtianos inter ſe diſcordes, facilem arripient occaſionem eos, quos propter fidem odio habent, contemnendi, calumniandi, & opprimendi, atque etiam ipſi à fide Chriſtiana magis auertentur.

274 Itaque non eſt bona hæc cõſequẽtia: Poſſunt fideles, ac debent ex ſententia Apoſtoli nouos Iudices arbitros conſtituere in ijs cauſis, in quibus tribunalia Gentilium adire non tenentur, ergo pari ratione nouos Principes, & Reges cõſtituere poſſunt. Nam primũ nihil derogat Principum poteſtati, at ſecundum eſt contra ſubiectionẽ Principibus debitã: Non debent autem Chriſtiani aliquid moliri, quod debitæ Principibus etiam infidelibus ſubiectioni aduerſatur, vt iam ex gloſſa, & S. Thoma vidimus.

275 Quinimò hæc ipſa Cardin. Bellarmini expoſitio ſeipſam deſtruere vide-

tur. Quomodò enim tunc temporis vires erant Chriſtianis conſtituendi nouos Iudices temporalium cauſarum, tametſi Principes infideles repugnarent, & non nouos reges, ac Principes, ſi Iudices ordinarios, & non tantùm Arbitros conſtituere illis præceptum eſſet? Nam abſque dubio Principes infideles nunquam permitterent, vt Chriſtiani, qui illis ciuiliter ſubiecti erant, ſeſe ab eorum poteſtate in cauſis temporalibus ſubtraherent, & nouos Iudices ordinarios illis inuitis conſtituerent. Et propterea eædem planè vires, quæ Chriſtianis ſuppetebant ad nouos Iudices temporalium cauſarum ſibi conſtituendos, quantumuis Principes infideles contradicerent, etiam ſufficerent, vt nouos principes illis quoque repugnantibus ſibi eligerent. Atque hinc patet, quā infirma ſit hæc prima probatio propoſitionis antecedentis, *Non licet Chriſtianis tolerare Regem hæreticum*, &c.

276 *Ad ſecundam probationem illius propoſitionis antecedentis reſpondetur*, Si quis huiuſmodi argumentationem rationi à Cardinale Bellarmino confectæ perſimilem adduceret, non fore proculdubio ab ipſo vt legitimam approbandam.

Tolerare Pontificem valde ſcandaloſum, & conantem pertrahere alios ad ſua ſcelera, eſt exponere religionem euidentiſſimo periculo; Qualis enim eſt Rector ciuitatis, tales & habitantes in ea, Eccleſiaſtici 10. Vnde eſt illud, Regis ad exemplar totus componitur orbis: At non tenentur Chriſtiani, immò nec debent eum euidenti periculo Religionis tolerare Pontificem ſcandaloſum, qui alios ad ſua ſcelera pertrahere conatur. Nam quando ius diuinum, & humanum pugnant, debet ſeruari ius diuinum, omiſſo humano; de iure autem diuino eſt ſeruare legem Chriſti ac naturæ, & ſcelera non committere, de iure autem humano eſt, quòd hunc, aut illum habeamus Pontificem.

277 *Reſpondetur* ſecundò, Tolerare ſeu permittere aliquid, non eſſe actionem aliquam poſitiuam, ſed puram omiſſionem, actuſque negationem, ex qua ſi deinde effectus aliquis ſequatur, ad hoc vt euentus ſecurus ſit omittenti etiam indirectè voluntarius, aut ſaltem illi ad culpã imputetur, oportet quòd omittẽs non ſolùm habeat poteſtatem impediendi euentũ, verùm etiam ad illum impediẽdum ſit alioquin obligatus. Vt exẽpli cauſa, ſi quis videat nauim ſubmergi, & cum poſſit impe-

dire non impedit, dummodò ſubmerſioni nullam cauſam poſitiuam adhibeat, & nullum vrgeat præceptum, quo eam impedire tenetur, non eſt illi ſubmerſio etiã indirectè voluntaria, neque ipſe eſt moralis cauſa huiuſmodi euentus, vel ſaltem (quod apud omnes Theologos [e] eſt indubitatum) ipſa ſubmerſio non magis illi vitio verti debet, quàm ſi illam impedire nullatenus potuiſſet.

e In 1. 2. q. 6. art 3. vbi Medina, Vaſquez & alij.

278 Vnde vulgatum illud B. Ambroſij [f] dictum in lib. de officijs, *Quiſquis paſcendo ſeruare hominem poteras, ſi non pauiſti, occidiſti*: ita Doctores interpretantur, Si non pauiſti, quando paſcere debuiſti, occidiſti. Nam peccatum omiſſionis in priuatione, ſeu negatione actus debiti conſiſtere omnes Theologi [g] vnanimiter profitentur.

f Habetur diſt. 86. ca. Paſce.

g In 1. 2. q. 71 ar. 5. vbi Medina, Vaſquez & alij

Dicimus ergo, illum, qui Regem hæreticũ pertrahentem ad hæreſim tolerat, ſeu permittit, ex quo Religio Chriſtiana in diſcrimen vocatur, non exponere Religionem periculo, niſi illud impedire per media licita & poſſit, & debeat: nam alioquí, ſi vel impedire non poſſit, vel per talia media impedire non teneatur, ipſe non impediendo nequaquam exponit Reli-

gionem periculo. Atque ita explicata manet maior propoſitio.

279 *Quod attinet ad minorem*, Concedimus etiam teneri Chriſtianos impedire Reges hæreticos, ne pertrahant alios ad hæreſim, & ne periculum immineat Religioni Chriſtianæ, quantum poſſunt arguendo, increpando, obſecrando cum omni patientia & doctrina, aliiſque medijs licitis, atque à Deo ordinatis. Sed vt ratio Cardinalis Bellarmini valida ſit, oſtendere oportet ſeditiones, ac tumultus in Republica excitare, Reges hæreticos deponere aut occidere, ſi deponi non poſſit, eſſe media licita, & à Deo ordinata ad Religionem Chriſtianam aut dilatandam, aut conſeruandam.

280 At probat ille minorem, nempe non debere Chriſtianos cum euidenti periculo Religionis tolerare Regem hæreticum, &c. argumento quoad apparentiã ſatis pulchro, ſed propiùs inſpicienti non rectè formato. *Nam quando*, inquit, *ius diuinum & humanum pugnant, debet ſeruari ius diuinum omiſſo humano*. Quis hoc negare audet? *De iure autẽ diuino eſt ſeruare veram fidem & religionẽ, quæ vna tantùm eſt.*

non multæ, de iure autem humano eſt, quòd hunc aut illum habeamus Regẽ. Et hæc quoque propoſitio veriſſima eſt, ſi rectè intelligatur, quia tamen eſt æquiuoca, priùs diſtingui debet. Nam præceptũ diuinum de ſeruanda vera fide & Religione, vel intelligi poteſt primò, vt quilibet teneatur in ſeipſo ſeruare veram fidem & religionem; in quo ſenſu videtur Cardinalis Bellarminus accepiſſe *ſeruare veram fidem* infrà
h Nu. 302. h in quarta ſua ratione principali. Et in hoc ſenſu propoſitio eſt veriſſima; ſed quid deinde ex illa deduci poſſit, quod propoſito ipſius deſeruiat, penitus ignoro, neque enim ipſe quidquam deducit.

281 Vel ſecundò, præceptum illud de ſeruanda vera fide & religione intelligi poteſt obligare quemcunque, vt non ſolùm in ſeipſo, ſed etiam in aliis conſeruet veram fidem & religionem ex vi præcepti diuini de Deo diligendo & proximo. Et in hoc quoque ſenſu propoſitio eſt veriſſima. Sed quoniam modus ille, quo tenemur ad Deum diligendum & proximum, & eorum bonis conſulendum, non adeo notus eſt, atque ideo in ipſo Decalogo (in quo modus iſte vtcunque, id eſt, per cõmunia quædam principia exprimitur)

omnia fermè præcepta negatiuè potiùs, quid ſcilicet non ſit faciendum, quàm affirmatiuè, quid ſit faciendum, explicantur; & præcepta etiam affirmatiua, licèt obligent ſemper, non tamen adſemper (vt loquuntur Theologi) ſed poſitis certis quibuſdam conditionibus, quæ non ſunt omnibus ita manifeſtæ;

282 Propterea quænam ſint conditiones illæ, quæ requiruntur ad hoc, vt præceptum iſtud affirmatiuum de ſeruanda vera fide & religione, nō ſolùm in ſeipſo, ſed etiam in alijs, ſingulos Chriſtianos obliget, ſatis obſcurum eſt, neque illas fuſiùs explicare ad præſens inſtitutum pertinet. Hoc tamen certiſſimum eſt, neminem obligari ad poſitiuè conſulendum vel diuino honori, vel proximorum ſaluti, niſi per vias licitas, atque à Deo ordinatas. Vtrùm tamen rebelliones in Republica excitare, Regéſue Principatu, aut vita priuare, quantumuis fidem Chriſti perſequētes, ſit medium licitum, & à Deo ordinatum ad veram fidem & religionem conſeruandam, eſt quidem iam apud Cardinalem Bellarminum controuerſum, ſed adhuc ab ipſo inſufficienter probatum: Quare ſi propoſitionem illam mi-

norem velit eſſe ita intelligendam, vt de iure diuino ſit ſeruare veram fidem & religionem per eiuſmodi media, nempe per depoſitionem, aut occiſionem principum, iam ſupponit illud, quod ab ipſo eſſet probandum. Atque idcirco ex hac probatione non rectè concluditur, quod ipſe intendebat.

283 Sed hoc vlteriùs aduertendum eſt, tunc ius diuinum & humanum repugnare, quando ius diuinum vnum præcipit, & idem prohibet ius humanum, vel è conuerſo; aut quando ius diuinum aliquid præcipit eodem tempore, quo ius humanum aliquid incompatibile iubet faciẽdum: Tunc enim quia maioris obligationis eſt Dei præceptum, quàm hominis, qui diuinæ auctoritati ſubiectus eſt, *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* Quapropter cùm ſeruare veram fidem & religionem ſit diuinum præceptum, ſi princeps illud prohiberet, vel aliquid incompatibile præciperet, ſeruandum eſſet diuinum præceptum, humano prætermiſſo.

284 Similiter de iure diuino eſt, quòd principibus etiã infidelibus in rebus politicis fides, ac obedientia ſit à Chriſtianis

exhibenda. Nam tametſi de iure humano ſit, quòd hic, vel ille ſit Princeps, poſtquàm tamen iam Princeps factus fuerit, de iure diuino eſt, quòd ei in rebus ciuilibus obtemperem. Ideoque ſi aliquid moliar contra Regiam maieſtatem (quod attinet ad res politicas) diuinæ ordinationi reſiſto, qui mihi præcipit, vt ipſi iam Principi facto, & propter iram, & propter cõſcientiam in rebus licitis obediam. Vnde non minùs deuotè, quàm eleganter S. Bernardus [i] ſuperiùs [k] etiam relatus aſſerit: *Si totus terrarum orbis aduerſum me coniuraret, vt aliquid moliar aduerſus Regiam Maieſtatem, ego tamen Deum timerem, & ordinatum ab eo Regem offendere temerè non auderem. Nec enim ignoro vbi legerim, Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.*

i Epi. 170.
k Nu. 20.

285 Sanctus etiam Ambroſius,[l] *Iulianus*, inquit, *Imperator, quamuis eſſet Apoſta ta, habuit ſub ſe Chriſtianos milites, quibus cùm dicebat, producite aciem pro defenſione Reipublicæ, obediebant; cùm autem diceret eis, producite arma in Chriſtianos, tunc cognoſcebant imperium cœli non terræ.* Et præclarè S. Auguſtinus,[m] *Aliquando*, inquit, *iniuſti perueniunt ad honores ſeculi. Cum per-*

l 11. q. 3. ca. iulianus.
m In Pſal. 114.

uenerint, & facti fuerint vel iudices, vel Reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri, niſi vt exhibeatur illis honor debitus poteſtati. Ordinauit enim ſic Deus Eccleſiam ſuam, vt omnis poteſtas ordinata in ſeculo habeat honorem, & aliquando à melioribus.

286 Et poſt pauca: *Aliquando*, inquit, *poteſtates bonæ ſunt, & timent Deum, aliquando non timent Deum. Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit Apoſtata iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruiebant Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, tamen ſubditi erant propter Dominum æternum Domino temporali.* Similia habent Ignatius, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, & Hieronymus, quorum ſententias infrà [n] referemus. Quare rectè Gregorius Tholoſanus [o] *Propter peccata*, ait, *ſubditorum Deus plerumque dat Reges in furore ſuo, & permittit regnare hypocritam. Ita Chriſtiani ſub*

n Nu. 344.
o Lib. 26. de Repub. c. 5. nu. 24.

paganis Principibus, Arrianis hæreticis, ſub Apoſtata Iuliano abſtinuerunt ab eorum iudicio, & depoſitione, memores, quòd omnis anima debeat eſſe ſubdita poteſtatibus ſublimioribus propter Deum, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Miſerrimi certè omnium eſſent Principes, ſi expoſiti eſſent cenſuræ, & iudicio ſubditorum.

287 Hoc igitur vnum certiſſimum eſt, teneri Chriſtianos iure diuino Principibus etiam infidelibus in rebus politicis obedientiam exhibere. Quòd verò ſit diuinum præceptum teneri Chriſtianos ad ſeſe ſubtrahendum ab obedientia ſui Principis infidelis, quando populum ad infidelitatem pertrahit, ipſumque deponendum, ne dicam vita priuandum, ſi aliàs deponi non poſſit, non probauit adhuc Card. Bellarminus, neque in ſequentibus probat illud vel ſcripturæ ſacræ, vel Eccleſiæ primitiuæ praxi, vel antiquorum Patrum doctrinæ, vel ipſi rationi naturali eſſe vllatenus conſentaneum. Et propterea Sigebertus Gemblacenſis, & Vincentius Belluacenſis, vt ſuprà p vidimus, doctrinam hanc de Principibus etiam auctoritate Papali deponendis, quando primùm pullulare cœpit, tempore nimirum p Nu. 26.

Henrici quarti, qui(vt teſtãtur Otho Friſingenſis,Godefridus Viterbieſis, Iohannes Trithemius,& alij p) primus omnium Imperatorum fuit depoſitus, ſi non *hæreſeωs*, turpi ſaltem nouitatis macula aſpergere non formidabant.

p Suprà nu. 62.

288 *Ad tertiam probationem*, qua Cardinalis Bellarminus ex ſimilitudine, qua Rex, & Reſpublica viro,& vxori comparantur, probare contendit *poſſe liberari populum fidelem à iugo Regis infidelis pertrahentis ad infidelitatem, ſicut coniux fidelis libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ipſe non vult manere cum coniuge Chriſtiana, ſine iniuria fidei, quoniam non eſt minor poteſtas coniugis in coniugem, quàm Regis in ſubditos ſed aliquantò etiam maior;*

Reſpondetur, In hac etiam probatione, ſicut & in præcedentibus, plura confundi, quæ diſtinguere oportet. Atque inprimis, aliud eſt populum Chriſtianum obligatũ eſſe, vt maneat cum Principe infideli, aut hæretico, qui alios ad ſuã hæreſim, aut infidelitatẽ pertrahere conatur; & aliud habere auctoritatem talem ſuum principem, aut infidelẽ deponendi, ac alterum eligẽdi: Sicut aliud eſt, coniugem fidelem libe-

ram eſſe ab obligatione manēdi,ſeu cohabitandi cum cõiuge hæretico,aut infideli; &c aliud ſolutam eſſe vinculo matrimonij, ita vt alteri coniugi nubere poſſit.

289 Nam eſto, quòd populus fidelis non teneatur manere cum principe hæretico,aut infideli,qui ſubditos ad ſuam hæreſim, aut infidelitatem pertrahere conatur, non ſubinde ſequitur, poſſe talem principem à populo deponi: hoc enim arguit auctoritatem quandam, eamque ſupremam, quæ populo ſubiecto, qui ſe tota ſua auctoritate abdicauit, eamque in principem tranſtulit, competere non poteſt; illud autem ius quoddam duntaxat ad inculpatam ſuæ ſalutis tutelam, quæ alijs vijs, quàm depoſitione ſui pincipis, nempe armis ſpiritualibus, quæ propria ſunt Chriſtianorum, aut ſaltem fugâ defendi poteſt. De qua re, an ſcilicet, & in quibus caſibus liceat ſubditis fugam capiendo ſeſe ab obedientia ſui principis etiam hæretici, aut infidelis, abſque eius licentia ſubtrahere, non eſt præſentis inſtituti diſputare. Nam quicquid ſit non inde ſequitur (quod ad præſentem quæſtionem ſpectat) penes populum eſſe auctoritatem principem ſuum infidelem,

aut hæreticum principatu priuandi.

290 Similiter eſto quòd coniunx fidelis non teneatur manere cum coniuge infideli, aut hæretico cum iniuria creatoris, vel fidei (id eſt, ſi conatur ipſam pertrahere ad infidelitatem, aut quoduis aliud peccatum mortale, vt Theologi exponunt) non tamen indè ſequitur, ipſum matrimonii vinculum diſrumpi, ſed ſolùm ius illud ad thorum, & mutuam cohabitationem deperdi. Nam tametſi quando vna infidelium coniugum conuertitur, altero manente in infidelitate, ſi infidelis conatur inducere coniugem fidelem ad infidelitatem, aut aliud peccatum mortale, poſſit fidelis non ſolùm coniugem infidelem relinquere, id eſt, non habitare cum illo, verùm etiam alterum ſibi eligere coniugem q, atque ita ipſum matrimonij vinculum diſſoluere; Secus tamen dicendum eſt, quando ambo coniuges fuerunt baptizati, & vnus non vult habitare cum altera abſque iniuria fidei; tunc enim poteſt quidem vna coniunx alterum relinquere, ſed matrimonium, quod quidem poſt conſummationem eſt indiſſolubile, diſſoluere, & alterũ ducere coniugem priori ſuperſtite nequaquam poteſt.

q Ca Quāto de diuortijs.

291 [r] *Ad argumentum igitur* Cardinalis Bellarmini reſpondetur, Si verba illa ita intelligantur, vt ſonant, nempe coniugem fidelem eſſe liberum ab obligatione manendi, id eſt, cohabitandi cum coniuge infideli, non hinc concludi, quod ipſe contendit, tametſi concederemus ſimilitudinem hanc eſſe alioqui conuenientem. Non enim ſequitur: Coniunx fidelis libera eſt ab obligatione cohabitandi cum coniuge infideli, ſi eam à fide auertere conetur, ergo populus fidelis poteſt deponere ſuum Principem infidelem, ſi ipſum ad infidelitatem pertrahere nitatur: Sed ſi à pari argumentari velimus, ad ſummum hoc conſequitur, ergo populus fidelis non tenetur manere cum Principe infideli in ſuo Regno, ſed propriam patriam relinquere poteſt.

[r] Ca. Quāto de diuortijs, & c. ex par. 2. de conuerſione coniugatorū.

292 Si autem verba ita intelligātur, vt coniunx fidelis in caſu prædicto ab ipſo matrimonij vinculo libera ſit, ita vt Card. Bellarminus ſimilitudinem illam in hoc conſiſtere velit, quòd coniunx fidelis adeò libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, vt alium etiam coniugem ſibi eligere poſſit, ita populus fide-

aut hæreticum principatu priuandi.

290 Similiter eſto quòd coniunx fidelis non teneatur manere cum coniuge infideli, aut hæretico cum iniuria creatoris, vel fidei (id eſt, ſi conatur ipſam pertrahere ad infidelitatem, aut quoduis aliud peccatum mortale; vt Theologi exponunt) non tamen indè ſequitur, ipſum matrimonii vinculum diſrumpi, ſed ſolùm ius illud ad thorum, & mutuam cohabitationem deperdi. Nam tametſi quando vna infidelium coniugum conuertitur, altero manente in infidelitate, ſi infidelis conatur inducere coniugem fidelem ad infidelitatem, aut aliud peccatum mortale, poſſit fidelis non ſolùm coniugem infidelem relinquere, id eſt, non habitare cum illo, verùm etiam alterum ſibi eligere coniugem q, atque ita ipſum matrimonij vinculum diſſoluere; Secus tamen dicendum eſt, quando ambo coniuges fuerunt baptizati, & vnus non vult habitare cum altera abſque iniuria fidei; tunc enim poteſt quidem vna coniunx alterum relinquere, ſed matrimonium, quod quidem poſt conſummationem eſt indiſſolubile, diſſoluere, & alterũ ducere coniugem priori ſuperſtite nequaquam poteſt.

q Ca Quã-to de diuortijs.

291 r *Ad argumentum igitur* Cardinalis Bellarmini reſpondetur, Si verba illa ita intelligantur, vt ſonant, nempe coniugem fidelem eſſe liberum ab obligatione manendi, id eſt, cohabitandi cum coniuge infideli, non hinc concludi, quod ipſe contendit, tametſi concederemus ſimilitudinem hanc eſſe alioqui conuenientem. Non enim ſequitur: Coniunx fidelis libera eſt ab obligatione cohabitandi cum coniuge infideli, ſi eam à fide auertere conetur, ergo populus fidelis poteſt deponere ſuum Principem infidelem, ſi ipſum ad infidelitatem pertrahere nitatur: Sed ſi à pari argumentari velimus, ad ſummum hoc conſequitur, ergo populus fidelis non tenetur manere cum Principe infideli in ſuo Regno, ſed propriam patriam relinquere poteſt.

r Ca. Quãto de diuortijs, & c. ex par. a. de conuerſione coniugatorũ.

292 Si autem verba ita intelligãtur, vt coniunx fidelis in caſu prædicto ab ipſo matrimonij vinculo libera ſit, ita vt Card. Bellarminus ſimilitudinem illam in hoc conſiſtere velit, quòd coniunx fidelis adeò libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, vt alium etiam coniugem ſibi eligere poſſit, ita populus fide-

lis adeò liber ſit ab obligatione manendi cum ſuo Principe infideli, vt alium Principem ſibi eligere, & conſtituere queat: Si hoc, inquam, velit, quod quidem maiórem præ ſe fert probabilitatis ſpeciem ad probandum, penes populum eſſe poteſtatem Principem ſuum infidelem deponendi.

293 *Reſpondetur*, Neque hinc intentum eius rectè concludi poſſe: Primò, quia hęc ſimilitudo nihil illi fauet, ſi ſermo ſit de Principibus baptizatis, quorum potiſſimùm causâ lis hæc de Principibus auctoritate Papali deponendis primùm excitata eſt, & de quibus etiam Card. Bellarminus loquitur in propoſitione antecedēti, quam his tribus probationibus cōfirmare contendit. Conſtat enim coniuges baptizatos, vt ſuprà f diximus, non ita eſſe liberos à vinculo matrimonij, vt alios coniuges ſibi eligere poſſint, quamdiu vterque viuit, etiamſi vnus à fide deſciſcat, & alteram ad infidelitatem pertrahere conetur. Et propterea hæc ſimilitudo potiùs obeſt, quàm prodeſt ſententiæ Bellarmini, vt ſi quis ita argumentaretur.

f Nu. 290.

Eodem modo ſe habet Princeps ad populum ſibi ſubiectum, ſicut coniunx ad ſuam coniugem,

gem, vt Cardinalis Bellarminus hoc loco ſupponit, *ſed non poteſt coniunx baptizata eligere ſibi alium maritum, quamdiu ipſe maritus, qui baptizatus eſt, viuit, tametſi ipſe à fide deficiat, & illam ad ſuam hæreſim, vel infidelitatem pertrahere conetur: ergo neque poteſt populus fidelis eligere, & conſtituere ſibi alium Principem, quamdiu Princeps viuit, tametſi Princeps, qui baptizatus eſt, à fide deficiat, & populum à fide auocare conetur.*

294 Secundò, quia hæc ſimilitudo non videtur eſſe omnino conueniens. Ratio enim quare coniunx fidelis libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ipſe non vult manere cum illa abſque iniuria fidei, non eſt, quia coniunx ſuper coniugem vllam habeat auctoritatem, nam quoad hanc ſeparationem, vxor & maritus ſunt omnino pares; at ſi populus ſuum Principem deponere poſſet, argueret populum ſubiectum maiorem eſſe ſuo Principe, cùm nemo niſi à maiori iudicari, & caſtigari queat; & ſupremam poteſtatem coerciuam in populo ſubiecto reſidere.

Ad illud denique, quod in fine addidit

Cardinalis Bellarminus, nimirum *maiorem eſſe poteſtatem coniugis in coniugem, quàm Regis in ſubditos*, ex quo probat poſſe populum fidelem liberari à iugo Principis infidelis; quia coniunx fidelis libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, &c.

Reſpondetur, dictum illud, ſi in rigore accipiatur, videri planè paradoxum, neque adeò generaliter abſque maiori declaratione pronunciandum, ne moroſi, & difficiles mariti maiorem poteſtatem ſuper ſuas coniuges, quàm Regiam ſibi competere præſumentes, facilem hinc anſam arripiant auctoritatis ſibi debitæ limites tranſcendendi.

295 Poteſt igitur propoſitio illa multiplicem habere ſenſum, & in quocunque accipiatur, inſtituto Bellarmini parùm deſeruit. Nam in primis poteſtas hæc coniugum poteſt dici maior, vel quia ad plura & maiora ſe extendit, vel quia magis alligata eſt ſubiecto, & minùs ab eo ſeparabilis. Deinde per hanc poteſtatem *vel primò* intelligitur propria poteſtas, quæ imperium, & ſuperioritatem annexam habet; in quo ſenſu Dominus Gen. 3. ſubiecit mulierem poteſtati viri

ſui, *Sub viri*, inquit *poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui;* ratione cuius poteſtatis, *vir dicitur caput mulieris* ad Epheſ. 5. Et hæc poteſtas coniugis in coniugem non eſt maior, ſed potiùs multò minor, quàm poteſtas Principis in populum ſibi ſubiectũ, tum quoad extenſionem, tum quoad ſeparationem à ſuo ſubiecto.

296 Et quod attinet ad extenſionem, ſi ſermo ſit de bonis, quæ ad corpus pertinent, poteſt Princeps plura & maiora præcipere ſuis ſubditis, quàm vir vxori: & Princeps habet poteſtatem ordinariam ſubditos ſuos delinquentes pœna carceris, membrorum mutilationis, atque extremo etiam mortis ſupplicio afficiendi, quæ tamen poteſtas marito non competit. Si verò de bonis fortunæ loquamur: dicimus bona illa, quæ propria ſunt vxoris, vt Parapharnalia, id eſt, quæcunque habet mulier præter dotem, vt ſucceſſiones hæreditariæ, & legata ei vel donata, poſſe vxorem iuxta ius ciuile * vendere, alienare, aut donare abſque licentia mariti, neque ea magis eſſe ſub poteſtate viri, quàm ſint bona ſubditorum ſub poteſtate Principis, qui quamuis illorum non habeat dominium proprietatis, habet

* Cod. de pact con. lege hac lege.

tamen illorum plenum dominium iuriſdictionis, & de illis diſponere poteſt, ſi id exigat Reipublicæ neceſſitas.

297 Si verò ſermo ſit de difficultate maiori ſeparationis à ſubiecto, poteſtas Principis in populum ſubiectum propriè dicta ratione cuius ipſe ſubditis actu imperare poteſt, & illi tenentur obedire, non eſt maior, quàm poteſtas viri in vxorem: illa etenim, vt Cardinalis Bellarminus ſuperiùs [t] aſſeruit, à Principe infideli, inuito, ſeparari non poteſt, niſi in caſu quo ſubditos ad infidelitatem pertrahit; at hęc poteſtas, ratione cuius vir vxori actu imperare poteſt, & illa obedire tenetur, in pluribus aliis caſibus à viro ſeparari poteſt, nempe in iis ferè omnibus, in quibus coniuges quoad thorum, & habitationem ſeparari poſſunt.

t Nu. 206.

298 *Vel ſecundò*, per poteſtatem intelligitur illa, ratione cuius S. Paulus 1. Cor. 7. dicit, *mulierē non habere corporis ſui poteſtatem, ſed virū; ſimiliter & virum non habere corporis ſui poteſtatem, ſed mulierem*; quæ poteſtas nihil aliud eſt, quàm ius illud, quod vterque coniugum habet ad petendum, & reddendum debitum coniugale, quæque nō eſt maior in viro, quàm in muliere.

Et ſi de hac poteſtate loquatur Car. Bellar. parum adiuuat eius ſententiā, tum quia hæc poteſtas coniugis in cōiugem, quoad difficultatem ſeparationis, non eſt maior, quàm ſit poteſtas Regis in ſubditos: Nam poteſtas hæc coniugis in coniugem faciliùs, & in pluribus caſibus ſeparari poteſt, quàm poſſit poteſtas Regis in populum ſubiectum, vt iam ſuprà dictum eſt. Quoad extenſionem verò hæ poteſtates commodè comparari non poſſunt: tum etiam quia ratione huius poteſtatis neç vir eſt Dominus mulieris, nec mulier viri, ſed ambo quoad hanç poteſtatem ſunt æquales; at præſens controuerſia tantùm eſt de poteſtate imperandi, ratione cuius Princeps verum, proprium, & ſupremum dominatum in ſubditos habet.

299 *Vel tertiò denique*, per poteſtatem intelligitur ipſum matrimonij vinculum, quod conſiſtit in mutua quadā obligatione, qua vir efficitur maritus vnius fœminæ, vt non poſſit eſſe alterius illa viuente, & mulier ita efficitur vxor vnius viri, vt illo viuente non poſſit eſſe alterius. Et ſi de hoc vinculo loquatur Card. Bellarminus, Dicimus primò, vinculum hoc non adeo propriè dici poteſtatē, (illam poteſtatem

intelligendo, quæ actu imperare poteſt) nam licèt poteſtas ſupponat vinculum, & ex eo vt plurimùm conſequatur, tamen ratione ipſius vinculi præcisè, nec mulier eſt ſub poteſtate viri, nec vnus corporis alterius poteſtatem habet, vt patet in ijs præſertim coniugibus, qui ex mutuo conſenſu in Religione approbata profeſſionem emittunt, qui iuxta legem Canonicam [u] ita ſeparantur, vt nunquam etiam ex vtriuſque conſenſu ſimul cohabitare poſſint. Atque ita vxor ſoluta eſſe poteſt à poteſtate viri, & ab obedientia, quam illi debet, vinculo coniugij non ſoluto; at præſens difficultas non eſt de alio vinculo, quàm de vinculo poteſtatis & obedientiæ, quod multò maius eſt inter Principem & ſubditos, quàm inter maritum & vxorem.

[u] Cap. dudum de cõuerſione cõiugatorum. Sylueſter verbo Diuortium, & omnes alij.

300 Dicimus ſecundò, non eſſe maius vinculum coniugis infidelis & fidelis, quàm ſit Regis infidelis & populi fidelis, ſed ſaltem eſſe æquale etiam ex Pincipijs ipſius Cardinalis Bellarmini. Nam ſicut coniunx fidelis libera eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli ſolùm in caſu, quo eam ad infidelitatẽ pertrahit, ita populus fidelis liber eſt à iugo Regis infi-

delis ſolùm in caſu, quo eum à fide amouere conatur, vt ipſe Bellarminus ſuperiùs [x] docuerat; In hoc autem argumento ſolùm loquitur de vinculo coniugum infidelium, non fidelium. Immò inter fideles vinculum coniugale poteſt quodammodò dici minus, quàm vinculũ Regale: nam coniuges fideles poſt matrimonium contractum, ſed non conſummatum poſſunt etiam iuxta ius Canonicum [y] quoad vinculum ſeparari, ſi vxor marito etiam inuito, vel è conuerſo Religionem approbatam intra duos menſes à die matrimonij initi ingrediatur, atque in ea, profeſſionem emittat; at ſubditi per Religionis ingreſſum à Principis ſecularis poteſtate non liberantur, ſed eum pro ſupremo ſuo Principe in rebus ciuilibus deinceps quoque recognoſcunt.

x Nu. 206

y Ca. verũ, & cap. ex publico de conuerſ. coniugat.

301 Tertiò denique, ſi ratione vinculi rectè fieret cõparatio mariti & vxoris, ad Regem & populum ſibi ſubiectum (ſi de Principibus baptizatis loquamur, de quibus potiſſimùm præſens cõtrouerſia inſtituitur) hæc ſimilitudo à Cardinale Bellarmino allata plurimùm nocet ſuæ ſẽtẽtię, vt ſuperiùs [z] diximus: Nam ſicut coniuges baptizati non poſſunt liberari à vinculo

z Nu. 293.

coniugali etiamſi alter alteram à fide auocare conetur, ita nec populus Chriſtianus liberari poteſt a vinculo poteſtatis Principis Chriſtiani, tametſi populum ad hæreſim, vel infidelitatem pertrahere ſtudeat.

Atque hinc patet rationes omnes Cardinalis Bellarmini, quibus probare contendit penes populum fidelem eſſe auctoritatem deponēdi Principem hæreticum aut infidelem, qui alios ad ſuam hæreſim aut infidelitatem pertrahere conatur, eſſe valdè inſufficientes, & propterea totam hanc tertiam eius rationem, quoad ſingulas illius partes, eſſe debiliſſimam.

302 Quarta ratio Cardinalis Bellarm. " *Quando Reges & Principes ad Eccleſiam " veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipiuntur " cum pacto expreſſo, vel tacito, vt ſceptra " ſua ſubijciant Chriſto & polliceantur ſe fidē " Chriſti ſeruaturos, & defenſuros etiam ſub " pœnà perdendi regni: ergo quando fiunt hæ" retici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccle" ſia iudicari, & etiam deponendi à Principa" tu, nec vlla eis iniuria fiet, ſi deponantur. " Nam non eſt idoneus Sacramento Baptiſmi, " qui non eſt paratus Chriſto ſeruire, & propter ipſum amittere quicquid habet. Ait enim*

Dominus, *Luc.* 14. Si quis venit ad me, »
& non odit Patrem, & matrem, & vxo- »
rem, & filios, adhuc autem & animam »
ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. »

Præterea Eccleſia nimis grauiter erraret »
ſi admitteret aliquem Regem, qui vellet im- »
punè fouere quamlibet ſectam, & defen- »
dere hæreticos, ac euertere religionem. »

303 Hæc eſt quarta ratio Cardinalis Bellarmini, quam Matthæus Tortus ſuprà [a] relatus tanti æſtimauit, vt eam ſolam præ cæteris elegerit tanquam omnium potiſſimam, & maximè ſufficientem ad auctoritatem Papalem Principes hæreticos Principatu pellendi comprobandam; cum tamen cæteris multò infirmior ſit, & ex iiſdem ſuis principiis ſolui poſſit, quibus ſatisfactum eſt rationi præcedenti, vt ex dicendis meliùs conſtabit.

a Nu. 58.

Reſpondetur igitur, Totam hanc argumentationem non habere plus virium, quàm præcedentes, cum neque antecedens propoſitio vera ſit, neque ſi vera eſſet, ex ea rectè colligeretur, quod ipſe deducere contendit.

Et primò, quod attinet ad propoſitionem antecedentem, in ea duo aſſeruntur;

Dominus, *Luc.* 14. Si quis venit ad me, »
& non odit Patrem, & matrem, & vxo- »
rem, & filios, adhuc autem & animam »
ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. »

Præterea Eccleſia nimis grauiter erraret »
ſi admitteret aliquem Regem, qui vellet im- »
punè fouere quamlibet ſectam, & defen- »
dere hæreticos, ac euertere religionem. »

303 Hæc eſt quarta ratio Cardinalis Bellarmini, quam Matthæus Tortus ſuprà [a] relatus tanti æſtimauit, vt eam ſolam præ cæteris elegerit tanquam omnium potiſſimam, & maximè ſufficientem ad auctoritatem Papalem Principes hæreticos Principatu pellendi comprobandam: cum tamen cæteris multò infirmior ſit, & ex iiſdem ſuis principiis ſolui poſſit, quibus ſatisfactum eſt rationi præcedenti, vt ex dicendis meliùs conſtabit.

[a] Nu. 58.

Reſpondetur igitur, Totam hanc argumentationem non habere plus virium, quàm præcedentes, cum neque antecedens propoſitio vera ſit, neque ſi vera eſſet, ex ea rectè colligeretur, quod ipſe deducere contendit.

Et primò, quod attinet ad propoſitionem antecedentem, in ea duo aſſeruntur:

Primum eſt, Reges,& Principes, quando ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipi cum pacto expreſſo vel tacito, vt ſceptra ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur ſe fidem Chriſti ſeruaturos,& defenſuros.

Secundum eſt,huic pacto eſſe annexam pœnam perdendi regni, ſi fidem datam violauerint.

304 *Circa primùm*: Quamuis hæretici,quando ad Eccleſiæ vnitatem redeunt, debeant iuxtà ius Canonicum [b] tum hæreſim abiurare, tum ſcripto polliceri ſe deinceps fidem Catholicam ſeruaturos; *& ſi ſint Comites, Barones, Rectores, & Conſules ciuitatum, & aliorum locorum iuxta commotionem Epiſcoporum, præſtito corporaliter iuramento, debent inſuper promittere, quòd fideliter, & efficaciter, cum ab eis fuerint requiſiti, Eccleſiam contra hæreticos, & eorum complices adiuuabunt bona fide iuxta officium, & poſſe ſuum*: Attamen, quando Reges, & Principes, aut alij quicunque primùm Chriſtiani fiunt, & Baptiſmum ſuſcipiunt, non poteſt vllo iure, aut ratione probari, eos ad tale pactum expreſſum, vel tacitum obligari, ſi de pacto, & promiſſione propriè loqui

b Cap. Ad abolēdam de hæreticis.

velimus. Nam in adultis vera fides, & contritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad Baptiſmi gratiam conſequendam, neque ex ſententia Theologorum requiritur pactum aliquod, aut promiſſio, quam pactum includit, vt Baptiſmus ritè ſuſcipiatur. Multò minùs ab Infantibus tale pactum exigi poteſt.

305 Et quamuis Sacerdos baptizandum interroget An abrenunciet Sathanæ, & omnibus pompis eius? & ipſe, aut Patrini vice eius, reſpondeant, Abrenuncio: ſub hac tamen verborum formula, non pactum aliquod, aut promiſſio, ſed nudum tantùm propoſitum, quod multùm à promiſſione differt, continetur: vt ſenſus ſit, An abrenuncias Sathanæ, & omnibus pompis eius? id eſt, An propoſitum firmum, atque intentionem deliberatam habes Sathanæ nuncium remittendi, & nullis eius operibus communicandi? & ipſe Reſpondes, abrenuncio, id eſt, talem animi intentionem, & tale propoſitum iam teneo. Qua locutione clarũ eſt, non promiſſionem aliquam, ſed propoſitum duntaxat ſignificari.

306 Promiſſio enim, & propoſitum ita inter ſe diſtinguntur, quod propoſitũ

latiùs pateat, quàm promiſſio; ſiquidem omnis promiſſio propoſitum quoddam eſt non tamen viciſſim omne propoſitum eſt, promiſſio, * quia propoſitum in ſola voluntatis actione perficitur, & nihil aliud eſt, quàm conſtās quædam intentio voluntatis aliquid faciendi, vel cauendi, quæ intentio nullam obligationem inducit: ſed promiſſio præter dictam intentionem ſuperaddit iudicium rationis, ſeu affirmationem, aut negationem intellectus, quo ſe obligat ad illud faciendum, quod apud animum proponit ſuum. Atque ita qui promiſſum non ſeruat, mendax dicitur, quia non adimplet facto, quod mentis verbo faciendum decreuit, ſed qui propoſitum mutat, non mentitur, quia nulli mentis actioni contradicit, *mentiri enim eſt contra mentem ire.*

* Thomas 2. 2. q. 88. ar. 1. & omnes Theol. tractantes de voto. Vide Sayrum in Claue Regia lib. 6. cap. 1.

Quòd ſi fortaſſe aliqui Reges, quando ad Chriſti fidem conuerſi ſacro Baptiſmatis fonte tincti fuerint, maioris deuotionis ergò talem promiſſionem fecerint, non debet vnius, vel alterius exemplum pro regula generali cæteris aſſignari.

307 Verùm, ſi Card. Bellarminus propoſitionem ſuam conuertiſſet, atque dixiſſet, Quando Chriſtiani ad Rempub.

politicam veniunt, vt Reges, ac Principes fiant, atque Regali diademate coronentur, recipiuntur cum pacto expreſſo, vel tacito, vt fidem Chriſti tueantur, & polliceantur ſe Chriſti fidem ſeruaturos, & defenſuros, cum maiori profectò probabilitatis ſpecie locutus fuiſſet. Nam Imperator Romanus, antequã coronetur, præſtito iureiurando pollicetur, ſe Romanam Eccleſiam defenſurum, & protecturum: [c] Et forſan apud alias etiam nationes vetus conſuetudo inoluit, vt Principes Catholici, quando primùm conſuetis Regni ritibus initiantur, & Regali diademate coronantur, ſpondeant, ac iurent ſe Eccleſiam Catholicam protecturos eſſe. Cęterùm quod talis promiſſio (ſi promiſſio propriè accipiatur) à Principibus baptizatis exigi debeat, cum ad effectum Baptiſmi conſequendum nequaquam ſit neceſſaria, non ſatis firmiter à Card. Bellarmino commonſtratur.

[c] Clementina prima de Iureiurando.

308 Et licèt interdum apud antiquos Patres ſcriptũ reperiamus, inter baptizatum, & Chriſtum, ſeu Eccleſiam Chriſti ſponſam, iniri pactum cum promiſſione; Vnde Vrbanus primus, [d] *Hortamur*, inquit, *vt ſponſionem, quam Domino in Baptiſmo ſe-*

[d] In Epiſt. decretali, cap. 6.

e Lib. 1. de Sacram. c. 2. *ciſtis, firmiter teneatis*; & S. Ambroſius e, *Vbi*, inquit, *promiſeris, conſidera, vel quibus promiſeris, chirographum tenetur non in terra, ſed in cœlo*. Sanctus etiam Iſidorus f

f Lib. 2. de officiis Ec. cap. 24. duplicem dicit intercedere pactionem, *alteram renunciationis Diaboli, & pomparum eius, alteram in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum*: Attamen, vt rectè

g Tom. 1. in 3. part. q. 71. ar. 1. aduertit Franciſcus Suarez g, hæc pactio, ſponſio, & promiſſio *non eſt intelligenda de proprio voto, ſeu promiſſione Deo facta, ſed de obligatione, quam ipſamet profeſſio Chriſtianæ Religionis, quæ in Baptiſmo fit, inducit ratione diuinæ legis à Chriſto latæ, & poteſtatis Eccleſiæ ſuæ conceſſæ*.

309\. h Lib. 2. de monachis cap. 19. Quin & ipſe Cardinalis Bellarminus h tametſi dicat, *in Baptiſmo omnes Chriſtianos promittere, ſe legem Dei ſeruaturos, atque ex eo tempore abrenunciare Diabolo, & pompis eius, id enim & ritus Baptiſmi teſtatur, & Patres apertiſſimè docent*, tamen aſſerit, *eam promiſſionem nihil aliud eſſe, quàm teſtificationem quandam, & acceptationem obligationis, quam lex Dei ſecum affert*. Et propterea non eſt ex mente ipſius propriè votum, aut promiſſio Deo, vel Eccleſiæ facta, propria enim promiſſio ex ſe vim habet obligãdi, at promiſſio illa, quæ in Baptiſmo

fit, non habet peculiarem vim obligandi, neque enim fideles, dum baptizantur, *vllam aliam intentionem aut explicitam, aut implicitam ſe obligandi habere tenentur, niſi quantum ex ipſis Dei legibus obligantur*, vt Card. Bellarminus docet eo loco. Et propterea in fine capitis[i] ait, *Chriſtianos baptizatos cogi ab Eccleſia, vt ſeruent legem Chriſti, non tam ex eorum promiſſione, quàm ex eo, quòd per Baptiſmum facti ſunt membra, & filij Eccleſiæ, omne enim membrum ſubiectum eſſe debet capiti, & omnis filius parenti iure naturæ ſubijcitur.* in. quarto.

310 Sed eſto, concedamus diſputationis gratiâ, quod Card. Bellarminus verum eſſe fruſtrà contendit, nempe Reges, ac Principes, quando ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, paciſci, id eſt, proprium pactum inire cum Eccleſia de fide Catholica ſeruanda, & protegenda, quo tamen teſtimonio, quaue ratione veriſimili probari poteſt illud aliud pactum de perdendo Regno, ſi promiſſis non ſteterint? Nam pactum expreſſum inter Principes baptizandos & Eccleſiam de perdendo Regno initum, apud neminem (ſolo Card. Bellarmino excepto) ſcriptum reperi, neque in vlla

auctoritate, aut ratione fundatur. At vero pactum tacitum de Regno perdendo ex duobus duntaxat, quantum conijcere valeo, colligi poteſt, nimirum vel ex ipſa contritione, quæ ad Baptiſmum diſponit, ex qua ipſe Bellarminus in probatione huius rationis, *Nam nō eſt idoneus, &c.* illud colligere videtur; vel ex ipſa promiſſione de vera fide ſeruanda, & defendenda Eccleſia Catholica, quam promiſſionem in Principibus baptizandis interuenire dicit quidem, ſed non probat Cardinalis Bellarminus, vt paulò poſt videbimus.

311 Et primò ex natura contritionis colligi non poteſt illud pactum implicitū de regno deperdendo. Nam tametſi vt aliquis ſit verè cōtritus, teneatur in animi præparatione vel expreſſè vel tacitè ſeu virtute omnia regna mundi contemnere, ipſamque vitam potiùs amittere, quàm peccatum aliquod lethale committere, quia hoc ipſo fit Dei inimicus, & amittit ius ad regnum cœlorum, atque dignus eſt vt gehennæ incendijs in perpetuū crucietur, & hoc ad perfectam contritionem ſatis eſſe (præſuppoſita deteſtatione peccatorum, vt ſunt offenſa Dei ſummè dilecti) docent

docent Theologi *; Totum tamen hoc in ſolo propoſito non peccandi in futurum, abſque vlla cōparatione expreſſa de hoc vel illo perdendo, plenè perficitur, neque præter tale propoſitum vlla alia promiſſio requiritur vt tradunt Theologi de contritione tractantes.

*Vide Suarez tom. 4. diſp. 4.

312 Immò *neque formalis comparatio inter culpam & pœnam*, vt optimè ſcribit Franciſcus Suarez k *ad perfectam contritionem aut eſt neceſſaria, aut ſemper vtilis, aut hominibus nouiter conuerſis proponenda, quando præſertim ſit comparatio in ſpecie cum aliquo malo ſenſibili, vt eſt mors propria, aut vxoris, amiſſio liberorum, bonorum omnium deperditio, &c. quia homines regulariter loquendo multùm mouentur ab his ſenſibilibus, & ideo verendum eſt, ne dum hæ comparationes illis formaliter proponuntur, in nouo periculo peccandi conſtituantur. Ideoque rectè Nauarrus in Summa, cap. 1. nu. 37. ait, nec Scripturam, nec Concilia, aut ſanctos Patres à nobis exigere illas comparationes pauciſſimis cognitas, & pauciſſimis vſitatas.* Hæc Suarez. Quapropter iuxta hanc doctrinam non eſſet laudandus, qui ad hoc, vt Princeps baptizandus verum contritionis actum eliceret, ipſum

k Tom. 4. diſp. 3. ſect. 10.

interrogaret, num potiùs Regno priuari, quàm Deum, aut Eccleſiam offendere paratus eſſet. Et multò minùs pactum aliquod, aut promiſſionē de Regno deperdendo à Principe baptizādo exigere licet. Atque ita patet pactum hoc implicitum de Regno amittendo ex natura contritionis deduci non poſſe.

313 Sed nec ſecundò colligi poteſt ex vi ipſius promiſſionis de ſeruanda vera fide, & tuenda Eccleſia Catholica (ſi ad talem promiſſionem Principes baptizandi obligati eſſent) tum quia ipſe Cardinalis Bellarminus ſatis apertè indicat hoc loco tale pactum de regno perdendo non neceſſariò conſequi ipſam promiſſionem de fide Catholica tuenda, dum ait, Principes recipi cum pacto expreſſo vel tacito, vt ſceptra ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur ſe fidem Chriſti ſeruaturos & defenſuros, *etiam ſub pœna perdēdi regni*: vbi per hanc clauſulam *etiam ſub pœna perdendi regni* inſinuat pœnam hanc ex priori tantùm promiſſione non neceſſariò conſequi; tum potiſſimum quia tametſi concedamus illum, qui cum alio paciſcitur de re aliqua, tacitè etiā paciſci de pœnis ordinarijs ſubeundis,

quæ promiſſioni violatæ ſunt annexæ; & ita qui præſtito iureiurando ſtipulatur de depoſito, exempli cauſa, cuſtodiendo, implicitum etiam pactum ineat, quòd ſi iuramentum violat, pœnis illis ſubiectus erit, quæ ordinariè pro tali periurio ex legum præſcripto infligi ſolent; de pœnis tamen extraordinarijs non eſt ſimiliter philoſophandum, niſi in tali pacto pœna illa extraordinaria ſit expreſsè nominata. Vnde licèt conſideremus Reges & Principes, quando ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipi cum pacto ſaltem tacito, vt ſceptra ſua ſubiiciant Chriſto, & polliceantur ſe fidem Chriſti ſeruaturos, & defenſuros, ſub pœna cœleſtis Regni deperdendi, non tamen ſequitur talem promiſſionem de fide Catholica ſeruanda, & protegenda continere pactum implicitum de pœna Regni temporalis amittendi, quia amiſſio Regni cœleſtis eſt pœna ordinaria iure diuino impoſita Chriſtianæ fidei deſertoribus, niſi reſipuerint; at amiſſio Regni terreni eſt pœna extraordinaria, neque per legem diuinam aut humanam pro hæreſis crimine Principibus conſtituta, & propterea vt talis pœna ex vi pacti incurri debeat, in ipſo 314

pacto oportet eſſe exprimendum.

315 Quòd ſi quis dicat, non ſolùm bonorum omnium deperditionem, verùm etiam mortem temporalem eſſe pœnam ordinariam hęreticorum à lege[l] taxatam, & propterea qui paciſcitur de fide Catholica ſeruanda, pactionẽ etiam implįcitam facit de amiſſione bonorum, & conſequenter Regni terreni, atque de ipſa quoque capitis pœna ſubeunda, ſi in hæreſim labatur.

l Cod. de hæret. leg. Manichęos leg. Quicunque eo titulo, & leg. vltimũ ſuppliciũ, ff. De pœnis.

Reſponſio eſt facilis, has leges non obligare Principes quoad vim coërcentem, ſed ſolùm ſubditos. Principes enim legibus ſoluti ſunt[m] tuti Imperij poteſtate, id eſt, ſi delinquant, à ſolo Deo puniuntur, pœnis, ſubintellige, temporalibus, vt ſuperiùs[n] ex ſanctis Patribus oſtenſum eſt.

m Gloſſa in verbo ab omnibus de conſtitut. cap. Canonum.

n Nu. 5. & ſeq.

316 Neque obſtat, quòd lege Canonica[o] ſancitum ſit bona hæreticorum confiſcanda eſſe. Nam præterquam quòd Principes in pœnalibus ſub clauſulis generalibus comprehendi non ſolent; Reſpondet Ioannes Pariſienſis ex Cardinali Hoſtienſi, vt inferiùs[p] videbimus, decretum illud factum fuiſſe ex aſſenſu Imperatoris, qui tunc Paduæ præſens con-

o Ca. Verg. extra de hæreticis.

p Nu. 454.

ſenſit; & propterea nec Imperatorem, nec alios Principes abſolutos quoad vim coercentem obligare poterat.

Atque hinc patet; quàm debilis ſit hæc antecedens propoſitio quoad vtramque eius partem, cum neque verum ſit, quod Principes, quando ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipiantur cum pacto etiam tacito ſe fidem Chriſti ſeruaturos & defenſuros, neque etiam tametſi tale quid pollicerentur, promiſſio illa facta ſit ſub pœna perdendi Regni, ſi eam non ſeruauerint.

317 Et quamuis hæc propoſitio antecedens quoad vtramque eius partem vera eſſet, non tamen inde rectè deduci poteſt, quod Cardinalis Bellarminus concludere vellet, videlicet, *Ergo quando Principes fiunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſia iudicari, atque etiam deponi à Principatu, nec vlla eis fiet iniuria, ſi deponantur.*

Non enim melior eſt prædicta conſequentia, quam iſtæ, quæ ſequuntur. *Quando aliqui ad Eccleſiam veniunt, vt Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo, vel tacito, vt ſe, ac ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur ſe fidem Chriſti ſeruaturos & defenſuros,*

etiam ſub pœna vitæ temporalis, ſimul & æternæ amittendæ; ergo quando fiunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſia iudicari, atque etiam vita temporali, ac æterna priuari, nec vlla eis iniuria fiet, ſi talis contra eos ſententia ab Eccleſia feratur.

318 Magna profectò eis fieret iniuria, cum ad Eccleſiam non ſpectet ferre ſententiam in cauſa mortis, ſed hoc iudicium, ſi de morte temporali loquamur, ad forum Principum Secularium ſpectat, ſicut etiam ad Dei tribunal pertinet poſt hanc vitam morti æternæ hæreticos adiudicare. Pari modo dicimus eſſe quidem penes Eccleſiam poteſtatem iudicandi Principes hæreticos, quod attinet ad pœnas Eccleſiaſticas: at poteſtas iudicandi quoad pœnas ciuiles, qualis eſt Principum depoſitio, Eccleſiaſticæ auctoritatis limites excedit. Vide etiam quæ ſuperiùs q diximus in ſolutione tertiæ rationis, ex quibus huius conſequentiæ imbecillitas clariùs innoteſcit.

q Nu. 220. & ſeq.

319. Sed probat Cardinalis Bellarminus ſuum argumentum duabus rationibus adeò imbecillis, vt vix vlla prorſus ſolutione indigeant.

Prima probatio eſt: *Nā non eſt idoneus* »
ſacramento Baptiſmi, qui non eſt paratus »
Chriſto ſeruire, & propter ipſum amittere »
quicquid habet; Ait enim Dominus, Luc. »
14. *Si quis venit ad me, & non odit pa-* »
trem, & matrem, & vxorem, & filios, »
adhuc autem & animam ſuam, non poteſt »
meus eſſe diſcipulus. »

Hæc ratio, cum agat de præparatione neceſſaria ad Baptiſmum, propoſitionem antecedentem confirmare videtur. Sed profectò non video, quomodo Cardinalis Bellarminus ex hac propoſitione, quę proculdubiò eſt veriſſima, propoſitionem antecedentem corroborare poſſit, niſi pactum & promiſſionem cum propoſito confundere velit, quæ tamen ab omnibus doctis diſtinguntur, vt ſuperiùs [r] diximus. Nam antecedens propoſitio diſertis verbis agit de promiſſione, & pacto expreſſo, vel tacito, de fide Chriſti ſeruanda, & defendenda etiam ſub pœna perdendi regni: At hęc propoſitio planè loquitur de propoſito: Non eſt, inquit, idoneus Sacramento Baptiſmi, qui non eſt *paratus*, id eſt, *apud animum ſuum proponit*, Chriſto ſeruire, propter ipſum omnia relinquere, quæ habet. Quomodo

[r] No. 306. 320

igitur ex eo, quod quiſpiam quoad interiorem animi præparationem paratus eſſe debet omnia pro Chriſto relinquere, vt idoneus ſit Sacramento Baptiſmi, rectè concluditur, Ergo pollicetur, & expreſsè, vel tacitè paciſcitur de Chriſto inſeruiendo, etiam ſub pœna omnia amittendi, niſi promiſſionem à propoſito diſtinguere nolit?

321. Illud verò quod adducitur ex Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem*, &c. nullum pactum aut promiſſionem inuoluit, ſed ſolùm confirmat id, quod de propoſito diximus; vt ſenſus ſit, Qui vult ſequi Chriſtum, debet quoad animi præparationem potiùs patrem, matrem, vxorem, & omnia relinquere quàm Chriſtum. Quinimò expreſſiſſimis verbis hoc idem alibi [f] docet Cardinalis Bellarminus, vbi ſummatim repetens argumenta ſua hîc allata ad probandum penes Pontificem eſſe auctoritatem regna atque imperia transferendi, ſi Eccleſiæ neceſſitas id poſtulauerit, poſtquam hunc textum ſacræ Scripturæ allegaſſet, ita inquit: *Quæ loca, vt S. Auguſtinus rectè exponit in epiſt. 5. ad Marcellinum, ſic intelligenda ſunt, vt is non poſſit eſſe Chriſti*

[f] Lib. 1. de tranſlat. Imperij Rom. c. 12.

diſcipulus, qui non eſt paratus carere potius »
vxore, liberis, parentibus, opibus, honori- »
bus, atque ipſa etiam vita, quàm vt Chriſ »
tum offendat. Cum igitur textus iſte ſacræ Scripturæ iuxta expoſitionem Cardinalis Bellar. de odio patris, matris, &c. quoad animi præparationem, ſeu propoſitum intelligatur, nihil prorſus conducit ad propoſitionem antecedentem confirmandam, quæ de promiſſione, & pacto diſertè loquitur.

322 Secunda Probatio eſt, *Prætereà Eccleſia nimis grauiter erraret, ſi admitteret aliquem Regem, qui vellet impune fouere quamlibet ſectam, & defendere hæreticos, & euertere religionem.*

Verùm, quid ex hac propoſitione quæ veriſſima eſt, deduci poſſit ad propoſitionem antecedentem ſtabiliendam, capere non valeo. Nam ſi ad formam ſyllogiſticam eã reducere velimus, hæc videtur eſſe eius probatio. *Nimis grauiter erraret Eccleſia, ſi admitteret* ad Baptiſmũ (vt reor) *aliquem Regem, qui vellet impunè fouere quamlibet ſectam, &c. ſed niſi Reges, & Principes, quando ad Eccleſiam veniunt, reciperentur cum pacto expreſſo, vel tacito, vt ſceptra ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur ſe fidem*

Chriſti ſeruaturos, & defenſuros etiam ſub pœna perdendi Regni, Eccleſia admitteret Reges, qui vellent impunè fouere quamlibet ſectam, & euertere Religionem; ergo non debet Eccleſia niſi eam grauiter errare velimus, admittere Reges, &c. Quæ quidem argumẽtatio quàm inſufficiens ſit, quiuis vel mediocriter doctus ſtatim perſpicere poteſt, cum minor propoſitio ſit apertè falſa, vt ex ſe ſatis cõſtat, atque ex ſupradictis eſt etiam manifeſtum. Neque exi-
323 ſtimo locutum eſſe Card. Bellarminum de admiſſione Regis Chriſtiani ad Regnum; nam præterquàm quod illud à re hîc inſtituta eſſet planè alienum, vt ex toto eius diſcurſu in hac ratione manifeſtò colligitur, ſatis perſpicuum eſt, non pertinere ad Eccleſiam, ſed ad Remp. ciuilem Reges Chriſtianos ad Regnum temporale *admittere*.

Si Card. Bellarminus in illo verbo *admittere*, primam tantùm ſyllabam cõmutaſſet, exiſtimaſſem eum rationẽ hanc attuliſſe, non tam ad probãdam propoſitionem antecedentem quã ad conſequentem corroborandã, quę erat, *Ergo Principes hæretici poſsũt ab Eccleſia iudicari, & etiam à Principatu deponi, nec vlla eis iniuria*

ſiet, ſi deponantur, quia alioquin Eccleſia nimis grauiter erraret, ſi *permitteret*, non dico admitteret, aliquem Regem, qui vellet impunè fouere quamlibet ſectam, &c. Sed de huiuſmodi etiam ratiocinatione ſatis multa diximus ſuperiùs[t] in ſolutione ſecundæ, & tertiæ rationis. Atque in illo vocabulo *impunè* ſubdola latet æquiuocatio, vt ſuprà[u] etiam diximus, quaſi verò alia pœna non poſſit ab Eccleſia principibus hæreticis infligi præter depoſitionem à regno. Scio Card. Bellarminum benè meminiſſe illius, quod alibi * ex S. Auguſtino docuerat, nimirum Excommunicationem Eccleſiaſticam eſſe pœnam maiorem quàm ſit mors temporalis, & conſequenter, quàm ſit depoſitio à Regno temporali. Hoc igitur puniendi genere, cùm ſit Eccleſiaſticæ poteſtatis proprium, vti poteſt Summus Pontifex, abſque eò quòd poteſtatis politicæ fines inuadat.

t Nu. 183. & ſeq. 220. & ſeq.

324

u Nu. 183. & ſeq.

* Lib. 3. de Laicis. cap 21.

Vides itaque quàm infirma ſit tota hæc quarta ratio Card. Bellarmini, cum neq; vera ſumat in antecedenti, neque rectam conſtruat conſequentiam, neque etiam rationibus, quas deinde affert, aliquid rectè deducat, quod ipſius propoſitio deſer-

uiat. Hac igitur ratione penitùs euerſa, quæ tamen à Matthæo Torto, vt ſuprà [x] vidimus, in tanto precio habetur, ad quintam, & poſtremam eius rationem accedamus.

x Nu. 58.

« 325 *Quinta ratio Card. Bellarmini.*
« *Cum Petro dictũ eſt, Paſce oues meas, Ioh.*
« *vltimo, data eſt illi facultas omnis, quæ eſt*
« *Paſtori neceſſaria ad gregem tuendum: At*
« *Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex, nimi-*
« *rũ vna circa lupos, vt eos arceat omni ratio-*
« *ne qua poterit; altera circa arietes, vt ſi quã-*
« *do cornibus lædãt gregẽ, poßit eos recludere,*
« *& prohibere, ne gregem vlteriùs præcedãt;*
« *tertia circa oues reliquas vt ſingulis tribuat*
« *conuenientia pabula: ergo hanc triplicem*
« *poteſtatem habet* Summus *Pontifex.*

» 326 *Ergo tria ducuntur argumenta ex*
« *hoc loco: Primum ſit; Lupi, qui Eccleſiam*
« *domini vaſtãt hæretici ſunt, vt patet ex illo*
« *Math. 7.* Attẽdite à falſis prophetis, *&c.*
« *Si ergo princeps aliquis ex oue, aut ariete fiat*
« *lup⁹, id eſt, ex Chriſtiano fiat hæreticus, pote-*
« *rit Paſtor Eccleſiæ eum arcere per excõmu-*
« *nicationem, & ſimul iubere populo ne eum*
« *ſequantur, & proinde priuare eum dominio*
« *in ſubditos,*

« 327 *Alterum verò ſit: Poteſt Paſtor*

arietes ſur ipſos deſtruẽtes ouile ſeparare, & recludere, Princeps autẽ eſt aries furioſus deſtruens ouile, quãdo eſt Catholicus fide, ſed adeò malus, vt multũ obſit religioni, & Eccleſiæ, vt ſi Epiſcopatus vẽdat, Eccleſias diripiat, &c. ergo poterit Paſtor Eccleſiæ eum recludere, & redigere in ordinem ouium. »

328 *Tertium argumentum eſt; Poteſt Paſtor, ac debet omnes oues ita paſcere, vt eis conuenit, ergo poteſt, ac debet Pontifex omnibus Chriſtianis ea iubere atque ad ea cogere, ad quæ quilibet eorum ſecundum ſuum ſtatum tenetur, id eſt, ſingulos cogere, vt eo modo Deo ſeruiant, quo ſecundum ſtatum ſuum debent; debent autem Reges Deo ſeruire, defendendo Eccleſiam, puniendo hæreticos, & ſchiſmaticos, vt Auguſtinus docet in epiſt, 50. ad Bonifacium, Leo Epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum, & Gregorius lib. 2 epiſt. 61. ad Mauritium; ergo poteſt, ac debet Regibus iubere, vt hoc faciant, & niſi fecerint, etiam cogere per Excommunicationem, aliaſque cõmodas rationes.*

329 Hæc eſt quinta, & vltima ratio Card. Bellarmini, in qua ipſe magis ingenioſè, quàm ſolidè ex paſtoris officio probare contendit penes Pontificem eſſe au-

ctoritatē Principes hæreticos deponendi. Immò hac ipſa ratione, qua ille probat, poſſe Pontificem Principes propter hæreſim ſuis Principatibus pellere, plus probari videtur, quàm ipſe forſan expreſſis verbis libenter fateri velit, (quamuis ex eius doctrina de Principum depoſitione neceſſaria conſecutione colligatur, vt ſuperiùs y dictum eſt) nempè Pontificem habere poteſtatem Reges & Principes non ſolùm ob crimen hæreſis, ſed etiam propter alia quæcunque ſcelera, quæ extremo ſupplicio digna ſunt (ſi præſertim Eccleſiæ monitionem audire noluerint) non tantùm dominatu, verùm etiam vita priuandi; & quod maius eſt, poſſe Pontificē cuilibet priuato licentiam impertiri, vt tales Principes propter eiuſmodi ſcelera, quæ ſpiritualem Eccleſiæ pacem perturbant, & animarum ſaluti damnum afferunt etiam per inſidias interficiat, ſi alioqui deponi non queant.

y Nu. 45. & ſeq.

330 Quæ doctrina, ſi vera eſt, quàm lubrica, ac planè miſera, innumeriſque periculis atque cruentarum inſidiarum ſuſpicionibus expoſita ſit Principum, præſertim illorum cōditio, qui non eo modo viuunt, quo ſecundùm ſtatū ſuum tenētur,

æquis rerum æſtimatoribus iudicandum relinquo.

Verum, ſi diſcrimen inter Paſtorem ſpiritualem, & temporalem, hominum, & pecudum diligentibus aduertamus, tota hæc ratio Cardinalis Bellarmini funditus corruit, & prædicta incommoda nullo labore deuitantur, etiam iuxta ipſius principia in ſuperioribus ſæpius allata. Sicut enim Paſtor, ſeu Princeps temporalis habet pro ſuo fine pacem temporalem, & Paſtor ſpiritualis æternam animarum ſalutem, ita vterque tum poteſtates, tum inſtrumenta proportionata ad hos fines, & conſequendos, & conſeruandos habere debet.

331 Hæc igitur ratio Card. Bellarmini non multum reipſa diſcrepat à ſecunda ſua ratione ſuperius z cōmemorata, niſi quia ibi comparat Eccleſiam Regno, ſeu Reipublicæ benè inſtitutæ vt inde probet Summum Pontificem huius Reipublicæ ſpiritualis Principem habere Poteſtatem deponēdi Principes hæreticos, qui Eccleſiam, & veram Religionem euertere ſtudent, hic verò Eccleſiam confert cū ouiaria optimè gubernata vt hinc demonſtret penes Paſtorem eius eſſe omnem poteſta- z Nu. 173.

ctoritatẽ Principes hæreticos deponendi. Immò hac ipſa ratione, qua ille probat, poſſe Pontificem Principes propter hæreſim ſuis Principatibus pellere, plus probari videtur, quàm ipſe forſan expreſſis verbis libenter fateri velit, (quamuis ex eius doctrina de Principum depoſitione neceſſaria conſecutione colligatur, vt ſuperiùs y dictum eſt) nempè Pontificem habere poteſtatem Reges & Principes non ſolùm ob crimen hæreſis, ſed etiam propter alia quæcunque ſcelera, quæ extremo ſupplicio digna ſunt (ſi præſertim Eccleſiæ monitionem audire noluerint) non tantùm dominatu, verùm etiam vita priuandi; & quod maius eſt, poſſe Pontificẽ cuilibet priuato licentiam impertiri, vt tales Principes propter eiuſmodi ſcelera, quæ ſpiritualem Eccleſiæ pacem perturbant, & animarum ſaluti damnum afferunt etiam per inſidias interficiat, ſi alioqui deponi non queant.

y Nu. 45. & ſeq.

330 Quæ doctrina, ſi vera eſt, quàm lubrica, ac planè miſera, innumeriſque periculis atque cruentarum inſidiarum ſuſpicionibus expoſita ſit Principum, præſertim illorum cõditio, qui non eo modo viuunt, quo ſecundùm ſtatũ ſuum tenẽtur,

æquis rerum æſtimatoribus iudicandum relinquo.

Verum, ſi diſcrimen inter Paſtorem ſpiritualem, & temporalem, hominum, & pecudum diligentibus aduertamus, tota hæc ratio Cardinalis Bellarmini funditus corruit, & prædicta incommoda nullo labore deuitantur, etiam iuxta ipſius principia in ſuperioribus ſæpius allata. Sicut enim Paſtor, ſeu Princeps temporalis habet pro ſuo fine pacem temporalem, & Paſtor ſpiritualis æternam animarum ſalutem, ita vterque tum poteſtates, tum inſtrumenta proportionata ad hos fines, & conſequendos, & conſeruandos habere debet.

331 Hæc igitur ratio Card. Bellarmini non multum reipſa diſcrepat à ſecunda ſua ratione ſuperius z cōmemorata, niſi quia ibi comparat Eccleſiam Regno, ſeu Reipublicæ benè inſtitutæ vt inde probet Summum Pontificem huius Reipublicæ ſpiritualis Principem habere Poteſtatem deponēdi Principes hæreticos, qui Eccleſiam, & veram Religionem euertere ſtudent, hic verò Eccleſiam confert cū ouiaria optimè gubernata vt hinc demonſtret penes Paſtorem eius eſſe omnem poteſta- z Nu. 173.

tem neceſſariam ad ſuum gregem tuendum, & conſequenter ad Principes hæreticos, qui tanquam lupi, gregem deuaſtare nituntur, omni ratione, qua poterit, coërcendos. Quapropter eadem penè Reſponſio, quam ibi ad illam rationem diſſoluendam adhibuimus, huic etiam ſatisfaciendo accommodari poteſt.

332 Nam ſiue Eccleſia conferatur cum Regno benè inſtituto, ſiue cum familia rectè gubernata, ſiue cum caſtrorum acie ordinata, ſiue cum naui in medio mari fluctibus agitata, ſiue cum ouiaria optimè cuſtodita, ſiue alio quouis modo comparetur; tota poteſtas Rectoris ipſius, ſiue Rex, ſiue Pater familliâs, ſiue Dux, ſiue Nauarcus, ſiue Paſtor, aut alio quouis nomine nuncupetur, ſpiritualis eſt, & ex fine, qui ſpiritualis eſt, nempe animarum ſalute peti debet. Neque poteſtas qua Princeps ſpiritualis regit Rempub. diſtincta eſt ab ea, qua Paſtor ſpiritualis cuſtodit gregem ſuum, ſed eadem prorſus poteſtas eſt, quamuis per diuerſas ſimilitudines explicetur. Vt enim rectè ait Cardinalis Bellarminus [a], *Illud quod in ædificio eſt fundamentum eſt in corpore caput, in ciuitate Rector, Rex in Regno Patet-*

[a] Lib. 1. de Rom. pôt. cap. 10

Paterfamilias in domo; poſſumus etiam adiungere, Dux in exercitu, Nauarchus in naui, & Paſtor in grege..

333 Quocirca ſicut ibi diximus, Eccleſiam eſſe Rempublicam perfectam in ſuo genere, & habere omnem poteſtatẽ ſpiritualem, neceſſariam, & ſufficientem ad ſuum finem conſequendum, quantũ eſt ex parte ipſius poteſtatis, non tamen propterea vel habere poteſtatem ea omnia ponendi aut remouendi, quæ executionem ipſius poteſtatis, id eſt, vt animæ actu ſaluentur, adiuuant, aut impediunt; vel etiam idcircò habere auctoritatẽ Reges propter hæreſim aut infidelitatem deponendi, vel aliquos vita priuandi, cũ hæc poteſtas temporalis ſit, & Reipublicæ ciuili, non Eccleſiaſticæ propria: Ita modò aſſerimus Eccleſiam rectè cõparari ouiarię optimè cuſtoditę, & cum Petro dictum eſt Ioh. vltimo, *Paſce oues meas*, datam eſſe illi facultatem omnem, quæ Paſtori ſpirituali neceſſaria eſt ad gregẽ Domini tuendum, quantum eſt ex parte ipſius facultatis, neque idcirco habere facultatem ea omnia ponendi aut tollendi, quæ ad hoc, vt facultas in actum ſuum exeat, neceſſariò requiruntur: alioquin

nulla ouis abſque Paſtoris negligentia perire poſſet, ſi penes eum eſſet poteſtas omnes & ſingulas ad ſalutem æternam actu perducendi: neque etiam propterea habere omnem poteſtatem lupos, id eſt, hæreticos arcendi, ſed tantùm ſpiritualem. Cùm igitur duæ tantùm ſint ſupremę poteſtates, quibus mūdus hic regitur actibus proprijs, & dignitatibus diſtinctæ, auctoritas nempè ſacra Pontificum ſeu ſpiritualis, & regalis poteſtas ſeu temporalis (vt in initio diximus) immeritò ſanè Cardinalis Bellarminus in hac ſua ratione vtriuſque poteſtatis actiones cōfundit, & ab vna in alteram artificioſè tranſilit.

335 Sed priuſquàm tria hæc eius argumenta ex officio Paſtorali deſumpta ſpeciatim ſoluamus, quorum tamen ſolutio iam ex ſupradictis ſatis cōſtat, *Obſeruandum eſt primò* diſcrimen inter lupos, arietes, & oues rationales, atque rationis expertes; ex quo naſcitur, vt Paſtor pecudum, & Paſtor hominum, ſpiritualis & temporalis non ſint eadem planè ratione adinuicem cōparandi. Lupus enim qui animal brutum eſt, nequaquam fuit ouis neque eſſe poteſt, & licitè occidi poteſt

non ſolùm à Paſtore, verùm etiam abſq; Paſtoris licentia à quocunque priuato, cui cura ouium non eſt cõmiſſa; At Princeps hæreticus, qui lupo aſſimilatur, tum erat ouis aliquando, tum denuò eſſe poteſt, neque à quocunque priuato abſque Paſtoris licentia interimi poteſt. Immò neque vllus, vt opinor, admittet poſſe Paſtorem ſpiritualem priuatis hominibus licentiam concedere, vt talem lupum, qua poſſint arte, aut ſtratagemate occidant, quamuis, vt ſuprà [b] diximus, illud ex hac doctrina de Principum depoſitione manifeſtè ſequatur. [b] Nu. 45. & ſeq.

336 Deinde arietes irrationales ita ſunt de grege, vt in omnibus Paſtoris regimini ſubijciantur, neque ipſi alterius gregis ſunt Paſtores deſignati; at verò arietes rationales, quales iuxta Cardinalẽ Bellarminũ ſunt Principes temporales, tametſi quoad aliqua, nempe ſpiritualia, Paſtori ſpirituali ſubdantur, quoad tẽporalia tamen ſunt etiã ipſi abſoluti Domini, & Paſtorem ſpiritualem, vt ſuperiorem non recognoſcunt, ſed & ipſi alteri' gregis, nempe Status politici ſunt à Deo Paſtores conſtituti. Vnde 1. Paralip. 11. dicitur de Dauide Rege, *Tu paſces populũ*

meum Iſrael, & tu eris Princeps ſuper eum. Et Iſa. 44. dicit Dominus de Cyro Rege, *Qui dico Cyro, Paſtor meus es.*

337 Denique oues rationis expertes nulla prorſus habent arma, quibus vel lupo noceant, vel ſe ab eius incurſu tueantur, at oues ſpirituales habent arma ſpiritualia, quibus cum gregis Dominici hoſte fortiter pugnent, & ab eius inſidijs incolumes ſe ſeruent, immò neque ab ipſo, niſi volentes, lædi poſſunt. Quo fit, vt in Paſtore ſpirituali non ſit neceſſaria tanta poteſtas ad lupos arcendos ſolū propter ſpiritualem gregis Dominici ſalutē, quanta neceſſaria eſt Paſtori pecudum ad oues inermes à crudelitate lupi liberandas, cum oues ſpirituales plurima habeant arma, quibus omnes inimicorū ſuorum impetus, inſidiaſque vitare poſſunt. Sed attende qualia armorum genera quibus Chriſti aſſignet S. Paulus 2. Cor. 10. *In carne*, inquit, *ambulantes non ſecundum carnem militamus. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum.* Et ad Epheſ. 6. *Induite*, inquit, *vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias Diaboli, quoniam nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſan-*

guinem, ſed aduerſus Principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut poßitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis, in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poßitis omnia tela nequißimi ignea extinguere, & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu, &c. Vnde Gloſſa ſuper hunc locum, *Induite*, inquit, *vos armaturam Dei, id eſt, virtutibus, quæ ſunt arma militum Chriſti.*

339 *Secundò obſeruandum eſt*, duplex reperiri genus Paſtorum, vnũ eorum, qui ſolùm ſunt paſtores ouium, alterum, qui & ouium Paſtores, & ſimul Domini ſunt. Inter hos illud eſt diſcrimen, quòd Paſtores ſecundi generis plenum habeant dominium & poteſtatem quaſi illimitatam ſuper gregem, adeo, vt ſi oues vel à grege errantes, vel ſcabie inquinatas, aut alio quouis modo gregi moleſtas repererint, poſſint illas aut recludere, aut ſi

magis placuerit, etiam maſtare; hæc tamen poteſtas non illis competit, quà Paſtores ſunt, ſed quà ouium ſunt Domini. At Paſtoribus primi generis eſt quidem cura ouium concredita, ſed anguſtioribus terminis limitata. Nam & gregem paſcendi cura illis quidẽ ex officio incumbit, adeoque munus illorum eſt cõuenienti pabulo omnibus prouidere; ſi à grege deuiauerint, voce, baculo, canibus ad gregem reuocare; ſi ſcabie, aut alia contagione conſperſæ fuerint, eas à reliquis ſeparare, & remedium opportunum quãtocyùs adhibere: Denique à luporum, omniumque ferarum incurſibus in quantum poſſunt, ac debent, eas incolumes ſeruare. Veruntamen neque oues erraticas, aut morbo infectas, aut alio modo gregi infeſtas Domino non conſulto, interficere vllatenus illis licet, cùm ſolùm Paſtores ouium, & non Domini exiſtant. Quando itaque Summus Pontifex, cui cura Dominici gregis eſt commiſſa, Paſtori aſſimilatur, eiuſmodi comparatio Paſtoribus primi generis accommodanda eſſe videtur.

340 *His obſeruatis ad rationem Cardinalis Bellarmini reſpondetur*, Paſtorem tam

temporalem quàm ſpiritualem, vnumquemque in ſuo gradu triplicem habere poteſtatem, ſeu circa tres perſonas poteſtatem habere; circa lupos, circa arietes, & circa oues [c]. Habet enim Paſtor ſpiritualis poteſtatem populum Chriſtianũ regendi, & à Chriſtianæ fidei hoſtibus defendendi, ſed ſpiritualem [d]. Habet etiam Princeps temporalis poteſtatem eoſdem homines gubernandi, & à pacis publicæ perturbatoribus vindicandi, ſed temporalem; adeo vt nec Princeps temporalis vſurpare auctoritatem ſpiritualem, nec Princeps ſpiritualis poteſtatem temporalem ſibi arrogare debeat; vterque tamen in ſuo genere habet poteſtatem ſufficientem, quantum eſt ex parte poteſtatis, Chriſtianæ Reipublicæ gubernacula moderandi.

341 Habet namque Paſtor Eccleſiæ auctoritatem ſibi à Chriſto traditam oues Dominicas, tum doctrinæ ſacræ, tum Sacramentorum, Euchariſtiæ potiſſimùm pabulo reficiendi; ſi peccatorum ſcabie contaminentur, remedia ſalutaria, ſed præſertim Pœnitentiæ Sacramentum applicandi: ſi extra gregem euagentur, tum voce propria, tum canum, id eſt, prædi-

c In Eccleſia lupi ſunt perſecutores, arietes Prçlati, oues cæteri. In Repub. ciuili lupi ſunt hoſtes arietes magiſtratus inferiores, oues reliqui ſubditi.

d S. Bern. ad Eugen. Papam ſcribens, lib. 4. de conſid. cap. 3. ait. *Dracones,* inquis, *me mones paſcere & ſcorpiones, nõ oues. Propter hoc, inquam, magis aggredere eos, ſed verbo, non ferro.*

catorum & inferiorum Paſtorum hortamentis, atque etiam baculo Paſtorali, id eſt, ſanis reprehenſionibus, alijsque pœnis ſpiritualibus ad ouile Dominicum reducendi. Si denique à lupis, id eſt, Eccleſiæ hoſtibus diuexentur, per ſalubria conſilia, cæteraque media ſpiritualia, atque demum per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus eſt, iſtorum imperitus repellendi plenam habet poteſtatẽ. Et hæc poteſtas, quantum eſt ex parte poteſtatis, atque ipſius officij Paſtoralis, ſufficiens [e] eſt ad animarum ſalutem procurandam. Reliqua verò, quæ prętereà ad æternam ouiũ ſalutam conſequendam neceſſaria ſunt, ab ipſis ouibus, quarum id maximè intereſt, & quæ perire non poſſunt niſi volentes ſubminiſtrari debent.

e S. Bernardus lib. 4. de conſid. ad Papam Eugeniũ ſcribens, *Euangelizare*, inquit. *paſcere eſt, fac opus Euangeliſtæ, & Paſtoris opus impleſti.*

342 *Ad primum argumentum reſpondetur primò*, Eo niſi rectè intelligatur, probari primùm, non ſolùm Principes hæreticos & infideles, ſi populum ad infidelitatem pertrahant, verùm etiam malos Principes, & ſcandaloſos Pontifices, qui Epiſcopatus vendunt, , Eccleſias diripiunt, &c. poſſe ſuis dominijs priuari. Nam quamuis hæretici antonomaſticè *Lupi* dicantur, attamen, vt S. Auguſti-

nus [f] tradit, & mali homines, atque hypocritæ *Lupi* etiam appellantur.

Deinde, hoc etiam argumento, niſi rectè explicetur, probari videtur, poſſe hæreticos, & malos Principes, & forſan malos Pontifices non ſolùm dominijs ſuis priuari, verùm etiam per inſidias à quocunque trucidari, ſi alioquin à grege vaſtando cohiberi nequaquam poſſint, ſicut qui libet interficiendi lupos poteſtatem habet.

343 *Reſpondetur ſecundò* concedendo antecedens, nimirum hæreticos rectè dici lupos; ſicut etiam lupi ſunt infideles, ſi alios ad infidelitatem pertrahant.

Ad Conſequentiam dico, poſſe Paſtorem Eccleſiæ Principem hæreticum per Excommunicationem, & cenſuras ſpirituales arcere, poſſe etiam iubere populo, ne eum ſequentur in ſua hæreſi, aut in alia quauis re illicita. Veruntamen ſi Card. Bellarminus intelligat, poſſe Paſtorē Eccleſiæ iubere populo Chriſtiano, ne principem infidelem, aut hęreticum in rebus licitis ſequantur, eíue obediant in ijs, quę abſque ſpiritualis ſuæ ſalutis diſpendio pręſtare poſſunt, illud pręterquam quòd gratis aſſumit, quodq; ab eo non eſt ad-

f Lib. 6. cōtra Iulian. cap. 7. & de conflictu viciorū, & virtutum, cap. 4.

nus [f] tradit, & mali homines, atque hypocritæ *Lupi* etiam appellantur.

Deinde, hoc etiam argumento, niſi rectè explicetur, probari videtur, poſſe hæreticos, & malos Principes, & forſan malos Pontifices non ſolùm dominijs ſuis priuari, verùm etiam per inſidias à quocunque trucidari, ſi alioquin à grege vaſtando cohiberi nequaquam poſſint, ſicut qui libet interficiendi lupos poteſtatem habet.

343 *Reſpondetur ſecundò* concedendo antecedens, nimirum hæreticos rectè dici lupos; ſicut etiam lupi ſunt infideles, ſi alios ad infidelitatem pertrahant.

Ad Conſequentiam dico, poſſe Paſtorem Eccleſiæ Principem hæreticum per Excommunicationem, & cenſuras ſpirituales arcere, poſſe etiam iubere populo, ne eum ſequentur in ſua hæreſi, aut in alia quauis re illicita. Veruntamen ſi Card. Bellarminus intelligat, poſſe Paſtorē Eccleſiæ iubere populo Chriſtiano, ne principem infidelem, aut hęreticum in rebus licitis ſequantur, ſiue obediant in iis, quę abſque ſpiritualis ſuæ ſalutis diſpendio pręſtare poſſunt, illud pręterquam quòd gratis aſſumit, quodq; ab eo non eſt ad-

f Lib. 6. cōtra Iulian. cap. 7. & de conflictu vitiorū, & virtutum, cap. 4.

huc ſufficienter probatum, Sanctorum etiam Patrum doctrinæ euidenter repugnat. Audi quid dicant veteres Sancti

344 Petres: S. Ignatius [g] *Cæſari*, inquit, *ſubiecti eſtote in ijs, in quibus ſubdi nullum animæ periculum eſt.* Iuſtinus Martyr, [h] *proinde*, inquit, *nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus alijs læti inſeruimus, Imperatores, ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes, vt cum Imperali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini.* Tertullianus, [i] *Colimus ergo*, inquit, *& Imperatorem ſic, quomodò & nobis licet, & ipſi expedit, vt hominem à Deo ſecundum & ſolo Deo minorem.* Et alio in loco [x] ait *Igitur quod attinet ad honores Regum vel Imperatorum, ſatis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere ſecundùm Apoſtoli præceptum ſubditos magiſtratibus, & Principibus, & Poteſtatibus, ſed intra limites diſciplinæ, quouſque ab idololatria ſeparamur. Propterea enim & illud exemplum trium fratrum præcurrit, qui aliàs obſequentes erga Regem Nabuchodonoſor, honorem Imaginis eius conſtantiſſimè reſpuerunt* Et Hieronymus ad Tit. 3. [l] *Si bonum eſt*, inquit, *quod præcipit Imperator, iubentis obſequere voluntati; ſi verò malum eſt, & contra*

g In epiſt. ad Antiochenos.

h In orat. ad Antoninum Pium.

i ad Scapulam cap. 2.

x de Idololatria cap. 2.

l Super illud Admone illos Principatibus & Poteſtatib' ſubditos eſſe.

Deum ſapit, reſponde illi de Actibus Apoſtolorum, Oportet obedire Deo, magis quam hominibus. Vide etiam quæ ex. SS. Ambroſio, Auguſtino, & Bernardo ſuperiùs [m] remulimus. m Nu. 284. & ſeq.

345 Quocirca de iure diuino eſt (quod prædicti Patres explicarunt) vt populus fidelis Principibus infidelibus in rebus licitis obediat: qua igitur auctoritate fultus poteſt Summus Pontifex contra ius diuinum prohibere populo fideli, ne Principis ſui, tametſi infidelis, aut hæretici, in rebus honeſtis imperium exequatur, vt ex hac prohibitione Princeps dominio ſuo in ſubditos priuetur? Nō enim in verbis iam allatis ait Card. Bellarminus, poſſe Pontificem priuare principem hæreticum, aut infidelem ſuo dominio, aut vſu eius, & proinde poſſe iubere populo, ne eum ſequantur, quæ conſequentia multo congruentior fuiſſet, ſed è conuerſo dicit, poſſe Pontificem iubere populo, ne Principem hæreticum ſequantur, & proinde poſſe priuare eum ſuo dominio, quaſi priuatio dominij eſſet effectus conſequens prohibitionem Pontificis, ne populus ſuo Principi obedientiam præſtet, cum tamen priùs ó-

porteat Principem dominio ſuo, aut vſu eius priuari, quàm poſſit populus prohiberi, ne in rebus licitis eius imperio obtemperent. Nam imperium in Principe, & obediētia in ſubdito, ſunt iure diuino ex neceſſitate connexa, & vt rectè docet Card. Bellarminus [n] *omne membrum ſubiectum eſſe debet capiti; & omnis filius Parenti iure naturæ ſubijcitur.*

346 Neque exiſtimo mentem eſſe Card. Bellarmini quòd obediētia, quam ſubditi ſuo Principi debent, ſeu, quod idem eſt, poteſtas Principis in ſubditos ſit per ſolam Excommunicationis ſententiam (quæ quidem à Pontifice contra Principem iuſta de cauſa ferri poteſt) ipſo facto ſublata, cum excommunicatio ex ſe non habeat ſufficientem vim priuandi Principem ſuo dominio, aut vſu eius. Quod quamuis ſatis apertè colligatur ex ipſa natura, & diffinitione Excōmunicationis, quæ nihil aliud eſt, quā *Cenſura Eccleſiaſtica, qua quiſpiam ab Eccleſiaſtica fidelium communione ſeparatur* [o]; idem tamen expreſſis verbis aſſeuerant doctiſſimi Theologi, vt Paludan' [p], Richardus [q], B. Antonius [r], Sotus [ſ], Medina [t], Richeomeus [u], & allij communiter,

n Lib. 2. de Monachis cap. 19.

o Suarez. tom. 5. diſp. 8. Sec. 1. Stephanus de Auila, cap 1. de Excom. & alij.

p In 4. d. 18. q. 6. ar. 2.

q Ibidem ar. 11. q. 1.

r 3. part. tit. 25. cap. 1.

ſ Lib. 1. de Inſt. q. 6. ar. 6.

t In 1. 2. q. 96. ar. 4.

u In expoſtul. Apolog. pag. 175

Neque abs re erit in maiorem huius confirmationem ea hîc inſerere, quæ de hac materia ſcribunt duo celeberrimi huius tēporis Theologi,& eiuſdem cum Card. Bellarmino inſtituti religioſi. Primus eſt Franciſcus Suarez[x], cuius hæc ſunt verba: *Quod vt declaretur, oportet aduertere,* [x] Tom. 5. diſp. 15 ſec. 6. nu. 3.
Excommunicationem non poſſe habere hunc 347
effectum, (tollendi ſcilicet dominium regni, aut populi,& exhibitionem tributorum, vel ſeruitiorum, quæ illi reſpondet) *circa huiuſmodi ſubditos, niſi ſuppoſito prius aliò, nimirum, quod domini priuentur dominio, vel vſu eius, quia manente dominio in ſua vi, fieri non poſſet, quin inferiores obedire tenerentur, & conſequenter communicare, ſaltem quantum neceſſarium eſſet ad ſuam obligationem implandam, iuxta cap. Inter alia de ſententia Excommunicationis. Excommunicatio autem per ſe non habet hunc effectum, quia ſicut non priuat dominio aliarum rerum temporalium, neque vſu earum, ita nec priuat hoc dominio, quia non eſt de illo maior ratio, nec eſt ius, in quo de Excommunicatione hoc ſpecialiter diſponatur. Dico autem de Excommuni-* 348
catione, quia de nonnullis Excommunicatis, vt de hæreticis, & ſimilibus interdum

hoc in iure diſponitur, tamen ex hac ipſa diſpoſitione ſpeciali intelligere poſſumus Excommunicationem ſecundùm ſe non habere hunc effectum, nam vbi ille efficiendus eſt, ſpecialiter in lege, aut ſententia exprimi neceſſe eſt. Ac propterea quando talis effectus adiungitur, non appello illum effectum Excommunicationis, ſed ſpecialem pœnam ſimul cum Excommunicatione impoſitam; ſicut cum hæreticus excommunicatur, & priuatur dominio rerum ſuarum, non eſt hæc priuatio effectus Excommunicationis, ſed pœna quædam ſimul cum illo coniuncta. Hactenus Suarez. Alter eſt Martinus Becanus in diſputatione Theologica de fide

y c. 8. Nu. 16. hæreticis ſeruanda, y qui ita ait: *Hinc facile apparet, hæreticos, ex eo præciſè quòd excommunicati ſunt, non priuari dominio, & iuriſdictione, ſiue in ſubditos, ſiue in bona temporalia, ſed hanc priuationem eſſe diſtinctam pœnam, & diſtincta lege irrogatam.*

349. *Ad Secundum Reſpõdetur*, penes Paſtorem gregis Dominici eſſe auctoritatẽ Principes malos per Cenſuras Eccleſiaſticas recludendi, & ſeparandi à reliquo grege quoad ea, quę ad negotia Eccleſiaſtica ſpectant, qualia ſunt Sacramentorũ perceptio, Sacrorũ rituum participatio,

& huiuſmodi, immò & in aliquo caſu eos è Dominico ouili exterminãdi plenam poteſtatem habet. Verùm meminiſſe etiã oportet, Principes malos eſſe eiuſmodi arietes, & Paſtori Eccleſiaſtico in rebus ſpiritualibus ſubiectos, vt ipſi quoque in temporalibus Supremi Paſtores alterius gregis, politici nimirum exiſtant; Non pertinet autem ad Pontificem oues, aut arietes ex tali politico ouili, ſed ex ſuo duntaxat, nempe Eccleſiaſtico, eijcere, vel talem Paſtorem politicum officio ſuo priuare, cum huiuſmodi poteſtas temporalis ſit, & ad poteſtatem ciuilem, non ſpiritualem pertineat.

350 Multo fortaſſe aptiùs acommodari poſſet prędictum Bellarmini argumentũ Prælatis Eccleſiaſticis, qui magis propriè ſunt arietes gregis Dominici, ſiue Eccleſiæ, quàm ſint Principes tẽporales. Habet enim ſupremus Eccleſię Paſtor poteſtatẽ huiuſmodi arietes, ſi furioſi euadant, & ouile deſtruãt, recludendi, & prohibendi, ne gregem vlteriùs præcedant cum tota poteſtas hæc ſpiritualis ſit, & Reipublicę ſpirituali aptiſſimè cõueniat.

351 *Ad tertium Reſpondetur* ſimiliter, poſſe Paſtorem Eccleſię Principes Chri-

ſtianos cogere per Excommunicationem aliaſque animaduerſiones ſpirituales, vt eo modo Deo ſeruiant, quo ſecundùm ſuum ſtatum tenentur, non tamen poteſtatis ſpiritualis limites excedere debet. At Pœna capitis, membrorum mutilatio, dominiorum temporalium priuatio, cæterarumq; temporalium pœnarum inflictio intra fines ſpiritualis poteſtatis Euãgelico non continentur. Quapropter explicare debuiſſet Card. Bellarm. quid per illas commodas rationes, quas in fine adiungit, intelligi velit. Neque enim ſatis commodum eſt poteſtatis Eccleſiaſticæ, & ciuilis actus, atque officia commiſcere, aut ab vna in aliam in eadem argumentatione trãſilire, ſicut non ſolùm in hac ratione, ſed & in præcedentibus ſæpius eum feciſſe ſuis locis animaduertimus.

Neque exiſtimo huiuſmodi argumentationem rationi à Card. Bellarmino cõſtructæ non omnino abſimilem, fore vt ſatis commodam ab ipſo approbandam.

352 *Reges, & Principes Chriſtiani, quantùm ad ciuilia, ſunt Paſtores populi Chriſtiani, atq; etiam ipſius Eccleſiæ Protectores* z *ac defenſores conſtituti, ergo habẽt omnem poteſta-*

z Supra in Præfat.

tem

tem neceſſariam ad populum Chriſtianum gubernandum, & Eccleſiam à luporum, aliorúmque Eccleſiæ hoſtium vaſtationibus protegendam; ſed Pontifices, qui pacem publicam iniuriosè perturbant, Eccleſias diripiunt, Epiſcopatus vendunt, innocentes opprimunt, aut ſimilia facinora perpetrant, ſunt lupi, & hoſtes tum Eccleſiæ, tum ſtatus politici: ergò Principes Chriſtiani habent poteſtatem illos coercendi, & cogendi omni ratione, qua poterunt, ne Eccleſiæ & Reipublicæ politicæ ruinam moliantur.

Hæ ſunt rationes omnes, quibus Cardinalis Bellarminus demonſtrare enititur penes Pontificem eſſe dominium rerum omnium temporalium, & poteſtatem de illis in ordine ad bonum ſpirituale diſponendi, quæ, vtrùm ad rem fidei ſtabiliendam ſatis ſint, an potiùs ad opinionem probabilem vix confirmandam etiam iuxta ipſiuſmet principia ſufficiant, ſubtilioribus ingeniis diſcutiendum relinquo.

Relinquum iam eſt, vt ad duodecim exempla, quæ in capite octauo affert Cardinalis Bellarminus, breuiter etiam reſpondeamus.

353 *Primum exemplum eſt, 2. Paralip. 26.*

ſtianos cogere per Excommunicationem aliaſque animaduerſiones ſpirituales, vt eo modo Deo ſeruiant, quo ſecundùm ſuum ſtatum tenentur, non tamen poteſtatis ſpiritualis limites excedere debet. At Pœna capitis, membrorum mutilatio, dominiorum temporalium priuatio, cæterarumq; temporalium pœnarum inflictio intra fines ſpiritualis poteſtatis Euãgelico non continentur. Quapropter explicare debuiſſet Card. Bellarm. quid per illas commodas rationes, quas in fine adiungit, intelligi velit. Neque enim ſatis commodum eſt poteſtatis Eccleſiaſticæ, & ciuilis actus, atque officia commiſcere, aut ab vna in aliam in eadem argumentatione trãſilire, ſicut non ſolùm in hac ratione, ſed & in præcedentibus ſæpius eum feciſſe ſuis locis animaduertimus.

Neque exiſtimo huiuſmodi argumentationem rationi à Card. Bellarmino cõſtructæ non omnino abſimilem, fore vt ſatis commodam ab ipſo approbandam.

352 *Reges, & Principes Chriſtiani, quantùm ad ciuilia, ſunt Paſtores populi Chriſtiani, atq; etiam ipſius Eccleſiæ Protectores* z *ac defenſores conſtituti; ergo habẽt omnem poteſtatem*

z Supra in Præfat.

tem neceſſariam ad populum Chriſtianum gubernandum, & Eccleſiam à luporum, aliorúmque Eccleſiæ hoſtium vaſtationibus protegendam; ſed Pontifices, qui pacem publicam iniuriosè perturbant, Eccleſias diripiunt, Epiſcopatus vendunt, innocentes opprimunt, aut ſimilia facinora perpetrant, ſunt lupi, & hoſtes tum Eccleſiæ, tum ſtatus politici: ergò Principes Chriſtiani habent poteſtatem illos coercendi, & cogendi omni ratione, qua poterunt, ne Eccleſiæ & Reipublicæ politicæ ruinam moliantur.

Hæ ſunt rationes omnes, quibus Cardinalis Bellarminus demonſtrare enititur penes Pontificem eſſe dominium rerum omnium temporalium, & poteſtatem de illis in ordine ad bonum ſpirituale diſponendi, quæ, vtrùm ad rem fidei ſtabiliendam ſatis ſint, an potiùs ad opinionem probabilem vix confirmandam etiam iuxta ipſiuſmet principia ſufficiant, ſubtilioribus ingenijs diſcutiendum relinquo.

Relinquum iam eſt, vt ad duodecim exempla, quæ in capite octauo affert Cardinalis Bellarminus, breuiter etiam reſpondeamus.

353 *Primum exemplum eſt, 2. Paralip. 26.* in

" *vbi legimus Oziam Regem, cùm Sacerdotis*
" *officium vſurparet, à Pontifice fuiſſe de tem-*
" *plo eiectum, & cum propter idem peccatum*
" *lepra à Deo percuſſus fuiſſet, coactum etiam*
" *fuiſſe ex vrbe diſcedere, & regnum filio re-*
" *nunciare. Quòd enim non ſponte ſua, ſed ex*
" *ſententia Sacerdotis, vrbe & regni admini-*
" *ſtratione priuatus fuerit patet: nam legimus*
" *Leuit.* 13. Quicunque, *inquit lex*, macu-
" latus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbi-
" trium Sacerdotis, ſolus habitabit extra
" caſtra. *Cum ergo hæc fuerit lex in Iſrael, &*
" *ſimul legamus* 2. *Paralip.* 26. *Regem habi-*
" *taſſe extra vrbem in domo ſolitaria, & fi-*
" *lium eius in vrbe iudicaſſe populum terræ,*
" *cogitur dicere fuiſſe eum ad arbitrium Sacer-*
" *dotis ſeparatum, & conſequenter regnandi*
" *auctoritate priuatum. Si ergo propter le-*
" *pram corporalem poterat Sacerdos olim Re-*
" *gem iudicare, & regno priuare, quare id non*
" *poterit modò propter lepram ſpiritualem, id*
" *eſt, propter hæreſim, quæ per lepram figura-*
" *batur, vt Auguſtinus docet in quæſtioni-*
" *bus Euangelicis lib.* 2. *q.* 40. *præſertim cum*
" 1. *Cor.* 10. *Paulus dicat contigiſſe Iudæis*
" *omnia in figuram?*

354 Hoc eſt primum exemplum, quo
Card. Bellarminus per quandam figu-

tam ex veteri Teſtamento deſumptam probare contendit, penes Romanũ Pontificem eſſe poteſtatem priuandi Principes hæreticos ſuis dominijs. Ita enim argumentatur: *Poterat Sacerdos Leuitici generis propter lepram corporalem Regem iudicare, & regno priuare, ergo poterit Summus Pontifex propter lepram ſpiritualem, id eſt, propter hæreſim, quæ per lepram figurabatur, Regem regno priuare. Antecedens conſtat ex duobus locis ſacræ Scripturæ ſimul collatis, nempe ex Leuit. 13. & 2. Paralip. 26. Conſequentiam probat ex 1. Cor. 10. vbi Paulus dicit contigiſſe Iudæis omnia in figuram.*

355 *Reſpondetur primò*, ſi hoc argumentum validum eſſet, plus eo probaretur, quam forſan Cardinalis Bellarminus vltrò concederet, nempe non ſolùm Summum Pontificem, verum etiam Epiſcopos inferiores, immò & Sacerdotes habere poteſtatem iure diuino priuandi Principes ſuis dominijs propter lepram ſpiritualem; ſicut in veteri lege non ſolùm Summus Pontifex, ſed etiam Sacerdotes inferiores iudicandi de lepra poteſtatem habebant. *Homo*, inquit lex [a], *in cuius cute & carne ortus fuerit diuerſus color, ſiue poſtula, aut quaſi lucens quippiam, id*

a Leuit. 13. ver. 2.

eſt, plaga lepræ, adducetur ad Aaron Sacerdotem, vel ad vnum quamlibet filiorum eius, & ad arbitrium eius ſeparabitur.

356 Deinde hoc exemplum etiam probat, non ſolùm propter hæreſim, ſed etiam propter alia quæcunque crimina mortifera poſſe Principes ab Epiſcopis & Preſbyteris deponi, quia non ſolum peccatum hæreſis, ſed alia etiam peccata per lepram figurabantur, vt ipſemet Cardinalis Bellarminus [b] fatetur, qui de confeſſione peccatorum loquens: *Ad Sacerdotes*, inquit, *Chriſtianos pertinet cognitio peccati, quod per lepram figurabatur, & lepra ſpiritualis aptiſſimè nominatur.*

b Lib. 3. de Pœnit. cap. 3.

357 *Reſpondetur ſecundò*, rationem hanc Cardinalis Bellarmini ex prędicto exemplo deſumptam, eſſe etiam infirmiſſimam, cum propoſitio antecedens ſit valdè incerta, ne dicam falſa, & conſequentia non minus dubia.

Et quod attinet ad antecedentem, eiuſque probationē, quamuis ipſe rectè colligat ex Leuit. 13. & 2. Paralip. 26. potuiſſe Sacerdotem Leuitici generis Reges leproſos iudicare, & ſentētiam contra eos ferre, vt ſoli habitent extra caſtra, quę eſt

prima pars antecedentis, cum huiuſmodi ſeparatio fuerit à Deo ad Sacerdotis arbitrium leproſis impoſita; non tamen illico rectè colligitur, Sacerdotē Leuiticum habuiſſe auctoritatem priuandi Reges leproſos ſuis Regnis etiam per accidens, & conſequēter, niſi priuatio Regni neceſſariò conſequeretur habitationem in loco ſeparato à reliqua plebe, quod tamen ex Scriptura efficaciter probari nequit. Nam vt rectè aduertit Franciſcus Suarez [c], *priuatio dominij perpetuò durat, poſtquā ſemel fit*: at illa ſeparata habitatio leproſorum, ad arbitrium Sacerdotis imponenda, ſolùm durabat pro tēpore, quo lepra infecti erant; quo tamen tēpore veri Reges permanebant, tametſi Regni adminiſtratio penes ipſos non erat. Neq; enim impotentia Regnum adminiſtrādi ius, auctoritatemque regnandi Regibus aufert, vt patet in Rege impubere, penes quem eſt vera poteſtas, iuſque dominandi, licèt illi, donec ad pubertatem veniat, Tutor, ſeu Curator conſtitui ſoleat, qui Regis nomine quęcunque regni negotia de facto adminiſtret. quòd autem Ozias toto infirmitatis ſuæ tempore, id eſt, vſque ad diem mortis ſuæ verus Rex per-

c Diſp. 15. de Execom mun. ſect. 6. nu. 3.

manebat, apertiſſimè docet Gloſſa 2. Paralip. 26. vbi ita ait: *Volunt Hebræi in anno vigeſimo quinto Oziæ hoc accidiſſe* (hoc eſt, eum lepra percuſſum eſſe) *cuius reliqui anni ſunt viginti ſeptem : regnauit autem annis quinquaginta vno.* Atque id ipſum ex ipſa ſacra Scriptura non obſcurè colligitur eo loco. Vnde tametſi in verſiculo 21. legamus, eo tempore quo Ozias erat leproſus, Ioathan filiũ eius *rexiſſe domũ Regis, & iudicaſſe populum terræ*, non tamen legimus *regnaſſe Ioathan filium eius pro eo*, niſi poſtquam Ozias defunctus fuerat.

359. Neque etiam ſatis firmiter probat Cardinalis Bellarminus Sacerdotes Leuiticos habuiſſe auctoritatem priuandi Reges leproſos ſolùm regni adminiſtratione pro eo duntaxat tempore, quo lepra contaminati erant. Nam quamuis Ozias, poſtquam à Domino plaga lepræ percuſſus erat, regnum non adminiſtrabat, ea cauſa eſſe poterat, quia ipſemet ſponte, durante tempore infirmitatis ſuæ, cum ad regni gubernacula moderanda non eſſet idoneus, committebat regimen Ioathan filio ſuo, ipſumque regni ſui adminiſtratorem conſtituebat, donec ad priſtinam ſanitatem reſtitutus

eſſet. Sed quòd Sacerdos Leuiticus Reges leproſos, aut regno, aut regni adminiſtratione priuandi auctoritatem haberet, ex ſacra Scriptura ſatis colligi non poteſt. Sicut neque etiam ex ſacris literis rectè deducere valemus, Sacerdotem Leuiticum habuiſſe auctoritatem priuandi Patres familias leproſos, aut bonis ſuis, aut bonorum ſuorum adminiſtratione; licèt veriſimile ſit, tales Patres familias, cum ad arbitrium Sacerdotis habitare deberent extra caſtra, cõmiſiſſe alijs facultatem bona ſua adminiſtrandi, quandiu lepra aſperſi erant. Atque ita patet imbecillitas propoſitionis antecedentis.

360 *Quod attinet ad conſequentiam*, tametſi propoſitionem antecedẽtem concederemus, nempe habuiſſe Sacerdotes veteris teſtamenti auctoritatem priuãdi Reges leproſos ſaltem Regni adminiſtratione, non per ſe, ſed ſolùm conſequenter, vt Card. Bellarminus deducit, quia nimirum auctoritatem habebãt ſeparandi eos à conſortio reliquit populi, & conſequenter, vt ipſe ait, priuandi eos Regno; Negamus tamen conſequentiam. Nam figura illa leproſorum in hoc con-

ſiſtit; quòd ſicut in veteri lege, qui lepra corporali infecti erãt, debebant ad arbitriũ Sacerdotis, quãdiu lepra inquinati erant, à conſortio reliquæ plebis ſeiungi; ita in lege Euangelica, qui lepra ſpirituali contaminati ſunt, poſſunt per Põtifices ab Eccleſiaſtica fideliũ communione dimoueri, donec ad priſtinam ſanitatẽ reuerſi fuerint. Et propterea, ſi ex eo, quòd leproſi in domo ſeparata ex ſententia Sacerdotis extra caſtra manere deberent, donec mundati eſſent, neceſſariò conſequatur, quòd regnum temporale pro eo tempore adminiſtrare non poſſent, nihil mirum, quòd conſequenter etiam Regni adminiſtratione pro eo tempore priuarentur. At ſatis conſtat apud doctiores,
d Nu. 346. melioriſque notæ Theologos, vt ſupra d vidimus quòd priuatio aut Regni, aut adminiſtrationis regni temporalis non neceſſariò conſequatur excommunicationem Eccleſiaſticam: Atque idcirco in hoc etiam deficit ſimilitudo iſta Cardinalis Bellarmini, ideoque totum argumentum eius eſt inefficax.

361 Quinimò, ſi à figura ad rem figuratam rectè argumentatur Card. Bellarminus in materia de Euchariſtia e, vbi ex

e Lib. 1. de Euchar. cap. 3.

figuris veteris teſtamenti probat, Chriſtum Dominũ verè, & realiter in Euchariſtia præſentem eſſe: tametſi concederemus Sacerdotes Leuiticos habuiſſe poteſtatem priuandi Reges leproſos ſuis Regnis nõ ſolùm conſequenter, ſed etiam per ſe, & primariò: non tamen proinde ſequeretur penes Sacerdotes Euangelicos eſſe etiam eiuſmodi poteſtatẽ Reges hereticos ſuis Regnis priuandi. Nam hoc ipſo quòd lepra corporalis, & pœna iure diuino illi annexa, figura erat hæreſis, ſeu lepræ ſpiritualis, & pœnæ, quæ illi ex Chriſti lege reſpondet, non debet hæreſis propter figuræ ſignificationem lege Euangelica puniri amiſſione regni temporalis, eo quòd hæc pœna in lege veteri lepræ corporali impoſita fuerit; ſed pœna altioris ordinis, nempe ſpirituali, & regni æterni amiſſione caſtigari oportet: quoniam figura ſemper eſt imperfectior, & inferioris ordinis re figurata, ſicut vmbra ipſo corpore, vt ibidem Bellarminus tradit. Atque hac ratione nõnulli Theologi non inepè colligunt Chriſtum Dominum fuiſſe Regem æternum, & ſuperioris Ordinis, quia per Melchiſedech, qui Rex temporalis erat, figurabatur.

362 Illud verò, quod in fine addidit Card. Bellarminus ex 1. Cor. 10. contigiſſe Iudæis *omnia* in figurã, vt inde probet, lepram corporalem in veteri teſtamento fuiſſe figuram hæreſeos, & lepræ ſpiritualis, non rectè deducit, ex S. Paulo, neque verba ipſius integrè, ac fideliter producit: Nam ipſe ibidem ſolùm ait: *Hæc omnia* (ea ſcilicet pauca, quæ priùs enumerauerat) *in figura contingebant illis*; de hac autem lepræ figura nullam planè eo loco fecit mentionem.

" 363 *Secundum exemplum eſt 2. Para-*
" *lip. 23. Vbi cum Athalia tyrannicè occupaſ-*
" *ſet regnum, & foueret cultum Baal, Ioiada*
" *Pontifex vocauit centuriones, & milites,*
" *& iuſſit eis, vt Athaliam interficerent, quod*
" *& fecerunt, & pro ea Ioas Regem creauit.*
" *Quòd enim Pontifex non ſuaſerit, ſed iuſſerit,*
" *patet ex illis verbis* 4. Rex. 11. Et fecerunt
" Centuriones iuxta omnia, quæ præce-
" perat eis Ioiada Sacerdos. *Item ex illis 2.*
" *Paralip.* 23. Egreſſus autem Ioiada Pon-
" tifex ad Centuriones, & Principes exer-
" cius dixit eis, Educite eam (*Athaliam*
" *reginam*) extra ſepta templi, & interfi-
" ciatur foris gladio. *Quòd autem cauſa huius*
" *depoſitionis, & occiſionis Athaliæ non ſolùm*

tyrannis eius fuerit, ſed etiam quòd foueret »
cultum Baal, patet ex illis verbis, quæ ponun- »
tur immediatè poſt eius occiſionem: Itaque, »
inquit Scriptura, ingreſſus eſt omnis popu- »
lus domum Baal, & deſtruxerunt eam »
& altaria, & ſimulachra illius confrege- »
runt Mathan quoque Sacerdotem Baal »
interfecerunt ante aras. »

364 *Hoc eſt Secundum exemplum* Card. Bellarmini, quod ipſe pro poteſtate Papali Principes deponendi ex Scriptura ſacra, ſed contra manifeſtũ Scripturæ ſenſum adducit. Quod vtrum per conſiderantiam, vel de induſtria fecerit, temerè iudicare nõ audeo. Vix tamen perſuaderi poſſum, virum tam eruditum aliquid ex ſacris literis ad rem tanti ponderis cõprobandam afferre voluiſſe, niſi priùs tum locum ipſum, tum legitimum illius ſenſum diligenter expendiſſet. Quod ſi præſtiterit, ſatis profectò mirari non poſſum, hominem doctiſſimũ in re grauiſſima, (qualis eſt Regum, ac imperatorum, *qui ſolo Deo minores ſunt*, depoſitio, atque etiam occiſio) ex coniecturis adeò leuib⁹ argumentari potuiſſe. Nam inprimis hoc Card. Bellar. argumentum, ſi aliquid haberet roboris, vt reuera non habet vtiq;

demonſtraret Summum Pontificem habere poteſtatem Principes ſupremos nō ſolùm ob tyrannidem, ſed etiam propter hæreſim, aut idololatriam, non dominijs tantùm, verùm etiam vita priuandi; quod quamuis ex doctrina ipſius manifeſtè ſequi ſuperiùs [f] euidenter deduximus; hoc ipſum tamen ipſemet, exemplū iſtud Athaliæ pro ſua ſententia confirmanda adducens, non obſcurè ſignificat.

f Nu. 43. & ſeq. & 329.

366 *Deinde falſum eſt* Ioiadem Pontificem creaſſe Ioas Regem, vt Card. Bellarminus hoc loco affirmat, id eſt, ius regnandi, quod priùs non habuit, illi donaſſe, cum ſtatim ab interitu fratrum, quos impia Athalia perfidiosè trucidauerat, verum Regni dominium hæreditario iure penes Ioas eſſet, tametſi Athalia poſſeſſionem tyrannicè occupauerat. Neque enim inuſitatum eſt, aliquem illud, cuius alter eſt dominus, aut bona aut mala fide nonnunquam poſſidere. Ideoque inter dominium, & poſſeſſionē latiſſimum diſcrimen ab omnibus Theologis, ac Iuriſconſultis aſſignari ſolet.

367. Igitur Ioiada Athaliam occidendo nihil aliud effecit, quàm quod fidelē quemque ſubditum in tali caſu præſtare

oportuerat. Cum enim ob vitę innocentiam, opinionem ſanctitatis, officijque dignitatem in ſumma apud populũ, Regnique Proceres veneratione haberetur, tãtùm apud eos prętualebat eius auctoritas, ſeu fauor, vt omnes vnanimi conſenſu ad perfidam vſurpatricem occidendã, Regemque legitimum à Regni poſſeſſione iniuſtè detentum, in poſſeſſionem mittendũ, eius præſertim hortatu, facillimè traherentur. Hoc autem vires duntaxat, & potentiam Ioiadæ, ſummamque eius apud plebem, atque Optimates gratiam, & non veram aliquam Regem de nouo creandi auctoritatem arguebat.

368 Quapropter nihil prorſus in fauorem Bellarmini ex hoc exemplo vlla conſecutione aut vera, aut veriſimili rectè concludi poteſt. Quoniã ex ſacris literis colligi nequit, vel Athaliam iuſſu Ioiadæ Pontificis ob cultum Idolorum occiſam fuiſſe, ſed ſolùm propter manifeſtam tyrannidem, quia nimirum & ſemen Regium truculenter interfecerat, & Regnum vero hærede ſuperſtite iniuſtè occupauerat, ideoque legitima Regina eſſe non poterat; vel Ioiadam Pontificẽ tam propria auctoritate, quàm ex con-

ſenſu Regis, Procerum, totiuſque populi occiſionem illam præcepiſſe: Et propterea exemplum iſtud nihil omnino conducit ad comprobandum veros Reges, ac Principes, quamuis hæreticos, aut Idolatras, qui Regnum ſuum legitimè poſſident, auctoritate Papali aut occidi, aut regno priuari vllatenus poſſe.

369 *Hoc Secundum*, nempe Ioiadam Pontificem hanc Athaliæ occiſionem ſolùm auxilio, & conſilio ſuo ſolicitaſſe, & non propria auctoritate, ſed ex Ordinum conſenſu Regis nomine præcepiſſe, conſtat ex illis verbis g: *Anno autem ſeptimo confortatus Ioiada aſſumpſit Centuriones, &c. & iniȳt cum eis fœdus* (vt nimirum Athaliam interficerent, & Ioas Regis filium, Regemque legitimum in Regni poſſeſſionem, quam ipſa iniuſtè vſurpauerat, intromitterent:) *qui circumeuntes* (ait Scriptura) *Iudam, congregauerunt Leuitas de cunctis vrbibus Iuda, & Principes familiarum Iſrael, veneruntque in Ieruſalem. Iniȳt ergo omnis multitudo pactũ in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Ioiada, Ecce filius Regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Dauid.* Quæ verba exponens Gloſſa 4. Reg. 11. *Hic*, inquit, *deſcribitur veri*

g 2. Paralip. 23.

Regis inſtitutio per ſollicitudinem Ioiadæ Pontificis quærentis ad hoc aſſenſum, & auxilium Principum, & nobilium Regni, cum dicitur, Pepigitque cum eis fœdus. Quare præceptũ illud Ioiadæ de occidenda Athalia Centurionibus impoſitũ proceſſit ex priori illo fœdere, quod antea cum illis, & cum Rege pepigerat. Ac proinde ſicut quilibet priuatus ſubditus cuilibet Regis nomine præcipere poteſt, & tenetur, vt ad proditorem patriæ, & Principis comprehendendum auxilium præſtet, abſque eo quòd aliqua præcipiendi auctoritas illi propria concedatur: ita non eſt neceſſe, quòd poteſtas aliqua peculiaris imperandi tribuatur Ioiadæ, ea ſolùm de cauſa, quòd Athaliam iniuſtè Regnum occupantem, ex conſenſu Regis ac Reipublicæ occidi præcepiſſet, licèt de præcepto ſtrictè ſumpto, & non communiter accepto, quomodò à conſilio, & ſuaſione parum differt, iuſſionem illam Ioiadæ intelligendam eſſe velimus.

371 *Primum verò illud* quod à Card. Bellar. aſſeritur, nempè non ſolùm propter tyrannidem, ſed etiam ob idololatriã occiſam fuiſſe Athaliam (licèt nihil

conferat ad veri, ac legitimi Principis, quamuis Idololatræ, occiſionem defendendā, cum conſtet Athaliam non fuiſſe veram, & legitimam Reginā, ſed Regni, vero Rege ſuperſtite, vſurpatricem) ipſe ex ſacra Scriptura valde inſufficienter concludit: cum verba illa occiſionem Athaliæ proximè ſequentia mala fide recenſeat. Non etenim verba illa, *Itaque ingreſſus eſt omnis populus domū Baal*, &c. immediatè ſequuntur interfectionē Athaliæ; vel 4. Reg. 11. vel 2. Paralip. 23. vt Card. Bellar. parum fideliter refert; ſed iſta: *Pepigit autem Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſumque populum, & Regem, vt eſſet populus Dei*: & deinde ſequuntur illa verba à Card. Bellarmino relata, *Itaque ingreſſus eſt omnis populus domum Baal, & deſtruxerunt eam*, &c. Quare poſtrema hæc verba, quæ ipſe pro ſolo ſuo fundamento adducit, non tam ad interfectionē Athaliæ referenda ſunt, quàm poſt Athaliam interfectam ad fœdus initum inter Ioiadam, populum, & Regē, vt eſſet populus Domini: ex quo fœdere cum Domino inito, vt eſſet populus eius, moti erant ad domū Baal, & ſimulachra eius deſtruenda. Non igitur ex hoc loco rectè colligit

Card.

Card. Bellarminus Athaliam Reginam vel propria Pontificis auctoritate, vel ob cultum Baal interfectam fuiſſe. Et tametſi vtrumque concederemus, quam vitioſum tamen ſit ab illegitimæ Reginæ & iniuſte Regnum occupantis occi- „ ſione ad veri Regis quamuis Idololatræ, „ interfectionem comprobandam argu- „ mentum ducere, quilibet vel rationis naturalis non omnino expers ſtatim perſpicere valet.

373 *Tertium exemplum eſt B. Ambroſij,* „ *qui cùm Epiſcopus eſſet Mediolanenſis, &* „ *proinde Paſtor, & Pater ſpiritualis Theodoſij* „ *Imperatoris, qui Mediolani ſedem ſuam ordi-* „ *nariè tenebat, primùm excommunicauit eum* „ *propter cædem, quam Theſſalonicæ à militibus* „ *fieri imperauerat; deinde præcepit ei, vt legem* „ *ferret, ne ſententiæ latæ de cæde, vel bonorum* „ *publicatione ratæ eſſent, niſi poſt triginta dies* „ *à ſententiæ pronunciatione; vt nimirum, ſi* „ *quid per iracundiam præcipitanter dictaſſet,* „ *intra tot dierum ſpatium reuocare poſſet. Scri-* „ *bit hoc Theodoretus lib. 5. hiſt. cap. 17. Atqui* „ *non potuit Ambroſius excommunicare Theo-* „ *doſium propter cædem illam, niſi prius cauſam* „ *illam cognouiſſet & diiudicaſſet, licèt crimina-* „ *lis eſſet, & ad forum externum pertineret;* „

" *non potuit autem cognoſcere, & iudicare eiuſ-*
" *modi cauſam, niſi etiam in foro externo legiti-*
" *mus Iudex Theodoſij fuiſſet.*

" 374 *Præterea cogere Imperatorem ad le-*
" *gem politicam ferendam: & præſcribere ei for-*
" *mam legis, nonne manifeſte oſtendit poſſe E-*
" *piſcopum interdum temporali poteſtate vti*
" *etiam in eos, qui poteſtatem ſuper alios accepe-*
" *runt? Et ſi Epiſcopus quilibet id poteſt; quan-*
" *to magis Princeps Epiſcoporum?*

375 *Reſpondetur*, hoc argumentum neque ſententiam Cardinalis Bellarmini corroborare, aut noſtram infringere, immò nec ipſam quæſtionem propoſitam attingere. Nos enim non negamus Epiſcopos eſſe Patres, Paſtores, & Iudices ſpirituales Principum Secularium etiam in foro externo Eccleſiaſtico, aut poſſe eos in tali foro propter peccata (quę vt ſuprà [h] diximus tum ad forum Seculare, tum ad Eccleſiaſticũ pertinere poſſunt) coercere per excommunicationes, & Cenſuras ſpirituales, ſicut Ambroſiꝰ excommunicauit Theodoſium (*dummodo quis pro anathemate habendum ducat, quòd à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit*, vt verbis vtar Othonis Friſingenſis [i].) Neque cõtrouerſia, quam in hac quæſtione inſti-

h Nu. 90. & ſeq. 223. & ſeq.

i Lib. 6. hiſt. cap. 35.

tuit Card. Bellarminus, eſt, An poſſit Sūmus Pontifex Principes propter peccata, quę ratione ſpiritualis offenſę ad forū ſpirituale ſpectant, cenſuris Eccleſiaſticis caſtigare, ſed ſolū, an in ordine ad bonum ſpirituale habeat poteſtatem diſponendi de tēporalibus, & priuandi principes ſuis dominijs, de qua quęſtione nulla prorſus fit mentio in hoc argumento.

376 Secundum argumentum eſt: *Cogere Imperatorem ad legem politicam ferendā, & præſcribere ei formam legis, manifeſtè oſtendit poſſe Epiſcopum interdum temporali poteſtate vti etiam in eos, qui ſuper alios poteſtatē acceperunt; ergo ſi Epiſcopus quilibet id poteſt, multò magis Princeps Epiſcoporum.*

Reſpondetur, Hoc argumentum paulò quidē maiorē habere probabilitatis ſpeciem, quàm pręcedens, eſſe tamen reuera inefficax ad poteſtatem temporalē Pontificis comprobandam. Non enim ex eo, quod Epiſcopus poſſit Imperatorem cogere) ſi de vera poteſtate coactiua loquamur, & non de quacūque coactione metu, vel amore alicuius rei facta, quæ à quibuſcunque etiam priuatis inferri poteſt) ad legem politicam ferendam, & præſcribere ei formam legis, quando ta-

lis lex neceſſaria eſt ad ſalutem ſpiritualem conſequendam aut conſeruandam, manifeſtiùs colligitur poſſe Epiſcopum interdum temporali poteſtate vti etiam in eum, qui non ſolùm ſuper alios, ſed etiam ſuper ipſum Epiſcopum poteſtatem in tẽporalibus accepit, quàm ex eo, quòd Imperator poſſit Epiſcopum ſibi in temporalibus ſubiectum cogere ad legem Eccleſiaſticã ferendam, & præſcribere ei formam legis, quando talis lex neceſſaria eſt ad quietem publicam iure conſeruandam, colligi queat, poſſe Imperatorem interdum ſpirituali poteſtate vti etiam in eum, qui in ſpiritualibus ſuper ipſum poteſtatem accepit. Nam, vt

377 ſupra [k] diximus ſicut Princeps ſpiritualis ex vi ſuæ poteſtatis ſpiritualis poteſt Principem politicum cogere pœnis ſpiritualibus, & intra fines poteſtatis Eccleſiaſticæ, ne temporalia in detrimentum ſuæ ſalutis ſpiritualis, vel aliorum, illicitè adminiſtret, & nihilominùs poteſtate Eccleſiaſtica, non ciuili vti dicatur; ita Princeps politic⁹, ex vi poteſtatis politicæ, poteſt compellere Principẽ Eccleſiaſticum ſibi in temporalibus, ſubiectum, pœnis tẽporalibus, & intra limites pote-

[k] Nu. 92. & ſeq.

ſtatis politicæ, ne in perniciem Reipublicæ temporalis rebus ſpiritualibus abutatur, nec idcirco poteſtatis Eccleſiaſticæ fines inuadit. Neque quoad hoc præcisè inter Principem Eccleſiaſticũ, & politicum ſufficiens ratio diſparitatis aſſignari poteſt, cum vterque ex ipſis ſuarum poteſtarum naturis ius habeat ad ſuas Reſpublicas vijs licitis, atque à Deo conſtitutis gubernandas, & ab iniquis oppreſſionibus vindicandas.

378 Si Card. Bellarminus hoc exemplo demonſtraſſet, S. Ambroſium pœnis criminalibus, & poteſtati politicæ proprijs Imperatorem propter cædem illam in foro externo vel caſtigaſſe, vel coëgiſſe ad legem politicam ferendam, aliquid profectò effeciſſet, hoc enim eſſet propriè temporali poteſtate vti: Verùm cùm ſolùm oſtendat Ambroſium excommunicaſſe Theodoſiũ, & præcepiſſe illi, vt propter bonum ſpirituale legem politicã conderet, nihil aliud confirmat, quàm quod ſæpiùs ex profeſſo tradidimus.

379 Mitto præceptum iſtud de lege politica ferenda fuiſſe ab Ambroſio pro pœnitentia in foro cõſcientię Theodoſio iniunctum poſt publicã ſceleris agnitio-

nem & ſpontaneam ſuijpſius ſubmiſſionem, non tam ad pœnam, quàm ad cautelam vt ex Theodorito manifeſtè deducitur: quam autem auctoitatem habeant Epiſcopi & Sacerdotes, pœnas & afflictiones temporales imponendi pœnitentibus, præſertim ad cautelam, ne in ſimile peccatum reincidant, alia eſt quæſtio, & ab inſtituta controuerſia penitus aliena.

" 380 *Quartum exemplum eſt Gregorij primi, in Priuilegio, quod conceſſit monaſterio S. Medardi, & habetur in fine epiſtolarũ: Si quis, inquit, Regum, Antiſtitum, Iudicum, vel quarumcunque Secularium poteſtatum huius Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis decreta violauerit, cuiuſcunque dignitatis, vel ſublimitatis ſit, honore ſuo priuetur.*

Reſpondetur, in his Gregorij verbis non tam præceptũ imperantis, quàm imprecantis deſideriũ contineri, vt ex ipſo Pri-
381 uilegij contextu colligi videtur. Ita enim ſe habent verba Priuilegij. *Hæc igitur omnia quæ huius Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis priuilegio cõtinentur, præfati Monaſterij Rectoribus, & filijs præſentibus, & futuris, & omnibus Monaſterijs ipſi loco ſubiectis, vel ſociatis, ſub anathemate ſeruan-*

da conſtituimus. Si quis autem Regum, Antiſtitum, Iudicum vel quarumcunque Secularium perſonarum huius Apoſtolicæ auctoritatis, & noſtræ præceptionis decreta violauerit, aut contradixerit. aut negligenter duxerit, vel fratres inquietauerit uel *conturbauerit, vel aliter ordinauerit, cuiuſcunque dignitatis vel ſublimitatis ſit, honore ſuo priuetur, & vt Catholicæ fidei deprauator, vel ſanctæ Dei Eccleſiæ deſtructor à conſortio Chriſtianitatis, & corpore, ac ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſequeſtretur, & omnium maledictionum anathemate, quibus infideles, & hæretici ab initio* Seculi *vſque in præſens damnati ſunt, cum Iuda traditore Domini in inferno inferiori damnetur, niſi digna pœnitentia præfatorum Sanctorum ſibi propitiauerit clementiam, & fratrum communione reconciliauerit concordiam.* Hæc Gregorius.

382 Ex quibus conſtat, S. Gregorium eadem verborũ formula (vt alia ad rem quoque ſpectantia nunc prætermittam) Decreti ſui violatores honore ſuo priuare, qua eos ad infernum cum Iuda traditore, niſi reſipuerint, damnat: at ſatis liquet, poſſe Pontifices impœnitentibus damnationem ſolùm imprecari, non autem præcipere; Quare ſignum eſt S.

Gregorium Regibus præceptionem eius violantibus honoris priuationem non iuridicè imperaſſe, ſed tantum malè precando exoptaſſe, aut ad ſummum à Deo eſſe priuandos declaraſſe.

383 Neque veriſimile eſt, voluiſſe S. Gregorium in Priuilegio prædicto Reges & Principes ſupremos, quibus ipſe, licet alioquin iniquis, maximam reuerentiam exhibere conſueuit, pro parua quaſi negligentia, & delicto comparatione aliorum leuiuſculo, nempe ſi fratres inquietarent, aut priuilegium ſuum illis conceſſum vel violarent, vel negligenter ducerẽt, ſuis dominijs, dignitatibus atque honoribus per ſententiam definitiuam priuare; ex quorũ depriuatione maximæ in Republica perturbationes, cædeſque innumeræ conſequi ſolent vt experientia nimis compertũ eſt; Qui tamen Gregorius, vt ſuperiùs [m] vidimus ob conſcientiæ ſcrupulum, ne Deũ offenderet, in mortẽ alicuius ſe miſcere formidabat: tametſi, ſi in alicuius necem conſentire auſus fuiſſet, facili negotio, vt ipſemet fatetur, Romanã Eccleſiam à Longobardis ſæuè diuexatam, ab eorum perſecutionibus vindicare, totumque ip-

m Nu. 256.

ſorum imperium funditus diſſipare po- "
tuiſſet.

384 Non igitur Gregorius ſentẽtiam "
Bellarmini amplecti auſus eſt, qui tam "
audacter affirmat, non debere Chriſtia- "
nos, ſi vires ſuppetant, Reges ac Impera- "
tores, qui Eccleſiam perſequuntur, alioſ- "
que ad hæreſim aut infidelitatem pertra- "
hũt, tolerare, ſed ad eos è Principatu pel- "
lendos iure diuino aſtrictos eſſe, quę eius "
doctrina à viro perquàm erudito [n] *Pu-* n Suprà Nu. 29.
ritanorum conceptio nuncupatur.

385 *Quintum exemplum eſt Gregorij ſe-* "
cundi, qui Leoni Imperatori Iconomacho "
prohibuit vectigalia ſolui ab Italis, & proin- "
de mulctabat eum parte Imperij, cuius factum "
multi laudauerunt vt ſanctum, & legitimum, "
nimirum Cedrenus, [o] Zonaras in vita Leonis "
Iſauri, & omnes alij hiſtorici, qui res geſtas ho- "
rum temporum conſcripſerunt. "

386 *Sextum exemplum eſt Zachariæ, qui* "
rogatus à primoribus Francorum Childericum "
depoſuit, & in eius locum Pipinum Caroli "
Magni Patrem Regem creari iuſſit. Cuius "
cauſa fuit, quia propter ſocordiam Childerici "
& Religioni, & Regno in Gallia extrema "
ruina imminere videbatur, vt patet ex Ce- "
dreno in vita Leonis Iſauri, Paulo Diacono "

" lib. 6. cap. 5. de geſtis Longobardorum, & " Bonifacio Epiſcopo Moguntinenſi in epiſtola " ad Zachariam. Cuius facti Magdeburgenſes " nullum inuenire potuerunt in antiquis ſcripto-ribus reprehenſorem; nos autem plurimos ha-" bemus approbatores, nimirum Adonem Si-" gebertum, Rheginonem in Chronicis. Sed de " hac re diximus plura contra Caluinum in 2. " lib. cap. 17.

" 387. Septimum exemplum eſt Leonis ter-" tij, qui Imperium tranſtulit à Græcis in Ger-" manos, propterea quòd Græci nullum auxi-" lium laboranti Eccleſiæ Occidentali adferre " poſſent. Ex quo factum eſt, vt licèt Im-" peratoria dignitas abſolutè conſiderata non " ſit à Pontifice, ſed à Deo, mediante iure " Gentium, vt ſuprà oſtendimus ex Gelaſio, " Nicolao, & Innocentio tertio, tamen Im-" peratores, qui fuerunt à tempore Caroli Ma-" gni, Pontifici debeant ſuum Imperium. Quod " enim hæc poteſtas ſit nunc apud Germanos " à Pontifice eſt. Et licèt abſolutè non eſſet ne-" ceſſarium, vt Papa confirmaret Imperato-" rem, nec vt Imperator pontifici iuramen-" tum fidelitatis præſtaret, tamen à tempore " tranſlati Imperij in Germanos vtrumque re-" quiritur, vt patet ex Innocentio tertio cap. " Venerabilem extra. de electione; & ex Cle-

mentina Vnica de Iureiurando. Neque iniuſtè hoc requiritur. Qui enim potuit Imperium Germanis conferre, potuit etiam certas conditiones adiungere propter eandem cauſam, ne videlicet contingeret hæreticum, vel ſchiſmaticum creari.

388 *Ad hoc dupliciter reſpondent aduerſarij: nam alij negant rectè factum, vt pontifex Imperium à Græcis transferret in Germanos, & in hoc numero ſunt Magdeburgenſes, qui Cent. 8. cap. 10. col. 751. ſic aiunt:* Eſt hæc trãſlatio præcipuum ex miraculis Antichriſti. *Theodorus quoque Bibliander tab. 10. ſuæ Chronicæ, dicit Leonem tertium vſurpata auctoritate Imperium à Græcis ad Germanos tranſtuliſſe.*

389 *Alij verò aſſerunt, factum quidem iure, ſed Auctorem traſlationis non Pontificem, ſed populum fuiſſe Romanum, ita Marſilius de Padua, referente Pighio lib. 5. Hierarc. Eccleſ. cap. 14.*

390 *Ad primos Reſpondeo, hanc tranſlationem ritè, & legitimè factam fuiſſe, apertè conſtare. Primò ex conſenſu totius orbis Chriſtiani; Semper enim omnes Chriſtiani pro veris Imperatoribus habuerunt Carolum Magnum, eiuſque ſucceſſores, nec fuit vnquam vllus Rex Chriſtianus, qui Imperato-*

« rem præcedere voluerit, tametſi eum alioqui
« potentia, & Regni antiquitate anteiret. Pri-
« mi ſunt Lutherani, qui ſicut populum fide
« & religione ſpoliauerunt, ita quoque Impe-
« ratorem ſuum de ſede ſua deturbare moliun-
« tur. Secundò ex fœlici euentu huius tranſlatio-
« nis. Vt enim Deus oſtenderet iure factum fuiſ-
« ſe, multis victorijs Carolum ornauit, regnum-
« que eius florentiſſimum, & Eccleſiæ vtiliſſi-
« mum eſſe fecit. Tertio ex confeſſione Impera-
« torum Græcorum, qui non ſemel confeſſi ſunt
« Romanũ Pontificem iure potuiſſe facere quod
« fecit. Nam inprimis, cum audiſſet Irenæ Impe-
« ratrix Carolum à Leone appellatum Impera-
« torem; non ſolùm non reclamauit, ſed etiam
« Carolo nubere voluit, & feciſſet, niſi perfidi
« quidam Eunuchi impediuiſſent, vt ſcribunt
« Zonaras, & Cedrenus in vita eiuſdem Irenæ.
« Deinde mortua Irenæ Nicephorus Imperator,
« qui ei ſucceſſerat, Legatos ad Carolum tan-
« quam Imperatorem miſit, vt ſcribit Ado in
« Chronico anni D. CCC. tertij. Et paulò pòſt
« deffuncto Nicephoro, Michael ei ſucccedens
« ſimiliter Legatos ad Carolum miſit, qui eum
« Imperatorem palàm ſalutauerunt vt ſcribit
« Ado in Chronico anni D. CCC X. Nec
« ſolùm Græci, ſed etiam Perſæ Legatos, &
« munera ad Imperatorem Carolum recens crea-

tum miſerunt, vt ſcribunt Rhegino lib. 2. Otho Friſingenſis lib. 5. cap. 31. Rurſum (vt ſcribit Blondus lib. 5. Decadis 2. & Platina in vita Alexandri tertij) Imperator Græcorum Emmanuel cum audiſſet Pontificem Alexandrum tertium ab Imperatore Friderico in extremas reductum anguſtias, idem Pontifici obtulit auxilium, & pecuniarum ingentem vim, ſi vellet Imperium Occidentis Conſtantinopolitanis Imperatoribus reddere. Reſpondit autem Pontifex, nolle ſe ea coniungere. quæ maiores ſui de induſtria, & optima ratione diuiſiſſent. Vbi Notandum eſt, Emmanuelem non voluiſſe aliud à Pontifice, quàm titulum Imperij. Satis enim ſciebat poſſeſsionem ipſam à Pontifice dari non potuiſſe, ſed fuiſſe armis acquirendam; non autem ſolum titulum tanto precio emere voluiſſet, ſi eum inanem, vel etiam falſum, & illegitimum eſſe crediſſet.

394 *Ad alios qui dicunt, auctorem tranſlationis non Pontificem, ſed populum Romanum fuiſſe, facile eſt reſpondere. Nam inprimis populus Romanus nunquam ferè habuit Imperatoris creandi poteſtatem, ſed antiqui Imperatores vel iure hæreditario habuerunt Imperium, vt Octauianus, Tiberius, Caius; vel ab exercitu creabantur, vt creatus fuit Clau-*

" *dius, Veſpaſianus & alij*. *Et fuiſſe hanc or-*
" *dinariam conſuetudinem, vt Imperator ab*
" *exercitu crearetur, teſtatur B. Hieronymus*
" *eſpiſtola ad Euagrium; vnde extat canon Le-*
" *gimus, diſtinct.* 93 Tempore autem Caroli
" *Magni nullus fuit exercitus Romanorum, qui*
" *eum Imperatorem creare potuerit. Soli enim in*
" *Italia erant exercitus Græcorum & Longo-*
" *bardorum, & ij omnes Carolo infenſi. Nec*
" *iure hæreditario Carolus Imperium habuit, vt*
" *patet.*

" 395 *Deinde ſi quam habuerunt Roma-*
" *ni in Imperatore eligendo auctoritatem, eam*
" *certe amiſerunt, quando Imperij Sedes Con-*
" *ſtantinopolim tranſlata fuit; Nam deinceps*
" *per annos circiter* CCCCC. *hoc eſt, à Con-*
" *ſtantino Magno vſque ad Carolum Ma-*
" *gnum nihil vnquam egit Senatus, popu-*
" *luſque Romanus circa Imperatorum crea-*
" *tionem.*

" 396 *Præterea Auctores omnes qui de*
" *hac re ſcribunt, vt* Zonaras, *Cedrenus in*
" *vita Irenæ, Paulus Diaconus lib.* 23. *rerum*
" *Romanarum, Ado in Chronico anni* D. C.
" CC. *Albertus Krantius in Metropoli lib.* 1.
" *cap* 14. *Otho Friſingenſis lib.* 5. *cap.* 31.
" *Marianus Scotus, Hermanus* Contractus,
" *Lambertus, Rhegino Palmerius, Blondus,*

omneſque alij Chronologi, vel Hiſtorici, Leonem tertium aſſerunt Imperium à Græcis in Francos, ſeu Germanos tráſtuliſſe. Quod idem docet Innocentius tertius cap. Venerabilem de electione. Ad eos inquit, ius & poteſtas huiuſmodi ab Apoſtolica Sede peruenit, quæ Romanum Imperium in perſona magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. *Et ibidem ſubiungit, principes Germaniæ id apertè re recognoſcere. Ipſe etiam Carolus Magnus idem non obſcurè ſignificauit, cum ſcriptum à ſe teſtamentum, quo filios ſuos hæredes Imperij relinquebat, miſit ad Leonem Papam, vt ſubſcriptione ſua firmaret, vt ſcribit Ado in* Chronico *anni octingenteſimi quarti. Denique idem patet ex confeſſione Emmanuelis Græci Imperatoris, vt ſuprà eſt annotatum.*

397 *Octauum exemplum eſt Gregorij quinti, qui ſanctionem edidit de Imperatore eligendo per ſeptem Germaniæ Principes, quæ vſque ad hanc diem ſeruatur. Quod ita eſſe præter Blondum Decade 2. lib. 3. Nauclerum generatione 34. Platinam in vita Gregorij, quinti, alioſque multos hiſtoricos, aſſerunt etiam Magdeburgenſes* Cent. 10. *cap.* 10. *col.* 546. *his verbis.* Gregorius ſuam patriam inſigni aliqua dignitate ornaturus

ſanxit, vt penes ſolos Germanos ius eſſet eligendi Regem, qui poſt diadema à Romano Pontifice acceptum Imperator, & Auguſtus appellaretur. Suntque Electores conſtituti. Moguntinus, Colonienſis, & Treuirenſis Archiepiſcopi, Comes Palatinus Rheni, Saxoniæ Dux, Marchio Brandeburgenſis, & Dux Bohemiæ. *Vtrum autem iure pontifex id fecerit, non aperiunt. Sed ſi velint iure id factum, fateri cogentur, pontificem eſſe Imperatore, & principibus omnibus Superiorem, vt patet. Si verò dicunt non iure, ſed tyrannice, iniuriam facient ſuis patronis, & protectoribus Duci Saxoniæ, Comiti Palatino, & Marchioni Brandeburgenſi. Quid enim iſti habent maius, quàm Electoratum? at non iure habent, ſi is qui dedit, dare non potuit. Dediſſe autem Pontificem extra controuerſiam eſt.*

398 *Nonum exemplum eſt Gregorij ſeptimi, qui Henricum Imperatorem depoſuit, & alium eligi iuſſit, quod & factum eſt, vt ipſi etiam Magdeburgenſes fatentur Cent.* 11. *cap.* 10. *in vita Gregorij ſeptimi. Recte autem factum hoc fuiſſe & cum approbatione, & applauſu omnium bonorum in libro ſuperiore oſtendimus, vbi Pontifices à calumnijs hæreticorum*

ticorum vindicauimus. „

399 *Decimum exemplum eſt Innocentij* „ *tertij, qui Othonem quartum ſimiliter depo-* „ *ſuit, vt patet ex Blondo, Decade 2. lib. 6.* „

400 *Vndecimum eſt Innocentij quarti, qui* „ *in Concilio generali Lugdunenſi conſentienti-* „ *bus vniuerſis Patribus depoſuit Fridericum ſe-* „ *cundum, & vacauit tum Imperium annis vi-* „ *ginti octo, vt Matthæus Palmerius in Chronico* „ *annotauit. Extat adhuc tota ſententia in Fride-* „ *ricum lata cap. Ad* Apoſtolicæ *de ſententia, &* „ *re iudicata in ſexto. Idem etiam Innocentius* „ *quartus dedit Regi Luſitaniæ coadiutorem quẽ-* „ *dam, qui regnum adminiſtraret, quandoquidem* „ *Regis negligentia & reſpublica, & religio in* „ *Luſitania detrimentum patiebatur. Id habetur* „ *cap. Grandi de ſupplenda negligentia Prælato-* „ *rum in Sexto.* „

401 *Duodecimum exemplum eſt Clemen-* „ *tis ſexti, qui Ludouicum quartum Imperatorem* „ *à Ioanne vigeſimo ſecundo, & Benedicto duo-* „ *decimo excommunicatum depoſuit. Cuius hi-* „ *ſtoriam vide apud Pighium lib. 5. Hierarch.* „ *Eccleſ. cap. 14. & 15. apud Robertum Arbo-* „ *ricenſem tom. 2. Theoremate 7. de vtroque* „ *gladio.* „

402 Hæc ſunt reliqua octo exempla, „

quæ affert Cardinalis Bellarminus ad poteſtatem Papalem Principes ſuis dominiis priuandi confirmandam, quibus plura alia adiungi potuiſſent, quæ à Gregorio Tholoſano [o]. Ioanne Azorio [p]. & nonnullis alijs commemorantur.

[o] Li. 26. de repub. cap. 4. 11. 12.
[p] Tom. Inſtit. lib. 12. cap. 5. q. 8.

Atque vt breuiter percurram quorundam ex iſtis exemplis, nimirum quinti, ſexti, ſeptimi; & octaui expoſitiones non omninò incommodas, nempe Gregorium eius nominis ſecundum (ſi verum eſſe cōcedamus quod de eo ſcribūt quidam vetuſtiores hiſtorici, tametſi cōtrarium expreſſè doceāt Anaſtaſius Bibliothecarius [q], Paulus Diaconus [r], Platina [ſ], & Sebaſtianus Veronius [t] citans Blondum lib. 10. atque etiam Platinam) prohibuiſſe quidem, ne Leoni Iſauro Imperatori à ſe excommunicato vectigalia ab Italis ſoluerentur, non tamen iuridicè priuaſſe illū iure ſuo tributa ab Italis exigendi, ſed tantùm conſilio, & hortatu ſuo præcipuum Auctorem fuiſſe, ne Itali Imperatori excommunicato vectigalia more ſolito penderent. Hoc etenim clarè indicat Otho Friſingenſis [u] ita aiens: *Qua de cauſa Gregorius Papa commonito ſæpè per litteras Imperatore* (Leone), *ac incorri-*

[q] In Greg. 2.
[r] Lib. 6. de geſtis Lōg. cap. 49. in noua edit.
[ſ] [t] In Greg. 2.
[u] Li. 5. hiſt. cap. 18.

gibili inuento Italiam ab eius Imperio recedere perſuaſit. Itaque Gregorius non propriè imperando, ſed ſuadendo mulctauit Imperatorem parte Imperij ſui: atque prohibuit, ſeu hortatu ſuo impediuit, ne cõſueta tributa illi redderentur. In quo etiã ſenſu Abbas Vrſpergenſis in Chronico anni 718. qui ait *Gregorium omnia tributa Romanæ vrbis, & Italiæ Imperatori dari prohibuiſſe*, id eſt, ſuo conſilio impediuiſſe, & alij quoque plures antiquiores hiſtorici commodè exponi poſſunt, eſto, verum ſit, quod de Gregorio tradunt, quos tamen hac in re (incertis forſan Græcorum rumoribus, & nimia eorum credulitate) deceptos fuiſſe alij, maiorem Anaſtaſio, Paulo Diacono, & Platinæ, qui res geſtas Romanorum Pontificum meliùs nouerunt, fidem adhibentes, non abſque maxima probabilitate opinantur.

404 Similiter dici poteſt Zachariam Pontificẽ non reuera depoſuiſſe Childericũ, ſed ſolùm idcirco depoſuiſſe dici, quia primoribus Francorũ deponẽtibus conſenſit, & depoſitionẽ illius vt licitam cõſuluit, ſuáque auctoritate approbauit. Ita enim exponunt Gloſſa in ca. Alius 15.

q.6.Occam,lib.1.Dial. tract. 2.3. par.ca. 18. Maior in 4. diſt. 24. q. 3. Ioannes Pariſienſis in tract. de poteſtate Regia & Papali, cap.15. Almainus de auctoritate Eccleſiæ, ca 1. Lupoldus Babenbergius de iuribus Regni, & Imperij Romani, ca.12. vbi etiam ad idem confirmandum citat Hugonem, & Gregorius Tholoſanus li. 26. de Republica, ca.5. nu.14.

Auctores qui docent Zachariam non depoſuiſſe Childericũ, nec Pipinum inſtituiſſe.

Gloſſa. Occam. Maior. Ioan. Pariſienſ. Almainus. Lupoldus. Hugo. Greg. Tholoſ.

405 Fauent etiam Aimonius de geſtis Francorum, lib.4.cap.61. vbi refert, *Pipinum Procerum ſuffragijs fuiſſe Regem electum.*

Aimonius. Sigebertus. Ado Vienenſ. Blondus. S. Antoninus. Ioan. Tritemius. Nauclerus. Sabellicus. Michael Coccinius.

Sigebertus in Chronico, anni 750. vbi ait, *Pipinum Principem auctoritate Apoſtolica, & electione Fraucorum à S. Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo in Regem vngi, & coronari.*

Ado Vienenſis in Chronico, anni 749. vbi ita ſcribit, *Pipino per Brocardum Herbipolenſem Epiſcopum ad Sedem Apoſtolicam referente, Zacharias Papa reſpondit, Regem potius alium debere vocari, qui rempublicam gereret; vnde per conſilium Legatorum, & Zachariæ Franci Pipinum ſibi Regem conſtituunt.*

406 Blondus lib.10. Decad.1. *Inuenio,*

inquit, *apud Alcuinum, Paulumque & plæroſque alios* ----- Proceres, *populoſque eius gẽtis* (Francorum) *Pipini virtutem, & è contra Childerici Regis amentiam debitis penſantes meritis Zachariam Pontificem Romanum conſuluiſſe, ineptumne Regem vltrà tolerandum, an Pipinum merita fraudandum Regia dignitate cenſeret; cumque reſpondiſſet Pontifex, eum, quia Regia meliùs obire munera noſſet, habendum Regem, Francos publico totius gentis conſilio Pipinum declaraſſe Regem Childerico in Clericum tonſurato.*

S. Antoninus 2. parte hiſt. tit. 14. ca. 1. §. 2. ita ſcribit; *Hic igitur,* (Pipinus) *domus Regiæ maior, conſiderans ſui Regis inertiam ad Papam Zachariam ſolennes nuntios miſit, ipſumque conſuluit, quis potius Rex eſſe deberet, & dici: An qui omnes Regni labores aſſumeret, an qui otio, & luxuriæ deditus ſolo Regio nomine tegeretur.* Cui ſummus *Pontifex dicitur remandaſſe, illum meritò debere regnare, qui rempublicam ſtrenuè gubernare ſciret, & poſſet. Hæc autem poſtquam nuntij Francorum primoribus retulerunt, conuocato Principum, & Prælatorum concilio, de communi ſenſu, & voluntate omnium Childericum ſolo nomine regem à regni faſtigio deponunt, & mona-*

naſtico illũ habitu induentes in Monaſterio includunt, ac omnibus volentibus, & gaudentibus Pipinũ ſuper Francos regnare faciunt ------ ------ Et de huius Childerici depoſitione, & Pipini inſtitutione habetur in q. b. c. alius ubi dicitur, Alius Romanus Pontifex Zacharias regem Francorum, &c. Et quod dicit, depoſuit, exponit Gloſſa, id eſt, deponentibus conſenſit.

407 Ioannes Trithemius in compendio Annaliũ de origine Regum, & gentis Francorũ, lib. 1. in fine. *Anno*, inquit, *Dominicæ Natiuitatis* 749. *Indictione ſecunda, Hildericus rex Francorum tanquam inutilis regno, de vnanimi omnium Procerum conſenſu, Zacharia quoque Papa Romano præſtante conſilium, à regno deijcitur, & in Monachũ tonſuratur anno regni ſui nono.* Idem docet fuſiùs, lib. 2. in anno 751.

Nauclerus generat. 26. in anno 750. *Itaque*, inquit, *Pipinus regũ Franciæ inertia perſpecta, cum domi deliteſcerent, nec reipublicæ procurationem vllam ſuſciperent, quòd & populi, & Proceres illius gentis Pipini virtutẽ, & regis Hilderici amentiam debitis penſarent meritis, Zachariam Pontificem conſulunt, ineptúmne regem, & inutilem tolerandum, an*

Pipinum meritum fraudandum regia dignitate cenſeret; cumque Pontifex reſpondiſſet, eum, qui regia melius obire poſſet munera, habendum regem, Franci publico totius gentis conſilio Pipinum Regem eligunt quod & per Zachariam probatum extitit, &c.

408 Sabellicus Ennead. 8. lib. 8. *Primores*, inquit, *regni & populi amplexi Pipini virtutem ----- Romano Pontifice priùs conſulto, Regis appellatione Childerico adempta Pipinum regem creant.*

Denique Michael Coccinius in opuſculo de tranſlatione Imperij, propè initium totam hanc Childerici depoſitionem, & Pipini inſtitutionem diſtinctiùs explicaſſe videtur: *Quamobrem*, inquit, *Childericus vltimus de Merouei ſtirpe tanquã regno inutilis fuit depoſitus, & Pipinus ex Gallia Belgica oriundus in regem à populo fuit aſſumptus. Quam quidem Childerici depoſitionẽ, & Pipini in regni ſublimationem maximè conſenſu & auctoritate populi Franciæ vim & efficaciam ſuam habuiſſe credendum eſt. Sed quod in Pontificum decretis legitur, Zachariam Papam depoſuiſſe Childericum, & Pipinum ſubſtituiſſe, ſubditoſque à fidelitatis iuramento abſoluiſſe, ea dicta ſecundùm mentem*

Ioannis Teutonici inibi expreſſam intelligenda ſunt, quòd Zacharias dicatur Childericum depoſuiſſe, & Pipinum ſubſtituiſſe, id eſt, deponentibus ac ſubſtituentibus conſenſiſſe, & ſubditos à iuramento fidelitatis abſoluiſſe, id eſt, abſolutos oſtendiſſe. Nam cum Frãciæ populi dubitarent, anne regem Childericum regno inutilem poſſent deponere, & Pipinum regno ſubſtituere, non obſtante fidelitatis iuramento Childerico præſtito, cùm in eo dubio verſarentur ipſi Franci, ipſam dubitationem decidendam ad Romanum Pontificem retulerunt, ad cuius declarationem ipſi Childericum depoſuerunt, & Pipinum ſubſtituerunt. Sic ergo Zacharias Childericum depoſuit, & Pipinum ſubſtituit, id eſt, deponendum, ac ſubſtituendum declarauit, aut, vt ex Ioannis mente attuli, id eſt, deponentibus ac ſubſtituentibus conſenſit.

409 Quapropter ex ſententia horum Auctorum Childericus fuit Regno priuatus, & Pipinus Rex creatus cõſilio tantùm, & conſenſu Romani Pontificis, ſed ſuffragiis, atque electione Francorũ, qui ſibi Pipinum Regem cõſtituebant. Illud ergo, quod legitur in quibuſdam Chronicis, nẽpe Pipinũ auctoritate Zachariæ

Papę à Proceribus ad Regnū eligi, intelligunt Lupoldus, Ioannes Pariſiēſis, Michael Coccinus, & alij, *auctoritate Papæ declarantis, & decernentis ſuper dubio Procerum*(quod etiam facere potuiſſent, ait Pariſienſis, ſine Papę aſſenſu ex cauſa rationabili) non autē *auctoritate inſtitutionis, ſeu conſtitutionis Pipini in Regem Francorum.*

410 Atque hinc patet factum iſtud Zachariæ Papæ conſulētis, & populi deponētis Regem Francorum nihil omnino fauere ſupremo Pōtificis dominio in temporalibus, & auctoritati Papali Principes inſtituendi, vel deponendi, ſed potiùs populum ſubiectum aliquam ſuper Principem ſuum auctoritatem habere(ſi ex populorum factis ius eorum legitimum coniectare liceret) confirmare videtur. Quæ quæſtio, An ſcilicet, penes Rempub. ſit poteſtas Principem ſuum legitimum & abſolutum ob aliquā cauſam, vel crimen è Regni ſolio deijciēdi, cum periculoſa admodùm ſit, & niſi rectiſſimè explicetur, facilem præcipiti populo ad rebelliones, atque Regicidia anſam præbere poſſit, neque præſenti controuerſiæ de poteſtate Pontificis temporali dirimendæ multùm con-

ducat,ab ea vlterius diſcutienda ſeperſe-
dendum eſſe duxi.

411 Hoc ſolum in pręſenti aduertere
ſufficiat,quòd quamuis multi Doctores
affirment, penes Rempub. eſſe auctori-
tatem in pauciſſimis quibuſdam maximi
ponderis caſibus Principem ſuum ſupre-
mum Principatu priuandi; Alij tamen
viri perdocti conſtanter aſſerunt, quod
communitas in nullo prorſus caſu Prin-
cipem ſuum naturalem,& non libera po-
puli electione, ſed hæreditario iure re-
gnantem,quamdiu Princeps manet,vllã
iudicandi,vel caſtigandi auctoritatẽ ha-
beat.Inter hos annumerari poſſunt San-
cti illi Patres, atque Doctores ſuperiùs [x]
citati,qui docent,Principes, ſi delique-
412 rint, diuino iudicio, & examini relin-
quendos eſſe; neque à quoquam morta-
liũ pœnis tẽporalibus caſtigari, & puniri
poſſe. Sed ex recentioribus hanc ſenten-
tiam ex profeſſo tuetur Gregorius Tho-
loſanus [y] Cunerus Epiſcopus Leouar-
dienſis [z], Ninianus VVinzetus [a] Adam
Blacuodæus [b], Gulielmus Barclaius [c], &,
vt alios taceam, Alexander Carerius,
[d], vehemens alioquin poteſtatis Pontifi-
ciæ in temporalibus propugnator, *Qui*

x Nu. 5. & ſeq.
y Lib. 26. de Rep. ca. 5. nu. 24. 25.
z de officio Principis c. 7.
a In velitatione contra Buccan. & in Flagello Sectariorum paſſim.
b In Apol. pro Regibus, & lib. 2. de coniunctione Religionis, & Imperij.
c In libris de Regno.
d De poteſt. Rom. Pontificis lib. 2. c. 3.

nullum, inquit, *Iudicem habet in terris, vtique plures Iudices eum iudicare non poſſe fatendum eſt. Negata enim ſingularitate per verbum collectiuum & vniuerſale, pluralia negata cenſentur. Conſtat itaque, vt ſuprà dictum eſt, Barones, & populos ex defectu poteſtatis coactiuæ, quam Vaſſalli non habent in Dominum ſuum, non poſſe Principem ſuum iudicare, nec deponere.* Et cap. præcedenti reſpondens auctoritati Ariſtotelis, qui 3. Polit. dicit, communitatem bene ordinatã poſſe Principem punire, *Loquitur,* inquit, *Philoſophus de Rege qui per electionem communitatis inſtituitur: talis enim punitur, & deponitur per communitatem, quæ illum principaliter inſtituit, ſicut Veneti, & Ianuenſes, qui ſibi Ducem eligunt, & ſi contra Remp. delinquat, eum deponere poſſunt: Secus de Rege, qui naturaliter, & ex ſucceſſione, & ex certa ſtirpe regnat.*

413 Pari ratione reſponderi poteſt, Leonem tertium Pontificem non trãſtuliſſe Imperiũ à Gręcis ad Germanos propria tantùm auctoritate, ſed ex cõſenſu etiam eorũ, penes quos talis quoq; erat auctoritas; Et propterea eum nõ fuiſſe ſolũ, ſed ad ſummũ fuiſſe præcipuum Aucto-

rem illius trãſlationis, ad eum planè modum, quo Cardinalis Cuſanus e ſcribit ſeptem Electores conſtitutos fuiſſe auctoritate Gregorij quinti. Ita enim ait: *Vnde Electores, qui communi conſenſu omniũ Alemanorum, & aliorum, qui Imperio ſubiecti erant, tempore Henrici ſecundi conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali iure Imperatorem conſtituere poterant, non ab ipſo Romano Pontifice, in cuius poteſtate non eſt dare cuicunque Prouinciæ per mundum Regem, vel Imperatorem ipſa non conſentiente. Sed concurrebat ad hoc cõſenſus ipſius Gregorij quinti, tanquam vnius Pontificis Romani, qui iuxta gradum ſuum in conſentiendo in communem Imperatorem intereſſe habet. Rectè, ſicut in Concilijs vniuerſalibus concurrit in primo gradu auctoritas ipſius per conſenſum cum aliis omnibus ipſum Concilium celebrantibus; vigor nihilominus definitionis non ab ipſo primo omnium Pontifice, ſed ex communi omnium, & ipſius, & aliorum conſenſu dependet.* Et infrà: *Ita*: inquit, *puto in veritate conſenſum Romani Pontificis à principio interueniſſe, dum iſti Eleectores conſtituerentur. Vnde ipſi, communi fungentes legatione omnium,*

e Lib. 3. de concordãtia Catholica, c. 4.

qui Imperio ſubſunt, etiam totius Sacerdotij, & Romani Pontificis, eligunt.

414 Ad eundem prorſus modum quamplurimi Scriptores, tam antiquiores quàm moderni aſſerunt, imperium Romanum translatum fuiſſe à Græcis ad Germanos non quidem ſola Summi Pōtificis auctoritate, ſed ex communi etiam conſenſu eorum omnium, nempe Cleri, Senatus, populíque Romani, quorum hoc intererat. Inter quos primus omnium erat Leo tertius Romanus Pōtifex, & totius Sacerdotij caput, qui ſuo in primis conſilio, ſollicitatione, & conſenſu tranſlationem illam potiſſimũ promouebat, & propterea Leoni tanquam præcipuo Auctori tranſlatio illa à pluribus Scriptoribus meritò attribui ſolet.

Auctores qui docent ſolum Leonem Pontificem ſed Populum Rom. Imperium à Græcis in Germanos tranſtuliſſe. Marian. Scot. Sigebertus. Vinc. Bellu. VValth. Naumb. Lupoldus. Ioan. Pariſ. Ioa. Aueti. Theodoricus de Niē. Blondus. Æneas Syl. Donatus Acciaiolus. Paulus Æmi. Nauclerus. VVympfeling.

415 Hoc clarè indicat Marianus Scotus lib. 3. Chronici: *Carolus*, inquit, *hoc tempore à Romanis Auguſtus appellatus eſt.*

Sigebertus in Chronico anni 801. & Vincentius Belluacēſis in Speculo hiſtoriali lib. 23. ca. vltimo, *Romani*, inquiũt, *qui ab Imperatore Conſtantinopolis iamdiu animo deſciuerant, nunc accepta occaſionis opportunitate, quia mulier, excæcato Imperatore Con-*

Ar tus. Onuphrius. Cuſanus. Coccinius. Radeuicus Præſules Alemaniæ. Adrianus Papa. Fridericus primus, & cęteri Germanię Principes.

ſtantino filio ſuo, eius imperabat, vno omnium conſenſu Carolo Regi Imperatorias laudes reclamant, eumque per manus Leonis Papæ coronãt, Cæſarem & Auguſtum appellant. Eadẽ verba habet VValthramus Naumbergenſis Epiſcopus in libro de in... Epiſcoporum, in principio.

416 Lupoldus Babenbergius in lib. de Iuribus regni, & Imperij Romani, cap. 12. *Ad hanc,* inquit, *oppoſitionem ſecũdum quoſdam reſponderi poteſt, quòd prædicta tranſlatio Imperij non ab Eccleſia Romana, ſed potiùs à populo Romano robur habuit, & vigorem. Et huic reſponſioni Chronicæ de Imperij tranſlatione loquentes fauere videntur. Referunt enim, quòd Leo Papa populo Romano petente, & acclamante, Carolum Magnum in Romanorum Imperatorem creauerit.* Vbi Nota Lupoldũ per populi acclamationem non ſolam laudem, in quo ſenſu Card. Bellarminus lib. 1. de tranſlat. Imperij cap. 10. vocabulum illud apud hiſtoricos accipiendum eſſe inſinuat, ſed ſuffragium, & conſenſum populi magno applauſu expreſſum, in Chronicis ſignificari exiſtimaſſe.

417 Ioannes Pariſienſis de poteſt. Regia, & Papali cap. 16. *Amplius,* inquit, *non*

fuit factum(id eſt, Imperium tranſlatum) *per ſolum Papam, ſed populo acclamante & faciente* (& non tantùm collaudante, vt voluit Bellarmin.) *cuius eſt ſe ſubijcere, cui vult, ſine alterius præiudicio. Ideo hoc fuit factum ex cauſa neceſſaria pro ſui defenſione contra infideles, & Paganos, vbi per alium non videbantur poſſe defendi, quod de iure poterant: nam populus facit Regem, & exercitus Imperatorem.*

Ioannes Auentinus lib.4. Annalium Boiorum *Pontifex,* inquit, *Senatus, populuſque Romanus Imperium transferre iure ſuo in Germanos, Carolúmque & tacito Senatuſconſulto, plebiſcitoque decernit.*

418 Theodoricus de Niem in lib. de Inueſtituris Epiſcopatuum, non longè à principio, *Populus, inquit, Romanus Legem condebat more ſolito, ſed difficile erat pro vnoquoque negotio toties in vnum congregari, vnde ſententiam, ius, & poteſtatem Imperij Imperatori conceſſerunt, quemadmodum legitur, Populus itaque Romanus conceſſit Carolo, & in eum tranſtulit omne ius ſuum, & poteſtatem.*

Blōdus lib.1. Decad.2. Æneas Syluius (qui poſtea Pōtifex Maximus, & Pius hu-

ius nominis ſecũdus dictus eſt) in abbre-uiatione Blondi, & Platina in vita Leonis tertij, *Leo*, inquiunt, *Pontifex maximus populi Romani ſcito, precibuſque, Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate vetuſto Imperatorum capitis geſtamine coronauit.*

419 Et idem Æneas in lib. de ortu, & auctoritate Imperij Romani, c. 9. *Demũ verò*, inquit, *negligentibus Romam Græcis, eamque nunc Barbarorum, nunc aliorum direptioni relinquentibus, populus ille Romanus, qui ſuo ſanguine tantũ pararat Imperiũ, qui ſuis virtutibus Monarchiam fundauerat orbis, venientem in auxilium eius Carolum Magnum Francorum Regem, natione Germanum, qui vrbem ſacráque loca ab omni hoſtium incurſione defendit, primò Patricium pòſt Auguſtũ, concurrente Summi Pontificis conſenſu ſalutauit Cæſarem.*

Donatus Acciaiolus in vita Caroli Magni, *Carolus*, inquit, *Magnus à Sũmo Pontifice Auguſtus appellatus, Imperatorium nomen, dignitatémque ſuſcepit, non ſolùm aſſentiente, ſed etiam applaudente populo Romano.*

420 Paulus Æmilius lib. 3. in vita Caroli Magni, *Romani* inquit, *Proceres animis*

aliter

aliter afficiebantur; Solium Imperij velut à numine inceſſam, quaſi numine offerente, Regi Franco dandum; Summis in religionem meritis id deditum; eum victoriarum gradibus ad id culmen conſcendiſſe; Vt Summus Regum Summum rerum humanarum titulum obtineat. Diem quoque, locum, annum, celebritatem mortalium id poſtulare. Octingenteſimus ſalutis annus agebatur; & rem diuinam Natali Domini ac Dei noſtri Leo in æde Petri faciens, ingenti aſſenſu Procerum, qui vndiquè in Vrbem admiratione Caroli, Francorúmque conuenerant, Carolum Auguſtum appellatum infulis, ac cæteris Imperij inſignibus exornat.

Nauclerus generat. 26. in anno 800. *In die*, inquit, *Natiuitatis Domini, præhabita matura deliberatione, Leo Pontifex Romanus conſiderans Imperatores Conſtantinopolitanos ægrè id nomen tueri —— & Occidentale Imperiũ quaſi pro derelicto habitũ —— populi Romani conſenſu Carolum Imperatorem Romanorum declarat, ac diademate coronat ter acclamante populo Romano, Carolo Auguſto*, &c.

421 Iacobus Wympfelingius in Epitome rerum Germanicarum, cap.

9. *Pontifex*, inquit, *populi Romani ſcito, & precibus Carolum magna voce Imperatorem decernit, ac diademate donat.*

Andreas Alciatus nobilis Iuriſconſultus (quam Nauarrus in cap. Nouit. de Iudicijs, Notab. 3. nu. 53. *Nedum utriuſque Iuris, ſed etiam hiſtoriæ callentiſſimum appellat*) vt ex Illyrico refert Bellarminus lib. 1. de tranſlat. Imperij, cap. 7. *Carolus*, inquit, *vt iuſtum aliquem titulum adepto Imperio prætendere poſſet, Cæſarem ſe, & Romanum Imperatorem à Pontifice, populóque Romano deſignari procurauit.*

422. Onuphrius Panuuinus, vt idem Bellarminus libro citato, cap. 10. refert, *Senatus*, inquit, *populique Romani ſuffragijs Carolus Magnus Imperator, & Auguſtus appellatur.*

Fauet etiam Cardinalis Cuſanus, lib. 3. de Concordantia Catholica, cap. 4. circa initium, vbi ita ſcribit: *Non eſt igitur eo modo concedendum electores à Romano Pontifice poteſtatem eligendi habere ſic, quòd niſi ipſe conſentiret, non haberent, aut ſi vellet, ab ipſis tollere poſſet. Quis, rogo, dedit populo Romano poteſtatem eligendi Imperatorem, niſi ipſum ius diuinum, & naturale? per viam enim voluntariæ ſubiectionis,*

& conſenſus in præſidentiam Prelationes concordantiales rectè & ſanctè conſtituta ſunt in omni dominandi ſpecie.

423 Verùm Michael Coccinius in opuſculo de translatione Imperij, huius tranſlationis cauſam, & modum accuratiùs declaraſſe videtur: *Cum populus*, inquit, Romanus, *& vniuerſi penè Italiæ populi temporis ſucceſſu multarum gentium incurſionibus, ac direptionibus expoſiti eſſent, vt Gothorum, Viſigothorum, Hunnorum, ac Longobardorum, nec ipſi proprijs ſeſe viribus defenſare poſſent, neque Græci eos defendere curarent, quin potiùs mala malis accumulantes ipſimet Italos opprimere, ac ſpoliare nitebantur, nimiam auaritiam, & dominandi libidinem in eos exercentes*: Romani itaque, *& reliqui Italiæ populi Græcorum perſpicientes auaritiam, ſimul & ignauiam, ac è regione Germanorum fortitudinem, induſtriam, & iuſtitiam, Imperium de Græcis tranſtulerunt in Germanos in Caroli Magni perſonam. Et talem Imperij tranſlationem, Romanorum, cæterorúmque Italiæ populorum conſenſu, & auctoritate factitatam, ſuámque vim, & efficaciam habuiſſe haud dubitandum eſt. Nec obſtat quod ſcribit Innocentius ad Bertoldum Zaringiæ Ducem, Sedem*

Apoſtolicam Romanum Imperium in perſonam magnifici Caroli de Græcis tranſtuliſſe in Germanos. Nam Sedem Apoſtolicam non in alio ſenſu Imperium tranſtuliſſe concedimus, quàm Imperium transferentibus conſenſiſſe, aut transferendum declaraſſe; ſed talis tranſlatio vim, & efficaciam ſuam habuit à conſenſu populi.

424 Denique Radeuicus in Appendice ad Othonem Friſingenſem de geſtis Friderici, lib. 1. cap. 10. narrat, *quomodo Fridericus, & cæteri Principes Germaniæ qui tunc aderant, magna commotione indignati erant, eo quòd Adrianus Papa ad eum ſcripſerat, Imperatorem dignitatis & honoris plenitudinem ſibi à Pontifice collatam, & inſigne Imperialis coronæ de manu eius ſuſcepiſſe.* Atque vt ait Radeuicus, *ad horum verborum ſtrictam expoſitionem, ac præfatæ interpretationis fidem auditores induxerat, quòd à nonnullis Romanorum* temerè *affirmari nouerant, Imperium Vrbis, & Regnum Italicum donatione Pontificum Reges noſtros hactenus poſſediſſe, idque non ſolùm dictis, ſed & ſcriptis, atque picturis repræſentare, & ad poſteros tranſmittere. Vnde de Imperatore Lothario in Palatio Lateranenſi ſuper huiuſcemodi pictura ſcriptum eſt.*

Rex venit ante fores iurãs prius vrbis honores,
Poſt homo fit Papæ, ſumit quo dante coronam.

425. *De quibus picturis* (vt refert Radeuicus, cap. 16.) *conqueſtus eſt idem Fridericus coram Legatis pontificis; A pictura,* inquiẽs, *cæpit: ad Scripturam pictura proceſſit: Scriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur; non ſuſtinebimus, coronam antè ponemus, quàm Imperij coronam vnà nobiſcum ſic deponi conſentiamus. Pictura deleatur, Scripturæ retractentur, vt inter Regnum & Sacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant.*

Atque vt refertur in eodem capite, præſules Alemanniæ, ad quos ſcripſerat Papa Adrianus rogans eos, vt Imperatoris indignationem mitigare ſtuderent; ita Pontifici reſpondent: *Nos ſalua gratia veſtræ ſanctiſſimæ Paternitatis, ea verba, quæ in literis veſtris continebantur, tueri propter ſiniſtram ambiguitatis interpretationem, vel conſenſu aliquo approbare non audemus nec poſſumus, eo quòd inſolitâ & inaudita fuerunt vſque ad hæc temporâ.* Ecce quid ſenſerint Præſules Alemanniæ de auctoritate Pontificis Imperatorem inſtituendi.

426. Quinetiam ipſe Adrianus Papa

(vt ſcribit Radeuicus cap. 22.) in alia epiſtola ad Fridericum, per illa verba. *Cõtulimus tibi inſigne Imperialis coronæ*, *quæ quidã* (vt ait Adrianus) *à ſenſu ſuo viſi ſunt ad alium retorquere*, declarat, ſe nihil aliud intellexiſſe, nihil quod *contulimus tibi* &c. id eſt, *Imperialis dignitatis inſigne tuo capiti impoſuimus*: quæ tamen verba ipſe Fredericus, cæterique Germaniæ Principes in eo ſenſu intellexerunt, quaſi Imperium Vrbis, & Regnum Italicum donatione Põtificum Imperatores Germaniæ hactenus poſſederant, quæ quidem eſt expreſſa ſententia Cardin. Bellarm. loco ſuperiùs [f] citato.

f Nu. 387.

427. Ex quibus omnibus conſtat, Carolum Magnum fuiſſe Imperatorem creatum, non ſola auctoritate Summi Pontificis, ſed etiam conſenſu, conſulto, ſcito, ſuffragijs, atque auctoritate Senatus, populique Romani. Quapropter non ſatis mirari poſſum, cur doctiſſimo Bellarmino [g] in mentem venerit, ad rem tanti ponderis, qualis eſt noua Imperatorum inſtitutio, comprobandam, tam ingentem auctoritatem multitudinem incaſſùm congerere, cum ne vna quidem ex illis omnibus commonſtret

g Lib. 1. de tranſlat. Imperij, cap. 4.

Summum Pontificem *ſola* ſua auctoritate (in quo tota difficultas cõſiſtit) Imperium à Græcis ad Germanos tranſtuliſſe ſed ad ſummum oſtendant, tranſlationẽ illam auctoritate quidẽ Pontificis (quod nemo negare poteſt) ſed non *ſola* ipſius factam fuiſſe. Attamen quamplurimi (vt iam diximus) diſertis verbis affirmant, ad hanc quoque Imperij tranſlationem, Senatus, populique Romani conſenſu, ſcitum, conſultum ſuffragia, atque auctoritatem concurriſſe.

428 *Præſenti itaque controuerſiæ dirimendæ* multùm conducit doctrina, quam Cardinalis Bellarminus ſuperiùs h tradiderat, nempe argumentum ab auctoritate negatiuè nullam vim habere. Ita enim ipſe ſcribit: *Reſpondeo primò, nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negatiuè. Non enim ſequitur, Lucas, Paulus, & Seneca, non dicunt Petrum fuiſſe Romæ, igitur non fuit Petrus Romæ. Non enim iſti tres omnia dicere debuerunt; & plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus, modò iſti non negent, quod alij affirmant.*

h Lib. 2. de Rom Pont. cap. 8.

Cum igitur nullus omnino ex illis triginta duobus auctoribus, quos ipſe tranſ-

lationis Imperij per pontifices factæ teſtes adhibuit, inficietur, tranſlationem illam auctoritate Senatus, populique Romani factam fuiſſe, atq; non tres tantùm, ſed multo etiam plures, quos ſuprà retulimus, apertiſſimè dicant tum Romani pontificis auctoritatem, tum etiam conſenſum, ſcitum, conſultum, ſuffragia, atque auctoritatem populi Romani interveniſſe, non ſatis firmiter ex illis teſtimonijs probat Cardinalis Bellarminus, etiã iuxta ſuipſius principia, tranſlationem Imperij à Græcis ad Germanos in Summum pontificem tanquam in *Vnicum* illius Auctorem referendam eſſe: Nam aliòquin, quod ipſe, tanquam primus ſaltem ciuis, & Romanæ Eccleſiæ ſupremus paſtor ſuo conſilio, auxilio, & conſenſu præcipuus illius tranſlationis Auctor fuerit, quóque ideo Imperium Romanum tranſtuliſſe, à nonnullis Scriptoribus aſſeratur, à nemine in controuerſiam vocari poteſt.

429. Quare iuxta doctrinam Card. Bellarmini iam traditam non licet ita argumentari: *Zonaras, Cedrenus, Paulus Diaconus, & plures alij Auctores ab ipſo relati, non dicunt imperium Romanum fuiſſe à Græ-*

cij ad Germanos tranſlatum auctoritate Senatus, populique Romani; igitur Imperium Romanum auctoritate Senatus, populique Romani non eſt tranſlatum: non enim iſti omnia dicere debuerunt, & plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus.

Rurſum, *plus creditur tribus teſtibus affirmantibus, quàm mille nihil dicentibus, modò iſti non negent, quod alij affirmant, ſed multo plures, quàm tres Auctores tùm à nobis, tum ab ipſo etiam Bellarmino citati aſſerunt tranſlationem Imperij Romani factam fuiſſe conſenſu, ſcito, conſulto ſuffragijs, atque auctoritate Senatus, populique Romani, & nullum omnino ex illis triginta duobus teſtimonijs hoc negat; ergo maior fides adhibenda eſt illis, qui affirmant, tranſlatum fuiſſe Imperium per Pontificem, Senatum, populumque Romanum, quàm cæteris omnibus, qui quantumuis dicant hanc Imperij tranſlationem factam fuiſſe per Romanum Pontificem, non tamen negant factam quoque eſſe per Senatum, polumque Romanum.*

430. Quin & plures ex illis triginta duobus Auctoribus, qui dicunt Leonem Pontificem Carolum Imperatorem creaſſe, coronaſſe, &c. eodem mo-

do exponi poſſunt, quod ipſe Adrianus Papa verba ſua ſuperiùs [i] expoſuit, quando ſcripſit, *Imperatorem dignitatis, & honoris plenitudinem ſibi à Romano Pontifice collatam, & inſigne Imperialis coronæ de manu eius ſuſcepiſſe*; non quaſi Pontifex imperialem dignitatem verè illi contulerit, in quo ſenſu Imperator, cæterique Principes verba Pontificis ſunt interpretati, ſed ſolùm, quòd coronam, quæ inſigne eſt Imperialis dignitatis, capiti ſuo impoſuerit. Quæ verba non maiorem in Pontifice arguunt auctoritatē Imperatorem conſtituendi, quàm in cæteris Metropolitanis Regna conferendi, qui Principum capitibus Regale diadema imponunt. Atque ita ſatisfactum eſt tertiæ replicationi, quam contra hanc Reſponſionem Card. Bellarminus ſuperiùs [k] adhibuit.

i Nu. 426.

k Nu. 396.

431 *Ad illud verò*, quod primo, & ſecundo loco contra hanc Reſponſionem oppoſuit [l], nempe *populum Romanum nunquam ferè habuiſſe Imperatoris creādi poteſtatem, ſed antiquos Imperatores vel iure hæreditario habuiſſe Imperium, vel ab exercitu creatos fuiſſe. Et ſi quam habuerint Romani in Imperatore eligendo auctoritatem, eam certè*

l Nu. 394. 395.

amiſiſſe, quando Romana *ſedes Conſtantino-* »
polim tranſlata fuit; Nam deinceps per an- »
nos circiter CCCCC. hoc eſt, à Conſtantino »
Magno vſque ad Carolum Magnum nihil vn- »
quam egit Senatus Populuſque Romanus *circa* »
Imperatorum creationem: facillima eſt Reſ- »
ponſio, ſi priùs obſeruemus, quæ Card. »
Bellarminus inferiùs [m] in tomo ſequen- »
ti annotauit.

[m] Lib 3. de Laicis, cap. 6.

432 *Primum eſt, poteſtatem politicam* »
in vniuerſum conſideratam non deſcenden- »
do in particulari ad Monarchiam, Ariſto- »
cratiam, vel Democratiam immediatè eſſe à »
ſolo Deo; nam conſequitur neceſſario natu- »
ram hominis, proinde eſt ab illo, qui fecit na- »
turam hominis. Præterea hæc poteſtas eſt de »
iure naturæ, non enim pendet ex conſenſu »
hominum: nam velint, nolint, debent regi »
ab aliquo, niſi velint perire genus huma- »
num, quod eſt contra naturæ inclinationem. »
At ius naturæ eſt ius diuinum, iure igitur di- »
uino introducta eſt gubernatio; & hoc vi- »
detur propriè velle Apoſtolus, cum dicit Rom. »
13. Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi re- »
ſiſtit. »

433 *Secundum eſt, hanc poteſtatem im-* »
mediatè eſſe tãquam in ſubiecto in tota multi- »
tudine; nam hæc poteſtas eſt de iure diuino: at »

" *ius diuinum nulli homini particulari dedit*
" *hanc poteſtatem, ergo dedit multitudini. Præ-*
" *terea ſublato iure poſitiuo non eſt maior ratio,*
" *cur ex multis æqualibus vnus potius, quàm a-*
" *lius dominetur, igitur poteſtas eſt multitudi-*
" *nis. Denique humana ſocietas debet eſſe perfe-*
" *cta Reſpublica, ergo debet habere poteſtatem*
" *ſeipſam conſeruandi, & proinde puniendi per-*
" *turbatores pacis, &c.*

" 434 *Tertium eſt, hanc poteſtatem tranſ-*
" *ferre à multitudine in vnum, vel plures eo-*
" *dem iure naturæ: nam Reſpublica non poteſt*
" *per ſeipſam exercere hanc poteſtatem, ergo te-*
" *netur eam transferre in aliquem vnum, vel*
" *aliquos plures: & hoc modo poteſtas Princi-*
" *pum in genere conſiderata eſt etiam de iure na-*
" *turæ, & diuino, nec poſſet genus humanum,*
" *etiam ſi totum ſimul conueniret, contrarium*
" *ſtatuere: nimirum vt nulli eſſent Principes,*
" *vel Rectores.*

" 435 *Quartum eſt, in particulari ſingulas*
" *ſpecies regiminis eſſe de iure gentium, non na-*
" *turæ: nam pendet à conſenſu multitudinis con-*
" *ſtituere ſuper ſe Reges, vel Conſules, vel a-*
" *lios Magiſtratus, vt patet. Et ſi cauſa legiti-*
" *ma adſit, poteſt multitudo mutare regnum in*
" *Ariſtocratiam, aut Democratiam, & è con-*
" *trario, vt Romæ factum legimus.*

436 *Quintum quod ex dictis ſequitur eſt, hanc poteſtatem in particulari eſſe quidem à Deo, ſed mediante conſilio, & electione humana, vt alia omnia, quæ ad ius gentium pertinent: ius enim gentium eſt, quaſi concluſio deducta ex iure naturæ per humanum diſcurſum.*

437 Ex his perſpicuum eſt, politicam Imperij Romani poteſtatem ex ſententia Card. Bellarmini immediatè in ipſo populo Romano reſidere, & ab eo, vel in Senatum, vel Imperatorem transferri, adeò vt ex ipſius populi, ſeu multitudinis conſenſu, & electione dependeat, quòd vnus ſit Imperator, iſque vel iure hæreditario Imperium habeat, vel ab exercitu, aut Senatu creetur. Quo fit, vt ſi cauſa legitima adſit, [n] poſſit populus ex mente Bellarmini mutare Regnum in aliud genus regiminis, & è conuerſo; & conſequenter ſi Princeps vel non valeat, vel ſaltem non velit ipſis imperare, poſſit totus populus tum nouum Regem ſibi conſtituere, tum modum etiam regiminis immutare, vt contigiſſe videmus in transferendo Imperio à Græcis in Germanos ex ſententia eorum, quos ſupra [o] commemorauimus.

n Multi tamen viri doctiſſimi contra Bellar. ſentiunt nimirum non eſſe cauſam legitimam Regem deponendi, quòd regimini ineptus ſit, & Regnũ gubernare nõ valeat, ſed coadiutorẽ tantùm, ſeu Regni adminiſtratorem, pro tempore tãtùm quo ineptus eſt, conſtituendi.

o Nu. 45. & ſeq.

438 Quoniam enim(vt ſcribit Lupoldus de Iuribus Regni & imperij, cap. 4. & 18. idemque indicant plures Auctores ſupra [p] citati) *Imperatores Græci tempore Caroli Magni, & etiam ante tempora eiuſdem; nimirum tempore Pipini patris, ac Caroli Martelli aui ſui in Occidentali Imperio ſolo nomine regnabant, nec Eccleſia Romana, nec aliæ Chriſti Eccleſiæ, ſeu etiam quicunque alij à Longobardis oppreſsi contra iuſtitiam in eodem Imperio poterant per eos, vel auctoritate ipſorum iuſtitiam conſequi; & ſic Imperatores prædicti Occidentale Imperium quodammodo pro derelicto habebant, in eo, vt ex diuerſis Chronicis apparet, ſolo nomine imperando*, Pontifex, Senatus, populuſque Romanus ex tacito ſaltem aliorum omnium Occidentalium, qui Imperio ſubiecti erant, conſenſu, plenum ius, ac poteſtatem (quam per nullam conſuetudinem, aut Sedis Imperij tranſlationem, vtpote ſibi congenitam, & ex iure naturæ debitam, amittere poterant) etiam iuxta doctrinam Card. Bellarmini iam traditam, habebant nouum Imperatorem ſibi conſtituendi, & conſequenter Imperium, quod Græci in partibus Occidentalibus ſolo nomine tenebant, ad

p Nu. 416. & ſeq.

Carolum Magnum eiuſque Succeſſores, aut ad alium quemcunque Imperij ſede in illis partibus tunc quaſi vacante, trãſferendi. Et propterea populus Occidentalis non amiſit ius illud, & poteſtatẽ ſibi connaturalem nouum Imperatorem in caſu prædicto eligendi, ex eo quòd Imperij ſedes Conſtantinopolim trãſlata fuerit, vt perperam Card. Bellar. affirmat.

439 Quare huiuſmodi argumentatio eſt apertè vitioſa: *Senatus, populuſque Romanus nihil vnquam egerunt circa Imperatorum creationem per annos circiter quingentos, hoc eſt, à Conſtantino Magno vſque ad Carolum Magnum, ergo ſi quam habuerunt in Imperatore eligendo auctoritatem, eam certè amiſerunt, quando Imperij ſedes Conſtantinopolim tranſlata fuit.* Nam, vt ex dictis conſtat, non potuit populus Romanus propter aliquam deſuetudinem amittere auctoritatem ſibi inſitam, atque innatam, & ex iure tum diuino, tum naturali debitam, qualis erat illa, qua imperium ob cauſas prædictas à Græcis tranſtulit in Germanos. Itaque Card. Bellarminus in duobus illis argumentis ſuprà [q] relatis à negatione actus ad negationem poteſtatis congenitæ captioſè

q Nu. 394. 395.

argumentari videtur.

440 Neque etiam difficile fuiſſet oſtendere, ſi inſtituti noſtri ratio id poſtulaſſet, ſolùm exercitum, ſecluſo Senatus conſenſu, non habuiſſe Imperatorem eligendi plenam poteſtatem, tamen negari non poſſit, quin Senatus nonnunquam ob vim, vel alterius periculi metum, electioni ab exercitu factæ aſſenſum ſuum negare non auſus fuerit.

441 Atque ita manifeſtum eſt, quod ſuprà [r] diximus, poſſe videlicet, ad quatuor præſertim exempla illa intermedia ſatis commodas expoſitiones adhiberi, quas etiam ad plura alia eiuſmodi exemplorum genera afferri poſſe diſertis verbis affirmat Card. Cuſanus [s], *Si* Re*gum*, inquit, *& Imperatorum depoſitiones, ac Imperij tranſlationes, & cætera fortè ad hoc præſumendum* (quòd imperium ſit dependenter à Papa) *Apoſtolicum mouerent; ſciat, niſi fortè religioni, & humilitati obſtaret, omnibus illis verè, & clariſſimè reſponderi poſſe, & taliter, quòd fortè hæc minimè tantam poteſtatam abſque partium contendentium aut conſenſu, aut acceptatione in Papa, vt Papa, arguerent. Non defuerunt antiqui, qui Henricum quartum*

r Nu. 402.

ſ Lib. 3. de Concordãtia Catholica cap. 41.

tum Baſileæ coronatum per Romanorum Legatos ab excommunicatione Gregorij, ſeu Hildebrandi defendebant, etiam Apoſtolicæ ſedis Cardinales pro tunc, & quoddam Concilium Romæ pro tunc celebratum.—— *Sic de Friderico ſecundo viro vtique in Eccleſia ſtrenuiſſimo, ac fidei propugnatore ſcripta defenſoria, & fortia inueniuntur, ac etiam de alijs Imperatoribus acquieuit ſæpe Pontificibus populus ob obedientiæ bonum.* Hæc Cuſanus.

442 Ex his igitur apparet, poteſtatem hanc Papalem Principes deponendi non ſatis firmiter fundari, aut in præfata Imperij Romani tranſlatione, aut in Regis Childerici depoſitione, *ex qua* tamen (vt ſcribunt Godefridus Viterbienſis [t], & Otho Friſingenſis [u], tam inſigniter, idque miritiſſimè à Cardinale Bellarmino [*] laudatus) *Romani Pontifices regna mutandi auctoritatem trahunt.*

t In anno 754.
u Lib. 5. hiſt. cap. 23.
* Lib. 1. de tranſl. Imperij cap. 4. nu. 15.

Sed prætermiſſis iſtis expoſitionibus, tanquam minimè neceſſarijs ad præfatas obiectiones ab exemplis petitas diſſoluendas, & dato, quod ſingulæ illæ Pontificum res geſtæ veræ ſint, prout à Bellarmino recenſentur, quod quidem fuſiùs examinare præſenti inſtituto non

multùm conducit; *Reſponderi potest breuiter*, nullo ex prædictis exemplis commonſtrari illud, in quo tota controuerſia conſiſtit, nempe Summum Pontificem vllam prorſus habere auctoritatem ex Christi inſtitutione de rebus temporalibus omnium Christianorum diſponendi, ac Principes temporales Principatu priuandi, ſed ad ſummum oſtendunt, Pontifices quidem de facto talem exercuiſſe poteſtatem; Veruntamen quòd de iure id fecerint, neque rationibus, neque auctoritatibus ſatis ſolidè à Cardinale Bellarmino ad huc probatum eſt, quamuis alibi * illud hoc locò à ſe demonſtratum eſſe affirmet, ibiq; ſingulas ferme rationes ſuas à nobis ſuprà allatas, & confutatas ſummatim repetat. Sed vtrùm eiuſmodi demonſtrationes aſſenſum certum, & euidentem, qui demonſtrationis effectus eſt, an vix opinatiuum gignere valeant, eorum ſit iudicium, qui ſuas rationes, noſtraſque ſolutiones ex ipſius principijs petitas æqua lance ponderauerint.

x Lib. 1. de tranſl. Imperij, cap. 12.

444 Ad hæc igitur & ſimilia exempla eadem planè reſponſio adhiberi poteſt, qua ipſe Cardin. Bellarminus in re non

diſſimili vſus eſt, lib. 2. de Rom. pont. cap. 30. ad quartum argumentũ, in quo obijciebatur, Chriſtianos Imperatores ſæpè iudicaſſe Pontifices, eoſque depoſuiſſe; *Reſpondeo, inquit, hæc quidem facta ſunt, ſed quo iure ipſi viderint.* Et paulò infrà: *Ab Othone primo, inquit, ſatis conſtat bono zelo, ſed non ſecundum ſcientiam depoſitum eſſe Ioannem duodecimum: fuit enim iſte Ioannes omnium Pontificum fere deterrimus. Atque ideò non mirum, ſi pius Imperator, qualis fuit Otho primus, ſed minùs peritus rerum Eccleſiaſticarum iudicauerit eum potuiſſe deponi, præſertim cum multi Doctores idem ſenſerint.* „

445 *Simili prorſus ratione reſponderi poterit*, nonnullos Pontifices priuaſſe Principes ſuis dominijs, imperia tranſtuliſſe, & de rebus temporalibus Chriſtianorũ diſpoſuiſſe, ſed quo iure ipſi viderint. *Neque enim oportet ex talibus factis ſingularibus* (ait Ioan. Pariſienſis y) *quæ interdum ex deuotione ad Eccleſiam, vel ex cauſa alia, & non ex debito iuris fiunt, argumenta ſumere.* Et Gregorius Tholoſanus z, *Illud*, inquit, *tantum ex his colligo, difficilem eſſe quæſtionem, num Summi Pôtifices deponere Imperatorem vel Regem poſſint, qui olim habuerit inſtituendi Summum Pontificem poteſtatem.*

y De poteſt. Regia & Pap. cap 15. ad. 5.

z Lib. 26. de republ. cap. 5. nu. 11.

Quin & inueniuntur plures deſtitutiones, & depoſitiones factæ ab Imperatore, Summorum Pontificum, non ſecus, quam deſtitutiones factæ Imperatorum à Summo Pontifice, vt viciſſitudo in his maxima inueniatur. Vnde diſputare de facto, & de exemplis depoſitionum perperam eſt. Et paulò infrà; *Ex quibus omnibus*, inquit, *inouatores ambitioſi rerum publicarum, & vſurpatores regnorum, rebelleſque principibus legitimis colligere poſſunt, primùm, non ideo omnẽ depoſitionem principum iuſtam eſſe, quòd reipſa facta ſit, nam nõ omnia facta iuſta ſunt; de hinc non idèo cõſequentiam fieri debere, quòd eius exemplo ſimile tentandum ſit: Aliud enim eſt*, ait Mattheus Tortus [a] *facta Regum*, addo ego Pontificum, *referre, aliud auctoritatem, poteſtatemque probare.*

[a] In Reſponſ. ad Apol. Anglicam. pag. 126. Edit. altera.

446 Neque mirandum eſt, Summos aliquos Pontifices tum zelo Dei accẽſos, tum rationibus probabilibus permotos, tum eorum, qui ipſis à conſilijs erant, incitamentis impulſos iudicaſſe talem ſibi competere poteſtatẽ temporalem in ordine ſaltẽ ad bonum ſpirituale, cum præſertim plurimi Doctores idem ſenſerint.

447 Quamuis igitur nullas adhuc ſolidas repererim rationes, quibus perſua-

deri poſſi n, eiuſmodi facta Pontificum in transferendis Regnis, & Regibus deponendis, ſi propria tantùm auctoritate illos ea feciſſe quis velit, eſſe ex ſe legitima, cum Chriſtus ipſe actus, officia, & dignitates Pontificis, ac Imperatoris diſtinxerit, ne aut Pontifex iura Imperatoris, aut Imperator iura Pontificis præſumeret vſurpare. Exiſtimo tamen Summos illos Pontifices, qui ex corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta in prędictam rerum temporalium diſpoſitionem ſeſe ingeſſerint, non eſſe ob eiuſmodi facta, quamuis alioquin ex ſe iniqua, facilè condemnandos, ſi præſertim probili virorum prudētum auctoritate moti ea ſibi licere exiſtimaſſent. Nec proptere a cenſeo Principes illos, quamuis alioqui forſan nequiſſimos, redarguēdos eſſe, qui eiuſmodi Pontificum depriuationibus reſtiterint, ſuumque ius vijs licitis defenderint, cum apud Theologos [b] ſatis conſtet, poſſe interdum ob conſcientiam verè probabilē, quæ ab ijdem (quod ad culpam attinet) inuincibili æquiparari ſolet, eſſe bellum ex vtraque parte licitum quod tamen nihil impedit, quo minus cauſa alterius partis ſit reipſa iniqua. 448

[b] Victoria relect. de iure belli, nu. 31. Vaſquez 1.2. diſp. 64. nu. 16. & alij

Aliud enim eſt operationem aliquam eſſe ex ſuo genere ſeu obiecto illicitam, & aliud eam vitio verti operanti, cum ſæpe contingat, actionem aliquam, quæ alioquin ex ſuo obiecto, atque etiam circumſtantijs praua eſſet, ob ſolam ignorantiam inuincibilem, vel conſcientiam probabilem omnino à peccato excuſari.

449 Neque mirum videri debet, opinionem illam, quæ poteſtatem hanc Pontificis temporalem tuetur, tam altas radices in mentibus etiam doctiſſimorum defixas reliquiſſe: partim, quia ab ipſo primordio huius controuerſiæ non defuerunt (ſicut nec hodiè deſunt) Pontifici aſſentatores, qui vel ſpe lucri, vel honoris cupiditate, vel fauore aut timore ipſius ᵉ poteſtatem eius plus nimio extollerent: partim quia rationes & argumenta, quibus auctoritas hæc Pontificis temporalis in ordine ad bonum ſpirituale innititur, magnum præ ſe ferũt probabilitatis ſpecimen rem minus accuratè conſideranti: partim quia, quamuis plurimi, tum pij, tum eruditi ſem-

e Ioan. Pariſ. de poteſt. Regia & Papali, cap. 21. ad. 41. Dicere, inquit, quod tanti viri, inter quos aliqui fuerunt Sũmi Pontifices, ſcriſperunt contra conſcientiã ſuam in fauoré Principum. vel ob timoré eorum, eſt ponere os in cœlum. Magis autẽ probabiliter poſſet è contrario dici, quod tales Doctores, qui ſic in debitè ampliãt auctoritatem Papæ, loquuntur timore, vel fauore ipſius, cum ſint perſonę Eccleſiaſticæ, qui magis poſſunt per ipſum promoueri. Et præcipuè cum ipſi dicant, licèt malè, quod ſummus Põtifex gratiosè amplectitur ſuã poteſtatẽ extendẽtes & reprimit obloquẽtes.

per extiterint, & hodie etiam exiſtant, qui contrariam ſecuti ſunt ſententiam, ne tamen vel Pontificis indignationem incurrerent, vel malis principibus anſam tribuerent, aut Eccleſiam liberiùs diuexandi aut paulò licentius viuendi, qui poteſtate hac Pontificis temporali, quaſi quodam fræno in ſuo gradu facilius detineri poſſe videbantur, præſentem controuerſiam ſilentio præterire, & ne puſillis ſcandalum generarent, veritatem ipſam non relinquere negando, ſed ſilendo tantùm occultare ſatius eſſe iudicabant: partim quia non ſolent Pontifices libenter permittere, vt ſuorum prædeceſſorum res geſtæ, aut opiniones, quæ 450
auctoritati Papali ſuffragantur, vel impugnentur, vel in dubium vocentur. Et propterea tam Pontifex ipſe, quàm locorum Ordinarij, atque hæreticæ prauitatis Inquiſitores ſatis ſunt ſoliciti, ne libri aliqui, qui poteſtati Pontificę vllo modo derogare videntur, in publicum prodeant, & ſi prodierint, vel omnino ſupprimantur, vel à nemine abſque facultate ſpeciali, eaque in ſcriptis habita perlegantur, donec expurgati fuerint. Atque ita difficillimum eſt, hiſce præſer-

tim temporibus, aut in libris Catholicorum clauſulam vlla reperire, quę temporalem Pontificis poteſtatem in controuerſiam vocandi vel tantillam ſpeciem habeat, aut certò cognoſcere, quid librorum Auctores circa eiuſmodi poteſtatē ſenſerint, ſed potiùs quam opinionē Librorum Cenſores ſecuti fuerint, cum illi non ſemper proprijs, ſed iſtorum verbis loqui, ſuamq; ſentētiam proferre, quamuis inuiti, ſæpiſſimè compellantur.

451 Ideoque non eſt mirandum, opinionem hanc pro poteſtate Papali Principes deponendi apud Doctores adeo celebrem fuiſſe, vt in Concilio generali Lugdunenſi præſentibus vniuerſis patribus, fuerit ab Innocentio quarto Fridericus ſecūdus Imperio priuatus. Quia tamen eiuſmodi depoſitio non erat res fidei, ſed facti duntaxat, in quo tam Papa, quàm patres illi proprias ſecuti opiniones errare poterant, neque Conciliū talem depoſitionem à legitima poteſtate proceſſiſſe definiuerat, non affert illorum patrum opinio (etiam ſi omnes pariter conſenſiſſent, quod tamen ex ipſo Cōcilio colligi nequit) maiorem certitudinē pro auctoritate Pontificia Prin-

cipes deponendi, quàm ſi extra Conciliũ ſententiam ſuam declaraſſent. Et eodem modo Reſponderi poteſt ad Concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio, in cap. De hæreticis, cuius tamen auctoritatem tanquam minùs forſan efficacem Card. Bellarminus penitus prætermiſit.

452 Illud nihilominus diligenter obſeruandum eſt, quod quamuis ipſe Bellarminus ſuperiùs [d] aſſerat Innocentium quartũ in Generali Concilio Lugdunenſi *conſentientibus Vniuerſis Patribus* Fridericũ depoſuiſſe; ex ipſo tamen Concilio colligi non poteſt vniuerſos Patres depoſitionem illam approbaſſe, ſed plurimos potiùs reclamaſſe. Vnde in principio illius Bullæ (quod notatu dignũ eſt) non legitur, *Innocentius Seruus ſeruorum Dei, &c. Sacro approbante Concilio*, ſicut in alijs Decretis Pontificijs, quæ in pleno Concilio fiunt, dici ſolet; ſed tantùm *Sacro præſente Concilio*: neque in tota illa Bulla vlla fit mentio conſenſus Patrum, ſed ſolùm prope finem illius Pontifex ait, ſe cum fratribus ſuis Cardinalibus, & Sacroſancto Concilio maturam, & diligentem deliberationem habuiſſe de pluribus nefandis & execrandis flagitijs Fri-

d Nu. 400.

derici, ſed de conſenſu, & approbatione Cōcilij de deponendo Friderico ne verbum quidem. At ſi vniuerſi Patres depriuationem Friderici approbaſſent, non eſt veriſimile, quin Innocentius, vt ſua ſententia in Fridericum prolata toti mundo iuſtior appareret, talem Concilij approbationem exprimere voluiſſet, atque nó tantùm dicere, *Sacro præſente Concilio*, quibus verbis vti potuiſſet, tametſi totum Concilium repugnaſſet, ſed etiam *Sacro approbante Concilio*, cum præſertim protinus in ſequenti Decreto hac poſteriori loquendi formula idem Innocentius vſus fuerit.

Deinde ſententia illa depriuationis non ſine omnium audientiū, & circumſtantium ſtupore fulminata eſt, vt ibidē refertur, ſed non erat, quod vniuerſi Patres audita depriuationis ſententia tanto ſtupore afficerentur, ſi priùs dictæ depriuationi aſſenſum ſuum præbuiſſent.

454 His adde, tam Pontifices, quàm Concilia ſæpe multa ſtatuere, quorū ordinatio potius ad poteſtatem politicam, quàm ad Eccleſiaſticā ſpectat, ex expreſſo, vel tacito Principum conſenſu, qui per ſeipſos, aut per ſuos Legatos præſen-

tes ad ſunt, vel ex præſumpta aut ſperata ſaltem Principum ratihabitione. *Et hoc dicunt, expoſitores Iuris Canonici* (vt verbis vtar Ioannis Pariſienſis [e]) *qui ſtatū in Eccleſia habuerunt etiam in caſu, in quo minus videtur. Quærit enim Hoſtienſis* [f] *extra. de Hæreticis, cap. Vrgentis, vbi mandat Dominus Papa hæreticorum confiſcari bona, Quid ad Papam de temporalibus? Et Reſpondet cum Domino ſuo Innocentio, quod reuera nihil ad eum, ſed hoc fecit de aſſenſu Imperatoris, qui tunc Paduæ præſens conſenſit.*

e De poteſt. Regia, & Papali cap. 10.

f Hanc Reſp. Hoſti. non inuenio in cap. Vergentis, ſed in præcedēti cap. Ad abolēdam.

Aliam expoſitionem adhibet Gloſſa in cap. Hadrianus, diſt. 63. vbi Papa præcipit publicari eorum bona, qui eius decretum violant, & in cap. Delatori 5. q. 6. vbi ſtatuit Delatoribus linguam capulandam, aut conuictis caput amputandum eſſe. Reſpondet enim Gloſſa *hic Eccleſiam docere, quid facere debeat Iudex Secularis.* Quæ eius Reſponſio ad ſimilia Decreta, in quibus Sacri Canones pœnas temporales infligunt, accommodari poteſt.

455 Denique, ſi ex infelici ſucceſſu cōiecturam facere liceret, an aliquæ Principum depoſitiones ritè ſint factæ, ſicut per argumentum à contrario ex fælici e-

uentu tranſlationis Imperij à Græcis ad Germanos colligit Card. Bellarminus g, tranſlationem illam iure factam fuiſſe, profectò pauciſſimæ ex plurimis Regũ, aut Imperatorum depoſitionibus à legitima auctoritate proceſſiſſe reperientur, quas ferme omnes maximæ in Eccleſia calamitates ſecutæ ſunt, vt hiſtoriæ prodúnt. Quanta enim mala, quot bella, bellorũque diſcrimina, quę ſchiſmata, quot animarum, & corporum pericula ſubſecuta ſunt primam omnium Imperatorũ, nempe Henrici quarti, depoſitionem auctoritate Papali factam, narrat Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 36. De depoſitione autem Friderici ſecundi Ioannes Trithemius ita ſcribit h: *Intrauit Fridericus poſt depoſitionem ſui in Italiam, & tantis malis Papam, ſubiectoſque illi populos afflixit, vt Pontificem viuere tæderet, voluiſſetque ſe nunquam depoſitionem illius cogitauiſſe.* Atque, vt cæteras depoſitiones taceam, quàm innumeras ſtrages ac infinitas calamitates in Eccleſiam inuexerit prætenſa hæc Pontificis auctoritas Principes deponendi, tantaque vi tum ſcriptis, tũ factis propugnata, nimis clarum, ſed non ſatis lugendum Anglia noſtra præbet teſtimonium.

g Supra nu. 391.

h In Chro. monaſterij Hirſaugienſis in anno 1244.

456 Atque ita liquidò conſtat, prædicta exempla Card. Bellar. pro auctoritate Pontificis tēporali confirmanda nihil certò, etiam iuxta ipſiuſmet principia, concludere, ſed aliæ rationes magis efficaces quàm rerum ab ipſis geſtarum exēpla, in quibus Pontifices, etiam nonnunquam abſque peccato falli poſſunt, & fallere, excogitandæ ſunt ad probandū, penes Pontificē eſſe poteſtatem Regna, ac Imperia trāsferendi, Principes ſupremos Principatu priuandi, atque de rebus temporalibus omnium Chriſtianorū etiam in ordine ad bonū ſpirituale diſponēdi.

457 Neque multum mouere quemquam debet id, quod, meo iudicio, huius Pontificiæ poteſtatis in temporalibus præcipuum poteſt eſſe fundamentum, nempe, quòd communis opinio huic auctoritati patrocinetur, cum paulo antea plures rationes adduxerimus, quare opinio hæc, quæ poteſtatem Pontificis temporalem defendit, communior ſit, quàm oppoſita, quæ talem poteſtatem Pontifici, vt Pontifex eſt, competere negat; Nec ſufficiens ratio eſt ad probandum, opinionem aliquam eſſe veram, aut amplectendam, quia communis eſt & ab omnibus, vt plurimùm propu-

gnetur. Conſtat enim ex Couarruuia loco ſuperiùs [i] citato, commune fuiſſe ſo
[i] Nu. 117. tempore opinionem, quam hodie Card. Bellarminus vehementer impugnat, nẽpe Summum Pontificem pleniſſimam ex Chriſti inſtitutione habere in vniuerſum orbem terrarum iuriſdictionem tẽporalem, eamque in Imperatorem, cæteroſque Reges transfudiſſe. Quam ſententiam tam mordicùs tenuerunt Bartolus, & alij complures Canoniſtæ, vt contrariam ſententiam planè hæreticam eſſe affirmarent. Non enim viris doctis ignotũ eſſe poteſt, plurimos non infimæ notæ Theologos varias opiniones totis viribus defendere ſolitos eſſe, non tam pondere rationum motos, quàm auctoritate ſui magiſtri, quaſi in eius verba iuraſſent, perſuaſos. Quo fit, vt plures opiniones communi Doctorũ calculo olim receptæ iam prorſus antiquatæ ſint, atque è Scholis penitus exploſæ.

459 Si Principes temporales, quando primùm hæc controuerſia exorta eſt, tãtam diligentiam adhibuiſſent, ne libri aliqui in ſuis Regnis diuulgarentur, qui Regali ipſorũ auctoritati præiudicarent, donec Eccleſia litem diremiſſet, quanta

vſi ſunt Summi Pontifices, ne aliquid, quod Papali ipſorũ poteſtati derogat, in lucem proferatur, proculdubio non tam communis hodie fuiſſet illa opinio pro poteſtate Pontificis Principes deponendi. Et nihilominùs nunquam defuerunt, nec iam deſunt plurimi tum Theologi, tum Iuriſconſulti, vt ex ſupradictis conſtat, qui poteſtatem hanc Pontificis temporalẽ palam denegare non ſunt veriti.

460 *Super eſt demum,* vt ad ea Reſpõdeamus, quæ Card. Bellarminus ſuperiùs k attulit ad legitimam Imperij tranſlationem per Pontificem factam confirmandam, in quantum, poſteriori noſtræ ad hæc exempla Reſponſioni aduerſari poſſunt. Concedimus igitur prædictam Imperij Romani à Græcis ad Germanos tranſlationem legitimè factam fuiſſe; negamus tamen Romanum Pontificem ſecluſo populo plenam habuiſſe illud trãſferendi auctoritatem. Et quamuis non fuiſſet à ſcriptoribus vlla populi aſſentientis facta expreſſa mentio (cuius tamen contrarium iam ſuprà l oſtendimus) nihilominùs non propterea huius tranſlationis veritati vllo modo quis detraheret, qui ſolum Pontificem abſque

k Nu. 390. & ſeq.

l Nu. 416. & ſeq.

Aliud enim eſt operationem aliquam eſſe ex ſuo genere ſeu obiecto illicitam, & aliud eam vitio verti operanti, cum ſæpe contingat, actionem aliquam, quæ alioquin ex ſuo obiecto, atque etiam circumſtantijs praua eſſet; ob ſolam ignorantiam inuincibilem, vel conſcientiam probabilem omnino à peccato excuſari.

449 Neque mirum videri debet, opinionem illam, quæ poteſtatem hanc Pontificis temporalem tuetur, tam altas radices in mentibus etiam doctiſſimorum defixas reliquiſſe: partim, quia ab ipſo primordio huius controuerſiæ non defuerunt (ſicut nec hodiè deſunt) Pontifici aſſentatores, qui vel ſpe lucri, vel honoris cupiditate, vel fauore aut timore ipſius e poteſtatem eius plus nimio extollerent: partim quia rationes & argumenta, quibus auctoritas hæc Pontificis temporalis in ordine ad bonum ſpirituale innititur, magnum præ ſe ferũt probabilitatis ſpecimen rem minus accuratè conſideranti: partim quia, quamuis plurimi, tum pij, tum eruditi ſem-

e Ioan. Pariſ. de poteſt. Regia & Papali, cap. 21. ad. 41. Dicere, inquit, quod tanti viri, inter quos aliqui fuerunt Sũmi Pontifices, ſcripſerunt contra conſcientiã ſuam in fauoré Principum. vel ob timoré eorum, eſt ponere os in cœlum. Magis autẽ probabiliter poſſet è contrario dici, quod tales Doctores, qui ſic indebitè ampliãt auctoritatem Papæ, loquuntur timore, vel fauore ipſius, cum ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, qui magis poſſunt per ipſum promoueri. Et præcipuè cum ipſi dicant, licèt malè, quod ſummus Põtifex gratiosè amplectitur ſuã poteſtatẽ extendẽtes & reprimit obloquẽtes.

per extiterint, & hodie etiam exiſtant,
qui contrariam ſecuti ſunt ſententiam,
ne tamen vel Pontificis indignationem
incurrerent, vel malis principibus anſam
tribuerent, aut Eccleſiam liberiùs diue-
xandi aut paulò licentius viuendi, qui
poteſtate hac Pontificis temporali, quaſi
quodam fræno in ſuo gradu facilius de-
tineri poſſe videbantur, præſentem con-
trouerſiam ſilentio præterire, & ne puſil-
lis ſcandalum generarent, veritatem ip-
ſam non relinquere negando, ſed ſilen-
do tantùm occultare ſatius eſſe iudica-
bant: partim quia non ſolent Pontifices
libenter permittere, vt ſuorum præde-
ceſſorum res geſtæ, aut opiniones, quæ 450
auctoritati Pàpali ſuffragantur, vel im-
pugnentur, vel in dubium vocentur. Et
propterea tam Pontifex ipſe, quàm lo-
corum Ordinarij, atque hæreticæ praui-
tatis Inquiſitores ſatis ſunt ſoliciti, ne li-
bri aliqui, qui poteſtati Pontificę vllo
modo derogare videntur, in publicum
prodeant, & ſi prodierint, vel omnino
ſupprimantur, vel à nemine abſque fa-
cultate ſpeciali, eaque in ſcriptis habita
perlegantur, donec expurgati fuerint.
Atque ita difficillimum eſt, hiſce pręſer-

tim temporibus,aut in libris Catholicorum clauſulam vlla reperire,quę temporalem Pontificis poteſtatem in controuerſiam vocandi vel tantillam ſpeciem habeat,aut certò cognoſcere,quid librorum Auctores circa eiuſmodi poteſtatē ſenſerint, ſed potiùs quam opinionē Librorum Cenſores ſecuti fuerint,cum illi non ſemper proprijs, ſed iſtorum verbis loqui,ſuamq; ſentētiam proferre,quamuis inuiti, ſæpiſſimè compellantur.

451 Ideoque non eſt mirandum,opinionem hanc pro poteſtate Papali Principes deponendi apud Doctores adeo celebrem fuiſſe, vt in Concilio generali Lugdunenſi præſentibus vniuerſis patribus, fuerit ab Innocentio quarto Fridericus ſecūdus Imperio priuatus. Quia tamen eiuſmodi depoſitio non erat res fidei, ſed facti duntaxat, in quo tam Papa, quàm patres illi proprias ſecuti opiniones errare poterant, neque Conciliū talem depoſitionem à legitima poteſtate proceſſiſſe definiuerat, non affert illorum patrum opinio (etiam ſi omnes pariter conſenſiſſent, quod tamen ex ipſo Cōcilio colligi nequit) maiorem certitudinē pro auctoritate Pontificia Prin-

cipes deponendi, quàm ſi extra Conciliũ ſententiam ſuam declaraſſent. Et eodem modo Reſponderi poteſt ad Concilium Lateranenſe ſub Innocentio tertio, in cap. De hæreticis, cuius tamen auctoritatem tanquam minùs forſan efficacem Card. Bellarminus penitus prætermiſit.

452 Illud nihilominus diligenter obſeruandum eſt, quod quamuis ipſe Bellarminus ſuperiùs [d] aſſerat Innocentium quartũ in Generali Concilio Lugdunenſi *conſentientibus vniuerſis Patribus* Fridericũ depoſuiſſe; ex ipſo tamen Concilio colligi non poteſt vniuerſos Patres depoſitionem illam approbaſſe, ſed plurimos potiùs reclamaſſe. Vnde in principio illius Bullæ (quod notatu dignũ eſt) non legitur, *Innocentius Seruus ſeruorum Dei, &c. Sacro approbante Concilio*, ſicut in alijs Decretis Pontificijs, quæ in pleno Concilio fiunt, dici ſolet; ſed tantùm *Sacro præſente Concilio*: neque in tota illa Bulla vlla fit mentio conſenſus Patrum, ſed ſolùm prope finem illius Pontifex ait, ſe cum fratribus ſuis Cardinalibus, & Sacroſancto Concilio maturam, & diligentem deliberationem habuiſſe de pluribus nefandis & execrandis flagitijs Fri-

d Nu. 400.

derici, ſed de conſenſu, & approbatione Gōcilij de deponendo Friderico ne verbum quidem. At ſi vniuerſi Patres depriuationem Friderici approbaſſent, non eſt veriſimile, quin Innocentius, vt ſua ſententia in Fridericum prolata toti mundo iuſtior appareret, talem Concilij approbationem exprimere voluiſſet, atque nō tantùm dicere, *Sacro præſente Concilio*, quibus verbis vti potuiſſet, tametſi totum Concilium repugnaſſet, ſed etiam *Sacro approbante Concilio*, cum præſertim protinus in ſequenti Decreto hac poſteriori loquendi formula idem Innocentius vſus fuerit.

Deinde ſententia illa depriuationis non ſine omnium audientiū, & circumſtantium ſtupore fulminata eſt, vt ibidē refertur, ſed non erat, quod vniuerſi Patres audita depriuationis ſententia tanto ſtupore afficerentur, ſi priùs dictæ depriuationi aſſenſum ſuum præbuiſſent.

454 His adde, tam Pontifices, quàm Concilia ſæpe multa ſtatuere, quorū ordinatio potius ad poteſtatem politicam, quàm ad Eccleſiaſticā ſpectat, ex expreſſo, vel tacito Principum conſenſu, qui per ſeipſos, aut per ſuos Legatos præſen-

tes ad ſunt; vel ex præſumpta aut ſperata ſaltem Principum ratihabitione. *Et hoc dicunt, expoſitores Iuris Canonici* (vt verbis vtar Ioannis Pariſienſis [e]) *qui ſtatũ in Eccleſia habuerunt etiam in caſu, in quo minus videtur. Quærit enim Hoſtienſis* [f] *extra. de Hæreticis, cap. Vrgentis, vbi mandat Dominus Papa hæreticorum confiſcari bona, Quid ad Papam de temporalibus? Et* Reſpondet *cum Domino ſuo Innocentio, quod reuera nihil ad eum, ſed hoc fecit de aſſenſu Imperatoris, qui tunc Paduæ præſens conſenſit.*

e De poteſt. Regia, & Papali cap. 10.

f Hanc Reſp. Hoſti. non inuenio in cap. Vergentis, ſed in præcedẽti cap. Ad abolẽdam.

Aliam expoſitionem adhibet Gloſſa in cap. Hadrianus, diſt. 63. vbi Papa præcipit publicari eorum bona, qui eius decretum violant, & in cap. Delatori 5. q. 6. vbi ſtatuit Delatoribus linguam capulandam, aut conuictis caput amputandum eſſe. Reſpondet enim Gloſſa *hic Eccleſiam docere, quid facere debeat Iudex Secularis.* Quæ eius Reſponſio ad ſimilia Decreta, in quibus Sacri Canones pœnas temporales infligunt, accommodari poteſt.

455 Denique, ſi ex infelici ſucceſſu cõiecturam facere liceret, an aliquæ Principum depoſitiones ritè ſint factæ, ſicut per argumentum à contrario ex fælici e-

uentu tranſlationis Imperij à Græcis ad Germanos colligit Card. Bellarminus g, tranſlationem illam iure factam fuiſſe, profectò pauciſſimæ ex plurimis Regũ, aut Imperatorum depoſitionibus à legitima auctoritate proceſſiſſe reperientur, quas ferme omnes maximæ in Eccleſia calamitates ſecutæ ſunt, vt hiſtoriæ produnt. Quanta enim mala, quot bella, bellorũque diſcrimina, quę ſchiſmata, quot animarum, & corporum pericula ſubſecuta ſunt primam omnium Imperatorũ, nempe Henrici quarti, depoſitionem auctoritate Papali factam, narrat Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 36. De depoſitione autem Friderici ſecundi Ioannes Trithemius ita ſcribit h: *Intrauit Fridericus poſt depoſitionem ſui in Italiam, & tantis malis Papam, ſubiectoſque illi populos afflixit, vt Pontificem viuere tæderet, voluiſſetque ſe nunquam depoſitionem illius cogitauiſſe.* Atque, vt cæteras depoſitiones taceam, quàm innumeras ſtrages ac infinitas calamitates in Eccleſiam inuexerit prætenſa hæc Pontificis auctoritas Principes deponendi, tantaque vi tum ſcriptis, tũ factis propugnata, nimis clarum, ſed non ſatis lugendum Anglia noſtra præbet teſtimonium.

g Supra nu. 391.

h In Chro. monaſterij Hirſaugienſis in anno 1244.

456 Atque ita liquidò conſtat, prædicta exempla Card. Bellar. pro auctoritate Pontificis tēporali confirmanda nihil certò, etiam iuxta ipſiuſmet principia, concludere, ſed aliæ rationes magis efficaces quàm rerum ab ipſis geſtarum exēpla, in quibus Pontifices, etiam nonnunquam abſque peccato falli poſſunt, & fallere, excogitandæ ſunt ad probandū, penes Pontificē eſſe poteſtatem Regna, ac Imperia trāsferendi, Principes ſupremos Principatu priuandi, atque de rebus temporalibus omnium Chriſtianorū etiam in ordine ad bonū ſpirituale diſponēdi.

457 Neque multum mouere quemquam debet id, quod, meo iudicio, huius Pontificiæ poteſtatis in temporalibus præcipuum poteſt eſſe fundamentum, nempe, quòd communis opinio huic auctoritati patrocinetur, cum paulo antea plures rationes adduxerimus, quare opinio hæc, quæ poteſtatem Pontificis temporalem defendit, communior ſit, quàm oppoſita, quæ talem poteſtatem Pontifici, vt Pontifex eſt, competere negat; Nec ſufficiens ratio eſt ad probandum, opinionem aliquam eſſe veram, aut amplectendam, quia communis eſt & ab omnibus, vt plurimùm propu-

gnetur. Conſtat enim ex Couarruuia lo-
co ſuperiùs [i] citato, communẽ fuiſſe eo
i No. 117. tempore opinionem, quam hodie Card.
Bellarminus vehementer impugnat, nẽ-
pe, Summum Pontificem pleniſſimam
ex Chriſti inſtitutione habere in vniuer-
ſum orbem terrarum iuriſdictionem tẽ-
poralem, eamque in Imperatorem, cæ-
teroſque Reges transfudiſſe. Quam ſen-
tentiam tam mordicùs tenuerunt Barto-
lus, & alij complures Canoniſtæ, vt
contrariam ſententiam planè hæreticam
eſſe affirmarent. Non enim viris doctis
ignotũ eſſe poteſt, plurimos non infimę
notæ Theologos varias opiniones totis
viribus defendere ſolitos eſſe, non tam
pondere rationum motos, quàm aucto-
ritate ſui magiſtri, quaſi in eius verba iu-
raſſent, perſuaſos. Quo fit, vt plures opi-
niones communi Doctorũ calculo olim
receptæ iam prorſus antiquatæ ſint, at-
que è Scholis penitus exploſæ.

459 Si Principes temporales, quando
primùm hæc controuerſia exorta eſt, tã-
tam diligentiam adhibuiſſent, ne libri
aliqui in ſuis Regnis diuulgarentur, qui
Regali ipſorũ auctoritati præiudicarent,
donec Eccleſia litem diremiſſet, quanta

vſi ſunt Summi Pontifices, ne aliquid, quod Papali ipſorũ poteſtati derogat, in lucem proferatur, proculdubio non tam communis hodie fuiſſet illa opinio pro poteſtate Pontificis Principes deponendi. Et nihilominùs nunquam defuerunt, nec iam deſunt plurimi tum Theologi, tum Iuriſconſulti, vt ex ſupradictis conſtat, qui poteſtatem hanc Pontificis temporalẽ palam denegare non ſunt veriti.

460 *Super eſt demum*, vt ad ea Reſpõdeamus, quæ Card. Bellarminus ſuperiùs [k] attulit ad legitimam Imperij tranſlationem per Pontificem factam confirmandam, in quantum, poſteriori noſtræ ad hæc exempla Reſponſioni aduerſari poſſunt. Concedimus igitur prædictam Imperij Romani à Græcis ad Germanos tranſlationem legitimè factam fuiſſe; negamus tamen Romanum Pontificem ſecluſo populo plenam habuiſſe illud trãſferendi auctoritatem. Et quamuis non fuiſſet à ſcriptoribus vlla populi aſſentientis facta expreſſa mentio (cuius tamen contrarium iam ſuprà [l] oſtendimus) nihilominùs non propterea huius tranſlationis veritati vllo modo quis detraheret, qui ſolum Pontificem abſque

k Nu. 390. & ſeq.

l Nu. 416. & ſeq.

conſenſu populi plenam Imperium trāſferendi poteſtatem habuiſſe denegaret. Nam licèt Pontifex bona fide credens talem ſibi competere poteſtatem, quæ tamen reuera illi non conuenit, ſuffragia populi ad dictam tranſlationem non requiſijſſet, attamen tranſlationem illam ſola Pontificis auctoritate expreſsè factam, ex eo ſaltem fuiſſe legitimam conſtat, quòd in tali publico negotio populus tacens, nec contradicens, & conſequenter tacitè conſentiens (iuxta regulam Iuris, *qui tacet*) aſſenſum ſuum præbuiſſet. Quod nunc à fortiori dicendum eſt, cum apud omnes hiſtoricos compertum ſit) vt ipſe etiam Card. Bellarminus [m] fatetur) populum Romanum non ſolùm non tacuiſſe, verùm etiam acclamaſſe, & cum ingenti applauſu tranſlationem illam collaudaſſe.

m Lib. 1. de trāſlat. Imperij cap. 4. & 10.

462 Quinimo ſi Card. Bellar. iſtā Imperij tranſlationem à ſola Pontificis auctoritate totum ſuum robur habuiſſe velit, illius veritatem valde ſuſpectā reddit, & quodammmodo in controuerſiā vocare videtur: quod nequaquā faciunt illi, qui eam non tantùm à Pontificis, ſed à reliquæ etiā multitudinis conſenſu pendere

re

te volunt; cum plurimi ſint, iique tum doctrina, tum religione conſpicui, qui dubitant, an Pontifex iure diuino talem Imperia trãsferendi poteſtatem habeat; at ne vnus quidem, nec ipſe Card. Bellarminus iuxta doctrinã ſuam ſuperiùs [n] traditam, inficiari poteſt, eiuſmodi auctoritatem in caſu prædicto, quando nimirum Imperator ſolo nomine regnat, ipſumque Imperium pro derelicto habet, in tota multitudine reſidere.

n No. 452. & ſeq.

463 Atque ita tum rationibus, tum exemplis, quæ à Card. Bellar. ad poteſtatem ſpiritualem efferendam in poteſtatis temporalis depreſſionem allata ſunt, abundè ſatisfecimus, atque perſpicuè commonſtrauimus, non eſſe adhuc ab eo ſufficienter etiam iuxta ipſius principia demonſtratum, aut Scripturarum teſtimonio, aut Apoſtolorum traditione, aut Eccleſiæ definitione, aut Sanctorum Patrum auctoritate, aut ipſis rationibus Thologicis, Summũ Pontificem vllã prorſus ex Chriſti inſtitutione habere auctoritatem, ſiue directè, ſiue indirectè, ſiue abſolutè, ſiue reſpectiuè ad bonũ ſpirituale, Principes Supremos ſuis dominijs temporalibus diſpoliandi.

464 Reliquum eſt duntaxat, priuſquàm finem imponamus huic pro poteſtate Principum Apologiæ, in qua quid vtrique poteſtati tam ſpirituali, quàm temporali iure diuino debeatur, contẽplari licet, vt breuiter quoque oſtendamus, quomodo inter has opinionum varietates fidelis quiſque ſubditus quoad praxim ſe gerere debeat. Circa quã hoc potiſſimum documentum obſeruare ſufficiet, quod iuxta regulã Iuris approbatam, *In cauſa dubia (ſiue incerta) melior ſit conditio poſsidentis*. Si igitur contingat Summum Pontificem Principem quemcunque Chriſtianum, qui bona fide in Principatus ſui poſſeſſione manet, ob aliquod crimen per ſententiam depriuationis è Principatu eijcere, cum de eiuſmodi Papali auctoritate Principes Principatu priuandi non adhuc ſatis conſtet, ſed apud Catholicos ſit controuerſum, non licet abſque crimine imminutæ maieſtatis Principem legitimum, non obſtante tali depriuationis ſententia, è Dominatus ſui poſſeſſione exturbare, donec, quòd talem Pontifex habeat auctoritatem Principes deponendi, per Eccleſiæ definitionem fuerit ſtabilitum.

465 Neque obſtat primò, quòd in dubijs parendum ſit Superiori. Nam ſicut Summus Pontifex eſt Superior in ſpiritualibus, ita in temporalibus Princeps Secularis eſt omnium Supremus.

Neque ſecundò, quòd in dubijs tutior pars ſit eligenda, multo autem tutius videtur eſſe obtẽperare Principi ſpirituali, qui Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Vicarius eſt in terris, præcipienti ſubditis, ne Principi ſuo temporali pareant, quàm iuſſum ſequi Principis præſertim hæretici, populo ſibi ſubiecto imperãtis, vt ſi obediant. Non enim ſecurius, ſed multo periculoſius eſt in tali caſu Principi ſpirituali obedire, ſi non cõſtat eum talem habere auctoritatẽ principes hęreticos deponendi, & ſubditos ab eorum obedientia abſoluendi, & conſequenter pręcipiendi, ne Principi hæretico in reb⁹ licitis optemperent, quàm parere principi iuſta imperanti, qui abſque vlla controuerſia principatum ſuum legitimè poſſidet. Qui enim principem Seculare prorſus renitentem è principatus ſui poſſeſſione extrudere conatur, in ſupremo ferme in iuſtitię gradu, quę omnium ſcelerum contra, virtutes morales, eſt

grauiſſimum, abſque vlla controuerſia delinquit, qui autem Pontifici præcipienti, ne ſubditi ſuo Principi, quantumuis hæretico, in rebus honeſtis obediant, parere neglexerit, quandiu apud catholicos tum pios, tum eruditos incertum eſt, an ipſe talem præcipiendi auctoritatem habeat, nulli omnino, nec leuiſſimo quidem crimini obnoxius eſſe poteſt.

467 Neque quemquam perterrere debet, quod Summus Pontifex ſit Chriſti Vicarius, cum Princeps quoque temporalis *Dei miniſter ſit*, vt ait. S. Paulus ad Rom. 13. atque etiam ipſius Dei, qui eſt Rex Regum, & Dominus Dominantium, *Vicarius in terris*, vt Anaſtaſius Papa in epiſtola ad Anaſtaſium Auguſtum diſertis verbis affirmat. *Pectus*, inquit, *Clementiæ veſtræ ſacrarium eſt publicæ fælicitatis, vt per præſtantiam veſtram, quam velut Vicarium, Deus præſidere iuſſit in terris, Euangelicis Apoſtolicisque præceptis non dura ſuperbia reſiſtat, ſed per obedientiam, quæ ſunt ſalutifera compleantur.*

468 Neque obſtat tertiò, quòd ſubditus forſan eam opinionem probabiliorem eſſe exiſtimet, quæ aſſerit penes Pontificem eſſe poteſtatem Principes

hæreticos ſuis Regnis abdicandi. Et Propterea, ſi Pontifici Principem ſuum in hoc caſu deponenti non pareret, videretur contra propriam conſcientiã, aut ſaltem contra dubiam operari, quorum vtrumque tum iure diuino, tum naturali eſt omnino illicitum. Etenim, vt rectè docent Theologi [o], poteſt quis tuta conſcientia ſequi opinionẽ, quam videt doceri à viris doctis, & peritis in ea arte contra propriam, eamque magis cõmunem, minuſque tutam, & conſequenter docent quod agere contra propriam opinionem, & agere contra propriam conſcientiam ſint res valdè diſtinctæ.

o Gabr. Vaſquez. 1. 2. q. 19. ar. 6. diſput. 62. cap. 4. 5. 8. & 9. Barth. Medina ibidem, ar. 6. q. vltima & penultima Sayrus in claue Regia lib. 1. c. 6. & alij.

469 In hoc igitur caſu, ſicut in multis alijs non obſtante propria opinione, qua quis ſpeculatiuè per principia intrinſeca arbitratur, ſe obligatum eſſe ita operari, vt ſua opinio dictat, poteſt nihilominus, & tenetur rectum conſcientiæ dictamen ſibi formare, quo practicè hic, & nunc abſque vllo dubio exiſtimet ſe contra propriam opinionem debere operari. Et hoc dictamen practicum elicere poteſt partim ex principijs extrinſecis, nempe auctoritate virorum prudentium, ac in Theologia, Iuriſq; prudentia peritorũ, qui contra ipſum ſentiunt, quorum opi-

nionem iuxta rectæ rationis, ac prudentiæ normam in moralibus tutò ſequi poteſt: partim ex prędicta regula Iuris, quod poſſeſſor bonæ fidei non eſt è poſſeſſione ſua excludendus, quandiu ius aduerſæ partis eſt incertum, & apud Theologos, ac Iuriſconſultos pios, ac eruditos controuerſum: Ad quod etiam dictamen eliciendum conducit alia regula Iuris, *Cum ſunt partium iura obſcura, fauendum eſt reo potius quàm Actori.*

470 Quamuis enim per propria & intrinſeca principia, quæ ſcilicet ducuntur ex cauſis rei, vel effectibus, aut incõmodis, quæ rem conſequuntur, eam opinionem amplecteretur, quæ aſſerit Papam talem habere auctoritatem hæreticos Principatu pellendi; Cum hoc tamen ſimul ignorare non poteſt, niſi de induſtria vel cæcutire, vel proteruire velit, tũ, quòd contraria opinio ſit etiam nunc apud Theologos, & Iuriſconſultos controuerſa, & adhuc ſub Iudice lis exiſtat; tum potiſſimùm, quòd poſſeſſor bonæ fidei non ſit è poſſeſſione deturbandus, aut tanquam malè poſſidens condemnandus, quamdiu ius alterius partis eſt obſcurum.

471 Et propterea, ſiue Papa, ſiue Prin-

ceps, ſiue alius quicunq; extraneus Principem hæreticum è Regni ſui poſſeſſione eijcere contenderet, lite hac de Principum depoſitione ſub Iudice exiſtente, apertiſſimam contra iuſtitiæ regulas iniuriam illi irrogaret. Atque à fortiori nõ poteſt à manifeſta perduellione excuſari ſubditus, quancunque opinionem circa poteſtatem Pontificis temporalem ſpeculatiuè tueatur, qui practicè ſub prætextu forſan deuotionis erga Sedem Apoſtolicam, non æquè etiam perpendẽs debitum ſuæ ſeruitutis erga Maieſtatem Regiam obſequium, principem ſuum legitimũ, non obſtante quacunque Excõmunicatione, aut depriuatione Papali è regni ſui poſſeſſione expellere niteretur.

472 Venerandi igitur ſunt Pontifices, vt Paſtores noſtri ſpirituales, Reges etiã honorificandi, vt Domini noſtri temporales, non eſt deprimenda illorum auctoritas, vt horum poteſtas nimiùm efferatur, neque iſtorum Maieſtati quidquã eſt detrahendum, vt Pontificum Iuriſdictioni plus æquo deferatur, ſed memores ſemper dominici præcepti, ſuum cuique tribuamus: *Cæſari reddentes, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google